

RUKOVĚŤ
u
v ý k l a d u
DĚJIN ZJEVENÍ BOŽÍHO.

—————

Sestavil

František V. Perútka,

c. k. professor a učitel náboženství při c. k. vyšším gymnasiu v Uh. Hradišti.

I.

STARÝ ZÁKON.

S povolením k. a. ordinariatu olomúckého.

V Uh. Hradišti 1883.

Tiskem a nákladem Leopolda R. Kráčelíka.

„Zákon starý slavným byl a veškerou moudrost všech mudrců pohanských tak přesahal, jak moudrost božská přesahá lidskou.“

Fr. Sušil dle II. Kor. 3, 9.

Řípkomenutí.

Tímto spisem má býti poslouženo p. t. duchovenstvu, učitelům náboženství ustanoveným při školách středních a věřícím vůbec toužícím po jasném věděni nejdůležitějších náuk víry a mravů zahrnutých v dějinách zjevení Božího Starého Zákona.

Jako pomůcek u sestavení a uspořádání této „**RUKOVĚTI**“ bylo obzvláště použito těchto děl: Handbuch zur Erklärung der hl. Geschichte des alten Testaments von Joh. J. H. Schumacher, Dějiny zjevení Božího v starém Zákoně zčeštil Matěj Procházka, c. kr. učitel gymn. v Brně. Spisů: Lehrbuch der Kath. Religion von Dr. K. Martin, die Kath. Religionslehre nach ihrem ganzen Umfange von J. Gaume, Generalvikar der Diöcese Nevers, Časopis kat. Duchovenstva a Pastýř Duchovní, upotřebeno v části apologetické.

V Uh. Hradišti v den ss. Cyrilla a Methoděje 1882.

Fr. V. Perútka.

Ú V O D.

§. 1.

Pojem božského zjevení a jeho dějin.

Zjevením vyrozumíváme odhalení věcí skrytých aneb oznámení věcí dosud neznámých. Bůh zjevil se znamená tedy, že rozumným tvorům svým se oznámil či poznati dal. Poznání to děje se buď přírodou a hlasem svědomí; zjevení se Boha přírodou (totiž stvořením, zachováváním a řízením světa) a hlasem svědomí sluje zjevením Božím přirozeným či prostředným; anebo působením Boha ve tvory rozumné slovem i skutkem, a to zoveme zjevením Božím nadpřirozeným čili bezprostředným a jest obsahem dějin božského zjevení.

Dějiny božského zjevení vyrozumíváme pořádné vylíčení všeho, co Bůh k naší spáse od počátku světa až do založení církve Kristovy zjevil.*)

Bůh vícekrát se zjevil a sice poprvé prarodičům v ráji, pak arcioctei, Mojžíšem, proroky, posléze svým jednorozeným Synem, Ježíšem Kristem.

Boží zjevení, kteréž od stvoření světa až do narození Ježíše Krista lidstvu bylo dáno, sluje božským zjevením starého zákona; to však, jehož se nám dostalo Kristem Pánem a ss. apoštolý, zoveme božským zjevením nového zákona.**)

*) Dějiny zjevení Božího slovou též dějepravou biblickou, ana bible čili písmo sv. nejprřednějším jejich jest pramenem. Jakožto protiva dějin světských sluji dějinami svatými, jednak pro své zřídlo totiž písmo sv., jednak pro obsah svůj posvátný.

**) Poznání Boha a jeho úcty z přirozeného zjevení Božího poslé sluje přirozené Boha poznání čili přirozené náboženství; poznání Boha a jeho úcty z nadpřirozeného zjevení pochodící nazývá se náboženství nadpřirozené, pozitivně (kladné). Ač člověk již přirozeným světlem svého rozumu o bytu živého, osobného Boha nad vši pochybnost přesvědčiti se může a sice

§. 2.

Pojem a rozvrh dějin božského zjevení St. Z.

Dějiny božského zjevení starého zákona jsou pořádné vyličení všeho, co Bůh k našemu spasení od stvoření světa až do narození Páně zjevil.

Dějiny ty dělí se na dvě hlavní doby (epochy).

- I. Doba od stvoření světa až do povolání Abrahama, t. j. od l. 4000 př. Kr. až do l. 2000 př. Kr., čili čas společné přípravy na Spasitele. Doba ta slove také prazjevením, protože začíná stvořením světa, jímž Bůh poprvé se zjevil
- II. Doba od Abrahama až do Krista Pána, od l. 2000 př. Kr. až do jeho narození, čili doba zvláštní přípravy, t. j. přípravy potomkův Abrahamových, z nichž Vykupitel pojití měl.

ze stvoření, zachování a řízení světa, z hlasu vlastního svědomí a z obecné víry všech národů, neméně jest mu **nadpřirozeného zjevení Božího nezbytně zapotřebí**. Kdyby člověk neměl než přirozený cíl t. j. kdyby byl toliko stvořen k poznání Boha a blaženosti jeho přirozeným silám a schopnostem uspůsobenému, nebylo by nadpřirozené zjevení jemu zbytečné, ani vzhledem k cíli přirozenému, neboť pro přirozenou chabost ducha lidského nelze mu bez veliké námahy, bez obtíže a bez nebezpečí klamu a bludu nabyti poznání věcí božských, kteréhož ku dosažení cíle přirozeného mu zapotřebí jest. K takovému po pravdě pátrání nedostává se mnohým ani schopností, ani času, any pozemské práce a trudy nezřídka všechny jejich síly a chvíle zpotřebují. Tomu nasvědčují dějiny. Mezi národy starého věku nejosvěcenějšími byli jednotlivci, kteříž o poznání pravdy a nápravu náboženských pojmův a představ svého času všemi se zasazovali silami. A aj sám Sokrates mezi Řeky a Cicero mezi Římany nebyli prosti mnohých bludů vzhledem k poznání věcí božských.

Než Bůh vytknul člověku cíl nadpřirozený, nadpřirozené Boha poznání a věcnou člověka blaženost. Vzhledem k tomuto cíli nadpřirozenému bylo člověku nezbytně zapotřebí nadpřirozeného zjevení. Toho cíle aby člověk došel, musí po něm toužiti, ho poznati i s prostředky k němu vedoucími. Takové ale poznání si nemůžeme zjednati pouhým rozumem; k tomu potřebujeme světla (nadpřirozeného), božského zjevení. „Jakož psáno jest: Čeho oko nevidalo ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, (vzhledem k tomu) co připravil Bůh těm, kteří jej milují — nám pak to Bůh zjevil skrze Ducha svého.“ (I. Kor. 2, 9, 10.)

Že nadpřirozené božské zjevení **možné** jest a člověku lze je poznati, kdož by o tom pochyboval? Možné jest ono vzhledem k Bohu, an jsa přírody a duchu pánem neobmezeným může zákony přirozenými jen potud vázán býti, pokud sám jimi vázati se chce, i může tudíž také způsobem nadpřirozeným a mimořádným v přírodu a ve člověka působiti a k němu mluvit.

Doba ta má dvojí občasí:

1. Občasí zvláštní přípravy od Abrahama až do Mojžíše, nazvané zjevením arciocteckým, jelikož rodinám arcioctců bylo svěřeno a jimi rozšiřováno.

2. Občasí zvláštní přípravy od Mojžíše až do Krista Pána, nazvané zjevením Mojžíšovým, kterýmž národ židovský došel samostatnosti.

Občasí to hlavní čili tato perioda opět dělí se na několik menších občasí.

Či by se jemu nedostávalo prostředků, jimiž by člověku zjevení své poznati dal? Možno jest vzhledem ku člověku, jemuž aneb pro něhož Bůh se zjevil. Může-li člověk v náboženském poznání návodem a učením druhého člověka prospívati, čím více jest mu to možno učením a návodem samého Boha? Či by mu bylo nemožno, poznati zjevení Boží?

Zjevení Boží poznáváme po jistých **známkách**, kteréž jsou záporné (negativní) a kladné (pozitivní). První vyžadují, aby ani v náukách zjevení ani ve způsobě, jak bylo oznámeno, sděleno, ničeho nebylo, co by Boha bylo nedůstojno, nehodno (n. p. lež, nenávisť k lidem, zneuctění jména Božího). Kladné známky zjevení Božího vyžadují, aby zjevení samo sebou bylo vznešené a činy Božskými nanejvýš zázraky a proroctvími ztvrzeno.

Pravý zázrak jest zjev neb čin v přírodě vnější, jenž síly přírodní přesahu a tudíž v samé působnosti božské moci přírodu ovládající původ má. **Proroctví** jest opovídaní budoucích událostí; jež člověk svým přirozeným poznáním předvídati nemůže. Jak zázrak na božské moci, tak proroctví zakládá se na božské vševědouce, tudíž i zázrak i proroctví jest neomylnou počestí božské pravdy toho zjevení, s nímž souvisí. An člověk na Bohu, svém tvůrci a pánu všechnen závisí a rozum stvořený pravdě nestvořené naprosto podroben jest, povinností to naší, abychom božské zjevení známkami božského původu opatřené vnímavou a věřivou duší ochotně poznávali a obsah jeho jako zárodek míru a blaženosti v srdci neporušený zachovali. Člověk, jenž svůj rozum pravdě nestvořené božskému zjevení věřivě podrobuje, nejedná proti rozumu, alebrž velmi rozumně. Jako vůle své nemohu lépe užívat, než když ji vůli Boží podrobuji, tak i rozum jedná sebe velmi důstojně, když se zjevením Božím totiž výroky neomylného vždy rozumu — Boha — souhlasí a tím jasnějšího, dokonalejšího a jistějšího poznání pravdy božské dochází. Pravdu ale aby člověk poznal, k tomu stvořen jeho rozum.

Podobně všechny ostatní lidské vědy, pokud jejich vymoženosti na pravdě spočívají, s božským zjevením dokonale shodují se, anť pravda pravdě nemůže na odpor býti; a lidské vědě jest to se slávou největší, když slouží vědě božské. Kdekdyž učiněny byly pokusy, lidskou vědu n. p. vědy přírodní v nelad a nesouhlas ano i v odpor uvést se zjevením božským, osvědčili se velmi mělkými a lichými aneb ozřejmelo, že náuky božského zjevení nebyly správně pochopeny.

Pramen dějin zjevení Božího.

§. 3.

0 knihách písma sv., zvláště St. Z.

1. Písmo sv. čili bible jest sbírka knih, které z vnuknutí Ducha svatého od ss. mužů sepsány a za slovo Boží od církve katolické uznány a vyhlášeny byly.

Veškeré písmo sv. dělí se na dvě části: na písmo sv. starého zákona a na písmo sv. nového zákona; starý zákon má 45 knih a nový má 27 knih.

Starý zákon hlásá všechno, co Bůh učinil a zjevil od stvoření světa až do narození Spasitelova.

Zjevení předkřesťanské sluje „starým zákonem“, poněvadž Bůh s lidem židovským zvláštní smlouvu uzavřel najmě zákonem na hoře Sinai daným, kteráž jednak vůli a přislíbení Boží, jednak povinnosti lidu obstarává. Zákon nový jest tolikéž úmluvou, již Bůh ne s jediným národem, nýbrž s veškerým člověčenstvem prostřednictvím Krista Ježíše uzavřel.

Knihy starého zákona dle obsahu rozvrhují se na:

A. 21 dějepisných, B. 7 učebných a C. 7 prorockých knih.

A. Knihy dějepisné jsou: 5 knih Mojžíšových, kniha Josue, kniha soudcův, kniha Ruth, 4 knihy králův (první dvě slují také Samuelovy), dvě knihy kroniky čili paralipomenon (t. j. věci vynechaných), kniha Ezdrášova a Nehemiášova, kniha Tobíášova, kniha Judit, kniha Esther, 2 knihy Makabejské.

Knihy dějepisné líčí stvoření světa a vše, čím Bůh své spravedlivé, svaté, milosrdné a moudré řízení světa objevil a obzvláště, jak se zachoval ku svému vyvolenému lidu vůbec a k jednotlivcům a celým rodům lidu toho zvlášť. Co od počátku světa až do smrti Mojžíšovy se stalo, jest obsahem 5 knih Mojžíšových, kteréž řeckým názvem pentateuch slují. První z těchto knih — Genesis — vypravuje: stvoření světa a člověka, jeho hřích, potopu, rozptýlení pokolení lidského; pak povolání a děje Abrahamovy, děje Izákovy, Jakobovy a jeho synův až do smrti Josefovy v Egyptě. Kniha ta má 50 kapitol či hlav.

V druhé knize Exodus nazvané ve 40 kapitolách líčí svatopisec její vlastní své příběhy, vyjití z Egypta, průchod lidu rudým mořem, cestu jeho k hoře Sinai, zákonodání, zpronevěření lidu. — Třetí kniha — Leviticus, o 27 kapitolách — popisuje ustanovení o obětech, kněžích a levitech jakož i povinnosti, jež jim bylo konati. —

Čtvrtá kniha — Numeri — má kapitol 36 a jedná o sčítání lidu, o cestě jeho pouští Faranskou, o vyslání vyzvědačův, o dobytí Zájordanska a o příběhu Balaamově. — Kniha pátá — Deuteronomium — opětuje zákon již daný, připomíná posledních řečí Mojžíšových k národu židovskému, posledního jeho požehnání a úmrtí. Kniha obsahuje 34 kapitoly. Pátera knih Mojžíšových zoveme také zákonem — thorah —, protože v nich obsažena jsou všechna přikázání od Boha Mojžíšem lidu israelskému daná.

Šestá kniha St. Z. slove knihou Josue, jenž ji sepsal; v ní vypravuje Josue o zázračném přechodu řekou Jordanem, o dobytí města Jericha, o porážce 31 králův a kmenů kananejských a o jiných důležitých dějích. Kniha obstituje 24 kapitoly.

Sedmá kniha — kniha soudcův — líčí dějiny soudcův, již lid řídili až do času Heliho vysvobodivše ho z rukou Amonitův, Moabitů, Madianitův, Filištinských a jiných nepřátel. Šťěstí střídá se s neštěstím, kteréž Israelské přikvačilo na pokutu jich nevěrnosti. Má kapitol 21.

Pak následuje kniha Ruth o 4 kapitolách. V ní vypravuje se o příběhu zbožné a cnostné vdovy, Ruth nazvané, kteráž byla pramatelí krále Davida a tudíž i Spasitelovou.

4 knihy králův a dvě knihy kroniky. Dvě z prvnějších slovou knihami Samuelovými, an v nich líčí se rod Samuelův a Samuel obyčejně za spisovatele jejich se pokládá. První kniha má kap. 31 a líčí příběhy Samuelovy, Heliho a synů jeho, vyvolení Saula za krále, činy jeho, zavržení, nešťastný konec. Druhá kniha o 24 kapitolách popisuje povýšení Davidovo na stolec královský, jeho 40leté panování, hřích a pokání, vzpouru a pokutu Absolonovu a jiných nezdárných dětí Davidových. — Kniha třetí ve 22 kapitolách zvěstuje konec krále Davida, nastolení Šalomouna, krále nejnoudřejšího, na počátku zbožného, posléze i modloslužebnosti oddaného; slávu chrámu Šalomounova, rozdělení říše jeho na království judské a israelské; život čtyř králův judských a osmi

králův israelských, jakož i život, působnost a nanebevzetí proroka Eliáše.

Ve čtvrté knize o 25 kapitolách dočítáme se dějin ostatních králů judských a israelských, modlářství lidu, zasloužených za to trestů Božích, divův Elisea proroka, zajetí assyrského a babylonského začátek a konečné odvedení obyvatelů do obého zajetí uzavírá knihu tuto.

Dvě knihy kroniky — paralipomenon — letopisy dobu králů judských ličící a doplňující mezery v předechozích knihách králů. První ve 29 kap. podává rodokmeny a různé příběhy od Adama až do času Davidova. Druhá kniha ve 36 kap. opětuje dějiny všech králův judských a israelských.

Když zajetí babylonské 70 let bylo trvalo a Jerusalem od Peršanů byl vzat, rozkázal jich král Cyrus, aby židé navrátilše se do vlasti své a do Jerusalemu, město i chrám opět zbudovali. Tomu nasvědčují dvě knihy Esdrášovy, z nichžto první v 10 kapitolách líčí návrat lidu ze zajetí, zbudování chrámu za velekněze Josua a knížete Zorobabele, usilování Esdrášovo o obnovu bohoslužby a o zdělení ústavy pro židy. Druhá kniha sluje také Nehemiášova, protože buď od něho jest sepsána aneb že skutky jeho popisuje; ve 13 kapitolách vypravuje spisovatel o vystavení a zasvěcení zdí Jerusalemských, o pokání lidu a obnově zákona.

Pak následují v bibli některé knihy, jichžto trest nenese se k celému lidu Božímu, alebrž k jednotlivým jen osobám, spanilým to vzorům cnosti pro rozličné stavy a poměry lidské. Takovou knihou jest kniha Tobiašova; ve 14 kapitolách hlásá děje zbožného Tobiaše, jenž se ženou svou jest vzorem řádného manželstva; v ní nalézá poučení manžel, manželka i dítě; napomíná, že ve štěstí prosti máme býti všeho přepychu, v neštěstí nemáme se oddávati malověrnosti, v dobách dobrých i zlých máme Boha držeti se a jeho milovati; také učí, že andělé o lidi péči mají, je střehouce a modlitby jejich Bohu přednášejíce.

Kniha Juditina v 16 kap. dává svědectví o rekovných skutcích zbožné vdovy Judity, kteráž otěinu sprostila nátisku assyrského a lidu svému dopomohla k pokoji želanému.

Kniha Estheřina o kap. 16 popisuje, jak královna Esther vysvobodila židy od záhuby, již nepřitelem Amanem zahroženi byli. Bylať Esther pobožnou a moudrou manželkou krále Assuera, ana

konala, co manželů svému pohanskému byla povinna, ale také toho dbala, čeho národ její židovský od ní byl žádal.

Poslední knihy dějepisné vzaly název od rodu bratří Makabejských. První z nich líčí v 16 kapitolách slavné činy kněze Matatiaše a jeho synů Judy Makabea, Jonathy a Šimona — hájících samostatnost národní i náboženskou oproti nepřátelům lidu. Spolu svědčí o smlouvě národa židovského s Římany a Spartany. — Druhá kniha Makabejská opětuje mnohé věci z první knihy, pak vypravuje o udatnosti zbožného kmeta Eleazara jakož i o mukách sedmi bratří makabejských a matky jejich podstoupivších strašnou smrt pro Boha, zákon a svobodu víry. Má kapitol 15.

B. Knihy učebné podávají pravidla, předpisy, tytéž i příklady k dobrému zřízení mravů.

První mezi nimi místo zaujímá kniha Jobova o 42 kapitolách. V knize té popisují se těžké zkušenosti Jobovy, zámožného kněze v zemi Hus nazvané, jeho podivuhodná trpělivost v strastech, hádka s nezbytnými jeho přáteli tvrdícími, že časné neštěstí jest pokutou hříchu. Kniha Jobova skýtá útěchu všem na duši i na těle zkormouceným; zároveň vyniká nad ostatní knihy St. Z. jasnou naukou o budoucím z mrtvých vstání a hříchu dědičném.

Žaltář jest sbírka žalmů, jež po větším díle sepsal zbožný král David. Dle obsahu rozeznáváme žalmy chvály Boží, díků, žalmy prosebné. V těch velebí se spanilá enost božská; žalmy kajicné, označující skroušenou mysl hříšnickovu; žalmy naučné, mravní pravidla hlásající; žalmy mesiášské, ku Spasiteli se odnášející. Všechny žalmů jest 150, z nichž více než 70 Davidovi připisuje se. I Šalomoun, syn Davidův, zůstavil nám 3 knihy, kteréž z vnuknutí Božího sepsal. Přísloví jest název první knihy; v 31 kap. dává naučení lidem rozličného stavu, po výtece těm, kdož usilují o pravou enost, nápravu života a účtu Boží; učí, jak hříchu se varovati a dobrých skutků píleťi můžeme i máme. — Kniha druhá sluje Kazatelem (ecclesiastes); ve 12 kap. líčí veškeru světa marnivost a napomíná, abychom věci časných se zřeknouce toliko Bohu a enosti živi byli. — Třetí kniha slove Velepísni čili písni všech písni. V 8 kapitolách opěvuje Šalomoun obrazem lásky smyslné spojení nebeského ženicha Krista Pána s církví, jeho ložskou chotí aneb vroucené zasnoubení božského ženicha s každou věřivou duší.

Kniha moudrosti o 19 kap. povzbuzuje stísněné Boha cti-tele k naději v pomoc i ochranu božskou; velebí moudrost, ana od Boha pochází; pak učí, že konec spravedlivých bude blaženým, konec bezbožných přenešťastným; i nazývá modloslužebnost pošetilostí, bláznovstvím.

Poslední učebnice St. Z. jest kniha Sirach (ecclesiasticus); v 51 kap. líčí všeliká pravidla na zařízení mravného života, jakož i moudrost a chvály hodné skutky předků.

C. Bůh vševědoucí tytýž zjevil zbožným mužům St. Z. věci budoucí, kteréž pak lidu měli ohlásiti. Muže věci příští z vnuknutí Božího opovídalíci nazýváme proroky. Všechna proroctví nejsou sepsána v knihách zvláštních; některá z nich roztroušena jsou po jednotlivých spisech St. Zák., jiná však zaznamenána jsou v knihách vlastních; a těchto posledních máme 17 v písmě sv. Není ale proroctví jediným knih těchto obsahem; v nich nezřídka dočítáme se i věci kárných, napomenutí a nástrah, jež činili proroci těm, k nimž od Boha byli poslání. Hlavní trest knih proročských prohlédá ku Kristu Pánu, k jeho počtí, narození, životu, zázrakům, učení, utrpení, k církvi jím založené. Kromě těch věcí budoucích předpovídali také události, kteréž ještě za jejich časů se sběhly, aby tím více ozřejmilo se i skutečnění věcí oněch vzdálených. Podle objemu spisů proročských rozeznáváme proroky většší a menší. K oněm patří: Isaiáš, Jeremiáš s Baruchem, Ezechiel a Daniel; k těmto: Oseáš, Joel, Amos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Aggeus, Zachariáš a Malachiáš.

Isaiáš uvádí v 66 kapitolách nejhlavnější události a tajemství církve křesťanské jakož i jejího starozákonného obrazu — víry židovské. Kárá syny israelské z bezbožnosti, modloslužebnosti, opovídá trest Boží oběmu království a rozličným krajinám zahraničným. Zvěstuje povolání pohanů k nauce kristově, církev křesťanskou a život Spasitelův tak zevrubně doličuje, že evangelistou St. Z. sluje. —

Jeremiáš ve 52 kap. dává svědectví, že úřad svůj více než 42 let mezi syny israelskými konal, ze zatvřelosti je káral, tísně nepřítelům lidu způsobené opovídal, zejména stroskotání města. Předpovídal obnovu chrámu, vykoupení Kristovo, povolání pohanů do církve Kristovy. Toť psáno od Barucha soudruha a písaře prorokova; své žalozpěvy složil Jeremiáš ještě zvláště ve 4 kapitolách.

Dodatkem knihy Jeremiášovy jest kniha Baruchova v 6 kapitolách. Spisovatel v ní dává židům naučení, jak v zajetí se chovati mají, aby došli od Boha odpuštění hříchův a trestů jakož i dřevního štěstí.

Ezechiel s králem Jechoniášem odveden byl do zajetí babylonského, kdež od pátého roku svého zajetí až do 27. úřad prorocký konal. Předpovídal zkázu Jerusalema i chrámu, zajetí bab., záhubu pohanských národů, osvobození židů ze zajetí, povolání a obrácení pohanů, poslední doby na konci světa. Co do podstaty těch proroctví shodují se s Jeremiášovými, avšak zahalena jsou temnou rouškou učení a obrazů tajemných, aby vlastitý smysl těch proroctví neozřejměl Chaldejským a tím způsobem jim nebyla dána příležitost shrdati věcmi posvátnými.

Daniel, potomek rodu královského, osvobodil v zajetí babyl. cudnou Susannu od smrti; vyložil králi sny o soše a zázračném stromu; líčí pak vidění čtyř zvířat, vidění škopce a kozla, ruky písce a záhubu krále Balthasara; vypravuje zjevení času od příchodu Páně až do jeho smrti, proroctví 70 téhodnů; opovídá zahynutí dřevních říší světových a založení říše messiášovy na zříceninách jejich. Kniha Danielova má 14 kapitol.

Proroci menší: Oseáš, jest z nejstarších proroků, písma sv. nám zůstavivších. Ve 14 kap. líčí nevěrnost Israelských k Bohu obrazem zapuzené cizoložnice, trestá je pro modloslužebnost, vyhrožuje hroznými tísněmi a napomíná, by pravou kajeností k Pánu zase se obrátili.

Joel ve 4 kap. opovídá spustošení Judstva, napomíná k pokání, oznamuje boží soud a vylití Ducha sv.

Amos působil obzvláště v říši israelské; této předpověděl zajetí assyrské, jakož i království judskému zajetí babylonské; na konci knihy šíří se o vysvobození a obnovení království domu Davidova. Toť obsahem 9 kapitol.

Abdiáš obmezil proroctví své jednou kapitolou; zvěstuje zpustošení Idumejským.

Jonáš ve 4 kap. hlásá vlastní osudy a pokání pohanských Ninivefanů, k nimž od Boha byl poslán.

Micheáš horlil za krále Ezechiáše proti modloslužebnosti a jiným nepravostem knížat a lichých proroků, opovídal záhubu a zajetí království obou, vybavení lidu ze zajetí Cyrem, příchod za-

slíbeného Vykupitele, zejména narození jeho v Bethlémě. Kniha skládá se ze 7 kapitol.

Nahum prorokoval za Ezechiáše opětuje Jonášovy pohrůžky. Jelikož ale nebyl s povzbuzení ku pokání města Ninive, zvěstuje záhubu městu a celé říši assyrské, což vypsáno ve 3 kapitolách.

Habakuk působil po smrti Nahumově. Tři kapitoly jeho knihy svědčí o prorokově horlení proti nepravostem synův israelských, o spoustě Jerusalemské a země zaslíbené jakož i o svobodě židův po zajetí. Dojemný chvalozpěv opovídá budoucí soud a spásu.

Sofoniáš srazoval za krále Josiáše od modloslužby, a nepravostí pobádaje ku kajenosti; vyhrožoval nekajeným židům tresty příkvačivšími Amonity, Moabity a Assyrské; předpovídal stroskotání sv. města, vysvobození ze zajetí a z otroctví ďáblova Kristem. Kniha složena ze 3 kapitol. —

Aggeus židy ze zajetí propuštěné pobádá, by chrám přes všechny závady nepřátelské opět vystavili, chrám ten bude slavnější prvního, an Spasitel z rodu Zorobabelova pošlý v něm bude obětován. Toť obsaženo ve 2 kapitolách.

Zachariáš, kněz a učitel lidu, opětuje téměř všechno, co proroci dřevní byli hlásali. Povzbuzuje ku zdělání chrámu, vystřihá židy hříchů praotcův, kteréž doznaly pokut přetěžkých; mluví pak o čtverém mocnářství věku starého dokládaje, že království Kristovo na onom bude zbudováno. Konečně se rozepisuje o životě a utrpení Páně. Věci ty snešeny jsou ve 14 kapitolách.

Malachiáš, nejposlednější prorok, ve 4 kapitolách kárá nevděk židů k Bohu, vytýká kněžím jejich nepravosti a předpovídá, že přestanou oběti a kněžstvo Aronovo a jejich místa že zaujme oběť čistá a Bohu přelíbezná t. j. oběť mše sv.; těší příchodem Páně a jeho předchůdce; zahrožuje nepravosti židův neúrodou, připomíná den soudný, jehož věstitelem bude Eliáš přivodící židy před koncem světa ku Kristu.

Již starý zákon mimo psané slovo měl také tradici čili ústní podání, jimiž některé pravdy náboženské od pokolení ku pokolení se šířily; toť vysvítá z výroku Mojžíšova, an před smrti svou takto mluvil k synům israelským: „Rozpomeň se na dny staré, považ veškerých pokolení: otaž se otce svého, a oznámí tobě: starších svých a povědí tobě.“ Neřekl tedy: „Čtete knihy mé, pátrejte v dějinách prvých věkův, jež sepsav zůstávají vám.“ Ač povinností

jich bylo v knihách těch čítati, bez ústného poučení či podání otcův a předkův zajisté nebyli s náležitě porozumění knihám zděděným.

Nestačilot Mojžíšovi zázraky pouze vypravovati, nýbrž za příkladem arcioctů budoval pomníky, ustanovil slavnosti na památku svých divův a nařídil židům, aby dětem význam věcí těch vysvětlili a na paraěť uváděli. (5 Mojž. 6, 20.) Nač ale toto opatření, kdyby všechno bylo sepsáno? Již tedy starý zákon dvojí měl pramen božského zjevení: písmo a tradici. Nejinak má se věc i v N. Zákoně.

(Zevrubně uváděti knihy N. Z. na tomto místě nezdá se nám býti vhodno; dá-li Bůh, stane se tak až v Rukověti k. N. Zákonu).

Sbírka všech knih St. i N. Zákona zove „písmo svaté“ t. knihy z nadehnutí Ducha sv. sepsané a od církve slovem Božím uznané; aneb dle řeckého jazyka říkáme jim i „Bibli“ čili knihy, poněvadž jsou nade všecky knihy, ze všech knih nejvzácnější, nejhodnověrnější, nejužitečnější. „Pisma svatá“, dí sv. Řehoř, „jsou jako psaní, jež Stvořitel Bůh poslal tvorům svým“. (Ep. 84 od Theodoret.)

Všechny knihy písma sv. jsou sepsány z nadehnutí Ducha svatého, t. j. Duch sv. jich spisovatele ku psaní nejprvé povzbudil, pak co by psáti měli, jim určil, je při psaní osvěcoval, vedl a tak jim napomáhal, že to, co napsali, vlastně a opravdově slovo Boží jest. A v tom smyslu dí sv. Pavel: „Všeliké písmo od Boha vdechnuté užitečné jest k učení . . .“ (2. Tim. 3, 16) a sv. Petr Ap. praví: „Ne z vůle lidské přinešeno jest pro roctví, ale Duchem svatým jsouce nadehnuti mluvili svatí Boží lidé.“ (2. Petr. 1, 21).

Hodnověrnost písma sv. zakládá se na pravosti (přesnosti) a neporušenosti jeho, t. j. všechny knihy písma skutečně od těch spisovatelů původ mají, jimž se přiosobují a od svého vzniku až na doby naše nižádné změny podstatné nevzaly. Toho tu některé důvody!

Náš svět vzdělaný nikterak se nesnadí vzhledem ku pravosti děl Platonových, Vergilových, Ciceronových aneb Caesarových; obecný všech věků souhlas díla těchto veleduchů osobí jen jich původcům. Než svědectví mocnější a bezpečnější nás ujišťuje, že knihy St. a N. Zák. Bohem vdechnuté, skutečně těmi sepsány byly, jichž jménem se ho. osí. Kdož na osvědčenou pravost děl oněch pohan-

ských spisovatelův obětoval aneb aspoň chtěl obětovati vlastní svůj život? A aj! božský původ (inspirace), pravost a neporušenost písem sv. krví židův i křesťanů nad slunce jasněji osvědčeny jsou! Písmo sv. porušiti, změnití vždy bylo věci zhola nemožnou. Před rozdělením říše (r. 975) židům nebylo možno písmo St. Zák. změnití. Jak by mohl někdo změnití knihu, kterouž denuč měla v rukou každá rodina, kterouž kněží o slavnosti stánků všemu lidu předčítali a jako nejvzácnější národa poklad ve svatostánku střežili? Dejme, že by někdo o změnu jakou takou se byl pokusil; nebyli by ihned tisícové naň kasali se? Leč toho nikde ani zmíněčky. Tolikéž nemožnou byla každá změna písma sv. po rozdělení říše: změně v jedné říši způsobené byla by druhá říše mocně se vzepřela. Tou příčinou pentateuch Samaritanův trestí svou nejde různě od onoho říše israelské a judské. — Jestě nemožnější byla každá změna písma sv. po příchodu Páně. Od té doby jestiž starý zákon majetkem židův a křesťanův; změny jakékoliv strana protivná nikdy by mlčky nedopustila. Co tu řečeno vzhledem ku St. Zák., platí též o písmě N. Z. I to nemožno bylo změnití před rozkolem řeckým.

Kniha jsoucí v rukou tisícových nemůže změnu vzíti, jižby mnozí ihned nepozorovali. Proto N. Z., ježž křesťané východní čítají ve všem všudy se shoduje s oním, jehož bratří jich západní používají. Že ale po neblahém rozkolu změna žádná tu nemohla nadějíti, nelze taktéž pochybovati; každé sebe nepatrnější změně vzepřelať by se církev přesnosti a neporušenosti písma přilející. Závažným písmu neporušenosti důkazem ale jest úplná shoda knih svatých převedených na jazyk národů rozmanitých.

Že i tradice čili ústné podání nemění než písmo sv. víry a úcty zasluhuje, vysvětá ze slov ap. Pavla: „Protož bratří, stůjte a zachovávejte ustanovení, kterýmž jste se naučili, buďto skrze řeč anebo skrze list náš.“ (2. Thess. 2, 14).

Většina knih Št. Z. sepsána byla jazykem hebrejským. Časem přeloženy knihy ty do rozličných jazyků. Nejznamenitějším překladem jest latinský — vulgata nazvaný a sv. Jeronýmem na sklonku 4. století vzdělaný; název vzal od všeobecného svého rozšíření. Z vulgaty činěny mnohé písem ss. překlady do řečí novějších.

Doba první.

Čas společného připravování na Vykupitele čili prazjevení.

Od stvoření světa až do povolání Abrahamova.

(Od l. 4000 před Kristem až asi do l. 2000 př. K.)

§. 4.

Přehled doby této.

Prazjevení zahrnuje základné děje, na nichž veškeré dějiny zjevení Božího spočívají. Takovými jsou stvoření světa, stvoření a prvotné vystrojení člověka, pád jeho, příslibení Messiáše. Mimo to obstihuje i činnost Boží na veškeré člověčenstvo stejnou měrou se vztahující, aby je k zaslíbené spáse připravila. Bůh i před pádem čili hříchem člověka i po něm vychovával ho, otcovsky s ním obcuje; avšak i hřích se rozmáhal, až konečně zkáza vrcholu dostoupivší příčinou byla zahlázení veškerého pokolení lidského kromě Noema a jeho rodiny. Noe stal se pak praotcem nového pokolení lidského, na němž jako dříve božská spravedlnost tak nyní po přednosti božská jevila se shovívavost a trpělivost; neboť ač spustlost mravní v podniknutém stavení věže babylonské rouhavým pychem oproti Bohu se okázala, neupustil Hospodin přece od úmyslu spásy, nýbrž zmařil jich záměr zmatením jazyků, načež následovalo dělení posavadního pokolení na rozličné národy, jazyky a rozptýlení jeho po celé zemi. A třeba člověčenstvo na množství národů rozvětvené tak hluboko pokleslo, že tvorů od stvořitele více rozeznati nemohlo, přece nemělo novou pomstou Boží vyhlazeno, nýbrž pro spásu získáno a uspůsobeno býti, aby kdysi spásu úplnou přijalo.

§. 5.

Stvoření světa.

(I. Mojžíšova 1 — 2).

Stvoření světa odvěkým bylo úradkem Božím; konečně když se Bohu zalíbilo, uvedl svět vnějším projevením úradku své božské vůle z ničeho v bytí čili jsoucnost. „Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi.“

a) „Na počátku“ neznamená na počátku věčnosti, anať věčnost nemá ani počátku ani konce; alebrž „na počátku“ nutno slyšeti o počátku času, jelikož se světem i čas počal; neboť před stvořením světa nebylo nižádného vystřídání těch změn, jež na tvorech pozorujeme a tudíž nebylo ani času, kterýž není než měřítkem oněch změn. Bůh tedy nestvořil svět v čase, jakoby před stvořením světa čas již byl býval, nýbrž s časem čili na počátku času. Svět tudíž jest časný a pomijitelný; Bůh však jest věčný a nepomijitelný. „Prvé než učiněny byly hory a než jest spůsobena země a okršlek zemský, od věků až na věky jsi Ty Bůh.“ (Žalm 89, 2).

„Jeden den u Pána jest jako tisíc let a tisíc let jako jeden den.“ (2. Petr 3, 8.) Církev učí: „Věříme pevně a vyznáváme, že Bůh sám jest věčný.“ Sv. Augustin dí: „Chceš-li radost věčnou, následuj toho, jenž jest věčný.“ — Tudíž slova: „na počátku“ vyvracují domněnku, jakoby od věků nějaká zde byla bývala hmota čili látka, z níž svět potom jest učiněn. —

b.) „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi“.

„Stvořiti“ znamená: něco z ničeho učiniti. Svět nepovstal sám sebou aneb nějakou náhodou, nýbrž Bohem; není také z bytosti Boží samé ani — jak již pověděno — ze hmoty tak zvané věčné, nýbrž pouhou vůlí Boží a všemocným jeho slovem povstal z ničeho čili byl stvořen.

„Prosím tě, synu, abys pohleděl na nebe a na zemi a na všechny věci, které v nich jsou a poznal, že z ničeho Bůh učinil je i pokolení lidské.“ (2. Makk. 7, 28.) — Snesení apoštolské dí: „Věřím v Boha otce všemohoucího, stvořitele nebe i země.“

Slovům těm třeba tento smysl podložiti: nejen Otec alebrž i Syn i Duch sv. stvořil svět, rovněž jako nejen Syn sám nýbrž i Otec i Duch sv. svět vykoupil a jako ani Duch sv. sám svět neposvěcuje, nýbrž i Otec i Syn s ním; neboť všechny úkony, jimiž Bůh na tvory působí, mají svůj původ ve společné všech tří božských osob činnosti. Přece však každé osobě božské zvláštní dílo se přivlastňuje: Otci stvoření, Synu vykoupení a Duchu sv. posvěcení. Proto říkáme: Bůh otec nás stvořil, Bůh Syn nás vykoupil, Bůh Duch sv. nás posvětil.

c.) Proč stvořil Bůh svět? An Bůh sám sebou nejvýš dokonalejší a blažený jest, nemůže dokonalost jeho a blaženost býti zvýšena tvory; těch Bůh nepotřebuje.

Písmo sv. odpovídá na onu otázku řkouc: „Všecko pro sebe samého učinil Hospodin, také i bezbožného ke dni zlému. (Přísloví 16, 4.) t. j., aby svou božskou slávu, moc, moudrost, dobrotu, svátost i spravedlnost na nebi i na zemi, na tvorech rozumných i nerozumných objevil. „Nebesa vypravují slávu Boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.“ (Ž. 18, 1).

„Každého, kterýžvzývá jméno mé, k slávě své stvořil jsem ho, spůsobil jsem jej a učinil jsem ho“ (Is. 43, 7).

Sv. Augustin dí: „Ty o Pane! stvořil jsi nás pro sebe a nepokojné jest srdce naše, dokud neodpočívá v Tobě.“

Avšak Bůh nestvořil svět toliko na slávu svou: nýbrž i na blaženost tvorů svých — obzvláště lidí, aby, jak dí katechismus Římský, tvory pokladů dobrotivosti své účastnil. Můžeme také říci, že Bůh svět viditelný pro člověka a člověka pro sebe stvořil. Tvorové nerozumní slouží Tvůrci svému člověkem, jímž se klaní jemu, jímž ho velebí a jemu díky vzdávají. — Mnohým bylo s podivením, že svět, obzvláště nesčetná veliká tělesa nebeská pro člověka, věci veliké pro bytost méně úhlednou učiněny jsou! Těm dáváme na srozuměnou, že jediná lidská duše, obraz to Boží a rozumem obdařená bytost duchová, před Bohem více cení se, než všechna veliká tělesa nebeská; že Bůh pro člověka svého jednorozeného Syna obětoval; i jak by pak neměl pro člověka všechny věci ve světě učiniti? a konečně, že svět by i pro člověka v jistém zření stvořen byl za účelem výtečnějším, totiž po výtec ke slávě Boží jest učiněn.

d.) „Nebem“ vyrozumíváme na tomto místě anděly čili říši pouhých duchův a látku těl nebeských krom země. Abychom anděly náležitě poznali, dlužno jejich přirozenost, počet, řád, stav a činnost uvážiti.

1.) Andělů přirozenost. Andělé jsou pouzí duchové, jež Bůh podle svého obrazu stvořil. Pouhý mi slovou duchy, ani jsou bytostí pouze duchové. „Duchové nemají těla ani kosti.“ (Žid. 1, 14.) (Luk. 24, 39).

Není jejich přirozeností, by jejich duch s tělem trvale se sloučil, ač andělé podobu člověka na sebe přijati mohou, aby lidem se zjevíli a jim božskou vůli zvěstovali. Tomu nasvědčují mnohé písmena výroky. Andělé vyššími než lidé obdařeni jsou dokonalostmi; jsouť pouzí duchové a mají vyšší mohutnost poznávací i lepší než člověk vůli.

2.) Počet andělů — nám znám není. Množství jejich přesahuje počet i lidí žijících i zemřelých i všech, již až do dne soudného na zemi budou. Že andělů veliký jest počet, vysvítá ze slov písma sv. mluvících o zástupu andělů, o plucích — legionech — duchů nebeských, o množství mnoha tisíců andělů atd. Jos. 5, 13, 5; Mojž. 23, 2.; Mat. 26, 53.; Žid. 12, 22. „I viděl jsem a slyšel jsem hlas andělů mnohých kolem trůnu — a počet jejich byl tisícové tisíců.“ (Zjev. 5, 11.)

3.) Řád andělů v. Co do důstojnosti nejsou všichni andělé sobě rovní, alebrž jest mezi nimi jakýsi řád, jak církev sv. oproti Origenistům na druhém sněmu Cařihradském rozhodla. Písmo sv. naznačuje rozdíl andělů názvy rozličnými je jmenujíc. Andělé dělí se na devět kůrů, jichžto tři zvláštní hierarchii (řád posvátný) činí. První hierarchie zahrnuje: Cherubíny, Serafiny a trůny; druhá: panstva, síly a mocnosti; třetí knížatstva, archanděly a anděly. Z archandělů tři v písmě sv. zejména připomínají se: Gabriel (síla Boží), Michael (bojovník Boží) a Rafael (lék Boží).

4.) Stav andělů. Andělé byli u veliké krásy a dokonalosti stvoření; než krása a dokonalost všech andělů nebyla stejná. Bůh oštědřil všechny anděly dary nadpřirozenými a obzvláště milostí posvětnou, jížto na přátely a syny Boží povýšení byli. Tento stav milosti byl přeblahým; neboť nedostávalo se jim ničeho, co by s jejich přirozeností se neshodovalo a čeho by sobě řádem přirozeným byli přáli. Blaženosti nadpřirozené čili patření na Boha tváří ve tvář ovšem dosud účastni nebyli; blahota ta od Boha jim byla přislíbena a božskou milostí jakož i svou poslušností měli si jí zasloužiti. Poslušensství i pro anděly bylotě jediným prostředkem ku věčné blaženosti. Za tou příčinou byli andělé z počátku podrobeni zkoušce,*)

*) Slovatní bohosołvci domnívají se, že Bůh dal andělům poznati nejen vtělení se Syna svého nýbrž i potřebu, aby Bohočlověku klaněli se. Bohočlověku klaněti se, považovali za veliké a nesnesitelné sebe ponížení. V nevoli, že Slovo věčné nepřijalo přirozenost andělskou, aby ji se svou božskou sloučilo, vzbouřili se proti Bohu. (Joannes a sancto Thoma, Billerart, Suarez a Silvius). Jich náčelníkem byl Lucifer, snad nejkrásnější to anděl, jak název jeho to naznačuje. Jiní bohosołvci záhubu zlých andělů připisují jedině závisť, kterouž pocítili pro člověka stvořeného podle obrazu Božího a Bohem za pána země ustanoveného. Opět jiní za příčinu jich pádu mají pýchu a marnivost, kterouž své dokonalosti na odiv vystavovali, mníce, že tyto dokonalosti nevzali od Boha, ale že jsou jejich vlastní zásluhou. (Iren. lib. 4. c. 78; Aug. lib. 2. c. 13) (Viz §. 16).

již mnozí andělé nedostáli a proto své důstojnosti, zvláště milosti posvětné zbaveni byli. Tito od Boha pak byli zavrženi, poslušní pak přeblaženého na Boha patření účastnými učiněni.

5.) Činnost andělů jest rozmanitá:

a.) Velebí a chválí andělé Boha neustále. Prorok Isaiáš praví, že andělé bez ustání Bohu prozpěvují: „Svatý, svatý, svatý jest Hospodin, Pán zástupů, celá země jest plna veleby jeho“. (Is. 6.)

b.) Účastní jsou řízení světa. Křesťanský mudrlec kdy-si pravil: „Všeliké věci tohoto světa vidomého jsou v řízení andělův.“

c.) Účastní jsou zjevení Božího ku blahu lidskému i v N. i v St. Z. Anděl zjevuje se Abrahamovi, Lotovi, Jakobovi, Tobiašovi, anděl předpovídá narození Janovo, vtělení se Syna Božího; anděl zvěstuje narození Spasitelovo, napomíná sv. Josefa, aby s dítětem a mateří jeho se utekl do Egypta a. t. d.

d.) Andělé bdí nad lidmi a ostříhají celé narody. Ony čtyry anděly, kteříž ve zjevení Janově se jmenují (kap. 9.) vyhláší sv. Řehoř papež za strážce národův: assyrského, baby-lonského, medského a perského. Prorok Daniel nazývá Michaela strážcem Hebrejských.

Obzvláště bdí andělé nad církví katolickou. Má-li každá obec křesťanská anděla strážného, jak bychom mohli pochybovati, že jsou i andělé, již bez ustání o blaho veškeré církve pečují. Sv. Řehoř z Nyssy dí, že blažení duchové podporují církev v neustálém boji, který vede proti mocnostem tmy.

Zejména andělé devátého kůru určení jsou k ochraně každého člověka přicházejícího na tento svět; každý člověk má svého anděla strážného, jenž mu božskou prozřetelností již od narození jest ustanoven. „Důstojnost duše naší jest tak vznešena, že každá od narození anděla k ochraně obdržela,“ dí sv. Jeroným. Veliké jest dobrodiní, jež andělé strážní poskytují lidem; neboť:

1.) vystříhají nás všelikého zla a doprovázejí nás po cestách pozemských. Anděl přispěl Petrovi v žaláři, Tobiašovi na cestě do země cizí, zbožné Juditě do ležení assyrského spějící.

2.) Andělé překážejí zloduchům, aby nám škodili: „Naše mdloba, dí sv. Hilar, nemohla by bez přispění andělů strážných odolati zlobě andělů zlých.“ Anděl pomáhal zbožné Saře (Job. 8.), sv. Františce, sv. Prokopovi, a. j. oprotiv útokům ďábelským.

3.) Andělé pomáhají v nouzi a opatřují pokrmem i nápojem. Proroku Eliáš přinesl anděl na poušť chléb a vodu; andělé sloužili Ježíšovi, když byl po 40 dní a nocí se postil.

4.) Andělé varují a trestají hříšníka. Landelin, mladík z rodu vznešeného výstrahami od anděla jemu danými z loupežníka učiněn svatým kajicníkem, jež Bůh darem zázrakův oslavil.

5.) Andělé povzbuzují a podporují nás u konání dobrých skutků. Andělé jsou sloužící duchové vyslaní, abychom věčného života došli. Andělé vyvedli apoštoly z vězení a je napomínali, aby věrně úřad svůj konali. „Jdouce zvěstujte lidu slova života.“

6.) Andělé orodují za nás u Boha a obětují jemu naše modlitby a dobré skutky. „Jáť jsem obětoval modlitby tvé Pánu“, dí anděl Rafael Tobiašovi.

7.) Andělé pomáhají nám v hodině smrti, sprovázejí nás k soudu a pak do věčné blaženosti. Při smrti člověka bývají útoky ďáblovy silnější než kdy jindy; tu nám pomoci andělů zajisté velmi potřebí jest. Sv. Martin skončil za líbezného zpěvu andělů, kterýž učenci jeho slyšeli. „Lazara — praví Kristus — andělé odnesli do lůna Abrahamova.“

e.) Slova „nebe a zemi“ naznačují vesmír čili vše mimo Boha.

f.) Slova „země pak byla pustá a prázdná“ čelí proti bludu, jakoby Bůh svět nebyl stvořil čili z něčeho učinil, nýbrž toliko utvářil a uspůsobil. Proto sv. dějepřeva líčí, jak Bůh stvořiv svět, utvářil, uspůsobil a uspořádal věci světa viditelného k jejich účelu po zákonech přírodních, jež sám byl ustanovil. Mohlť ovšem Bůh všemocností svou zemi a veškeré tvorstvo její v okamžení způsobiti; než zalíbilo se moudrosti jeho delší doby k tomu použítí, dílem aby přirozené síly, jež byl v prvky vložil, dle zákonů jim vytčených a k cíli jim určenému dospěti mohly, neboť Bůh bez potřeby zázraků nemnoží; dílem pak aby tím více ozřejmelo, že veškeré tvorstvo od něho jakožto tvůrce a způsobce původ svůj má jsouc jen jeho vůlí v bytí a život povoláno.

Země z počátku neměla svou podobu ani krásu; bylatě pustá t. j. všechno halilo se po nějaký čas bez ladu a skladu tmou hustou; a prázdná t. j. nebyla ještě opatřena ani rostlinami ani zvířaty ani lidmi. Nebe nesluje prázdným, anof anděly již bylo

obydleno. Tázal-li by se kdo, proč Bůh již z počátku zemi krásou a zdobou vzácnou neopatřil, tomu uvádíme na um tyto důvody: 1.) že tak se líbilo Bohu v jeho věčném úradku; 2.) že bylo vhodné, aby věci stvořené z nedokonalých na dokonalé dospěly; 3.) abychom z toho poznali, jak všechno tvorstvo svou přirozeností ve svém počínku, v rozvoji a v dokonalosti na Bohu závisí, a že na světě mimo hřích není, co by od Boha nepocházelo; 4.) abychom vezdy toho pamětlivi byli, že vškerá hojnost, jíž země oplývá, z ruky způsobem neviditelným žehnající vzniká a tudíž světu vlastně cizí jest.

h.) „Tmy byly nad propastí.“ Propastí vyrozumívati jest hluboké vodstvo zemi odevšad obklopující a s ní jednu kouli tvořící. Čiré tmy pokrývaly propast, ano nebylo ještě světla a mlha přehustá vody zahalovala. Podobná mlha i nyní tytýž za doby noční pokrývá řeky, jezera a moře. Tak asi i Bůh za všeobecné tmy a noci, v níž veškerenstvo bylo pohrouženo, v klidu a míru zahaloval propast tu nesmírnou hustým závojem mlhovým a onu propast v jejím útlém ještě mládí takorča uspával pod pokrývkou mlhovou, kterouž ji oštědřil. „Kde jsi byl“, táže se tudíž Bůh v knize Jobově (38, 4. 9.), „když jsem zakládal zemi; když jsem mu (moři) kladl oblak za oděv jeho, a obvinul je mráкотou jako plenkami dětství?“

i.) „A Duch Boží vznášel se nad vodami.“ Duch Boží jest třetí v Bohu osoba. — Duch sv., jenž zemi i vodu úrodností a plodností uschopoval, aby pak na slovo Boží všeho druhu živočichové, ptáci, ryby a rostliny z ní pošli. Vznášení se Ducha sv. jest také obrazem Ducha sv. sstupujícího na vodu sv. křestu, aby jí moc očistnou udělil. Když Ježíš v Jordaně byl pokřtěn, sestoupil naň Duch sv. v tělesné způsobě holubice. A církev na bšlou sobotu vodu křestnou světíc modlí se, by Duch sv., jenž na počátku vznášel se nad vodami, sestoupil na vodu křestnou a ji úrodnou a způsobitou učinil k obnovení a posvěcení člověka. Již tedy ve stvoření světa nastíněno bylo vykoupení člověka.

Abý Bůh učení, že ze svobodné vůle svět stvořil, nám učinil přístupnějším, nechtěl hned všechno na jednou tak uspořádati, jak to před sebou vidíme, alebrž v jistých po sobě jdoucích dobách, jež v dějinách stvoření dny nazývají se. (Bossuet).

§. 6.

Den první — stvoření světla.

a.) „I řekl Bůh: buď světlo. A učiněno jest světlo.“ Bůh nemluví jako člověk; Bůh řekl jest tolik jako: Bůh chtěl, a co chtěl, stalo se. Lidé označují svou vůli řečí, rozkazem; a proto dí písmo: Bůh řekl: buď světlo. Světlo stalo se Boží vůlí. Světlo bylo tedy prvním dílem, prvním darem a dobrodiním Tvůrcovým. Světlo, živel světelný — jest nejpotřebnější podmínkou všeho života; a co by bylo po veškerenstvu a kráse je zdobící a po všech pokladech zemských, kdyby nebylo světla? „Krása a ozdoba země byla by marnou, kdybychom jí nemohli patřiti“ (Sv. Ambrož).

b.) Z čeho světlo se skládá, co jest světlo, nesnadno říci. Někteří přírodozpytci míní, že světlo jest přejemnou látkou ze slunce neb jiných těles světelných napořád prýstící. Jiným není světlo nějakou látkou, nýbrž silou t. j. chvěním vzduchu, vlnicím se pohybováním látky vzdušné — undulací jež prý v slunci vzniká, a vzduchem pojí se a našeho zraku dotýká.

c.) Jako podstatu světla tak i jeho účinky a vlastnosti nelze nám chápati. Nesmírná jest rychlost jeho šíření-se. Paprsek sluneční za jednu vteřinu urazí cesty více než 40.000 mil (30.360 Mm.). Kdyby světlo tak rychle jako zvuk se rozšiřovalo, potřebovalo by 14 let, aby od slunce až na zemi zavítalo, a aj! k tomu osm jen minut jemu dostačí! — Vývin a šíření se světla tolikéž jest nepochopitelné; rozkládá se po veškerenstvu a tímto nesmírným prostorem šíří se tak nesmírnou rychlostí, aby nesčetné věci množství od přemnohých osob touže dobou pozorováno a rozeznáváno býti mohlo, a aby člověk slávy a veleby Tvůrcovy každým okamihem dotud zakoušel a ji obdivoval, pokud zrak jeho se nese.

d.) Neméně obdivu hodna jest vlastnoť světla, že všemu předmětenstvu barvitosti dodává a tím řádem je uspůsobuje, že je snadno rozeznáváme; světlo tak říkáje odívá každý tvor rouchem jemu vlastitým. Vše jest světle naznačeno; abychom něco nalezli, netřeba se valně namáhati: barva zvěstuje nám, co hledáme. A byl by svět tak krásným a nám drahým a milým, kdyby světlo všechna tá dfla Boží rozmanitými barvami nezdobilo?

e.) Slovům: buď světlo dlužno i ve smyslu duchovním rozuměti, ana naznačují také nadpřirozené světlo víry, jímž Bůh osvětluje náš rozum.

„Nebo Bůh, který řekl, aby z temnosti světlo zablesklo, tenž zasvítl v srdcích našich, abychom osvíceni jsouce, poznali jasnost božskou.“ (2. Kor. 9, 6.) Jako tma předcházela světlo, tak v člověku temnost hříchu předchází světlo milosti; s hříchem rodíme se, ale Bůh praví na křtu sv.: buď světlo, a světlo vzhází duchu zatemnělému. — Slova ta prohlédají také k onomu světlu zázračnému, jež světlem slávy sluje, a kterým kdysi na Boha tváří ve tvář budeme patřiti. Písmo sv. zajisté praví: „U tebe, o Bože, jest studnice života a ve světle tvém uzříme světlo“ (Ž. 35. 10). Proto blahoslavenci nebeští světlym bílým rouchem bývají oděni.

f.) I oddělil Bůh světlo od temnosti a nazval světlo dnem, tmu nocí. Sv. Augustin vyrozumívá tímto oddělením světla od temnosti také odloučení dobrých andělův od zlých; dobří andělé zkouškou věrnost Bohu osvědčivše do blaženosti věčné ihned byli přijati; pyšní však andělé světla milosti byli zbaveni a do temností pekelných zavrženi.

g.) „I stal se večer a jitro, den první“.

„Jaké to dny, o nichž tuto se mluví, nesnadno, nemožno říci,“ praví sv. Augustin. (De civ. Dei. lib. I. c. 11.) Jelikož sv. církev nerozhodla, co těmi dny vlastně máme rozuměti, volno nám mysliti si dny naše aneb i delší doby. *)

Ostatně jest dosud obyčejem církve, že den od večera počítá počínajíc slavnosti nedělní a sváteční prvním večerem — (primae vesperae) čili večerem dne předchozího.

*) Dny obyčejné zamlouvají se tímto důvodem: V I. kap. písma sv., kdež šestkrát slůvko den se uvádí, nic nepřekáží, abychom je v obecném a přirozeném smyslu slyšeli. V 2. Mojž. 20. 9. 10. pak čteme: „Šest dní pracovati budeš . . . sedmého dne sobota Hospodina Boha tvého jest.“

Mojžíš tedy klade totéž slovo chtěje naznačiti dny stvoření a dny obyčejné. A nebylby Mojžíš, kdyby slovo to v líčení stvoření světa cos jiného než dny obyčejné mělo znamenati takový slova význam nějak podotkl, aby zamezil na vždy mylný pojem téhož rčení?

§. 7.

Den druhý — obloha.

a.) Řekl také Bůh: „Buď obloha uprostřed vod a odděliž vody od vod“. Obloha ta jest éther (firmamentum) čili obor vzdušný, jenž obkličuje zemi naši (atmosféra) a v němž na hoře vody ve způsobu páry t. j. mračen se vznášejí. Vzduchu toho k životu rovněž tak jest třeba, jako světla a proto vzduch před bylínstvem byl stvořen.

b.) Hledíce za jasného počasí na oblohu pozorujeme, že jest modrá a říkáme jí blankyt; modrost ta se zakládá na tom, že ve vzduchu, jenž nás zvýší patnácti mil (11 Mm.) obkličuje, veliká jest vrstva lehkých částí vodopáry a tudíž vzduch jest méně průhledný. Zatou příčinou odráží se paprsky sluneční a vyvinuje se barva světlomodrá, obyčejná to barva vody zejména hluboké.

I tu zračí se dobrota a prozřetelnost božská. Bůh oblohu nechtěl barvou černou přiodít, anaf jest obrazem zármutku; barva červená pro svou ostrost a bílá taktéž byly nepříhodny; rudozlutou barvou opatřil červánky ranní — zoru; zelenou barvu dal naší zemi; božská moudrost volila pro oblohu modrou barvu i proto, aby hvězdy na blankyfu kroužící jasně rozeznány býti mohly.

c.) Vzduch není hlavní jen podmínkou všeho života, nýbrž on jest také příčinou, že zvukem myšlenky ducha přání a tužby i city srdce jiným dovedeme sdělit. Vzduch zvukem nám věští, co v srdci a myslí jiných se děje. Bez vzduchu nemohli bychom vnímati mluvu svých bližních. Slyšíme-li však zvuk, jímž rty mluvícího se dotkly vzduchu, víme ihned, co duch jeho myslí, co srdce chce, čeho si žádá. Vzduch tak říká jest páskou duchů. Jak podivuhodně zřídil vše Bůh! Kolik pocitů příjemných bylo by nám pohřešovati, kdyby nebylo vzduchu!

d.) Vzduch jest také naším nejochotnějším poslem. Nadešel-li čas, abychom na služby Boží do chrámu Páně se odebrali, není třeba než aby se dalo znamení zvonem, jehož zvuky všechny farníky do svatyně pozývající vzduch daleko široko roznáší. Vzduch jest skutečným sluhou Boha i člověka. A zajisté hříchu bychom dopustili se nadužívající věrného toho sluhy za nástroj bezbožných slov, oplzlých písní! — Děkujeme často neskončeně moudrému Tvůr-

ci, že oblohu a vše, co ona obstituuje, stvořil k naší službě. Kéžbychom tohoto dobrodiní s Boží milostí vezdy k jeho slávě a k vlastnému blahu upotřebovali!

§. 8.

Den třetí: moře a země suchá.

a.) „Řekl pak Bůh: Shromážděte se vody, kteréž pod nebem jsou, v místo jedno a ukaž se místo suché.“ I stalo se tak. Země měla ploditi byliny a nésti ovoce všeho druhu, měla lidem i zvířatům býti obydlím. Proto Bůh oddělil vody a shromáždil je v řekách, jezerech a moři. Jak Bůh chtěl, tak stalo se; na jeho slovo zaujala voda místa jí vykázaná.

„Obklíčil jsem moře mezemi svými, a řekl jsem: až dotudto přijdeš, nepůjdeš dále a tuto rozrážeti budeš dutí vlnobití svého“.
(Job. 38, 10 - 11.)

Uspořádání moře taktéž svědčí o moudrosti a prozřetelnosti božské. Stojí-li voda na jednom místě nepohybující se, kazí se a hnije. Tolikéž by voda mořská rozsáhlým uzavřená jsouc prostorem hnila a škodné páry šířila a tak by země nemohla býti obydlena, kdyby se voda nepohybovala. Než Bůh vadu tu zamezl, rozkázav moři, aby bez přítrže se pohybovalo, a poslušné moře co den za šest hodin veškeré své vodstvo od středu ku břehu žene a co den opět toutéž dobou od pobřeží k středu přivolává. Pohybování tomu říkáme odtok a přítok aneb odliv a příliv. 6000 let opětuje se podivuhodné to na moři divadlo!

Odtok a přítok moře zároveň křesťanu připomíná nestálost a změnu všeho, co na zemi jest. Život náš podobá se přítoku a odtoku: časem ho přibývá, časem ubývá; nic tu stálého, radost přechá za radosti, štěstí se vystřídává s neštěstím.

Jiným prostředkem oproti nákaze mořské vody jest sůl, jíž moře jest naplněno; pohybováním moře udržuje se sůl nade dnem mořským a bývá odtokem a přítokem den co den v moři rozředěna, čímž i čistotě vody mořské prospívá; jinak by moře zápachem nesnesitelným i lidem i rybám škodilo a těmto bydlíštěm býti nemohlo. — Moře skytá člověčenstvu i tu výhodu, že jím mezinárodní obchod jest umožněn. Bůh nechtěl, aby jeden díl světa byl zcela neodvislým a odloučeným od druhého; Bůh chtěl, aby všichni náro-

dové mezi sebou byli spojeni, a spojení to usnadňuje moře. Věru bez plavby nemožno by bylo národům bohatství a pokladů, cizozemských výrobkův a plodin vydobyti, všechny světa díly svým potřebám a rozkošem podrobiti! Neméně důležitou výhodu skytá nám moře plavbou, ana umožňuje rozšiřování víry sv. evangelia mezi národy nejvzdálenějšími. O smrtelníci, již jste kdysi úpěli v temnostech smrti, vzdejte díky Pánu, že moře stvořil; neboť bez moře, bez plavby snad byste dosud v noci bludu a klamu byli pohrouženi!

b.) „Ukaž se místo suché.“ Odděluje vodu a zemi chtěl Bůh, aby země byla plodnou a úrodnou, vlnadnou, okrášlena zelení, bylinami a stromy všeho druhu opatřena, tvory živými naplněna a tím řádem pro člověka na obývání uschopněna a uspůsobila; leč Tvůrce zemi neozdobuje ihned veškerou okrasou, nýbrž ukazuje ji z počátku nahou, prázdnou a pustou. Což jistě proto činí, abychom znamenali, že zemi bez Boha nelze ploditi, abychom zemi nepovažovali za dárkyni všech dober, jež plodí, alebrž abychom Boha za původce všelikého požehnání, veškeré úrody měli.

c.) I řekl: „Zplodí země bylinu zelenou a t. d.“ Bůh neotálel dlouho a přioděl zemi rouchem slavnostním, kobercem zeleným. Proč medle volil tu Bůh barvu zelenou? Svěží zeleň navazuje pohled náš. Kdyby Bůh hávem bílým neb červeným zemi byl opatřil, kdožby mohl snést ustavičný lesk oné aneb ostrost této? A kdyby temnými ji byl přiodil barvami, neskýtal by pohled nám nižádné radosti. „Bylinu a stromy“ dlužno tu slyšeti o veškerém rostlinstvu. „Bylinu činící símě.“ Bůh nejen že stvořil rostliny, on je také zachovává a rozmnožuje. Ze semene rostlin plodí se nové rostliny téhož druhu. Že símě způsobem až úžasným se rozmnožuje, koho by tajno bylo! Ku př. jilma dvanáctiletá mívá i 5000 zrnec semenných.

Maje tedy člověk zření k jiným bylinám taktéž množstvím semene se honosícím, téměř by domníval se, že by byliny zemi ztráviti mohly. Než i tu jeví se prozřetelnost Boží, bezčetnému ptactvu krmi z bylin a rostlin skytající; ano ptactvo co rok tolik ztráví, žeby bylinám za své vzítí bylo, kdyby je Bůh onou neobyčejnou úrodností nebyl ošetřil. Na obratě kdyby bylinstvo tak se nerozmnožovalo, zajisté by mnoho zvířat hladem zahynulo; taktéž by veta bylo po bylinách, ano i mnohá zvířata ze země by zmizela kdyby zvěřena hojněji se množila.

d.) „A stromy plodné nesoucí ovoce podle tvárnosti své.“ Tak vznikly stromy všeho druhu ovocem rozmanitým opatřené. Stromy ovocné taktéž blásají dobrotu a moudrost Boží. Některé stromy nesou ovoce toliko jednou, jiné dvakrát za rok a opět jiné takoruka doby roku slučují: n. př. pomoraně plodí vyvinuté květy, zelené i zralé ovoce. Plodnost a úrodnost stromů jest nám jednak užitečna jednak poučná. Stromy silou svého ovoce k zemi klonící se pozývají nás, abychom od nich velikosti Boží dobroty učili se, ji velebili a Bohu za hojné požehnání a úrodu vroucně děkovali: ale však ony nám také výčitky činí, když darů Božích požívajíce Tvůrci za ně neděkujeme. Vypravuje se o ctihodném poustevníku, že pozoruje byliny, stromy, kře a květiny při cestě, jíž se bral, přívětivě svou holí je tepal řka: „Ticho, ticho, jáť již Vám rozumím. že mně vytýkáte můj nevděk, jen ticho — již miluji a velebím Toho, jenž vás pro mne učinil“ (Sv. František Borgiaš). — I stromoví, jehož ovoce požívati nám nemožno, jest ve užitečno; neboť ovocem tím živí se množství ptactva a živočichů, člověku nemálo prospěšných; lékařstvu skýtá všeliké léky, všelikému umění rozmanité barvy a dřeva jeho upotřebiti lze způsobem rozmanitým; či tomu nenasvědčují naše příbytky, koráby, nářadí, náčiní, topení a mnohé nástroje v životě nezbytné? A což mně říci o pokladech a darech Božích, jež země ve své útrobě chová? Věru člověk každým pohledem, každým krokem objevuje nových darů, jež Bůh pro něho stvořil; všudy mu naznáváti, že on jest obzvláštním lásky Boží předmětem. I mohl by někdo patře na tuto dobrotu a pečlivost Boží býti ku Tvůrci nevděčným? Trvám, že to nemožno!

§. 9.

Den čtvrtý: stvoření slunce, měsíce a hvězd.

„Řekl pak Bůh: Buďte světla na obloze nebeské, ať dělí den a noc a osvěcují zemi. — A učinil Bůh dvě světla veliká, světlo větší, aby panovalo nade dnem a světlo menší, aby panovalo nad nocí. I stal se večer a jitro, den čtvrtý.“

a.) Slověům těm tak rozuměti jest, že světlo, jež Bůh hned na počátku stvořil a které posud stejnou měrou na tvorstvo veškeré

rozlito bylo, na čtvrtý den slunci měsíci a hvězdám jakožto nosičům světla bylo přiděleno, a tyto že nyní útvaru úplného dosahše počaly pak účinky na zemi naši jevití. Slunce, světlo to větší, zdá se býti koulí, kterou by silný člověk na rukou unést mohl; a přece jen jedna ruka, ruka Všemohoucího ji udržeti a nésti může. Slunce jest 114krát větší než naše země, avšak pro vzdálenost nesmírnou zračí se býti nepatrným; a vzdáleno jest od nás více než dvacet milionů mil. Slunce zahřívá a osvětluje veškeru zemi a nad zemí všechny planety čili oběžnice okolo něho kroužící. Kam slunce svými paprsky nedoráží, tam chladno a mrtvo, kde ono nesvítí, tam temno a smutno. Slunce, jež na nebi obdivujeme, připomíná nám jiné slunce, mnohem krásnější, jež milovati máme — totiž slunce spravedlnosti, Ježíše Krista, našeho Spasitele, jenž z lána otce nebeského na zemi sstoupil, aby světlem svého učení nás osvětil, svou milostí posvětil a spasil. Jako slunce nebeské nad dobrými i zлыми se vznáší, všem tepla a světla uděluje, tak se proudí všem ze slunce spravedlnosti milost i pravda. I děkujeme Bohu, že slunce stvořil a co den jemu vycházeti velí; ale děkujeme jemu více za to, že mnohem vzácnější slunce spravedlnosti neustále osvětluje církev božskou pravdou a milostí.

b.) Bůh vytkl slunci a měsíci úkol: „ať dělí den a noc i osvěćují zemi.“ A úlohu tu plní den co den. Světlo a teplo, jimiž tvorstvo ostatní plodným činí, snadnoť, kterouž úkony své plniti můžeme, jsou dary slunce za dne. Než i noc není neprospěšnou. Zbavujíc nás pohledu na přírodu učí nás, že z něčeho jsme učiněni a připomíná nám, že světlo víry z temnoty nevěry a bludu nás vymanilo. Noc skytá nám také potřebný pokoj a sladký spánek, aby síly naše k životu a práci se zotavily a okřepily.

c.) Noc i tím prospívá, že vzduch ochlazuje, byliny a rostliny oživuje a zachovává. Kdyby slunce bez ustání svítlo, vyschla a vysmahla by země. Avšak noc osvěćuje vzduch veškerému tvorstvu novou sílu skytající. Noc přivodí také rosu dobročinnou. ana nejen oku lahodí, nýbrž i dešť nahrazuje a byliny, osení a zeliny obživuje.

d.) Že Bůh převeliké množství hvězd stvořil, ví kde kdo! Jako kdysi Abrahama tak i nyní pozývá nás Bůh, abychom vzhůru k nebesům zraky upírajíce sečítali hvězdy, možno-li nám. A tu nelze než zvolati: „Divný jest na výsostech Hospodin!“ (Ž. 9. 2) —

Mezi hvězdami rozeznáváme: 1.) stálice, postavení k sobě vespolečné valně nemění; 2.) oběžnice či planety s družicemi svými okolo slunce kroužící a jeho světla se účastníci; 3.) vlasatice či komety, kteréž podlouhlým bělavým se vyznačují ohonem. Těch načítali hvězdáři dosud asi sedmdesát. Od pradavných časů nejprvé prý v zemi Chaldejské stalo se zvykem, že ony hvězdy, jež okem prostým rozeznati lze, na jistá souhvězdí (shvězdění) se třídily, any svým seřazením či skupením podobu souměrných obrazců objevují. Takových souhvězdí máme 108, z nichž dvanácte tvoří zvěřetník (zodiakus) či onu dráhu, kterou slunce svým napohledným pohybem rok co rok ubírá se zdá. Tím i vyhledávání hvězd nad míru se usnadňuje. — Na bezčetné množství hvězd poukazuje, že jeden slovutný hvězdář dalekohledem na prostoru nikoliv příliš rozsáhlém načítal as 50,000 stálic; a ona bílá či boží (mléčná) cesta na nebi utvořena jest pouhými stálicemi, jež okem prostým nemožno jest rozlišovati. Jiný hvězdář J. W. Ressel, vyčetl, že hvězda 61. v souhvězdí labutě neméně než 13,592,000 mil (10,000,000 Mm.) od země jest vzdálena.

Tato nesmírná hvězd od nás vzdálenost jest příčinou, že ony nám tak nepatrnými býti se zdají. A přece jak veliké jsou ve skutečnosti!*) Cím větší, čím vznešenější a mocnější jest jejich Tvůrce! Tato rozsáhlá tělesa, ač se nám zdá, že na témže místě nepohnutě trvají, přece ustavičně se pohybují v činnosti té neustávající. Otáčejí se okolo své osy, jako kolo u vozu a současně pohybují se okolo jiných těles okrouhlých. Každému tělesu vytčen jest směr, kterým se pohybovati má a z něhož nelze vybočiti; a jak rychle těleso to cestu vyznačenou vykonává, jest víře téměř nepodobno. Tělesa ta opatřena jsou silou, která bez přítrže v jisté vzdálenosti od střediště jich odpuzuje a silou, již v stejném okruhu

*) Upotřebivše dalekohledu sebe většího i důkladnějšího shledáme, že hvězdy, najmě stálice vždy stejně nepatrnými nám objevují se, což nasvědčuje jich nesmírné vzdálenosti. Kdyby obyvatel naší zeměkoule do vzduchu se povznést a u výši 78 milionů hodin stanouti a odtud hvězdy pozorovati mohl, neobjevily by se jemu skutečně ty spousty ohnivě jinak než jednotlivé body svítící. Ač pravdě nepodobno, zakládá se věc na skutečném úkazu, jehož co rok jsme očitými svědky. Okolo dne 10. prosince jsme více 78 milionů hodin blíže hvězdám zdobícím severní část nebe než dne 10. června; nicméně nepozorujeme na těchto hvězdách ani stopy jakéhokoli zvětšení.

ku středu svému tíhnou (centrifugální, — centripetalní síla). O jak velik a mocen jest Bůh! Což jest člověk, že Bohu protiviti se osměluje!

Neustálé hvězd se pohybování a nesmírná toho rychlost jest obrazem času pomijitelného. I tento nesetrvá, okamžik za okamžikem do moře pádí věčnosti. A taktéž i my rychlým krokem ač toho nepozorujíce spěcháme s časem na věčnost, často ani nepomníme, že věčnost nám jest přebližka.

„Ty spíš, dí sv. Augustin, a čas tvůj ubíhá.“ Sv. Ignát krásu nebes pozoruje zvolal: „Jak se mně hnusí země, patřím-li na nebesa!“ — Než velikost a krása nebe viditelného jest slabým jen obrazem vznešenosti a krásy nebe neviditelného — sídla blaženců — jež Bůh proudem své libeznosti a blahoty občerstvuje.

„Synu můj, volá matka makkabejská, patř jen na nebesa.“ A tak i ty človče, jakýmkoli neduhem, jakoukoliv strastí zastížený, upínej zraky své k těm výšinám nadzemským, kdež hojných léků, hojných pokladů nalezneš v odměnu svého strádání!

§. 10.

Den pátý: stvoření zvířat ve vodě a ptactva.

Země již ozdobena byla bylinami všeho druhu; slunce měsíce a hvězdy osvětcovaly ji dělíce den od noci; tu chtěl Bůh, by vody, vzduch a země tvory živými byly opatřeny. I řekl: „Vydejte vody plaz živoucí a ptactvo ať lítá nad zemí pod oblohou nebeskou.“

I stalo se tak. I hned hemžilo se množství zvířat ve vodě a ve vzduchu. Proto Tvůrčí dílo pátého dne nás vybízí, bychom obdivovali všemocnost a dobrotu Boží. Každý živočich nasvědčuje velebě Tvůrcově: „Ptej se ptactva a ono učí tě, ptej se ryb ve vodě a vypravují tobě.“ (Job 12.) Patříme-li na moře, tu se nám jeví ohromné množství živokův organických; mimo jiné znamenati jest hybký rejď, těkot a život mořem hýbajících se živočichův od malinké medusy až po velíkána velrybu. Největší tvor mořský též i největší ze všech nyní žijících a známých živočichů jest velryba. Délka její jest až úžasná, totiž 60 až 70 stop (20 — 23 m.) objem za plutvemi hrudními 30 až 40 stop (10 — 13 m.) a celé zvíře váží až i 1000 centů (500 kg.) Velryba jest přepodivně neforemná; hlava obnáší celého těla třetinu a z ohromného tohoto

balvanu hledí dvě maličkých očí. Nosní dírky, jimiž dýchá, jsou prostřed hlavy, odkud vypouští vodotryskem proudy vody a páry. Ocas dvacet čtyři stopy (8 m.) dlouhý a vodorovný jest velrybě tou výhodou, že zdviháním a shýbáním plavbu urychluje. — Předními okončinami neboli ploutvemi hrudními jen 6 stop (2 m.) dlouhými (zadních nemá) drží tělo své u rovnováže; neb jakmile velryba raněna byvši dokonává a ploutve ochabující z horizontálního rozložení schlípějí, břichem převrtne se na horu. Obyčejnou plovající rychlostí velryba urazí za hodinu čtyři míle, poraněna neb zastrašena jsouc zrychlí běh až do neuvěřima. Síla její jest ohromná; často vymrští se do výšky takovou prudkostí, že až celá z vody vynoří se, někdy zase zdvihši ocas nehorázně mrská moře, že slyšeti plouskání až na půl míle (4 km.) vůkol. Ale přes velikou tuto sílu svou velryba jest obyčejně bojácna; sebe menší pohyb zastraší velikána, že okamžitě se ponoří. Podivný má velryba ústroj zubní. Zuby má jen z mládí, později vyrostou jí v hořejší čelisti kolmé desky rohové, které dospějí délky i 15 (48 cm.) a tloušťky při koření 12 palců (33 cm.). Jsoutě v obchodě jménem kostic známy. Zvláštní ústroj ten jest zcela přístrojen potravě, jakou se velryba živí. Nepožíváť větších mořských živočichů, nýbrž živí se nejmenšími tvory mořskými: medusami, měkkýši a p.; s tlamou na 12 stop (4 m.) otevřenou plave po hladině mořské mezi těmito živočichy, jichž převeliké množství uzavřením huby nachytá. Vodu pak s měkkýši nabranou přes kostici vystřiká, načež pozůstala zvířata, jichž na tisíce a tisíce mezi ostmi utkvělo, jazykem na 10 stop (13 $\frac{1}{3}$ m.) dlouhým a 8 centů (400 kg.) těžkým drtí a pak hltá. Pod kůží asi na půl palce tlustou naroste velrybě tuku (sádla) až na patnácte palců, z čehož se vyvaňuje tukovina neboli trán. Tímto tukem jest velryba ve vodě velmi lehkou a mrštnou, tuk ji chrání před skřehnutím zimou, ale usnadňuje též její smrt, anť do tuku zaryvá se snadno smrtonosný kýr. — Lovení velryb děje se způsobem tímto: Z odměřené dálky mrští kýrník v předu loďky stojící kýrem, jenž se zaryje do těla velryby, která rychlostí blesku se potopí i s kýrem na laně přivázaným. Asi za 10 minut — neboť déle beze vzduchu pod vodou nemožno jí vytrvati — ryba vynoří se na povrch, načež druhá, třetí a delší rána následuje. Bolestí týrané zvíře zuřivě sobě počíná; hned přerychlou hledí plavbou nepřátelům vyváznouti, hned zase vrhá se na lodice snažíc se loďku tělem pře-

kotiti aneb ocasem do výše vrhnouti; při tom barví svou krví moře široko daleko. Konečně, když ubýváním krve bylo zesláblo, následuje křečovitý otřas celého těla a velryba převalivši se břichem na horu, mrtvolou jsouc nepohnutě na vodě leží. V té přitáhnou lodice ku korábu, kdež pak po jedné straně řetězi připevněna byvši visí. V šatech úsněných a botách na podešvích opatřených ostrými ostny železnými, aby z kluzkého těla nezjžděli, chodí lovci po velrybě jako po skále odřezující nožem a osekávající sekerou tuk od masa, čímž výdělků na 5000 zl. docílono. Když i kostníci ze tlamy vybrali, spustí se trup do moře, kdež ptactvu a rybám tučnou ještě poskytuje potravu.

Obdivujeme-li Tvůrce prohledávající ku tvorům velikým, neméně jest nám jeho všemohoucnost velebiti ve tvorech nepatrných;*) čemuž obzvláště množení se ryb nasvědčuje. Jediný sleď mívá 20 až 37 000 vajíček; kapr co rok až 200,000. — Z toho jde, že mnoho a mnoho ryb jiným denně za pokrm hoditi se může a že vzhledem ku množství jich nebývá.

Taktéž s podivením jest, že ryba ve studeném živlu, ve vodě i pod ledovci moře polárního žije a krev její nezkřehne. I tu jest nám žasnouti nad mocí a moudrostí Tvůrcovou. Kůže rybí ze dvou hlavně vrstev skládá se: z vnitřní, která šupiny a jiné pokryvky uvnitř nese a zevnější pokožky, která na zevnějšíku v táhlý hlen se rozpouští. Mezi kůží a pokožkou uloženy jsou látky olejnaté. Tělo rybí jest šupinami souměrně seřazenými pokryto. Šupiny chrání rybu, aby na kameni drsnatém a hranatém se neporanila; šupiny a olej zachovávají rybě teplotu a život. Aby ryba snadno na vše strany vodou mohla tékati, dal jí k tomu Bůh ploutve a ocas za veslo jí sloužící. Aby ryba mohla ponořiti se a také na povrch vody se vyšinouti, oštědřena jest měchýřem plovacím, kterýž může vzduchem naplniti a opět vyprázdniti; čehož důkazem jsou ony bublinky, jež na povrchu vody pozorovati můžeme. I rybám potřebí k životu vzduchu, ježž žabrami do sebe vdýchají, plic žádných nemajíce.

Jak ve vodě ryby, tak stvořil Bůh ve vzduchu všeliké ptactvo. Dosud známých druhů ptačích máme na 2000. Králem ptactva sluje orel; tělo jeho jest zdělí čtyř stop ($1\frac{1}{3}$ m.) a s rozpjatýma

*) Magnus in magnis, non parvus in minimis — S. Augustinus.

křídlo má devět stop (3 m.) jest široký, živí se od zajíců, jelenů, kamzíků a p. Starý orel prý na křídlech povznáší mládě své do výšin dalekých letu je příučuje.

Největším však ptákem jest pštros, pustiny asiatské a africké obývající. Bývá větší i největšího člověka a váží až sto liber (50 kg.). Jsa příliš těžkým a máje křídla překrátká nemůže letati, alevšak v běhu vesluje křídly a nedohoní ho ani kůň ani pes. Že krásné bílé peří z ocasu pštrosova drahocenným bývá zbožím, kohožby bylo tajno! Pštros živí se potravou rostlinnou a pohlcuje jako kury drobné kamení. Pštrosím masem a vejcem tři libry (1½ kg.) těžkým člověk nepohrdá; jedním vejcem mohou i čtyři lidé nasytiti se. Delším pronásledováním ochabuje pštrosova síla; tu skrývá hlavu do písku aneb pod křídla, čímž snadno do rukou nepřátelských upadá. — Nejmenším všech ptáků slove kolibřík (medosav); avšak pro neobyčejnou vzácnost barev svého peří zlatem a stříbrem se lesknoucích považován bývá za drahokam mezi operenci. Ptáček ten není ani jak palec veliký; žije toliko v jižní Americe a pokrmem jeho bývá medovina, již z květů medonosných ssaje zobáčkem rourovatým. Vajíčka snáší zvíci hrášku tytýž i semence.

Úprava a ústrojí ptačího těla tímž obdivem nás uchvátuje jako úprava těla rybího. Tělo ptáčí uzpůsobeno zcela pro vzduch, v němž operencům jest žíti; nejsouc příliš těžkým uschopněno jest k letu; podobát se lodičce máje u předu zobák a obyčejně dlouhý krk a vzadu široký za kormidlo sloužící ocas.

Kosti ptáčí jsou prázny a neúhledny, tak že nenadvažují maso operenců. — Peří jest obyčejně dvojí: peří puchové, čili prach, které ukryto bývá pod peřím krycím čili dracím z brků, ostnův a praporu se skládajícím. Peří puchové nemá ostnu a podobá se vlně. Brkem vynikají cévy do vnitřní tenké blány; když peří dozrálo usychá blána ta a zove se pak obecně duší. Osten zapadá dvěma tupými konci do brku a vyplněn jest dřevní buničinou: na spodní straně ostnu jest podélná rýha a po obou stranách prapor z pernatých vláken či paprsků. Uspořádáním tím tvoří každé pero v křídlech a v ocase lehké ale pevné veslo, kteréž dovede odolati i značně silnému proudu vzduchovému.

Zachování ptačtva není méně podivuhodno než jeho úprava a ústrojí. Týž Bůh, jenž na miliony ptáků stvořil, o každého z nich otcovskou má péči. Kdožby myšlénka ta byla nám ku poučení

a povzbudila nás k důvěře v Boha! Pečuje-li Bůh o tvory tak neopatrné, čím více pečuje o nás, již jsme jeho děti! — Aby pták daleké cesty, na nichž ani hospod ani vždy přichystaných pokrmů nenalezá a často za dlouhé zimní noci s málem píce jemu jest uskrovniti se, dovedl vykonati, opatřil jej Tvůrce pod hrdélkem měchýřkem, jenž sluje vole, do něhož sbírá potravu, kterou hlad ukojiti může, kdyby nouze jej přikvačila. Vlahou, již vole v sobě chová, musí potrava pozřená napřed změkhnouti než přijde do žaludku, v němž nasbíranými látkami křemennými a krmi rozdrobujícími ukončeno bývá zažívání a trávení pokrmu.

Tak malý poutník na cestu všemi potřebami jest zaopatřen i nejde již o nic leč o zbraň, již by oproti vodě a zimě hájiti se mohl. I nutno by měl roucho, jež by dešti a povětrnosti mohlo vzdorovati. A roucho to kryje tělo jeho a zove se perí.

Než život ptactva v jiném ještě vzhledu úžasem nás naplňuje. I očka ptáků čekají na Hospodina a on dává jim pokrm v čas i říhodný; ale jako člověku, jest i ptákům v potu tváří chleba vezdejšího dobývati. V životě jejich střídá se chvála Tvůrce a práce. Tou příčinou oštědření jsou potřebnými nástroji a úžasnou dovedností užívají jich. Vrabec a mnohé jiné ptáče živí se zrním, jež u příbytků našich neb na poli sbírají. Těm netřeba valně namáhati se, aby potravu dopídlili se aneb ji rozdrobili: malý zoban, krk a krátký pařát k tomu jsou s dostatek. Avšak jinak se má věc, patříme-li n. př. na sluku lesní a jiné ptáky, jimž v půdě bahnité pokrmu jako červů, hlíst, drobných hlemýždů a jiných měkkýšů jest vyhledávati. Proto udělil jim Tvůrce dlouhý krk a poměrně silný zoban, aby mohli v půdě vlhké vrtati a pokrmu příhodného dobývati. Řádem tím mohli bychom všechny ptáky druhy proskoumati a nenaskytl by se nám ani jediný, jenž by tolikéž moudrosti Tvůrce nenasvědčoval.

§. 11.

Den šestý: zvířena pozemská a člověk.

Řekl také Bůh: „Vydej země živočichy podle tvářnosti jejich, krotká hovada a zeměplazy i zvířata zemská (divoká). I stalo se tak.“

Šestým slovem všemocného Tvůrce vzala původ zvířata trojí

třídy: domácí, zeměplazy a divoká zvířata. Zvřřata domácí jsou určena k poslušnosti a službě člověka, by jemu práci usnadnila, síly jemu se nedostávající nahradila a oděv i pokrm podávala. Že zvířata domácí člověku jsou přitulná a že všelikým pracem a zá-
bavným výkonům je lze přiučiti, stává se jedině ustanovením Bo-
žím, aby člověka jako pána svého byla poslušna. Jinak by nemožno
bylo člověku opanovati hováda veliké síly, jež často i hlasu dítěte
podrobovati se vidíme. Některý příklad uveďme nám na um, jak
Bůh i zvířenou zemskou hlásá svou moc a dobrotu. Slon jest
největším i nejsilnějším ssavcem pozemským; bývá 12 — 16 stop
dlouhý, 12 stop vysoký a 7000 liber těžký. Ohromné tělo pokryto
jest hrubou a sporou srstí; nos prodloužen ve velmi pohyblivý a
snadno stažitelný chobot, jehož délka obnáší 5 až 8 stop. Chobotu
používá slon za ruku k rozmanitým výkonům: rozvazuje jím uzly,
vytahuje zátky z láhví, zdvíhá dukáty a p. Zubů má málo, any
špičáky a v dolejší čelisti zuby chybí; v horní čelisti má dva
tesáky 4 — 6 stop dlouhé; tesáky ty často i 200 liber těžké dá-
vají tak zvanou slonovou kost, které se užívá v řezbářství. Slon
dosáhne věku výše sto let; dá se snadno ochočiti a projevuje
mimo psa největší účelivost a náklonnost ku člověku. Za dob dřev-
ních užívalo se slonů ve válkách; tu pověstní jsou slonové Kartha-
ginských a Pyrrhovi. Ač povahy jest slon tichý a mírný, neopo-
mene mstíti se na tom, kdo jej urazil. Jistá hokyně ukazovala
slonu krásné hrozny, kterých jemu však nedala. Tu slon druhého
dne ku krámku jejímu se přiblíživ vychrtlil na hokyni ze svého
chobotu všechnu vodu, kterouž byl cestou do sebe vssál. Slon ocho-
čený potřebuje denně 100 liber kukuřice a 100 liber sena.

Králem zvěřeny pozemské jest lev. Ač strašným jest drav-
cem jako tigr, bývá nicméně velkomyslným a věrným. Kdožby neu-
žásl nad událostí, jež s otrokem Androklem sběhla se. Androklus
uprehl obávaje se ukrutnosti svého pána na poušť africkou. Tu
postavil se proti němu lev řvoucí zdvíhaje oproti němu tlapu před-
ní. Ustrašený otrok brzy vzpamatoval se patře na důvěrné si po-
činání lva a ohlednuv tlapu jeho vytáhl z ní dlouhý trn. I stalo
se, že nedlouho po události té byl Androklus jat a odsouzen, aby
v cirku s dravými šelmami zápasil. V den určený puštěn na dě-
jiště lev veliký; ale div divoucí, — lev nežene a nechce hnáti
outokem na otroka, noprž tulí se k jeho nohám a lichotí se k němu

všelikými posuňky. I Androklovi v mysli rozbřesklo se, že to týž lev, jemuž byl na poušti dobrodíní prokázal. Vysvětlení děje toho tak lahodně došlo posluchačstvo žasnouc, že i otrok i lev na svobodu byli propuštěni. A více ještě všichni divili se pozorněji, že svobodný lev kráčí za svobodným otrokem.

Velmi dovedné zvíře jest bobr. Jest zvící psa, má ocas dlouhý, tlustý, vodorovně sploštěný; prsty zadních nohou blanou plovací spojené, na druhém prstu zadních nohou mají dvojnásobný dráp. Tělo jeho zdělí asi $3\frac{1}{2}$ stopy, srst hnědá, šedá až červená, chlupy lesklé.

Jsou však také úplně černí bobři. V dolejší části břicha nalezají se dvě žlázy, z nichž vylučuje tak řečenou bobrovinu, jíž se jako léku užívá. Bobrové bydlí nejraději v tichých, hlubokých lesích, kdežto na březích řek a jezer společně zakládají osady stavíce si boudy dosti umělé. Boudy ty bývají na sáh vysoké, z přehryzených kmenův a okleštěků, z kamení a jílu urobené, podoby homolovitě s jednou komorou aneb i dvěma i třemi komorami; v tom obydlí 4 až 8 bobrů s mláďaty přebývá. Každá komora má zvláštní vchod dosti hluboko pod vodou. Vedle těchto buď mívají ještě dlouhé a prostranné díry v březích, útulny to jejich. Též hráze stavívají si společně přes potoky, aby vodu v zimě v létě v stejné udrželi výšce. Dílo konají v noci; ostrými řezáky svými přehryzují stromy 3 stop v průměru; na podzim snášejí zásobu okleštěkův a stromků, jež před boudami aneb děrami svými uloživše ohryzují. Krmí pak se bobři kořínky a kůrami stromovými, topolovými, březovými, vrbovými, jasanovými a t. d.

Bobr jest zvíře noční, nevycházející za dne ze skrýše, velmi ostražitě a plaché; předobře plove jsouc celé až na konec rypáku ponořeno, ale na souši velmi nemotorně a zdlouhavě polybuje se. Nejhojněji nachází se bobrů v severoamerických pralesích, kdež je zvláštní lovci do želez lapají.

I v Čechách najdeš bobry a sice blíže Třeboně na Nových Řekách, na Lužnici a Nežarce. Na Moravě a ve Slezku však již úplně vymizeli. — Užitek, který člověku poskytují, záleží hlavně v jemné bobří kožešině, jejíž cena i na 20 zl. páčí se a již k výrobkům plstěným n. př. na vzácné rukávnsky používá se.

§. 12.

Stvoření člověka.

Bůh stvořiv všechny ostatní věci stvořil naposledy*) člověka, jenž složen z těla a duše členem dva světy, tělesný (hmotný) a duchový spojujícím býti jeví se.

I přidružil prvému člověku Adamovi za pomocnici jemu rovnou Evu a spojiv oba nerozvížitelným svazkem manželství učinil je prarodiči člověčenstva. „I řekl Bůh: Učiňme člověka k obrazu a podobenství svému.“ Již tím, že Bůh takto sám se sebou totiž Otec se Synem a Duchem sv. radu bere a člověka netvoří jak ostatní tvory pouhým slovem svým, naznačuje se přednost člověka před ostatními tvory zemskými. V těch slovech činí se první zmínka o tajemství nejsvětější Trojice.

Bůh již nechce tvořiti nové anděly, ana veliká jich část od něho neposlušenstvím byla odpadla; nýbrž chce člověka k obrazu a podobenství svému stvořiti, aby byl pánem země vládnoucím nad ní a s ostatním tvorstvem a aby pak doplnil počet andělů. Veliká věru musí býti člověka vznešenost, an Bůh, než jej stvořil, řekl: „Učiňme člověka?“ Sv. otec Augustin uvažuje výrok ten volá: „Kéžbych poznal tebe, o Bože, kéžbych poznal sebe!“ Člověk jest takto malým světem účastě se — jak dí sv. Řehoř — podstaty všech ostatních tvorů: svým bytím druží se ku kameni a kovu, svým vzrůstem ku bylině, svým citem ku zvířeti, svým myslím a chtěním k andělům.

„Bůh stvořil člověka k obrazu svému.“ Sv. Cyrill a jiní ss. otcové vyrozumívají tímto obrazem, k němuž Adam byl stvořen, nejsvětější lidskou přirozeností Krista Ježíše, Bohočlověka, jenž po přednosti „obrazem Božím“ „prvorozeným všech tvorů“ sluje.

Bůh chtěje člověka stvořiti měl na mysli tento velebný obraz Bohočlověka a k obrazu tomuto připodobil tělo a duši Adamovu, by Bůh člověk byl „prvorozeným mnohých bratří.“ (Řím. 8.) Řádem tím stvořen Adam, krásný i tělem i duší.**)

*) Téhož dne, kdy člověk byl stvořen, byl též vykoupen t. j. dne šestého.

**) Sv. Tomáš Aq. taktéž dí, že poněkud naše tělo podle obrazu Božího jest stvořeno: „Quia corpus hominis solum inter terrenorum animalium corpora non primum in alveum prostratum est; sed tale est, ut ad contemplandum coelum sit aptius, magis hoc ad imaginem et similitudinem Dei, quam cetera cor-

§. 13.

Stvoření těla.

„I učinil Hospodin člověka (tělo) z hlíny země.“

Tvůrce, jenž bylinám a zvířatům pouhým slovem život dal, tvoří člověka (jak praví Bossuet,) takofka vlastními prsty vzdělávaje z hlíny země jeho tělo a vdýchaje mu rozumnou duši. Všechno člověka tělo předčí ostatním bytostem. Zvířata k zemi hlavu a zrak schylující na um dávají, že ze země jsou a opět do ní se navrátí; ale člověk jsa postavy přímé a zrak k nebesům povznášeje*) sám jest si svědectvím, že 1.) pro nebe jest stvořen a že těch věcí vyhledávati mu jest, které ceny jsou nadzemské a 2.) veškeru pozemskost má ovládati i všechny žádosti smyslné.

Sv. Bernard vstoupiv do kláštera tázával se řka: „Bernarde, k čemu zde prodléváš?“ Tak by měl každý člověk sebe tázati se, by nezvratné vždy zachoval si vědomí, odkud jest a kam mu směřovati. Druhá přednost lidského těla zračí se v jeho významné tváři. Tvář jest zrcadlem duše. Velebné čelo svědčí o důstojnosti jeho. Oko uměle upravené jest takofka oknem, jímž duše prozírá a slasť i strasť, lásku i hněv, klidnosť a vážnosť na jevo dává. Vniterné srdce pocity zobrazují se na obličejí. — Třetí předností jest patero smyslův a podivuhodná jich úprava souměrná k úkolu jim vytčenému je uschopňující. Oči jako stráž zaujímají místo nejvyšší: odtud pozorují z daleka veškery předměty a dávají návěstí duši, co jí činiti. Na vznešeném též místě jsou uši, aby vnímati mohly zvuk, jenž svou přirozeností k výšinám nese se. Místo ob-
výšné určeno bylo též nozdram, jelikož i vůně i zápach směřuje do výše; nozdry musí býti také blízko úst, any napomáhají nemálo u rozeznávání a posouzení jídla a nápoje. Chuť, jenž vlastnosti léku, pokrmu a nápoje nám objevuje, umístěna jest v oné části úst, kterouž požitky berou se. Cit uprostraněn jest v celém těle, abychom každého i sebe nepatrnějšího dojmu si byli vědomi. A s jakým úžasem jest nám patřiti na úpravu a zřízení smyslů našich! Který

pora animalium, factum jure videri potest. Quod tamen non sic intelligendum, quasi in corpore hominis sit imago Dei, sed quia ipsa figura humani corporis repraesentat imaginem dei in anima, per modum vestigii.“ P. 1. q. 93. art. VII.

*) Odtud i řecký název člověka: *anthropos* t. j. vzhůru hledící.

umělec mimo Boha byl by na tolik výtečný, aby dovedl cos podobného?

Pozorujme jen oko lidské. Ústrojí zraku jest s nedostižnou dokonalostí sestaveno; skládá se z mnohých jemňounkých blan, které ku předu jsou buď průzračny, buď provrtány, bychom jimi mohli prohlédati; co do úpravy jsou blány ty pevné, by oko na témž místě udržeti mohly. Na vykonávání volných pohybův oka jest šestero svalů. Svaly ty umožňují pohyb oka vzhůru, dolů, vpravo i v levo. S řasami víčka hebká a hladká chrání oko u znikání nehod mu hrožících aneb jsou na to, abychom prohlédali. Nemenší ochrany skýtají oku obrví a líce; obrví určeno k tomu, by zadrželo pot s čela a hlavy řinoucí; líce osvobozují oko ode všeho nebezpečí od spodu na horu mu hrožícího. A kdož sečte všechny divy, jimž oko jest námětkem a původem! Nesčetné předměty jako hory, řeky, lesy, domy, města, krajiny — všechno to zobrazuje se touž dobou jako v zrcadle jednu čáru v průměru obsahující! Tím řádem mohli bychom zřízení každého jiného smyslu skoumati a každý z nich by nasvědčoval neskončené moudrosti Tvůrcově, od něhož byl učiněn. A byť i některý smysl jako zrak mnohých dravců aneb čich psů byl více vyvinut, přece nelze upírat, že veškeré smysly jen v člověku souměrně jsou zřízeny.

A což mu říci teprv o uměleckých výkonech, jichž jen oudové lidští jsou schopni?

Jak podivuhodné úkony podniká ruka člověka!

Z kamení nahromaděného může velebné chrámy stavěti a touž dovedností malovati obraz světce všemi rysy nejvroucnější zbožnosti ozračující. Strojí bezživotnému ruka lidská dovede vyluzovati zvuky nadpozemské, slechu i srdci lahodící; a cit její prstů vládne takovou jemností, že slepčům i zrak nahrazuje.

Ale nejen zevnějšísek těla lidského, nýbrž i vniterné jeho ústrojí jest překrásno a podivuhodno, že nad veškerou moudrostí tohoto dfla božského žasnoucím nezbytně jest zvolati s věhlasným lékařem věků zašlých.*) „O Tvůrce těla lidského! Tělo to když zevrubně popisují, mním, že velepíseň o Tvé chvále pějí.“

Než k těmto vzácným těla přednostem, jež člověk dosud má, Bůh na prvopočátku jinou ještě milost přičinil, totiž nesmrtelnost. Touto milostí nadpřirozenou nebyl Adam ani stáří ani nemocem

*) Galienus de usu part. lit. III. c. 10.

ani smrti podroben. Avšak nesmrtelnost těla valně lišila se od nesmrtelnosti duše; tato jest nesmrtelná svou duchovou přirozeností, ono bylo nesmrtelné zvláštní milostí Boží. Naše tělo hříchem zbaveno bylo této nesmrtelnosti; alevšak všeobecným vzkříšením opět jí nabude.

Než i nyní má naše tělo veliké do sebe ceny a vážnosti jsouc obmyto vodou sv. křestu, pomazáno sv. olejem a syceno tělem a krví Bohočlověka; jsouc živým chrámem Ducha sv., oudem Kristovým a k věčné blaženosti určeno. Když tedy tělo naše jest nádobou ctihodnou, kdož by je mohl hříchem poskvřniti a zhanobiti?

„Jestliže pak kdo chrám Boží poskvřní, toho zatratí Bůh; nebo chrám Boží jest svatý, kterýž jste vy.“ (1. Kor. 3. 17.)

§. 14.

Stvoření duše lidské.

Když byl Bůh tělo člověka učinil „vdechl ve tvář jeho dechnutí života i učiněn jest člověk v duši (osobu) živou.“ Bůh spojil s přirozeným tělem rozumnou, nesmrtelnou duši, by člověka uschoпил k poznání Božímu. Duše lidská jest duchová, nehmotná, svobodná a nesmrtelná bytosť, kteráž v nás myslí a žádá čili rozumem a vůlí jest obdařena; touto duší my lidé od zvířat lišíme se. Nerozumné zvíře nepoznává, kým a proč jest stvořeno; ono neví o Bohu, ctnosti a věčnosti, ono podrobno jest svým smyslným pudům. Duše lidská však povznáší se od věcí viditelných k neviditelným, od země k Bohu, svému Tvůrci; ona pozoruje divy v přírodě poznává a velebí Boha v jeho skutečích.*)

*) Vzhledem k duchové povaze duše a jejímu rozdílu od duše zvířecí ještě připomínáme. Duše lidská jest duch čili bytosť duchová. Bytosť duchová ale neskládá se z částí, jest nehmotná, netělesná, rozumem a vůlí opatřená. Naše vyšší duševní činnost ale nutně předpokládá duchovou bytosť, nadsmyslné, duchové poznatky, ponímání věcí, kteréž smyslům naprosto jsou nepřístupny, sebevědomí, chtění dober nadsmyslných, duchových, volné sebeurčení i proti smyslným náchylnostem a pudům přirozenosti naší, snaha po ctnosti — všeliké tyto činnosti netělesné nemohou tedy ani silami tělesnými býti vyvoděny, naopak nutně předpokládají nehmotnou netělesnou příčinu, an účinek příčině musí odpovídati. Poznávání a chtění zvířete však jediné k smyslným, hmotným nese se věcem a na smyslových dojmech a tělesném ústrojení všechno tak závisí, jako vzhledem ku svému žádání pouhému pudu své přirozenosti podlehá. Tou příči-

Duše lidská jest svobodná čili má svobodnou vůli, mohouc svou vůlí, co chce, může jednati tak aneb jinak. Svobodnou vůlí liší se ode všech ostatních tvorů zemských. Slunce n. př. nemá svobodné vůle, aby mohlo i nevzejíti, tou a jinou drahou bráti se. Jemu jest nutně činiti vše to, co činí. Tím řádem vezdy a nezměnitelně činí totéž. Podobně věc se má i se zvířaty; i těmto již od přírody nutně jest vykonávati, co vůbec konají. Ale zholá jinak jedná duše lidská, u veškerém konání jsouc si toho vědoma, že by i opačně jednati mohla, kdyby chtěla. Činíc dobře pocituje slast a radost, činíc zle uznamenává výčitky a vlastní vědomí jí zvěstuje, že mohla i jinak jednati.

Duše jest nesmrtelná; jsouc bytostí duchová nemůže nikdy umříti, an duch nemaje údů hmotných a tudíž nejsa složen z částek různých nemůže v částky rozpadnouti se, což při hynutí všech vidomých věcí a bytostí děje se. Duše tedy jest nesmrtelná svou přirozeností; tělo však prvního člověka před hříchem také nesmrtelné bylo ale nikoliv svou přirozeností, nýbrž pouhou milostí Boží. Jediný jen mohl by duši zničiti — totiž všemocný Bůh. Avšak Bůh nechce smrti naší duše, an sám nás ujišťuje, že chce, aby duše neustále jako on na věky živa byla: „A půjdou tito (hříšníci) do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného.“ (Mat. 25, 46)*

nou u zvířete neznaménáme nížádného pokroku v poznání a v schopnostech jeho — včela dnes hotoví svou buňku právě tak jako před 1000 lety — zvíře vždy setrvá na téže stupni přirozenosti. Duše lidská tedy podstatou, mohutností a schopnostmi bytí se liší od duše zvířecí; tato všechna na tělu a tělesném ústrojenství závisí, jesti hmotná, ona — duše lidská — jest ale nehmotná, netělesná, duchová! —

*) Nebeský tento hlas nalezá ohlas u všech národů, kteříž útěšnou a zároveň strašnou náuku o víře v nesmrtelnou duši vyznávají. Víru tu, dť sv. Augustin, hlásá nám příroda; víra ta Tvůrcem nám do srdce jest vštípena; víru tu zvěstuje veškeré člověčenstvo. Duše jest nesmrtelná svou přirozeností t. j. bytostí jsouc duchovou setrvá vždy a bez konce; nejsouc složena z částek nemůže v částky rozpadnouti se čili zahynouti. Duše lidská jsouc bytostí duchovou co do podstaty a činnosti není nutně na tělu a tělesném ústrojí závislá jako duše zvířat, kteráž jsouc podmíněna tělem bez a vně těla nemůže setrvati. Kromě činnosti vegetativní a sensitivní, jež na ústrojí těla jsouce závislé zároveň se skonáním těla končí, vyvodí duše lidská, jak dříve podotčeno i zholá nehmotné, netělesné, duchové úkony (duchové poznání, chtění), kteréž tělem nikterak nejsou podmíněny, tedíž ani se skonáním těla nekončí, tak že duše i po smrti těla nejen setrvá, žije, alebrž že také jako sebevědomá, poznávající

Tyto dary a vlastnosti duše nazýváme také obrazem Božím přirozeným, jelikož jimi Bohu, bytosti duchové a jeho nejdokonalější svobodné vůli a nesmrtelnosti, věčnosti připodobuje se a v nich svou přirozenou má podstatu. Avšak vlohy a síly čisté duše Adamovy předčily nad mohutností duše naší, any nákazou hříchu jsou seslabeny a porušeny. Blahý ten stav neporušenosti duše prvního člověka zvyšovala ještě milost vnitřního posvěcení čili milost posvětná, kteráž jej u neustálém obcování s Bohem udržovala, cnostmi zdobila a Bohu milým, synem a přítelem Božím a dědicem věčné blahoty činila. A tuto milost zoveme životem duše, také nadpřirozeným obrazem Božím, an člověk darem tím Bohu nejvyššímu byl podoben a zhřešiv, tudíž milosti té zbaviv se, nepřestal býti člověkem. Mimo to řídil Bůh všechny jeho duševní pohyby, všechnu jeho touhu a žádost podivuhodným způsobem, že tělesná smyslnost ve všem všudy rozumu byla podrobena a tento Bohu byl podroben tak, že v prvním člověku byl oblažující soulad duše a těla. Že první člověk v původním svém stavu prost byl všech nezřízených žádostí, dovodí ss. otcové ze slov písma: „Adam a Eva byli nazí a nestyděli se.“ A sv. Augustin dí: „Oni líbili se Bohu a Bůh se líbil jim a ačkoli zvířecké tělo měli, nenalezali v něm přece ještě hnutí rozumu neposlušných“ (De pecc. merit. et remiss. II. 22).

a chtějící bytnost setrvává. Tohoto osobného duše setrvání po smrti těla nutně vyžaduje rozum; neboť bez toho duše trvání nedošly by nezbytné naše tužby, neodolatelná žádost po dokonalé blaženosti a pravdě, po osobném setrvání, kteréž Bůh nám do srdce vštípl, nikdy úplného ukojení a pak by člověk byl bídňějším tvorem než nerozumné zvíře, jemuž přisouzen požitkem pouze smyslný. Osobnou duše nesmrtelnost žádá také potřeba, aby nesrovnalost, kteráž zde na světě vzhledem k zásluze a osudu lidskému nezřídka jest, na onom světě, byla vyrovnána. Kdo by těch požadavků zřekl se, musil by zoufat nad dobrotou a spravedlností Boží. Kdo tedy nesmrtelnost duše upírá za lháře prohláší Boha, rozum a člověčenstvo, i chce, aby za víru dal nesmyslu tomuto: 1.) Bůh raduje se z nezbytné touhy po nesmrtelnosti, kterouž do srdce lidského vštípl. 2.) osud nevitelného vraha není po smrti jiný, než osud nevinné jeho oběti; Svatí a světice skvějící se všemi cnostmi a oblažující člověčenstvo všelikým dobrodiním nevezmou jiné odplaty, než nestoudní zlosynové, kteří byli oněch metlou a veškeren život poskvrnili nepravostmi. I nejsou-li ta a podobná slova taková, aby zločiny a nepravosti podněcovala? — zemi v lotrovskou peleš a člověka v dravou šelmu proměnila? Toť nevěry nauka, sama s vobě strašná a ještě strašnější ve skutečích z ní poslych!

Na tomto tělesné žádostivosti čili smyslnosti rozumem ovládnutí zakládala se prvotná spravedlnost.

K těm milostem připojil Hospodin i tu, že první člověk mnohem dokonaleji a snáze než my poznával věci přirozené a nadpřirozené, pročež i prorokem sluje. Tato mohutnost poznávací (vědoucnost) zračí se v tom, že Adam ihned Evu za společnici svou uznal, a zvířatům jednotlivým dal jména k jejich podstatě a přirozenosti prohledající.*)

*) Z toho také jde, že lichá a nekřesťanská jest ona důminka, jakoby člověku teprv z nedokonalého a nevyvinutého stavu bylo se bývalo vybaviti. Ne nevzdělanost, ne barbarství, alebrž vzdělanost byla prvním člověka majetkem; barbarství nezakládá se na zpátečnictví, nýbrž na odchýlení se od vzdělanosti. V souhlase s písmem sv., se ss. otcí a skolastiky najmž sv. Tomášem Akv. podávají učenci katoličtí hojně důvodů, za kterými nelze leč přijati, že Adam ihned v prvním bytu svém podle vědoucnosti byl dokonalý, neboť

a) Bůh stvořil všechny věci dokonale t. j. k celi, za kterým je učinil, úplně spůsobilé. Taktéž učinil tělo Adamovo spůsobilé ku všem výkonům svého řádu, a proto tím více i duši lidskou uspůsobil dokonale, aby tak s vyvinutým tělem ve spojbě jsouc byla i duše vyvinuta podle své vědoucnosti.

b) Prvý člověk měl z vůle Boží nejen pracotcem lidského pokolení býti ale i učitelem a sice netoliko ve věcech víry ale i ve věcech k této zemi a k vezdejšmu životu směřujících, tudíž musel míti i známost těchto věcí.

c) K tomu poukazuje také povaha lidských řečí čili jazyků. V každém jazyku jest zakryta a v grammatické i syntaktické skladbě důsledně provedena soustava (až na skrovné výminky a anomalie), kteráž obdivu našeho plnou měrou zasluhuje, filosofie to nestihlá a věru souměrná obrazu Božímu v duši naší vrytému. Filosofie ta nalezá se netoliko v jazyku národů vzdělaných ale i surových ano i nejsurovějších nomádův. Z barbarství nelze odvozovati filosofii, neboť jest prý ona dezerou Boha živého a tou příčinou národové suroví soustavně provedené řeči své nenabyli ze stavu surovosti ale ze stavu na nejvyšší osvěceného, v němž předkové jejich žili za doby, k níž poukazují všechny tradice; jest to doba prastavu člověka.

d) Jestliže filosofie v každém lidském jazyku patrna jest dědictvím z prajazyka do všech řečí přenešeným a zároveň důkazem, že vědoucnost člověka byla dokonalá, vysvítá totéž i z tradice národů. Všichni národové v tom sjednávají se, že náboženství prvního nevynalezl člověk, ale že bylo Bohem dáno, že bylo čisté a dokonalé. Než nejen náboženství od Boha odvozovali, nýbrž i osvětu a civilisaci, a tudíž byla podle přesvědčení jejich osvěta a civilisace tradiční, jakož i náboženství. Na této první osvětě zakládá se též osvěta po potopě světa. Podle zprávy Egyptanů napsal Thot — Set — Hermes tu starobylou osvětu do posvátných knih, které přetrvaly potopu. Jiná pověšť Egyptanů dí, že starobylá osvěta byla vepsána do hrodek královských, kdež vyobrazeny byly známosti o věcech přírodních. Tak aspoň se dočísti lze v Amia-

„Ať panuje nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nad zvířaty.“ Na místě Tvůrcově má člověk ovládati zvířenu, což člověku, než zhřešil, nesnadným nebylo, ani člověk ani zvířena na sebe nijaké nevyvírali moci děsné. Pokojně a klidně žili mezi sebou po způsobu služebníků v domě ředitelově, jehož s ochotou poslouchala zvířata, dokud pán sám příkazů dbal Hospodinových.

Tomu nasvědčuje rozmluva Evina s hadem. A vláda ta ač porušena jest hříchem prvotným, nevzala naprosto za své i pohřbchu spáchaném; neboť tu Bůh Adamovi u míře skrovnější opět jí propůjčil. Zejména nad domácími zvířaty panovati mu propůjčeno, aby jimi obtížnou práci si usnadnit, všechno, čeho k životu potřebí jest, hraditi mohl. Ovce skytá mu vlnu, včela med a vosk; pes hlídá mu příbytek, dobytek hovězí živí jej svým masem, kůň nosí a vozí jej a jeho zboží, kam velí. I šelmy člověk ochočuje a jim panuje.

„I nade vši zemí.“ Země se všemi poklady a silami má člověku a člověkem Bohu sloužiti. Člověk vládne i živými i neživými tvory, k službě a k užitku jeho určenými.

Hvězdy naznačují mu směr, jímž jeho plavba na hladině mořské brátí se má. S vysokých hor kácí se mohutný dub i bor, útrobu

novi Marcellinovi a v Manethovi. Zbytky staré osvěty slouly „Sloupy Thotovy“. Jiní je kladli do pyramid a z těch prý čerpali Pythagoras, Plato, Demokrit a jiní vědu svou. Aspoň nezapíral ani Plato ani Aristoteles, že z tradicí jsou vážili. Do pyramid chtěli se prý utéci Thot a jeho velmoži za čas potopy. Sem kázal také přinést knihy, obrazy věd a jiné užitečné věci (Lücken, Traditionen des Menschengeschlechtes).

e.) Za tou příčinou také neváhají lidé soudností a důmyslem proslulí vyznati, že stav prvního člověka byl dokonalý. Naopak domněnka pantheistův a materialistů, že prvotný člověka stav byl zvířecí, jeví se podle toho, což výše bylo řečeno, býti zjevnou lží. Odporuje domněnka ta písmu sv., tradici božské, dějopisu, tradicím všech národů, zbytkům filosofie v každém jazyku vidné a samému rozumu; neboť jak daleko lidská pa něť sáhá, nižádné zvíře ani nejhytřejší, nikdy z mezí svého druhu a svého pudu nevybočilo, nikdy nedospělo k sebevědomí, k poznatkům vyšším, k vědám, k umění, ku poznání dobrého i zlého, ku poznání Boha a jeho vlastností, a rovněž i člověk, kdyby původně ve zvířecím stavu byl se nalezal, byl by až podnes zvířetem; byl by snad zvuky vydával jako vlk aneb tigr atd., ale aby po člověku mysli, jednal, mluvil, toho by až do věčnosti nebylo. Mezi zvířetem a člověkem není přechodu. Všecky od Darwinistův a materialistův aneb pantheistův popisované přechody jsou zjevným humbugem, podvodem.

země opouští kámen, železo, zlato a stříbro na povel člověka. Konopě a len vlastního šatu byvše zbaveny člověka opatřují rouchem potřebným; rostlinstvo a zvířena skytají mu potřebnou krmí. Řeky zvlažují jeho palouky a nivy, moře, oheň, pára usnadňuje mu obchod s národy cizími a dalekými. — A od země zrak upíraje k nekonečným nebes výšinám pozoruje nezčíslné hvězdy, skoumá jich zákony a dráhy Tvůrcem jim vytčené.

I možno-li tu býti na pochybách, že po Bohu člověk jest králem a pánem veškerenstva?

Adamovi pak nenalézala se pomocnice podobná jemu. I řekl Bůh: „Není dobré býti člověku samotnému, učiníme mu pomocnici podobnou jemu.“ Pustil tedy Hospodin sen na Adama a když usnul, vyňal jedno ze žeber jeho a vyplnil tělem místo jeho. I vzdělal Hospodin Bůh z toho žebra ženu a přivedl ji k Adamovi.

Když byl Adam všem zvířatům přistojná jim jména dal, pustil naň Bůh tajuplný sen. Tohoto snu čili vytržení ducha, jak sv. otcové učí, použil Tvůrce, by muži manželku učinil. I vyňav všemocný Bůh jedno ze žeber Adamových, vyplnil místo to tělem. Z hlíny zdělal tělo muže a ze žebra jiné tělo, jemuž vdechl rozumnou duši; a tak stvořil ženu, jež těmitěž přednostmi a dary oštěděna byla jako člověk první. I přivedl Bůh ženu k Adamovi, otci veškerého pokolení lidského; a poučil Adama, jak byla žena stvořena. A muž, „nazvav ženu Hevou, t. j. matkou všech živých zvolal patře na ni: „Tato jest nyní kost z kostí mých a tělo z těla mého. Protož opustí člověk otce i matku a přidrží se manželky své a budou dva v těle jednom.“ Pak obrátiv se Bůh k těmto dvěma novým tvorům, již jeho prvním obrazem na zemi a prvorodiči všech lidí býti měli, řekl jim: „Rosttež a množte se a naplňte zemi.“

Pak Tvůrce přidruživ ženu muži spojil oba svatým svazkem manželství, kteráž od počátku nerozdvojitelným či nerozlučným jednoho muže s jednou ženou spojením bylo, by pokolení lidské rozmnožilo se a zachovalo. Způsob, jakým Bůh ženu stvořil, jest velepoučný. Žena učiněna jest z muže, což k jednosti a nerozlučitelnosti manželského stavu prohlédá. Eva z boku Adamova vzala tělo své a nikoliv z hlavy ani z nohou jeho; neboť neměla žena ani vládnouti mužem a protož nebyla učiněna z hlavy jeho,

aniž měl muž ženu za otrokyni považovati a tou příčinou nebyla stvořena z jeho nohou, alebrž žena měla býti věrnou muže společnící a družkou, což její stvoření z boku mužova předobře označuje. Zároveň měl tímto stvořením ženy býti nastíněn původ církve, druhé to Evy z Krista druhého Adama. Jak Eva z boku spícího Adama byla zdělána, podobně církev vzala svůj původ z probodnutého boku spícího, to jest, umírajícího Krista, z něhož voda a krev vyproudila se. (Sv. Augustin).

„I viděl Bůh vše, což byl učinil a bylo vše velmi dobré.“ Slova ta na um dávají nám, že všechno, co jest na světě, není daremné alebrž dobré t. j. s vůlí Boží se shodující a užitečné. Každý tvor sám sebou jest dobrým, jak po stvoření jednotlivých věcí a bytostí písmo sv. toho podotýká; soulad, užitečnost a pořádek pak všech tvorů činí veškeré tvorstvo velmi dobrým. Vše, co Bůh stvořil, jest a má býti k největší cti a slávě Boží a ku potřebě a spáse člověka. „Nebesa, dí žalmista Páně (Ž. 18, 2), vypravují slávu Boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.“ Tvoru tvorů napomáhá a slouží a všichni slouží člověku a jím Tvůrci svému. Avšak níže činí sv. dějeprava vzámku o tvorech, jež nikterak nelze nazvati dobrými n. př. hada, svůdníka prarodičův. Připomínáme, že všechno, co Bůh stvořil, na počátku bylo dobré; co později ve tvorstvu zlým objevilo se, to nevzalo původ od Boha, to není dílem jeho.

„A odpočinul Bůh dne sedmého.“ To jest: Bůh nepřestal působiti, an každým okamžikem nové duchy, lidské duše tvoří a od počátku světa neustál všechno, co stvořil, svou všemocností zachovávat i svou moudrostí řídit; neboť dílo rukou Božích nemohlo by setrvati, kdyby táž vůle božská, kteráž je učinila, zároveň je nezachovávala.

„Bůh odpočinul“ znamená, že Bůh u stvoření přestal nové druhy tvorů tvořiti. Tvoření dospělo v člověku k dovršení a tudíž vstoupilo na místo něho zachovávaní a řízení světa, jímž se jeví prozřetelnost Boží.

„I požehnal dni sedmému a posvětil ho.“ Hospodin sedmý den oddělil od ostatních dnů učiniv ho dnem posvátným, kdež dílu lidskému jest odpočívati. Avšak toho dne nemá jen tělo odpočívati, nýbrž i duše posvěcovati se, obírajíc se více než jindy s Bohem a svým spasením. Toto božské ustanovení má nám připomínati,

bychom nezabředli do rozkoší časných a pozemských a sedmého dne uvážili, že nikoli pro zemi, nýbrž pro nebe a věčnost jsme stvořeni.

Každý ze šesti dnů nadzmiňovaných končí písmo sv. tím dodatkem: „I stal se večer a jitro.“ Leč slov těch při sedmém dni pohřešujeme a se tážeme, proč svatý spisovatel slova ta na místě posledním vypustil? Na označenou, že ostatní dny znázorňují život vezdejší klopotný a strastný, pro nebe připravující; den však sedmý zobrazuje blaženou věčnost, kdež není práce a námahy, ani večera, ani jitra. Blahoslavenci odpočívají v Bohu a lesk jeho světla svítí jim.*)

§. 15.

R á j.

(1. Mojž. 2. kap.)

Člověk stvořením svým nebyl ihned na onen stupeň vzdělanosti postaven, jehož byl schopen. Výtečné vlohy jeho ducha měly v y v i n o u t i se, což právě jako nyní bez vnějšího rozumuých tvorů

*) Bůh jest stvořitelem světa, svět jedině Bohem stojí a všechna na něm jako neobmezeném pánu závisí. Tak tomu učí sv. Církev, tak hlásá Písmo sv., každý téměř list jeho věstí, že jest Bůh a jím že veškeren svět původ vzal. Avšak lidé zlomyslní a nevěřící dob minulých a našich neuspokojují se učením Církve ani výrokem Písma sv. neuznávajíce nic, než co rozumem mohou pochopiti, věří. Abychom tedy nevěřce z nepravdy usvědčili, jest nám úsudků rozumových proti nim upotřebiti.

Uvažujeme-li věc, totiž jsoucnost světa, pouhým rozumem, možná trojí jen odpověď k otázce, odkud svět původ vzal?

Buď povstal a) sám sebou, anebo b) náhodou, anebo byl učiněn c) bytostí jinou, která sama sebou jest a tudíž na nikom jiném nezávisí, čili bytostí, již Bohem nazýváme.

a) Svět nemohl povstati sám sebou; neboť bytost, která sama ze sebe, od sebe má původ svůj a tedy na nikom nezávisí, bytost ta je božská, jest Bůh. Kdyby tedy svět sám ze sebe měl původ svůj, byl by nutně Bohem; v každém kovu, v každé bylině, v každé krůpěji vody byla by část bytosti božské. Avšak jaký to nesmysl, tof rozum zdravý, rozum soudný snadno pochopí! Než co více. Kdyby svět skutečně sám sebou byl povstal a tedy Bohem byl, musil by míti tytéž vlastnosti, které bytostí neobmezené, totiž Bohu přísluší: musil by tedy býti neproměnlivým, nedílným a neobmezeným. Že svět není neproměnlivým, kdož by tomu nedal? Jak četné změny dějí se na světě každým dnem, každou hodinou: tu jeden přichází na svět, tam jiný jej opouští. Že svět není nedílným ani neobmezeným, kdo bude pochybovati? Tomu nasvědčují již ty části rozličné, z nichž na př. strom, zvíře, skládá se; svědčí

působení, bez poučeuí a vychování nemožno. Bůh sám byl učitelem i vychovatelem prvních lidí v ráji.

„Hospodin štípil (dne třetího) ráj rozkošc.“ Ačkoliv Bůh veškeru zemi překrásně pro člověka byl zřídil, chtěl, aby nejprvnější jeho bydliště, ráj nazvané, všelikou rozkoší oplývalo. Lidé měli poznati, jak příjemno jest Bohu sloužiti. Ráj všecken sloužil člověku. Země plodila hojně obilí, strom lahodné ovoce; pestrobarevné a vonné květiny navnázovaly i zrak i čich; zvířata ctíla ve člověku svého pána, nebesa vypravovala mu velikost i slávu Tvůrcovu.

„Strom také života (vyvedl Bůh ze země) uprostřed ráje i strom vědění dobrého i zlého.“ Dvojí strom dlužno v ráji rozeznávati: strom života měl ovocem svým pojistiti neporušenou sílu a trvání života tělesného; stromem vědění dobrého a zlého mělo na jevo přijíti, zdali člověk pro dobré čili pro zlé rozhodne se; k tomu strom ten vhodné poskytoval příležitosti.

o tom ty četné podmínky, na jakých na př. zdar osení a jiné závisí. Zřejmo tedy, že svět nemá těch vlastností, které by míti musil, kdyby sám od sebe a tudíž Bohem byl.

Ale snad vzal původ z jiných věcí? snad povstal z nesmírně malých částic, jež prvky slují? Tu však ihned tážeme se: odkud tyto se vzaly? A již jsme se ocítili tam, kde jsme dříve byli, když jsme se ptali, odkud tento svět? Kdyby ty prvky byly samy ze sebe, musily by býti Bohem a tu by bylo tolik Bohů, kolik takových částic ve světě jest, t. j. nesmírné množství, což věci zhora nemožnou! *

b) Svět nepovstal ani náhodou. Co jest to náhoda? To co mimo naše nadání se stalo a čehož příčinu na ten okamžik vysvětliti si nemůžeme; tím slůvkem tedy člověk vlastně jen svou nevědomoš zakrývá. A přece není nic bez příčiny, tudíž ani náhoda! Právě-li tedy kdo, že svět povstal náhodou, je tolik, jako by řekl, že neví, jak svět povstal. Nepovstal tedy svět ani náhodou, poněvadž vlastně jí není: nepovstal sám ze sebe, ani z věcí jiných, odkud tedy povstal? K otázce té již nelze jinak odpověděti, než učením sv. Církve a Písma sv., že totiž svět vzal počátek od bytosti jiné, neobmezené, od bytosti, která sama ze sebe jest, t. j. od Boha. Této pravdě učí také život, jaký ve světě panuje. Hle, tam na nebi pohybují se tisíce světů s rychlostí až úžasnou, ve vzduchu poletuje tu ptactvo, tu milliony rozmanitého bmyzu, na zemi i rostlinstvo i živočišstvo rozmanitý jeví život. A kdože, tážeme se, uvedl všechny ty věci do pohybu a kdo dal život všemu živočichu? Samy přece nemohly si ho dáti. Jsoutě rovněž ze hmoty — z látky; tato však jest nehybná, nemohla tudíž sama v pohyb uvésti se: koule, nepohneš-li jí, nebude nikdy sama pohybovati se. Podobně i ona tělesa nebeská nebyla by se nikdy

Strom života v ráji naznačoval jiný strom života, jehož ovocem duši svou sytíme a sílíme, totiž největší svátost oltární; tento nový strom života zachovává a rozmáhá život duše a zároveň skýtá tělu záruku nesmrtelnosti a budoucího vzkresu.

Bůh vstúpil v duši lidskou svatý svůj zákon se všemi příkazy, čili Bůh dal lidem zákon přirozený. Ku poznání a konání toho zákona měl člověk světlem rozumu a hlasem svědomí a svobodnou vůlí přiveden býti. Aby však člověku plnění tohoto zákona bylo snadnější, dal mu Bůh i výslovné přikázání, by ze stromu vědění dobrého a zlého nejedl.

Člověk zachováváním toho přikázání byl by seznal, jak dobře jest Bohu sloužiti a co nechce, neplniti; přestoupením záповědi té však měl býti poučen, jakým to neštěstím pro člověka, když Bohu neslouží a vůle jeho si nevšímá. A od tohoto poznání měl i strom ten jméno: strom vědění dobrého i zlého.

Že zachování tohoto přikázání prvním lidem nebylo nesnadné, kdož by tvrditi se zpěchoval; neboť a) přikázání to málo jen živ v pohyb uvedla; první bylina nebyla by nikdy vyrostla, kdyby nebylo někoho, kdo ten pohyb i ten život způsobil. Již Aristoteles dí: „Kterak možno, aby se něco pohybovalo, kdyby nebylo síly, jež by je v pohyb uvedla? Dostačuje, pak-li jedna jest věčná nepohybná bytost, kteráž sama jsouc nepohybná, všem ostatním bytostem dala původ pohybu“ (Phys. ausc. I. 7. c. 6.). A kdo jest touto bytostí? Tělesa sama původ pohybu nezpůsobila, jiného tu nebylo; nezbyvá než opět podrobiti se učení Církve a uznati, že byla tu bytost sama ze sebe a ta jsouc neomezena, nejen že všemu byla původem, ale i pohyb a život všemu udělila.

Svět z jakési věčné prahmoty nemohl původ vzíti; jak to možno by bylo, aby ze hmoty něco duchového (lidská duše) se vyvinulo? Či byla látka pouze duchová? Jak se pak ale z ní vyvinulo všechno to, co z částek složeno, totiž hmota?

Že Bůh jen původcem světa býti může, učí veškeren pořádek, jakýž ve všemíru panuje. Nic tu není zbytečno; všecko má určitý cíl a tak jest zřízeno, aby cíle vytčeného došlo. Slunce n. př. v pravidelných dobách vychází, aby světlem svým nejen zemi osvětlovalo, ale i vzrůst a zdar podporovalo. A tak i všechny ostatní věci a bytosti přiměřeny jsou svému účelu. Kdož ale sestavil tak všechny ty věci, kdo učinil v nich ten pořádek? Sestavily se tak samy? „To kdyby možno bylo,“ dí pohan Cicero, „pak bychom musili také za to míti, že letopisy Enniovy z množství sem tam potroušených písmen byly povstaly.“ Jest-li tedy ani jediná řádka, na to jedna kniha nemůže sama sebou z písmen sestaviti se, kterak možno, aby všechny věci ve světě v tak lahodný celek sestavily se a v pořádek tak krásný uvedly se? Ale, namítne někdo, snad učinily tak síly či zákony přírodní? Kdo však utvořil i tyto síly,

dalo; b) hlas svědomí mocně k tomu je pobádal, aby hlasu Božího uposlechli; c) svobodná vůle jejich byla s důstatek silna činiti, co Bůh byl velel; d) oplývali přehojnou Boží milostí, aby zákonu jeho dostáli; e) opatření byli darem vniterného posvěcení, jsouce dítkami a přátely Božími; f) dosud nebyla se v útrobě jejich ozvala nezřízená žádost či žádostivost toužící po tom, co Bůh nenáviděl; g) ze všech ostatních stromů směli jísti; a h) jejich poslušenství chtěl Bůh věčnou blažeností v nebeském ráji odměniti.

Dlužno tu připomenouti, že lidé dokonale a bez hříchu byli od Boha stvoření i v stav milosti byli povznešení, že však věčné blahoty teprv poslušenstvím směli příúčastniti se; za tou příčinou dal jim Bůh mimo přirozený zákon i zvláštní záповěď, aby je i způsobem vnějším poučil, že on jest jich Pánem a Tvůrcem, jemuž za všechny dary a milosti děkovati a jemuž sloužiti mají.

„A Hospodin postavil v něm člověka, aby jej vzdělal a ostříhal ho.“ Práce jest pramenem zdatu a požehnání. Proto Bůh toto sladké jeho hned z počátku člověku uložil.

kdo ustanovil i ty zákony přírodní? Všeliký pořádek předpokládá pořadatele, všeliký zákon zákonodárce. Sám sebou žádný zákon nepovstal. Nuže, kdo tedy jest původcem sil a zákonů přírodních? Dle toho, co jsme dosud vyvodili, nemohl to býti nikdo jiný, než opět bytosť, která sama ze sebe majíc počátek, všechno může učiniti; a bytosť ta, nejen že vše stvořila, nýbrž i pořádek ve věcech stvořených stanovila. Rozumem tedy již člověk poznává, že Bůh jest stvořitelem světa: svědčítě mu o tom veškerá příroda, všechny ty věci v ní a ten život veškerenstva.

Z věcí těch soudí rozum rovně tak na Boha, jako z každého díla na mistra souditi můžeme. Tou příčinou právě odpověděl jeden Arab byv tázán, jak ví, že Bůh jest? „Zcela dobře,“ pravil, „jako ze stopy v písku poznávám, šel-li tudy člověk anebo zvíře.“ Ano, ze skutků božských poznáváme Boha. Ale z toho také patrné, jak velice prohřešuje se, kdo Boha, Tvůrce všehomíra popírá. Jednátě proti vlastnímu rozumu, který ku pravdě ho vede. I není tedy divu, že samo Písmo člověka takového již odsuzuje a k bláznům čítá: „Blázen řekl v srdci svém: Není Boha?“ (Ž. 13, 1.)

Avšak Bůh, nejen že svět stvořil, on také má péči o jeho zachování a řízení, čili Bůh jest světa zachovávatelem a ředitelem.

Proti tomu namítají odpůrci pravdy křesťanské, že prý všechno ve světě děje se náhodou. Všemohoucí Bůh ovšem silám přírodním, když je stvořil, zvláštní působivost přidělil, tak že v látce a silách veškerý svět jako hotový nástroj k dalšímu nepřímému působení jenou jakožto Pánu svému povždy k službám a k ruce jest. Přece však zůstává Bůh úplným Pánem všech těch sil a jejich působení v čase i prostoru a sice tím, že všechnu harmonii (soulad) v přírodě tak tvoří a působuje jak se jemu líbí.

Jako Bůh vezdy činí a působí, tak i člověk má vezdy působiti. Zákonu práce vyhýbatí se nikomu není dovoleno, ni bohatci, ni chudásu, dokud může pracovati. Avšak práce neobtěžovala prvního člověka, dokud hříchu se nedopustil; práce byla mu radostí a posilou.

„Nebylo tu,“ dí sv. Augustin (de civit. Dei I. XIV. c. 26), „unavení ani zemdlení, po práci ani spaní nenadešlo proti vůli.“

„Ve který by's koli den z něho jedl, smrtí u mřeš.“ Účelem záповědi té, jak s vrchu podotčeno, bylo člověku dáti příležitost k užívání propůjčené mu svobody a k dobrovolnému se rozhodnutí pro konání vůle Boží, aby tím své životné s Bohem spojení dovršil. — Člověku tu vyhrožováno dvojí smrtí: i těla i duše. Kdyby nebyl zhřešil, byl by nesmrtelnost těla, již zbaviti se mohl, tak si zachoval, že by jí nikdy více nebyl pohřešil, a kdysi neokusiv smrti do nebe byl přijat jako žbožný Henoch neb Eliáš prorok, a duše jeho jsouc milostí Boží oštědřena, byla by po ukončené zkoušce v milosti té tak utužena a upevněna, že by nikdy více hříchu dopustiti se nemohla.

Prozířetelnost Boží působí všudež jen nepřímo silami již stvořenými, kdežto Všemohoucnost přímo tvoří. I možno-li tedy za událostí přírodních o náhodě mluviti? Nebyl by pak Bůh, jehož nic nemůže minouti, nic ho tajno býti, netečným vzhledem k tomu, co v přírodě se děje, zůstává pouhé náhodě vedení všech věcí, jež učinil, zřídil, silami a mezemi působnosti, t. j. zákony opatřil, dle nichž silám těm působiti jest?

Náhoda, praví onino odpůrci zjevení Božího, neodporuje prý pranie velikosti a moci Boží, spíše prý to Boha jest nejvýš důstojno, když k malichernostem věcí pozemských nehledí a jich zhola nešetří. Veškerý ohromný svět prý tak dostatečným jeho cti a slávy jest, že žádného jiného důkazu, nanejmé toho, jenž z nepatrných událostí ve přírodě by se odvodil, nepotřebuje.

My odpovídáme: Aby Bůh o věci zde na světě se nestaral, jest zhola nemožno. Může-li něco býti, čeho by Bůh vědom nebyl? Nebo kde jest to místočko, kde bychom před ním ukryti se mohli? Anebo kde jen místo nějaké, kde by Bůh jsa duch neobmezený a nesmírný nebyl? Odpíráť pojmu Bůh, anižť sám učiniti může, by něčeho neznal, aneb o tom nevěděl.

Ovšem připouští mnohý víry nepřítel, že byť Bůh učiniti nemohl, by o něčem nevěděl, přece prý, namítá onen, na vůli jeho jest, zdaž o něčem věděti chce, čili nic?

Tomu v odvet dáváme: Rozumná bytosť má při každém činu svůj určitý cíl. Rovněž i Bůh a sice nejen když tvoří, ale i když chce, aby tvor setrval, sic k čemu by jej byl stvořil? K tomu dal i síly přírodní, aby v čase dle vůle jeho působily. A to, jako platí o celku, rovněž o všeliké síle jednotlivé a

„I přivedl Bůh všechny živočichy zemske k Adamovi.“ Jak Bůh zvířata k Adamovi přivedl, pismo sv. nepraví. Avšak byla-li zvířata před hříchem již na znamení poslušna Adama, čím více bylo jim rozkazu Božího poslouchati. Dovoleno nám domnívati se, že zvířata na jakýsi tajuplný povel Boží k Adamovi dostavila se, by jim vhodnými názvy byla pojmenována. I jest nám Adamově moudrosti diviti se, an zvířeti každému dal jméno, jež přirozenosti a účelu jeho odpovídalo. Zároveň tu dlužno znamenati, že přivedením a pojmenováním zvířat ve člověku se vyvínovala mohutnost poznávací; schopnost mluvení přecházela ve hbitost mluvnickou a spolu nabyt tím řádem Adam poznání moci panovnické jemu nad zvířaty propůjčené; zároveň i vzbuzena v něm touha po pomocníku podobném jemu. — Z toho, že Bůh Adamovi nad zvířaty dal moc panovnickou, nesmíme však souditi, jakoby mu spolu bylo dovoleno, masa zvířat požívati; neboť ne bez důvodu lze nám domnívati se, že člověku před potopou světa toliko ze stromů, zelin a bylin bylo krmí bráti, an Bůh po

o všelikém společném působení sil. A tolikéž platnost má i pro všeliký okamžik a všechna místa v nesmírném světě prostranství. Tou příčinou nedá se mysliti, že by Bůh toho nešetřil, zdaž onen cíl dosažen bývá, čili nic, k němuž nejen síly přírodní stvořil, ale též ustanovil, aby k účelu tomu postupem času dále působily. K tomu působení sil nesmíme si tedy Boha mysliti, jako by netečným byl, neboť působení to právě Boží účel vyplniti má. Nebo kdybychom tomu dali, že Bůh kdys k účelům svým může býti lhostejným, tvrdili bychom, že má účel a nemá účel, což o Bohu říci nejvýše nedůstojno jest. Pročž tvrditi, že by Bůh přírody a působení sil v přírodě a vůbec věcí, jež časem se dějí, si nevšímal, nerozumné a naprosto nepodstatné jest mínění. — Snad odpůrce sv. víry nám, co do věci té, přisvědčí, ale přece nauku o prozřetelnosti Boží zamítne a na svém setrvá. Řekneť zase: Dejme tomu, že Bůh přírodu a vesmír řídí a spravuje, pokud k velikým záměrům jeho nezbytno jest: přece však víru křesťanskou třeba nazvati podivnou, opovážlivou, anaf učí, že Bůh i o nejnepatrnější tvory na zemi pečuje, neboť dle slov samého Krista ani vrabec se střechy, ani vlas s hlavy naší bez vědomí Božího nepadá. Nová-li věda přírodní víru starých zničila, totiž že naše země jest střediskem veškerého světa a jestli hvězdářství nám onu nepochopitelnou nesmírnost všehomíra odkrylo a nás o ní přesvědčilo, tuť ovšem objevuje se naše země proti veškerému světu jako krupěj vody naproti moři. Kterak možno tedy, aby ten Všemocný nejen o tuto nepatrnou zemi, ale též i o ty nejmenší věci na ní péči měl? A bychom i připustili, že Bůh zde na světě veliké věci řídí a spravuje, přece to nikoliv nepostačuje, aby ospravedlnilo víru křesťanskou. Dáme-li tomu, že na příklad Bůh ví o bouři na moři, žádá víra kř. i toho, by Bůh o všelikém prášku věděl, ježž na břehu mořském bouře

potopě teprv výslovně dovolil lidem i masa požívati. Člověk neměl z počátku krvi prolévati, proto před pádem člověka ani obětí krvavých nebylo.

Poznam. Proč Adam teprv po svém stvoření byl od Boha do ráje uveden a proč hned v ráji nebyl stvořen, odůvodňují sv. Otcové tím, že ráj toliko pro člověka prvotnou neporušeností opatřeného byl bydliskem přístojným a vhodným, než neporušenost ta nebyla člověka darem přirozeným, alebrž nadpřirozeným. Aby tento nadpřirozený dar milosti Boží a nikoliv přírodě byl přivlastněn, proto prvý člověk mimo ráj byl stvořen a po stvoření teprv do něho postaven. Že však Eva stvořena byla v ráji, toť nestalo se pro její snad vyšší důstojnost, nýbrž vzhledem k důstojnosti muže, z něhož vzala původ. Tím řádem byly by i dítky Adamovy v ráji zrozeny, kdyby Adam pro hřích nebyl z ráje vyhostěn.

Že ráj, jež však nepřítel zjevení Božího ve smyslu duchovním pojímali se osmělují, byl místem skutečným, pozemským, hmotným, dovodí jednohlasně i učení ss. Otců i dějepisný ráz

zdvihá, a že jej v letu jeho řídí. Všelikou krupěj doště musil by pak řídit Bůh, jenž prý, jak dří Písmo, i vlasý na hlavě sčítá.

Odpovídáme: Kdož řízení světa prozřetelností božskou jen u velikém rozměru připouštějí, v malém ji popírajíce, hrubě chybují tím, že obyčejnou slabost lidskou na Boha přenášejí, o něm jako o člověku myslíce. Dle jejich názoru nemůže Bůh, řídě věci veliké, rovněž jako pozemský král, k malým věcem prohlédati a nepoznávají, že právě na tom spočívá svrchovaná dokonalost Boží. Jest-li Bůh bytost nejdokonalejší, nemůže ničím obmezen býti, tudíž ani ve svém poznání; proto i ve svém poznání musí býti nejdokonalejším; a toto musí i k malým věcem rovněž tak vztahovati se jako k největším, jako jeho všemohoucnost. Duch Boží proniká vše; a jako jest dle podstaty své všudy stejně přítomen, taktéž dle svrchované dokonalosti své všechno stejně zná, jak věci největší, tak i nejmenší. A proto dobře a krásně dří Písmo sv., že „čítá hvězdy nebeské i písek mořský, že ani vrabec se střechy, ani vlas a hlavy naší bez jeho vůle nepadá . . . že všeliký tvor rozložen jest (jako kniha) před očima jeho, že zpytuje ledví i srdce člověka.“

Podobně ani rozličné zlo na světě neodporuje pranic nauce o víře o prozřetelnosti božské. Jestli pak na světě zlo dvojí: a) zlo mravné čili hřích jenž původ svůj má v nadužívání svobodné vůle, kterouž Bůh rozumným tvorům dal a rušiti nechce; b) zlo fysické (přírodné) n. př. chudoba, nemoc a p. To druhé vlastně ani zlem není, neboť jest buď trestem za spáchané hříchy aneb zkouškou cnosti a věrnosti; nemoc zdá se býti zlem a táže nemoc stává se velkým dobrodiním, posvěcuje-li ji svatá trpělivost.

Bůh stvořením světa objevil zvláště svou všemohoucnost, tvoře vše pouhým svým chtěním; svou nejvyšší moudrost pořádkem a krásou, již

části z písma sv., kteráž o ráji jedná. I dí tam písmo svaté, že „ráj byl od Boha štípen na východ, v něm bylo stromoví všeho druhu, ráj byl zvlažován pramenem na čtyry řeky se dělícím: Fison, Gehon, Tigris, Eufkrat; že prvními lidem bylo dovoleno ze všech stromů kromě jednoho jísti, Eva hadem svedená pohlédla na ovoce stromu zapovězeného, vzala z něho a jedla a t. d. Z místa toho byli naši prarodiče zhřešivše vypuzeni a cherubínové s mečem plamenným ostržíhali vchod do něho.“ Z výrazů těch ať posoudí každý, možno-li slova ta jinak než ve smyslu doslovném slyšeti. Ačkoliv nám pevně věřiti jest, že ráj byl místem hmotným, přepřijemným bydlístem prvních lidí, nesmíme přece ponímání ráje ve smyslu duchovním naprosto odřikati se, an ráj pozemský skutečným byl náznakem či obrazem ráje nebeského a proto v Písmě svatém název ráje ve smyslu blahoty věčné se slyší.

Kde byl ráj, nelze zevrubně určit. Že to byla armenská vysočina, tomu nasvědčují řeky v písmě sv. podotčené, totiž Tigris a Eufkrat, kteréž tam tečení se.

všem vtiskl věcem, jakož i pořádným postupem, jehož u tvoření věcí a bytostí setřil; svou neskončenou dobrotu, an všechny věci a bytosti samy v sobě jakož i v jejich poměru ke druhým věcem a bytostem i k celku dobře byl učinil.

Tou příčinou dí sv. ap. Pavel (Řím. 1. 20.): „Neviditelné věci (vlastnosti a dokonalosti) jeho (Boží) od stvoření světa skrze ty věci, kteréž jsou učiněny, rozumem pochopeny a spatřeny bývají, totiž jeho věčná moc a božství.“

Adam a Eva jsou první lidé a prarodiči veškerého člověčenstva; všichni na zemi žijoucí lidé byť velikostí, barvou (pleť), útvarem těla rozdílní, od této prvé dvojice původ mají. Že veškeré člověčenstvo z jediné dvojice lidské původ vzalo, všelikými plemeny lidskými nikterak nelze popírati. Plemena lidská nejsou rozdílnými odrůdami jednoho druhu, čemuž nasvědčuje plodné pojení se lidí rozdílných plemen n. př. bělochův a černochův a totéž pojení se lidí téhož plemene. Všichni lidé všech plemen mají totéž tělesné ústrojí a tytéž základní síly a mohutnosti duševní; všichni jsou schopni duševního rozvoje a vzdělání, ač vzdělání jedněch s větší nesnadností děje se než vzdělání jiných. Jednota pokolení lidského jest událostí, již věda zánovul hájila a hájí proti všem útokům nevěrou neb bezbožnou nevědomostí na ni činěným: Ústné podání sebe rozmanitějších národův u věci té souhlasí s učením Písma sv. (Srovnej Kosmog. v. Moses; Abende von Monthery.) Že jediná dvojice k rozšíření člověčenstva postačila, dokázáno počítáním velmi jednoduchým. (Ab. v. Mouth. S. 204.) Různost barvy (pleti) a postavy jest jen nahodilou a rozmanitostí podnebí a mravův snadno se dá vysvětliti. (Kosmog. S. 332 nn.) — Nemajíce zření k dějepřavě Mojžíšově, věda nepokročilejší opravňuje k těmto soudům. Člověk nebyl postaven najednou na více jednotlivých místech

Památká na prvotný stav neviný a blaženosti prvních lidí živě zachovala se u všech všudy národů ve zkazce o „zlatém věku.“ (Ovid. Met. lib. 1.) Zkazka ta, ač u rozličných národů rozličně utvářena, poukazuje svou všeobecností na skutečný děj, o nějž se opírá, a děj ten líčí se v Písmě svatém.

§. 16.

Hřích prvních lidí a jeho následky.

(I. Mojž. Kap. 3.)

Původní stav člověka ač blažený, nebyl ještě trvalým stavem dokonalosti. Trvalosti měl blažený stav ten toliko tím nabyti, kdyby člověk první s dobrovolným sebeurčením pro obcování s Bohem se rozhodl. Příkázání, jež k účelu tomu Bůh byl dal, bylo, jak jsme svrchu podotkli, nad míru snadné, an obzvláště prvý člověk hojnými milostmi od Boha byl oštědřen, neznaje ani nevědomosti, ani mdlohy, ani zlé žádostivosti. A přece člověk s v e d e n b y v z l ý m d u c h e m, příkázání Boží přestoupil.

země, nýbrž dojista na jednom jen místě usazen, odkudž pak povlovně zalidnatil celou zeměkouli. Asiie zdá se býti člověka prabydlištěm a kolébkou všeho člověčenstva. (Kosmog. S. 335 ff.)

Na tomto místě též vhodno, abychom vzmnili se o nekřesťanské theorii Darvinově, vyvozující totiž původ člověka z jakéhosi praotce, kteréhož za počátek rodokmenu svého prý mají společně opice i lidé.

Zkoumáme-li však vespolehnou podobnost opice i lidí, shledáme ihned, že jest pouze náhledná, povrchní, ne však bytostná. Právě, když kostry obou vedle sebe postavíme, ten ohromný rozdíl tím více do očí bije. Přihledněmež jen k některým nejnápadnějším rozdílům. U člověka 2 ruce a 2 nohy, lehká, vzpřímená, rytmická chůze — u opice 4 ruce a chůze po zemi nejvýš nemotorná, při níž se opice o zahnuté prsty předních rukou opíráti musí. Člověk z ruky své pohodlně udělá přehoušel, což opice nikterak nedovede. Tvář na hlavě lidské zaujímá téměř třetinu a lebka dvě třetiny všeliké prostory čili povrchu; u Orang-Utanga však naopak tvář činí větší polovici a lebka polovici menší. A toť zajisté rozhodující; neb právě tím osvědčuje opice blízké příbuzenství své s ostatními ssavci, kdežto člověk jediný tímto poměrem ode všech ostatních ssavců převálně liší se. A pozorujmež mozek. Gorilla má téměř o $\frac{2}{3}$ méně mozku než člověk! Toť při ostatní povrchní podobnosti přece jen příliš křiklavý rozdíl u věci tak důležité! - Poptáme na mládě opičí, jak ono v několika hodinách po porodu již samo správně svých rukou upotřebiti dovede; ano sestupmež i níže a vizme to kuře, které sotva že se vylehlo, již běhá a píše, a pak pohledněte na ubohého červíčka nemluvnátka, jak ono beze vsí pomoci v náručí své matky dřímá, její srdečné lásce a otcově péči rozumné všechno jsouc poručeno. Co tu práce a ošetřování, než dovede

„Had pak . . . řekl k ženě.“ Had přírodou svou ani rozumu ani řeči nemající byl toliko nástrojem ďábla jím mluvícího, jenž v písmě sv. vezdy za pravého svůdce prvých lidí se pokládá a proto zrovna i „starým hadem“ (Zjev. 12. 8.), „vrahem od počátku“ (kn. moud. 2. 23.), „lhářem a otcem lži“ (Jan 8, 44) se nazývá. Zlý duch, chtěje člověka svést, upotřebil tohoto zevnějšího nástroje, protože pro jeho vniterné vnukání, dokud člověk neviny své ostříhal, v duši jeho místa nebylo; nemohl tedy ďábel leč zevnitřně v něho působiti.

Proč přikázal vám Bůh, abyste nejedli z každého stromu rajského?“ Způsob, jakým ďábel člověka k hříchu svedl, byl velmi lstivým; první otázkou předstíral zlý duch nevědomost, dávaje tím na jevo, jak rád by o přikázání a o jeho důvodech byl poučen. Kdyby ďábel hned z počátku byl upíral, co Bůh tvrdil, anebo způsobem rouhavým proti Bohu u přítomnosti člověka si byl počínal, byl by zajisté čisté svědomí člověka tím urazil a

se na nohy postaviti a první slůvko zažvatlati! A obraťte zřetel k opici a ku zvířeti kterémukoliv v jeho stáří, v nemoci a i smrti a přirovnejte s člověkem, jaký to ohromný, bezedný rozdíl mezi oběma se rozevírá. Zde propast, již žádné přispůsobení se podmínkám životním, aniž kterýkoliv jiný zákon Darwinuv vysvětliti nedovede! A co máme o momentu psychologickém, o působnosti duševní říci? Toho se vůbec Darwinisté neradi dotýkají cítíce u vzhledu tom slabost svoji. — Těžko zajisté jim jest vysvětliti pud y umělost zvířat. A jak se to snáší vůbec se stálým postupem u zdokonalování, že právě u zvířat nižšího druhu a nižšího ústrojného složení nadání nejvýtečnější a umělost největší nacházíme, kdežto by tak právě u zvířat vyššího druhu býti mělo. Vzpomeňme jen na umělost termitu, mravenců, včel, vos a sršně, ptáčka moudráláčka, bobra a j. přirovnejme ji k umělosti velkých savců ano samých opic. Jaký to rozdíl! U oněch malých tvorů jakýsi život společenský se zřízením státním, zde ani stopy po něm! — A pak jestliže postup všeobecný, proč i tato umělá a dovedná zvířátka neznají pokroku jako člověk? Ani bručivý demokrat — čmelák -- nenaučil se od svých nejbližších příbuzenců nějaké ublazenosti a nějaké ve stavbě umělosti; oni monarchické a kastovní státy včel, termitův a mravenců nepokračují, nýbrž zkameněly jako kastovní státy národů východních, s tím rozdílem, že ti jsou poučliví a pokroku schopní, připouštějíce arci i změnu státního zřízení svého, kdežto onyno po všecky věky k němu připoutány zůstanou, bez učlivosti a bez pokroku velikého! Jediný člověk dá se vychovávat i jest pravého duševního pokroku schopen, s čímž se ovšem žádná dressura jakéhokoli zvířete srovnati nedá. Jaká to hluboká propast mezi zvířetem a člověkem! A duševní nadání opice jest asi na rovní s vlohami a stanoviskem psím! V čem dressura psa vycvičí, tomu i opici přiučí a ničemu více.

v srdci jeho ošklivost proti sobě vzbudil. Teprvé když žena, kterouž co tvora slabšího ďábel napřed oslovil, rozmluvu s ním byla zapředla a tím hříchu přístupnou býti se okazala, zloduch tedy vítězství jistého vědom si byl, dokonat pak bez ostýchavosti a s neohrožeností, co s bázní jakousi byl započal; teprv tehdy, co Bůh byl tvrdil, upírá, říká: „Nikoli smrtí zemřete.“

Dle vypravování písma sv. snažil se ďábel nejprvé zviklati ve člověku víru v pravdomluvnost Boží a tím též důvěru v upřímné jeho smýšlení a otcovskou lásku (říká: „neboť ví Bůh, že v kterýkoli den budete jísti z něho, otevrou se oči vaše a budete jako bohové, vědouce dobré i zlé“), podkládá příkázání Božímu sobecké a zlomyslné záměry, čímž ovšem láska sama sebou za své vzala, anť nemůže trvati s vědomím, že Bůh jest bytostí sobeckou. Co ale satan jednak tři božské etnosti ve člověku podvrátiti usiluje, rozdmychuje jednak v něm pýchu, předstíraje, že požívou ovoce zakázaného rovným stane se Bohu. Člověk poznenáhla s klamným předstíráním pokušitele souhlasil; místo co hned na počátku rázně a určitě jej měl odbyti, začal s ním rozmlouvati, pak pochybovati; pýcha vznikla v srdci jeho a posléze skutečným pozíráním na ovoce zapovězené nezřízená žádost či chtivost po něm. Tím hřích, t. j. dobrovolné odvrácení vůle od Boha, již spáchán byl, a zevnitřní, t. j. skutečné požití ovoce bylo přímým následkem jeho.

Tak žena k hříchu byla svedena; svedení muže ponechává zloduch ženě jeho. „I vzala z ovoce a jedla a dala muži svému, který jedl.“

Eva nejprvé vypravovala Adamovi, co had jí byl přislíbil a jakých výhod jim dostati se má, budou-li ovoce zapovězeného požívati. Adam pak smýšlel jako Eva a těžšího dopustil se hříchu

I tážeme se dále, kterak vysvětlí nám Darwin puvod řeči artikulované? Kterak možno domyslíti se, jak by řeči se svou grammatikou i syntaxí, s přemělou vazbou logickou, jak by tyto řeči povstati mohly, ať tak dříve ze tlukotu slavíka nebo dokonce ze řvání opice uší rozrývajícího! I zde by se filolog po historických přechodech sháněti musel a marně by je hledal. Vymřely a zmizely, jako veškeren pevný základ Darwinismu.

Kdysi rozmlouvali dva občané o Darwinismu: jeden z nich zakončil: „Jaká byla první opice, taková je i poslední; a my před několika lety jezdili ještě na voze řebřinovém a nyní jsme si postavili železnice. I to je rozdíl!“ A věru - to je rozdíl!

než žena jeho, jsa praotcem a maje větší dary a milosti i vůle Boží lepší vědomost, než Eva.

Poznam. 1. Řádem tím přestoupili prarodiče vědomě a dobrovolně přikázání Boží, — zhřešili. Nejinak nežli zlý duch jedná i nyní každý svůdce. Blíže se k nám v kukli přítele oblečen, podezřívá záповědi blahoradných rodičův a učitelů jako odpůrce samostatnosti a dospělosti i vystavuje hřích, tolikéž ke lži se utíkaje, za pramen štěstí a blahoty. Tak umenšuje aneb i na prasto zničuje se důvěra i láska k rodičům a učitelům, podněcuje se pýcha a sobectví, probuzuje se zlý chtíč a následuje, nebyl-li chtíč ten v čas udušen. hřích. — Pád prarodičů tedy všem nevinným, zvláště mladistvým dušem důraznou dává výstrahu, aby svůdníka co nejbudlivěji varovali se, a nedůvěřující slověu jeho s pevnou a nezloinnou věrností drželi se slova Božího i rad moudrých rodičův a učitelův i spolu aby každý zlý srdce pohyb hned v zárodku udušili. — Hřích prvých lidí byl hřicheu velmi těžkým, patrne to již z uvedených okolností. Byl to hřích nedůvěry a nevěry v Boha, hřích nelásky a hnusného nevděku a neposlušenství. Lidé dopustili se hřichu, majíce jasné poznání, úplně svobodnou vůli a mnohé jiné milosti. Právě dí sv. Augustin: „Zhrzen byl v rozkazu svém Bůh, jenž stvořil člověka, který jej učinil k obrazu svému, pánem nade všemi zvířaty, který postavil jej do ráje, který udělil mu zladu a hojnosti všech věcí, který neobtěžil jej ani mnohými ani strohými a těžkými přikazy, ale který jediným krátkým a snadničkým přikázáním spíše k dobrému jeho směřoval.“ (De civ. Dei I. XIV. c. 15.)

Poznam. 2. Svatí otcové domnívají se, že svůdníkem lidí byl zloduch, lucifer nazvaný; tento byl původně nejprvnějším, nejvyšším a nejkrásnějším všech serafinů. Než nesetrval v milosti; odpadl od Boha s mnohými jinými anděly chtěje Bohu rovným býti. Hřích pýchy učinil lucifera ďáblem (δαιμόνιος) či satanem t. j. nepřítelem a protivníkem Boha a lidí; pro hřích ten uvržen se stoupenci svými do propasti pekelné; máť se za to, že třetina andělů se satanem od Boha zavržena a ďábly byla učiněna. Tito účastníci se jeho zloby stejný také mají podíl u věčných jeho trestech.

Proti luciferovi vzchopiv se archanděl Michael zvolal: „Kdož jest jako Bůh?“ t. j. kdož jest s to odvážit se, aby Bohu rovnal

se? I vznikl tu boj veliký, Michael a jeho andělé zápasili s luciferem a jeho anděly i uvrhli je do zhlani pekelné. Sv. Jan dí: „Michael a andělé jeho bojovali s drakem a drak bojoval i andělé jeho, i nemohli tito odolati, aniž jest místo jejich více na nebi nalezeno. I svržen jest drak ten veliký, had starý (kterýž byl i Evu svedl), jenž slove ďábel a satanáš, kterýž svádí všecken okršlek světa“ (Zjev. 12, 7, 8, 9.). Čtverý trest zastihl zloduchy za vzpouru tu: a) rozum jejich byl zatemněn a oni nadpřirozeného světla zbaveni; b) vůle byla ve zlém utvrzena, c) vyhostění jsou z blaženosti nebeské a d) uvržení do věčných muk pekelných.

Na odměnu horlivosti v boji proti satanu objevené vyznamenán jest Michael tímto názvem významným: Kdož jest jako Bůh a zároveň učiněn knížetem všech zástupů nebeských. Lucifer však znamená knížete temností aneb knížete tohoto světa a náčelníka všech ďáblův; ostatní od Boha odpadlí andělé zovou ďábli, nečistí duchové, běsi.

Moc a zloba ďáblův jest veliká; moc jejich předčí silám lidským u míře nenepatrné. Písmo sv. St. i N. Z. přisobuje jim účinky, jež velikou toliko mocí lze vyvoditi. Zboření přibytků Jobových, zničení jeho majetku, úmrtí jeho dětí ďáblovým bylo činem. V N. Z. čteme, že jednou do 2000 vepřů vešli, a tito do moře se uvrhli. Sv. Řehoř Veliký dí, že satan sice štěstí, jež dříve měl, ztratil, ale nikoli velikost své přirozenosti, jejíž moc daleko překonává moc lidskou. Síly přirozené ďáblům zůstaly, ale zvrhly se, nadpřirozené dary však vzaly za své. Zloba ďáblův není menší jejich moci. Ďábel nenávidí Boha a lidi, již hřích mají v oškli-vosti. Lsti a zlomyslnosti užívá proti království Božímu na zemi, ponoukaje člověka ku zlému. Dokladem jest nám pád prvých lidí. Ponoukání satanova slovou p o k u š b y, p o k u š e n í. Bůh dopouští je, alevšak nedává pokoušeti nás nad síly naše; a těm, již bdí a jsou pozorni, nemůže ďábel dle slov sv. Zlatoústce škoditi, ale přináší užitek jim, ne sice po úmyslu svém, který vezdy zůstane zlým, nýbrž dle statečnosti těch, již zlou jeho vůli slušně ve svůj prospěch obracují. (Hom. 3. contra ignav. n. 1.) Zášť zlých duchů nechce však jen duše naše zahubiti, nýbrž i tělesně i časně nás nešťastnými učiniti. Job, posedlí a všechny oběti ukrutnosti ďábelské jsou živým toho důkazem.

„I otevříný jsou oči o bou, a když poznali, že jsou nazí . . .“ Stalo se, co pokušitel předpověděl, a však nikoli

ve smyslu člověka, nýbrž v lestném smyslu pokušitelově. Otevříný jsou skutečně oči jejich; nespatriili však nic jiného, než nahotu a bídu svou, t. j. poznali, a) že zbaveni jsou milosti posvětné a neviny původní; neboť nyní z dětí milosti dítky hněvu Božího, z přátel nepřátelé jeho, z dědiců království nebeského dědici pekla jsou učiněni; b) že pozbyli vlády nad smyslnou žádostivostí, anazh dříve nechtěla, co bylo zapovězeno, c) že hřích je záhubou lidí; d) že Bůh jest pravdomluvným a spravedlivým soudcem, dobré odměňujícím a zlé trestajícím, a že ďábel jest lhářem a vražedníkem od počátku. Bůh pravil: Zemřete. Ďábel pravil: Nezemřete. Co Bůh řekl, stalo se ihned. Zemřeliť lidé smrtí duchovní; t. j. ztratili milost Boží; a smrt těla jakož i věčnou smrt bylo jim každého okamžiku očekávati.

„A když byli zaslechli hlas Hospodinův, skryl se Adam i žena jeho od tváři Hospodina“ Skrývání se ode tváři Boží jest účinkem procitlého zlého svědomí, známka to neklidu, úzkosti a strachu, jímž útroba jejich hned po hříchu byla naplněna. Výmluvy padlých lidí: „Žena, kterou jsi mi dal tovaryšku, dala mi se stromu toho had podvedl mne,“ jakož i jejich ode tváři božské skrývání dosvědčuje, že nejen rozumové jich poznávání ochablo, nýbrž že i ve hříchu setrvali, jelikož Adam nevyznáváje pokorně a kajieně své viny tuto na Evu sváděl a Eva sváděla ji zase na hada.

Otázkou Adamovi položenou chtěl Bůh jej upozorniti a uvědomiti, jak pošetile jedná člověk, jenž v hříchu hledá blaho. „Kde jest tvé dobré svědomí? Kam se poděly všechny ty hojné milosti, jimiž jsem tě oštědřil? Kam se poděly všechny ty mnohoslibné přípovědi hadovy? Strach tvůj dokazuje vinu tvou; tvé se ženou skrývání se vydává svědectví o příkazu mého přestoupení. Kam přivedli tě hříchové troji, že preháš před Bohem svým, ježž jsi dříve vyhledával? (Sv. Ambrož.) Hospodin obrací se pak k hadovi jako nástroji svůdníkovu řka jemu: „Že jsi to učinil“ Bůh nevyslýchá ho, nýbrž ihned rozsudek pronáší nad ním. Klatba od Boha nad hadem vyřčená odnáší se i k ďáblu, jenž onoho za nástroj hříchu byl upotřebil. Had má býti zvířetem nenáviděným, na prsou má léztí a prach jísti, čímž hluboké jeho pokoření a potupení naznačeno. Nelze dokázati, že hadové již před pádem

člověka na prsou lezli; jsou i za našich dnů hadové, již nelezou ale lítají. I proč by byli nemohli hadi býti postavy přímé? Klatba ta nemá na zřeteli všechny hadů druhy; možno tedy, že i před hříchem prvotným byli již hadové se plazící. Že had ošklivost a strach v člověku vzbuzuje, dokazuje sám tím, že všeobecně za vzor a náznak lsti a zloby pokládá se a že pohanští národové i za našich dob hada jako bytost nepřátelskou uctívají.

„Nepřátelství položím mezi tebou a ženou a mezi semenem tvým (potomstvem) a mezi semenem jejím: onať potře hlavu tvou a ty úklady činiti budeš patě její.“ Slova ta prohlédají nejprve k ďáblu, nepříteli to Boha i lidí, on lstivým způsobem vešel v přátelství s člověkem; spojení to se přetrhne, přátelství v nepřátelství promění se a z toho mezi oběma stranama ustavičný boj se rozvine, boj to, jenž úplným zničením moci satanášovy se skončí. Toto ač ještě tajemné a neurčité připovědění budoucího Vykupitele nazývají sv. otcové prvo u b l a h o v ě s t í, protoevangeliem. Žena, o níž tu řeč se činí, jest nejprve naše tělesná pramáti, první Eva; pak u smyslu obvyšném naše druhá duchovní pramáti, nejblahoslavenější Panna Maria, matka všech živých, také druhá Eva nazvána. Potomstvem hada či ďábla jsou padlí andělé a zlí lidé jeho soudruhové; potomkem ženy jest nejprve Kristus Pán, Syn Marie (Gal. 3, 16), pak všichni věřící, duchovní to potomstvo její. Slova: hlavu potřítí znamenají úplné zničení moci nepřátelské; slova: úklady činiti patě naznačují lest a úklady, jimiž ďábel moc svou si zajistiti a říši svou rozšířiti se snaží. — Než jakým způsobem potřela Maria Kristem hlavu hadovu? I odpovídáme: a) Maria jest matkou Krista Ježíše, jenž z otroctví ďábla a hříchu nás vysvobodil a ztracenou milost a věčnou blahotu opět nám zjednal; b) Maria jsouc bez poskvrny hříchu prvotného v milosti počata a zrozena tím nad ďáblem zvítězila; c) Maria dobrovolně přivolivši ku vtělení se Kristově k vykoupení lidí z moci ďáblovy nemálo přispěla; d) Maria jest prostřednicí milosti, její přímlovou nabýváme milosti spásy, jejímž původem jest Kristus, Syn Boží; e) Maria velikou nad zloduchy moc má a duše úklady ďábelskými zahrožené a k ní se utíkající chrání a střeží.

Hospodin přislíbiv prvním lidem Vykupitele a nadějí spasi-
telnou je potěšiv, řekl k Evě: „R o z m n o ž í m b í d y t v é; p o d

moci muže budeš, a on panovati bude nad tebou.“ Eva podrobena býti má mnohým bídám, má býti ponížena, ona pýchou povznést se chtěla. „Adamovi pak řekl: Že jsi uposlechl hlasu ženy své, zlořečena budiž země v díle tvém (pro tebe); trní a hloží tobě ploditi bude a v potu tváři své jísti budeš chléb, dokud se nenavrátiš do země, z které vzat jsi; neb prach jsi a v prach se navrátiš.“

Adama odsuzuje Bůh k lopotné práci, k strastnému životu až do smrti. Práce byla ovšem již před hříchem člověku přikázána, ona jest zdrojem požehnání, avšak po hříchu Bůh práci rozmnožil a znesnadnil, aby hříšník prací trpkost a zlobu hříchu tím více naznával a cítil. Spasitelnému zákonu práce nikdo se nesmí vyhýbati, pokud síla tělesná a duševní k práci jej uschopňuje; zákon ten jest obecný, všechny stejně vztíci.

Na pokutu hříchu člověka přešla klatba hříchu i na veškeru přírodu, zemi a všecken svět viditelný; příroda nepoddaná již člověku nyní proti němu se vzpírala nejinak, jako člověk Bohu se byl vzepřel; proto země a nebe podrobena jsou pomijitelnosti, proto úrodnost země jest umenšena. Kdyby člověk nebyl zhřešil, byla by i veškerá příroda na odplatu jeho poslušenství s ním byla oslavena; nyní i příroda touží po vykoupení, jehož při všeobecném dokonání jí dostane se, když podoba světa zahyne a Všemohoucí novou zemi a nové nebe utvoří.

„Nebo prach jsi a v prach se obrátíš.“ Nejblížeším následkem hříchu byla smrt duchovní t. j. ztráta posvětné milosti, odloučení člověka od Boha, jenž jediným jest prazdrojem všeho života. Tato duchovní smrt v zápětí měla i smrt tělesnou, ano tělo prarodičův přirozenou povahou smrtelné, toliko obováním duše s Bohem v nesmrtelnosti zachovati se mohlo. Tak smrt přišla na svět pro hřích; a „každému ustanoveno umříti, a pak následuje soud.“ Smrt nepatří k dobrým, alebrž k věcem zlým, an Bůh jí neučinil; avšak on ze zlého činí dobré a blahoslavení, kdož v Pánu skonávají. „Drahát jest před očima Hospodinovými smrt svatých jeho.“ (Ž. 115, 15). Smrt hříšníků jest nejhorší. (Ž. 33, 22.) „Zdělal také Bůh Adamovi a ženě jeho oděv z koží a zobláčel je.“ Ejhle! jak zcela jinak zachází uražený Bůh s lidmi hříšnými, než ďábel, tento jen o to usiluje,

aby člověka do neštěstí a záhuby uvrhl, a nevšímá si více bídy jeho; Bůh však vede péči o nešťastníka a projevuje jemu netoliko svou spravedlnost, nýbrž i neskončené své milosrdenství. by duši lidskou zachránil.

Oděv z koží slušno i ve smyslu obrazném ponímati. Adam a Eva byli nyní hříšní; a na pokutu viny bylo jim oblécti se rouchem kajeným. Drsným oděvem kajeným však byl šat z koží zvířecích. Církev učí, že naši prarodičové po všechem život za provinění své pokání činili a živou nadějí v budoucího Vykupitele ztracené milosti zase nabyli a v této milosti blaze skonali. Písmo sv. praví, že „Bůh vyvedl Adama z provinění jeho“ (Moudr. 10, 2.).

„I vypustil je z ráje rozkoše a postavil před rájem cheruby s plamenným mečem, aby ostřihali cesty k stromu života.“ Nová to pokuta, nové ponížení za pýchu prvních lidí; ztrátou ráje pozemského měl člověk také ztrátu ráje nebeského si připomínati. Meč plamenný, jímž cherubové (silní andělé, byli také předobrazení zákona, 2. Mojž. 25. 18—22) střežili vchod k ráji a stromu života, naznačuje Boží spravedlnost člověku do ráje vchod zamezující, dokud úplně nebyl se očistil od všech hříchův a trestů. Jak dlouho první lidé v ráji žili, písmo sv. nepraví. Než domnívají se někteří sv. otcové a učitelé církevní, že 40 dní, jiní že 33 léta a opět jiní, krátinký že jen čas v ráji přebývali. — Po důměnce Arabův a učitelů židovských či rabínů byl prý Adam v ráji toliko půl dne; avšak tu dlužno znamenati, že podle jejich mínění půl dne tolik jest, co 500 let, anť den, jak učí, má 100 let.

Adam, náš praotec, žil na zemi 930 let, aby dětem a jich potomkům mohl vypravovati, jak záhubným jest hřích a jak dobrotivým a milosrdným jest Bůh, jenž kajícím rád odpouští viny jejich. Svatá legenda domnívá se, že Adam byl pohřben na hoře Kalvarii. Noe prý kosti Adamovy z úcty k praotci veškerého lidského pokolení do archy vzal a po potopě světa synu svému Semovi odevzdal, jenž ostatky ty na dotčené hoře pochoval. A sv. Ambrož dí: „Místo, na němž kříž Kristův byl vztýčen, byl hrob Adamův, jak svaté podání *) ukazuje; i což mohlo býti příhodnější, než že původce našeho života tam odpočíval, kde původce naší smrti byl pochován.“

*) Tertullian, Origenes, Athanasius.

Bůh prvním lidem, než je z ráje vypudil, nejen Spasitele přislíbil, nýbrž Adama i prvním obrazem či náznakem Vykupitele učinil. Adam jest tělesným, Kristus jest duchovním praotcem všech lidí. — Adam panoval zemi, již Bůh jemu podrobil, Kristus Pán jest pánem a vládcem všehomíra, neboť jím a pro něho všechno jest stvořeno. Z boku Adama spícího žena, jeho společnice byla učiněna; z boku Kristova na kříži ve spánku smrti odpočívajícího vzala původ církve, nevěsta Páně. — Eva, žena Adamova jest jeho živým obrazem a matkou jeho četných potomků; církev nevěsta Páně taktéž jeho živým jest obrazem a matkou dětí jeho bezčetných t. j. věřících. — Adam a Eva spojeni jsou svazkem nerozvíitelným; Kristus a církev sloučení jsou svazkem věčným. — Adam hřeší a Kristus bere jeho a celého světa hřích na sebe. — Adam podroben jest lopotám, strastem a smrti; Kristus Pán bere na sebe naše nemoci a bolesti. — Adam uvádí všechno své potomstvo do hříchu a záhuby, Kristus osvobozuje od hříchu a jeho trestu všechny, kdož v něm a jeho milostí jsou obrozeni.

Poučky: „Vinou hříchu všechen člověk dle těla i duše zhoršen.“ (Sněm trid. ses. V. can. 1). Na duši pozbyl pračověk hříchem prvotné svatosti a spravedlnosti i posvětné milosti a upadl u božskou nemilost a tudíž i v zátratu věčnou čili smrt věčnou. Přírozené síly duše: rozum a svobodná vůle ochably, zlá pak žádostivost v něm procítila. Dle těla byl člověk smrti, jakož i všem nemocí druhům, strastem, námahám podroben a ztrátou ráje i ztrátou dřívější vlády nad přírodou pokutován. An první člověk praotcem veškerého pokolení lidského jest, neuškodil hřích ten jedině jemu, alebrž přešel se svými smutnými následky z něho na všechny jeho přírozené potomky čili stal se hříchem dědičným. Avšak jakým způsobem nepravost jediného člověka nakazila všechno jeho potomstvo? Jak mohou děti spravedlivě trpěti tresty za otcovu nepravost? táže se hrdý rozum nešeho století. Uvodivše si na mysl účinky hříchu prvotného ponořme se v tajuplnou hloubku lidské přírody a řekněme s mudrcem pohanským: „Jsoutě spojené bytosti, kteréž pro jisté nepravosti rovněž tak mohou býti trestuhodny jako každá jednotlivá. Stát (říše) n. př. jest něco souvislého, jest to celek podobný živé bytosti, kteráž vždy jest tatáž, jejíž podstatu stáří měniti nemůže. Jelikož tedy stát týž a jedin jest,

budou rozdány v něm, dokud spojením jednota se udrží, zásluha a hana, odměna a pokuta všemu, co v tomto spolku žije, stejnou měrou, jako každému jednotlivému. Musí-li ale stát takto býti považován, nutno, aby stejným způsobem to platilo také o rodině, kteráž pochází ze společného kmene, z něhož jakási tajná síla, jakési sdílení podstaty a vlastnosti na všechny jednotlivky toho kmene se vyvírá. Bytosti zplozené nikterak nepodobají se bytostem uměnou vytvořeným. Tyto byvše dokonány, oslavují ruku umělcovu; nejsoutě již jeho: dílo učiněno jím ale nikoliv z něho: To ale, co zplozením povstává, pochází z podstaty samého zploditele, tak že má na sobě něco z něho, což pro něho spravedlivým způsobem může býti trestáno aneb odměněno, anof jest něčím z něho.“ (Plutarch).

To plnou měrou platí o pokolení lidském. „Co jsme my,“ volá sv. Augustin, „co jsou lidé všichni? Což nejsou plodem Adamovým, týmž člověkem, kterýž za věku s jeho vlastnostmi a nepravostmi opět a opět objevuje se? My všichni jsme jen jediný Adam.“ A tou příčinou sv. Pavel, nejdůmyslnější to tlumočnický tajemství přírody a milosti ve všech lidech dva jen vidí člověky! prvního Adama, od něhož my všichni tělesným zrozením pocházíme a druhého Adama, našeho Pána Ježíše Krista, jímžto duchovně jsme zrozeni a posvěceni (Řím. 5. — I. Kor. 15. — Ef. 4.).

„Jako zkrze jednoho člověka hřích na tento svět vešel a zkrze hřích smrt, tak na všechny lidi přešla smrt, protože všickni v něm zhřešili“ (Řím. 5, 12.). Hřích tedy nikdy neskytá blaha, jež připovídá, nýbrž jest pramenem všeho zla.

„Synu můj! po všecky dni života svého v paměti měj Pána Boha a varuj se, bys nikdy nesvolil k hříchu“ (Tob. 4, 6.). Od hříchu prvotního a jeho následkův obzvláštní milostí Boží a vzhledem ku zásluhám Ježíše Krista jediná Maria Panna hned při svém početí byla osvobozena; náuku tu dne 8. prosince r. 1854 papež Pius IX. prohlásil za článek víry. Také památka pádu prarodičů zachovala se ve zkazkách nejstarších a nejrozdílnějších národů.

§. 17.

Božský úradek vykoupení.

Ačkoliv člověk hříchem nad míru nešťastným učiněn, přece nebyl jako padlý anděl od Boha na věky zavržen; padlý člověk byl schopen vykoupení a obnovení, jehož Bohem samým jemu se

mělo dostati. Nebo ač vina hříchu jeho byla nekonečna a Bůh sám neskončeně uražen, přece nebyl člověk prvním hříchu původem, nýbrž ku hříchu tomu sveden. Padlí andělé k věčné zátatě jsou odsouzeni, ani sami od nikoho ku hříchu nebyvše svedeni tento zavinili. A byť i veliká byla záhuba hříchem v přirozenost lidskou vznikla, člověk nestal se přece hříchem tak zlým, že by v něm pranic dobrého bylo nezůstalo, nebo přirozený obraz Boží i v padlém člověku ač porušen podstatně zachován, anobrž i z pokažené přírody jeho probleskovaly známky prvobytné její vznešenosti a krásy. Jako Bůh svou vševědoudností od věčnosti pád člověka předvídal, tak i od věčnosti ustanovil padlého člověka vykoupení. Tento božský úradek brzo po pádu člověka tomuto jest objeven. Prvním jeho úkazem jest zaslíbení potomka ženina, jenž h a d o v i h l a v u p o t ř ě. První tato přípověď Vykupitele napotom tak často opěťovaná, jest jako zlatá nitka, kterouž Bůh dobrotivý padlého člověka zase spojil se sebou a kterouž veškerý dějiny starozákonné divně jsou protkány. Nitka ta pojí všechny děje, všechno učení, všechna ustanovení St. Z. i mezi sebou i v celek krásný a dobře zřízený; neboť přípověď ta nejen jejich pravdu zaručuje, alebrž činí je i srozumitelnými. Taktéž zbožný život všech spravedlivých St. Z. na této přípovědi zakládal se, neboť jako živá víra v Krista nás po narození jeho žijící ospravedlňuje, tak onino, již před Kristem na světě byli, živou toliko nadějí v Krista jsou ospravedlněni.

Zaslíbený Vykupitel však nevstoupil h n e d po pádě Adamově v pokolení lidské, nýbrž předcházela příchod jeho 4000 letá příprava na milost vykoupení. Bylo zajisté třeba, by lidé, nejprve poznávše svou hříšnost a z ní pochodící bídu nabyli přesvědčení, že sami vlastní silou a moudrostí sobě pomoci, sebe vykoupiti nemohou. Tím měla potřeba a touha po vyšší pomoci v nich probuzena a spolu způsobeno býti, aby spásy jim podávané radostně chopili se a dobrovolným spolupůsobením jí účastnili se.

Dobu 4000 let před Kristem církev svatá co rok na mysl nám uvádí čtyřmi nedělemi v adventě.

§. 18.

Dvojí směr duchovní v člověčenstvu.

Kain a Abel (I. Mojž. 4.)

Poněvadž Bůh od věčnosti vykoupení padlého člověka ustanovil, tedy zůstal také po pádu jeho v laskavém s ním obcování, aby království pravdy a blaženosti, jež satan vyvrátiti chtěl, zase obnovil. Bůh zůstal i po pádu vychovatelem člověčenstva. Jako pak Bůh ustavičně se snažil, aby poznání Boha, bázeň a láska Boží v srdci člověka se zakořenily, rovněž tak bujněl i koukol zlým duchem rozsetý; i hřích u nestálém pokroku rozvinuje se jevil se ve tvárnostech nejohyznějších. Tento dvojí duchovní směr, dobrého a zlého, zračí se již na synech prarodičův.

„Adam a Eva měli dva syny. Abel (mladší) byl pastýř, Kain (starší) oráč.“ Oba tito synové byli prvorozené děti prvních lidí; později popřál jim Bůh ještě vícero synův a deer, jichž však jména mimo Setha písmo sv. nám neudává (1 Mojž. 5, 4.).

„Stalo se pak po mnohých dnech, t. j. po mnohých letech, když oba byli dospělými, že obětoval Kain a Abel. Není pochybno, že Bůh sám oběti ustanovil. „Oběť,“ dí sv. Tomáš Akvinský, „jistě s náboženstvím samým vznikla. Nebo náboženství jest obcování či spojení člověka s Bohem, kteréž obcování vzniká a udržuje se jednak snížením se Bohu ku člověku, jednak oddáním se člověka Bohu. Složen pak člověk z duše i těla; oddání se tedy Bohu obstituje i duši i tělo člověka, ducha i přírodu. Dobrovolným Bohu oddáním ducha i všech jeho sil jest modlitba; odříkáním se toho, co člověk v oboru přírody svým nazývá, a oddáním toho Bohu, jest oběť. Toto pak oddávání není toliko zevnější čili tělesné, nýbrž tělesno-duchovní; obětovatel vzdává totiž zevnějším předmětem Bohu svrchovanému spolu vniternou víru, pobožnost, lásku, úctu ducha, tak že oddání těla neb přírody současně oddání ducha obstituje a tímto nese se. Oběť jest tedy nejdokonalejším a nejvyšším úkonem náboženství; koná se v ní oddání se veškerého člověka Bohu se vším, čím člověk jest a co má. Před pádem žil člověk v nerozdílné s Bohem jednotě, účelem oběti bylo, jednotu tu udržovati. Ale hříchem odloučil se člověk od Boha, pročež nyní oběť k tomu čelila, aby člověka s Bohem smířila a obcování

či spojení s ním obnovila. Zvláště krvavé oběti k tomu směřovaly, aby cit viny a trestuhodnosti před Bohem v člověku obuzovaly a nejdokonalejší obět smírnou příštího Vykupitele předobrazovaly.“

„I vzhledl Hospodin milostivě na Abela a na dary jeho. Na Kaina pak a na dary jeho nevzhledl.“

Oheň nebeský, dí sv. Jeroným, strávil dary Abelovy, nikoli však Kainovy. Obět Abelova byla výrazem věřivého, Bohu oddaného smýšlení; vybral obět svou s obzvláštní bedlivostí, ze všech totiž zvířat vzal prvorozence a z těchto teprv to, co na nich nejlepšího totiž tuk. Kainova obět byla jen něčím zevnějším; obětoval, co se mu namanulo; protože neměla obět jeho před Bohem, jenž na smýšlení člověka hledí, žádné ceny.

„I rozhněval se Kain náramně a opadla tvář jeho.“ Závisť nakvasila a rozzlobila Kaina proti bratru, an s nevolí velikou pozoroval, že Bůh milostně zhledl na obět Abelovu i majetku jeho požehnal a jej rozmnožil. Závisť sžírala jej. Již pohan Anacharsis prozval závisť „pilou srdce“ a jiný tvrdí: „Jako rez železo, tak sežírá závisť závidícího.“ Závisť zplodila v srdci Kainově zášť a nenávisť proti bratru svému, zášť pak hněv, hněv bratrovraždu a tato zoufalství. Tak hřích plodí hřích. Hříchy, kteréž jako závisť dávají podnět hříchům jiným, slovou hříchy hlavními.

„Pakli zlé činiti budeš, hned ve dveřích hřích“ t. j. trest ihned hřích stihati bude. Budeš-li zlé činiti, nebude-li hřích tvůj spravedlnost mou ihned vyzývati, bych potrestal hřích tvůj? Žádáte spravedlnost Boží, by každý hřích byl pokutován. Jeden z trestů hřích v zápětí následujících jest trest zlého svědomí, kteréž hříšníka pokoje a klidu zbavuje. Písmo sv. nazývá trest ten červem nikdy neumírajícím. Ikal zajisté David po hříchu říka: „Nemají pokoje kosti mé od tváři hříchů mých“ (Ž. 37, 4). A na jiném místě dí: „Hřích můj proti mně jest vezdy“ (Ž. 50, 5). Sv. Pavel (k Řím. 2. 9.) praví: „Soužení a úzkost přijde na každou duši člověka činícího zlé.“

„Ale pod tebou bude žádost jeho a ty panovati budeš nad ním.“ t. j. s milostí Boží jej ovládati budeš.

„Věrnýť pak jest Bůh, kterýž nedopustí nás pokoušeti nad to, což můžeme snésti, ale učiní s pokušením také prospěch, abychom mohli snésti“ (I. Kor 10. 13). Pročež nesní hříšník omlouvati se, jakoby pokušením nebyl mohl odolati. Než napomenutí, je

Bůh Kainovi byl dal, nenalezla nížádného v srdci jeho ohlasu; v útrobě jeho hnízдила zášť a touha po pomstě. „I řekl Kain k bratru svému: Vyjděme ven.“ Nevinný Abel nic zlého netuše s radostí uposlechl; bez pochyby chtěl chmury, jež zvrastělé čelo bratrovo hyzdily, zapuditi a srdci jeho poklid a mír zjednati. Avšak Kain nedbaje lásky bratrovy, „povstal proti bratru svému a zabil jej.“ Tak zemřel Abel smrtí spravedlivých a vzácná byla smrt před tváří Boží.

„Zda-liž jsem já strážným bratra svého?“ v odpověď dáno od bratrovraha Bohu po Abelovi se tážajícimu. Ovšem že člověk člověka střežiti má bratrským pokáráním, modlitbou, dobrým příkladem hříchu jej varuje. Kdo jiných hříchů tají, co by jej měl zameziti, dopouští se šestého z devatera cizých hříchů.

„Hlas krve bratra tvého volá ke mně ze země o pomstu.“ Zločin tvůj vyzývá spravedlnost mou k potrestání tebe. Dvojí tudíž Bůh nad Kainem pronáší kletbu: a) země nemá jemu užitku dávat; b) sám pak má býti poběhlkem na zemi, již krví bratra svého byl poprznil. Úmyslná vražda jest prvním ze čtyř do nebe volajících hříchů.

„Větší jest nepravost má, nežli abych odpuštění zasloužil.“ Teprvé kletba na Kaina vynesená probouzí jej ze sna hříchu a žene ho nikoli ku pokání nýbrž k zoufalství. Nehoden, míní Kain, a neschopen jsem odpuštění. Podle ss. oteu projevil Kain slovy těmi zoufalství nad milostí Boží, a tak dopustil se i druhého hříchu proti Duchu svatému. Tím dovršil Kain hříšnost svou; neboť nelze jest více proti milosrdenství Božímu hřešiti, než když kdo se domnívá, že hřích jeho i pro svou velikost i pro svou ohavnost nemůže od Boha býti odpuštěn, byť i hříšník hříchu svého opravdově litoval. Bůh sám řekl: „Pakli by bezbožný činil pokání ze všech hříchů svých, kteréž páchal, a ostříhal by všech přikázání mých a činil by soud a spravedlnost: životem živ bude, a neumře“ (Ezech. 18. 21). Nedosáhl-li Kain odpuštění, nebyl tím Bůh vinen, jenž každému dostatečně skytá milosti k polepšení, nýbrž Kain sám, an milosti Boží neupotřebil a pokání pravého neučinil; bez pokání není odpuštění.

„Kdožkoli nalezne mne, zabijeť mne.“ Zlé svědomí pronásleduje Kaina; i jest s podivením, že se obává smrti tělesné a nikoliv smrti duchovní; zřejmé to znamení jeho nekajivosti.

„I položil Hospodin znamení na Kaina, aby ho žádný nezabil, kdožby jej nalezl.“ Bůh chtěl Kainovi času ku pokání popřáti, a proto vtiskl ve tvář a osobnost jeho něco, z čeho strach šel a co ode všeho na útoku odhrožovalo; znamení to děsné bylo také výrazem vnitřku jeho. — Děj vylíčený není nejen velmi poučným sám sebou, nýbrž i tím, že v něm druhý se jeví obraz Kristův. Abel nevinný způsobem přistojným naznačuje Vykupitele; Abel jest pastýř — Kristus Pán sám sebe nazývá pastýřem dobrým. Abel obětuje Bohu z prvotin stáda svého, a oběť jeho Hospodinu milá jest: — Kristus obětuje sebe samého otcí nebeskému a oběť jeho jemu velepříjemna jest. Abel usmrcen ze závidosti a zášti bratrovy: — Kristus Pán ukřižován od židů, již podle lidské přirozenosti jeho byli bratři. Krev Abelova volá o pomstu: — krev Kristova volá o odpuštění pro vrahy jeho a všechny hříšníky. Na pokutu bratrovraždy ustanoveno Kainovi býti poběhlíkem a tulákem na zemi: — na pokutu bohovraždy jest židům tčkatí po okršku zemském; nikde nemají stání a jsou všudy. Bůh Kainovi vtiskl obzvláštní znamení, aby nikdo jej nezabil — a znamení zavržení a zátraty vtisknuto i v obličej lidu židovského, by byl od každého poznán a nezničen; ze všech národů jest národ židovský jediný, jenž ostatní přežil, jenž uprostřed všech jiných národů žije a přece v užší s nimi spojení nevěhází. — Adama Abele oplakávajícího potěšil Bůh jiným tolikéž nevinným synem — Sethem, jenž jsa dítkem požehnání Božího počet spravedlivých rozmnožil. — Bůh Otec nad smrtí svého Syna se rmoutící útěchy dochází v bezčetném množství křesťanů, jež za syny své přijímá.

Poučka: Kain stal se bratrovrahem, protože závistivým myšlénkám hned z počátku neodolal. Zlá myšlenka, neopanujeme-li ji, zmáhá se s rostoucí silou a prudkostí, zaslepuje rozum, oblužuje srdce, ovládá vůli a ohlušuje svědomí proti všem napomínáním i výstrahám vede ke zlému činu, jehož pak nelze odčinití. Pročež odporuj hříchu hned v jeho zárodku, jinak nesnadno ho zničkouti. „Principiis obsta, sero medicina paratur,“ právě dí básník římský. Jako Kainovi tak i každému hříšníku jsou ustavičné náhledy zlého svědomí pokutou nejhorší, ana za hříchem v patách běží.

§. 19.

Kainité a Sethité.

(I. Mojž. 1—5.)

Dvoji směr hned na synech prarodičů se jeví, přešel také na jejich potomky, již se dělili na Kainity, potomky bratrovraha Kaina a na Sethity, potomky Setha, ježž Bůh prvním lidem v náhradu za zabitého Abele byl daroval.

„Kain vyšel od tváři Hospodinovy bydlel poběhlý na zemi k východní straně Edenu i vystavěl město a nazval jméno jeho dle jména syna svého Henoch.“ Kain ve vyhnanství vzdělal ne hned, nýbrž po mnohých letech, snad stoletích město, an dle podotčení sv. Augustina nedůvěřoval slovům Hospodinovým a bál se vždy pomsty; a chtěje proti ní ohraditi se, vystavěl v odvážlivé sebe-důvěře pevné bydliště, čímž měšťanem zemského města, světákem se býti osvědčil.

„Lamech potomek Kainův pojal dvě ženy.“ Učinil tak proti nařízení Božímu; svrchovaně odráží se směr Kainovců v Lamechu, v němž hřích úplně propuká jako žádost těla a přepych ducha.

„Jabel byl otec přebývajících ve stanech a pastýřů, t. j. zakladatel a původce ne života pastýřského, an již Abel pastýřem byl, nýbrž divokého, bezuzdného a loupežnického života kočovníkův.

„Jubal byl otcem hrajících na citeru a harfu,“ t. j. byl vynálezce hudebních nástrojů, jichž zkažená smyslnost člověka často ku hříchu zneužívá, ač ony i k účtě Boží věnovány býti mohou.

„Tubalkain pak byl kovář a řemeslník všelikého (druhu) díla od mědi a železa, t. j. vynalezl vražedné stroje ku potřebám válečným.

Tímto řádem ukazují se Kainité — Jabel, Jubal a Tubalkain byli synové syna Kainova, Lamecha — býti milovníky a přátely světského života a zakladateli nových způsobů života a vynálezci umění, kteráž ač i dobrého užívání připouštějíce přece u padlého člověka hustěji sloužívají hříchu.

„Adam obdržel jiného syna a nazval jméno jeho Seth, t. j. náhradou za Abela. Seth byl praotcem synů

Božích, proto tak nazvaných, že ve svých rodinách pěstovali bázeň Boží a pravou bohopoctu; potomci však Kainovi kráčeji ve šlépějích svého praotce, cest Božích víc a více se odcizovali a vším srdcem k zemským toliko věcem lnuli; pročež právem slovy syny lidskými t. j. lidmi od Boha odvrácenými. Při této pokaženosti působily všechny jejich nálezy jen škodlivě a zkázonosně, ježto nebylo v nich zbožné mysli, která by jim dala pravý směr a učinila je blahoplodnými.

§ 20.

Synové Boží.

Vedle pokolení od Boha odvráceného, světáckého a v přepychu vzdorovitého spatřujeme v dějinách St. Z. řadu věřivě k Bohu lnoucích, bohomyslných lidí a tudíž syny Božími nazvaných jako tolikerých živých svědkův o síle přípovědi rajske; a těmito syny Božími slují, jak svrchu podotčeno, Seth a potomci jeho. Sv. Augustin praví: Od času Abela a Kaina jsou na zemi dvě města: město Boží čili rod synů Božích, Boha se bojících a prikázání jeho zachovávajících, a město ďábla čili rod bezbožníkův i syny lidskými nazvaných, od Boha odpadlých a světu a jeho rozkošem otročících. Náčelníci čili otcové města Božího za doby zákona přirozeného až do Mojžíše jsou arciotcové, jež na tři dělíme třídy:

a) arciotcové před potopou světa žijící: Adam, Seth, Enos, Kainan, Malaleěl, Jared, Henoch, Methusalem, Lamech a Noë;

b) arciotcové po potopě světa až do povolání Abrahamova žijící: Sem, Arfaxad, Sale, Heber, Faleg, Rehu, Sarug, Nachor, Thare, Abraham;

c) arciotcové od povolání Abrahamova až do pobytu lidu israelského v Egyptě žijící: Isaak, Jakob a jeho dvanácte synů, již byli zakladateli dvanácti pokolení lidu israelského.

Arciotcové buď životem neb činností prohlédají k Vykupiteli budoucímu; jsouť 1. předky Spasitelovými podle jeho přirozenosti lidské, an tuto Syn Boží z jejich pokolení na sebe přijal; 2. obrazy či nástiny Spasitele viditelně na zemi žijícího; 3. zachovateli a blasateli pravého náboženství, jež Bůh jim odevzdal, aby zjevení Boží jako nejdražší poklad svým potomkům zachránili a od pokolení k pokolení zvěstovali.

Arciotcové čili patriarchové vynikali zvláště vysokým stářím. Tak n. př. žil Adam 930, Seth 912, Enos 905, Kainan 910, Mala-leěl 895, Jared 962, Henoch 365, Methusalem 969, Lamech 777, Noě 950 skutečných let (t. j. občasí 12 měsíců).*)

Tato délka života dá se vyložití jednak ze svěží ještě síly přírody před potopou a z méně ještě podlomené síly lidské, hlavně však z toho, že Bůh co nejdříve zemi zalidniti chtěl a proto život lidí prodlužoval. Právě pro toto vysoké stáří zachovala se snadněji zjevení Boží ústním podáním. Tak n. př. žil Adam s Lamechem, otcem Noěmovým ještě 56 let, Noě pak žil ještě 58 let s Abrahamem; Isaakovi bylo již 75 let, když zemřel otec jeho Abraham. Řádem tím pravdy sv. náboženství od pokolení ku pokolení byly podány, a více než 2000 let poučování byli lidé o pravdách zjevení Božího toliko ústním podáním; Písma sv. tehdáž ještě nebylo.

Život praotcův byl i neúhonný i zbožný. Přípověď budoucího Vykupitele těšila je v lopotách a potužbách. Slovo Jobovo: „Vím, že živ jest Spasitel můj“ bylo i slovem jejich. Víra ta jako i skutky jejich vydávají o nich svědectví, že spravedliví a Bohu milí byli; a věrou a nadějí v příštího Vykupitele došli i spasení.

Písmo sv. o vysokém stáří arciotcův mluvíc, končí tímto dodatkem: i u m ř e l. O jistém bohatci, jenž všelikými dary a statky oplýval, vypravuje se, že zaslechna kdys o tomto dlouhém, téměř tisíciletém žití arciotcův, tak dlouhý život za veliký dar považoval a sobě ho přál. Leč, když jednou v Písmě sv. četl, jak k životopisu každého praotce tu přidáno: i z e m ř e l, pomyslně si: „tedy přece všichni zemřeli; pročž bylo by i mně třeba i po živobyť 1000letém umřítí, jako po padesáti letech. I jak pošetile jsem smýšlel, přeje si tak dlouhý život a nedbaje života zbožného a enostného?“

*) Pravda ta zaručena mnohými svědky, z nichž prvé zaujímá místo Mojžíš. Nepohlídajíc k inspiraci a závažnému významu jeho svědectví podotýkáme, že Mojžíš sluje nejstarším dějepiscem a proto hodnověrnější jest všech následujících dějepirců, jejichž záporné svědectví nemůže se rovnati tvrzení Mojžíšovu. A jak bezvýznamné téměř jejich svědectví, když sledujíc lidstvo až ku potopě, po níž dle biblické dějepřavy Bůh život lidský ukrátil, dále k původu člověčenstva proniknouti nemohou, jelikož se zdráhají věřiti, co od počátku člověčenstva až ku potopě Písmo sv. vypravuje. Že však arciotcové i po potopě více 100 let starí bývali, dovodí zkazky i svědků nebiblických. Homer n. př. toužil na to, že život jeho vrstevníků velmi jest ukrácen; Jo-

Což jest tisíciletí oproti věčnosti! Méně než jeden den. Abych ne tisíciletý nýbrž věčný život měl, jest jen potřebí, bych zbožně žil a přikázání Boží plnil. A co učinil onen boháč to uváživ? Vedl život vezdy neúhonný a nábožný. Následujme ho!

Nad ostatní před potopou žijící praotce vynikají Enos a Henoch. O Enosu praví písmo sv., že počal v z y v a t i, t. j. veřejně hlásati jméno Hospodinovo. Henoch, jenž jen 375 let živ byl a velmi sstoupeně s Bohem oboval, na odměnu za bohovroucný život bez prostřednictví smrti vzat jest ze země; sv. Pavel dí: „věrou přenesen jest, aby neviděl smrti“ (k Žid. 11. 5). Podle knihy Sirach (44. 16.) Henoch „přenesen jest do ráje a pak na jiné místo nám neznámé, kdež bez všelikých obtíží v pokoji a rozjímání věcí božských prodlévá.“ Při skonání světa opět se objeví a tři a půl léta pohanům, jako prorok Eliáš židům, pokání hlásati bude; oba mocně na odpor se postaví anti-kristovi zázraky činíce. Dílo to dokonavše budou umučeni, na čez jejich těla tři a půl dne na ulicích města Jerusalema nepohřbena budou ležeti, pak ale obživnou a před znakoma všech obyvatelů Jerusalemských slavně na nebesa se povznesou. (Zjev. sv. Jana 11. 5—10).

Arciotec ten také prorokoval bezbožným potupu a budoucí soud (Jud. 14. 15.).

„Lamech pak měl syna a nazval jméno jeho Noë (t. j. pokoj.) řka: Tentoť nás potěší v námahách a pracích rukou našich na zemi, kteréžto zlořečil Hospodin.“ Slovy těmito prosvítá patrně tužba po vykoupení a živá v ně důvěra o přípověď rajskou zjevně se opírající.

sephus Fl. připomíná Řekům jich dějepisce Hesioda, Hellanika, Archosilaa, Ephora, kteříž tvrdí, že první lidé živi byli několik století. Téže pravdě nasvědčují Egypťané, Indové a Číňané.

A čím, tážemo se, hodlají naši odpůrci poraziti svědky ty dávnověké? Zjevem dnů našich. Pravítě, že lidé nyní žijí 60 až 80 let, a z toho uzavírají: Tak bylo i před 5000 lety, člověk zřídka se dožije 100 let a toa příčinou ústrojí těla lidského nikdy nebylo tak zřídka, aby bylo mohlo odolati břemenu 7 až 800 let. -- I kdož nepozoruje, že u věci té jakož ve všech námitkách proti náboženským událostem pýchou zaslepení protivníci se vytasují obvyklým nesmyslem: Co jsem neviděl, nebylo nikdy a nemohlo nikdy býti.

(Viz „Abende v. Month, III. Abend.)

§. 21.

Znáhání se směru zlého až do všeobecné zkázy.

N o ě. (1. Mojž. 6)

Rozdělení prvního člověčenstva na syny Boží a na syny lidské bez značnějšího pokušení mohlo potrvati, dokud počet lidstva byl skrovný a synové Boží synů lidských se vzdalovali a dokud země dosti prostory k takovému šíření se obou skytala, by vespolečným stykům se vyhnulo. Když však počet lidí se množil, přiblížily se čeledi posud od sebe odloučené, a tento styk byl příčinou smíšení Sethitů s Kainity a svedení synů těchto těmito, čímž zavedl podnět ku zkáze všeobecné.

„Když se počali lidé množiti na zemi, brali si sobě synové Boží dcery lidské za manželky.“ Synové Boží berouce ženy Kainitky, neohlíželi se na jejich mravnou povahu, již svornost a blaženost stavu manželského žádá; a tak ženami těmi, jejich mravnou nákazou též byli zachvázeni. Obecná zkáza způsobena tedy sňatky synů Božích s dcerami lidskými. Nebo v ruce matky hlavně leží prvé vycování dítěte, s jejím mlékem takorba ssaje cnost neb nepravost do sebe; matka klade první základ k budoucí povaze dítěte.

„Obrové pak byli na zemi v těch dnech.“ Z manželstva synů Božích a dcer lidských posli obrové, jimiž vyrozumívají se lidé, kteří náramnou silou tělesnou vynikající spolu ve zlém k mistrovství se povznegli, tedy vzorem naprosto tělesného a přebujnělého smýšlení se býti ukazovali, podobni jsouce nebesoborným titanům řeckým, jichž podobu a povahu pohanská báje jen podle obrů písma sv. napodobila*).

*) Voltaire a po něm zlomyslní víry odpůrcové našeho století popírají byt obrů písma sv. I uvedeme některé vědecké a dějepisné důvody, o něž tato událost opírá se může. a.) Vykladači písem sv. souhlasí v tom, že název „obrové“ dlužno rozuměti o lidech velmi silných i velmi zlomyslných. Že líceň obrů v bibli s názvem tím se shoduje, nepůjde snad na spory. b.) Dejme, že slovem tím máme vyrozumívati lidi nevšední velikosti a síly; pak tvrdíme, že byt obrů nevzpírá se proti víře, nalezneme-li podobné zjevy, kteréž považovati musíme za účinky okolností příznivých a naprosto přirozených. Nuže rostliny naše jsou pouhými pydmužíky proti svým sestrám na půdě americké. Naše kapradiny u nás ani keřem nejsou, na ostrovech jižního moře dosahují výšky vysokých stromů, tvoříce samy o sobě lesy, palmovým podobné. Této okolnosti neznalý mohl by obrovské kapradiny rovněž tak za bájku vyhlašovati

„Zželilo se Bohu, že člověka učinil na zemi.“ Zželilo se Bohu — jest výraz způsobu mluvy lidské znamenající hluboký bol a spravedlivou nevoli Svrchovaného nad zkázou člověčenstva; neboť zlo tak se rozšířilo a zmohutnělo, že se zdálo, jakoby přípověď Spasitele lidem v ráji daná již v nívěč byla uvedena a had, jemuž úplná porážka byla určena, nad semenem ženiným vítězil. Proto dobrotivý Bůh velemoudře jednal, že právě nyní dějin člověčenstva zračitě dotkl se a všeobecnou pokoutou rostoucímu proudu zloby lidské hráz zdělal.

„I řekl Bůh: Vyhladím člověka . . . nebo tělo jest t. j. tělesně smýšlí, tělu a jeho žádostem hová, — a budou nové jeho sto dvacetilet.“ Než Bůh trestem lidské pokolení zastihl, ještě jednou neskončenou shovívavostí a dobrotu svou jemu dává poznati, ač hned jej mohl zničiti; uštědřuje mu lhůtu 120 let ku pokání, než pomsta přikvapí. Bůh slova tak Noémovi pronesl, aby svým vrstevníkům úřadek Boží oznámil, i konal jest pak zbožný arciolec ten úřad proroka a hlasatele pokání, v čemž bez pochyby Methusalem, jeho děd, a Lamech, jeho otec, jemu nápomocni byli. Než lidé nedbali kárných slov Noémových neustávajíce v hříchu a nepravosti, a uložil Bůh zahladiti všeliké tělo. Zkáza a porušenost lidská došla takového stupně, žeť nebylo již více lze mravnými prostředky, jakož: kázáním a varováním ji napravit. Nemělo-li tedy celé pokolení lidské u věčnou zkázu uběhnouti, museloť, co porušeného bylo, zhynouti a z ostatků jeho nové pokolení povstati. Bůh zajisté jednal tuto jako moudrý lékař, který řeže a pálí shnilé údy, aby zdravých zachoval.

jako obry biblické. V lůně země naší jsou velikáni obou říší, rostlinstva a zvířeny. Rostliny jednoděložné -- monokotyledones -- velmi hluboko v útro-
bách země jako tvorstvo organické se nacházející jsou po výpovědi všech země-
zpytců vskutku obrovské kapradiny a palmy. Tam najdeš také zkamenělá
zvířata n. př. velikánské ještěry až 70 stop dlouhé a ohromného mamuta. Toť
velikáni pravěku! Má-li ale rostlinstvo a zvířena své obry, i pročby je míti
nemohlo i člověčenstvo? c) Že obrové býti mohli a byli, dosvědčují dějiny všech
téměř národů. Lid israelský má svého Goliáše. Císař Augustus měl při dvoře
obra jménem Pusio a obřící Sekundilla nazvanou, jejichž kostry v sádech Sallustov-
ých uschované (dle zprávy Pliniovy kn. 8. hl. 16.) byly zvěi 10' 3" římské
čili 9' francouzské míry. Velikán Gabbara, jehož cíš. Claudius z Arabie dostal,
dle téhož Plinia jen o půl stopy menší byl. Obr Eleazar cíš. Tiberiovi od
Artabana, krále Parthů darovaný měl 7 stop od lokte až k střednímu prstu

„Noë chodil s Bohem.“ Přes všechny zlé příklady zachoval Noë srdce své čisté a neporušené, sloužil Bohu, ostatní otročili ďáblu. Písmo sv. praví o něm, že „chodil s Bohem,“ t. j. žil zbožně a cnostně, máje vezdy před zrakoma Boha všudbytného a obcuje s ním jako s přítelem, jako s otcem.

Poučky: Bůh dopouští zlé, protože svobody člověku neodjíká, avšak nezůstává při zlém netečným, nýbrž zakročuje svými tresty i proti veškerému pokolení lidskému; neboť jest nekonečně s v a t ý a s p r a v e d l i v ý. Sto dvacet let dává Bůh zkaženému lidstvu na pokání; nechceť smrti hříšníkovi hned, nýbrž poprává mu času, aby se obrátil a pokání činil — on jest s h o v í v a v ý.

Synové Boží obcováním se syny lidskými ku zlému jsou svedeni; varujme se tedy co nejpilněji obcování se zlými; „n e b o t o v a r y š s t v o r o z p u s t i l é p o r u š u j e d o b r é m r a v y.“

§. 22.

Potopa světa.

(R. 1656 po stvoření, čili r. 2344 před Kr.)

(I. Mojž. 6. 7. a 8.)

Když lhůta 120letá, již shovívavý Bůh hříšnému člověčenstvu ku pokání byl propůjčil, bez prospěchu minula, vykonal Svrchovaný

na noze. Maximin, císař Gothský, byl (dle Capitolina) zvýší 8' 7" míry římské. Všichni tito velikáni žili při dvoře císařů římských a tudíž nemožno, aby svědkové o nich vypravující sebe neb obečenstvo z hledem k těmto skutečným osobám byli klamali. To tuším dostačuje, abychom líceň písem sv. o Goliášovi a jiných velikánech nebrali v pochybnost. d) Byť obrů předpotopných lze odůvodniti též zkazkami pohanských národů; leč jednotlivá svědectví tuto uváděti, pro obmozenost místa nemožno (Viz. Bibl v. Vence I. Th. S. 371). e) Proti skutečnosti podotčených obrů možno vykáhati se jen tím jalovým nesmyslem: Obrů není a proto jich ani nebylo, a tudíž zhola nemožno, aby kdy takoví lidé byli bývali. Než kterakým právem osmělujete se klásti meze možnosti? Ku konci přičítáme poznámku závažnou. Popíráte-li obry, pidimužiky popírati nemůžete. Utvořila-li však příroda jistý počet, neupřeto, žeť mohla i více utvořiti, a byť to byli sami pidimužici. Dejmo, že by příroda ode dávna samé pidimužiky tvořila a že z nich jeden zvýší tří stop řekl s našimi filosofy: „Kdysi prý byli obrové zvýší 5 až 6 stop; i toť zhola nemožné, an ani já ani kdo jiný jaktěživ cos podobného neviděl! — Že bychomř eč tu nepovažovali za moudrou, jest na bíledni. A ejhle! naši filosofové právě tak a nic jinak si nevedou! Mohla-li příroda působiti bytosti 6 až 12 stop vysoké? Zákonům přírodním toť nijak neodpírá! (Srovnej Bibl v. Vence I. Th. S. 371, Abende v. Montlhéry III. Ab. S. 112 ff.).

na výsostech hroznou již dříve oznámenou pomstu, kterou veškero člověčenstvo mimo Noëma a jeho nejbližší čelef zahlazeno. I zvířata pro člověka, jemuž k hříchu sloužila, vydána na zkázu kromě těch, kteráž Noë k rozkazu Božímu s sebou do korábu vzal. Ze potopa všeobecnou, t. j. po veškeré zemi rozšířenou byla, zřejmě vyřčeno v biblickém vypravování.

„Učiň sobě koráb; tři set loktů bude dlouhosť jeho, padesát loktů širokosť a třiceti loktů vysokosť jeho.“ Peněvadž koráb měl prostory na tři milliony kostkových střeveců, mohlo v jeho trojím oddělení a mnohých příbytcích mimo osm lidí, množství zvířat a pokrmů potřebných býti umístněno. Také dovoleno nám domnívati se, že jen zvířata na zemi žijící a nikoliv i vodní do korábu vzata byla.

„Ze všech živočichů po dvěm. uvedeš do korábu.“ Z čistých zvířat vzal Noë do korábu po sedmi dvojicích, z nečistých však jen jednu dvojici. Čistá slují zvířata, jež obětovati a požívati dovoleno. — Než jak Noëmovi možno rozmanitých těch zvířat se zmocniti, aby do korábu je uvedl? Odpovídáme, že Bůh, jako kdysi k Adamovi, tolikéž k Noëmovi do korábu je přivedl. Jakým způsobem se tak stalo, nelze nám určití. Mnohá zvířata objevují nyní ještě jakousi předtuchů nebezpečných zjevů v přírodě a hledají pak outočiště blíž příbytků lidských.

„Protrženy jsou všecky studnice, propasti a průduchové nebesťí otevřeny jsou.“ Vody v lůně země skryté a vulkanickou mocí na povrch země vyhnané sloučily se s mořem a deštěm s nebe, by zaplavily zemi.

„Patnácte loktů vyšší byla voda nežli hory, kteréž byla přikryla.“ Dosud nejen ve všech dílech světa, alebrž i na horách nejvyšších nacházejí se stopy všeobecné této povodně. Mohlť ovšem Bůh jediným okamžením vody 15 loket zvýší nad všechny vrchy umístiti; alevšak neskončená jeho láska a shovívavosť chtěla mnohým dáti času ku pokání, a proto 40 dní a 40 nocí stoupaly vody a zajisté nouze se vzrnáhající mnohé k nápravě a kajenosti pohnula, jak sv. Petr v I. listě 3, 20. podotýká.

„I zahladil Bůh všelikou podstatu živou, kteráž byla na zemi od člověka až do hovada.“ Nemenší než Boží shovívavosť jest i jeho svatosť a spravedlnosť; dokladem toho jest potopa. Bůh shovával a netrestal, dokud míra

hříchu nebyla úplná; teprv když lhůta ku pokání určená vypršela, zastihl nekajeníky trest zasloužený. „Neříkej: Hřešil jsem a co mi se (za to) smutného přihodilo? Nebo Nejvyšší jest shovívavější odplatitel“ (Sir. 5. 4.). Čině zlé neříkej: jiní činí totéž; kdo se zlými tovaryší, s nimi zahyne. „Široká brána a prostranná jest cesta, kteráž vede k zahynutí a mnoho jest těch, kteří vcházejí skrze ni“ (Mat. 7. 13.).

„Rozpomenul se pak Bůh na Noëma.“ Svatá dějprava vylíčíví záhubu bezbožných, jme se pak hlásati, co zbožným jest k útěše. Jako radost nespravedlivých se proměňuje v žalost, podobně strast nábožných mění se v slast. Bůh toho neopouští, kdo se ho nespouští. „Vyjeviž Hospodinu cestu svou a naději měj v něm: a on (všecko dobře) učiní“ (Ž. 36. 5.). Noë důvěřoval Bohu a zachován jest i se svojinci od záhuby.

„I odpočinul koráb na horách Armenských.“ Armenie sluje krajina v Malé Asii na jihovýchodě moře černého se rozkládající. V krajině té jest hora jménem Ararat, na níž dle podání koráb Noëmův odpočinul. „Nedostupný vrch Araratův, dí slovutný cestovatel Kr. Porter, od časů Noëmových nebyl ještě nohou lidskou slezen, ač často o to pokoušino, dostoupiti hrozných těch hranolů horských. Jich tvar, sníh a led nepřekonatelnými jsou závadami. Jiný cestovatel, jenž ze strany jižní Ararat pozoroval, praví: „Probravše se rovinou Nikčanskou patřili jsme s nemalým podivením na horu Ararat. Není nic tak krásné, jako její podoba; nic tak vznešené, jako její výše. Všechny vrchy ji obkličující jsou oproti ní jen neúhledné. Dokonalá jest vzhledem ku všem částem; všechno splývá v celek souměrný a činí horu tu jedním z nejvznešenějších zjevů v přírodě.“ (Molier).

„Noë vypustil krkavce.“ Pták ten byl bez pochyby krkavec mořský, jenž dílem lítaje, dílem na vodách plovaje snadno vně korábu meškati a potravou z mrtvol potopených se živiti mohl. Noë vypustil pak tři holubice; první ihned se navrátila do korábu, ana voda ještě nad stromy byla zvýšena; druhá teprv u večer se navrátila nesouc ratolest olivovou s listím zeleným v ústech svých na znamení míru; třetí pak již se nenavrátila osvědčující tím, že země již oschla a že na ní opět bydleti možno.

P o z n a m. 1. Potopou světa ozřejměla předúležitá pro vývoj náboženství stránka k á r n é s p r a v e d l n o s t i B o ž í, jelikož

jak jednotlivce tak veškeré člověčenstvo viditelným toliko trestem k úplnému poznání své hříšnosti přivedeno a také jen tímto prostředkem nejdůrazněji z poblouzení svého vyvedeno býti může. Potopou tou zjevně, že lidská vůle vůli Boží nikdy bez trestu odporovati nemůže, a že čím drzeji a opovážlivěji se proti ní člověk zpěčuje, tím více do záhuby pádí. Jakož však u Boha i kárná spravedlnost spolu jest láskou a tudíž všechny tresty Boží zároveň jsou dobrodiním, nejinak to spatřiti lze i při potopě světa, a to netoliko vzhledem k lidem v ní zachovaným, jimž osvobození ze všeobecné zkázy bylo největším ze všech dobrodiní tělesných, a jimž i zkáza ostatních nejmocnější výstrahou a největším byla dobrodiním duchovním, nýbrž i také vzhledem k těm, kdož zahynuli ve vlnách. Nebo při takovém tělesném a mravním stavu člověčenstva, v němž před potopou je spatřujeme, při nadvládě totiž tělesných sil, při všeobecném panování surové moci, loupeživosti a vládčivosti, při všeobecném tu menším tam větším nedostatku náboženských a mravních citů nejenom blahobyť a svoboda slabšího zkázu braly, alebrž bytí všech zahroženo tou měrou, že přirozeným způsobem nebylo veškerému člověčenstvu jiného konce, než že by bylo samo povlovně se vyhladilo. Tento povlovný postup krvavého vyhlazování urychlila potopa a stala se tudíž těm, kdož v ní zahynuli, pravým dobrodiním, uchovavši je a jejich potomky od nesčíslných strastí a útrap.

2. Zpráva o potopě, v níž prvobytné člověčenstvo zahynulo a při níž toliko jednotlivci zachováni, aby byli praotci nového pokolení, nalezá se ve zkazkách všech téměř dřevních národů n. př. v řecké zkazce o Deukalionovi, shodující se na mnoze ku podivu se zprávou písma sv.

3. Že potopa byla všeobecnou, tomu nasvědčuje také geologie čili zeměpyt co nejrozhodněji. Nebo veškera země jest pokryta vrstvou, kteráž není leč návoz všeobecného násilného náplavu či potopy, a tudíž náplavou čili potopeninou sluje. Náplava ta chová nesčíslné množství kostí a zubů předpotopných zvířat, ohromných balvanů a valounů či násypů křemele, koster a ostatků zvířecích, jakož i přemnohé zkameněliny jižních rostlin a zvířat nalézti lze v takových krajinách, kamž toliko všeobecnou potopou zanešeny býti mohly, n. p. žulové balvany v severním

Německu patrně z horstva Skandinávského pochodící, kosti jelení a koňské ve sněžném pásmu Himalaje v Asii.

4. Potopa byvší Noémovi a jeho potomstvu k novému lepšímu a milostiplnějšimu životu, jest obrazem či nástinem sv. křesťu, jímž taktéž ze života hříšného k životu milostnému a Bohu milému přecházíme.

5. Koráb jest obrazem církve Kristovy; jako totiž Noë se svou rodinou korábem zachráněn byl od smrti tělesné, tak zachraňuje církev své údy od smrti věčné, ano vně církve spásy není (Sv. Augustin a sv. Cyprian).

6. Ostatně netřeba mysliti, že všichni potopou zahlušení zahynuli na věky; nebo ač byli nevěřícími, když Noë archu vzdělával, mohli přece před svou smrtí ještě činiti pokání a těm, již skutečně do sebe šli, hříchy své poznali, jich litovali, zvěstoval Kristus po své smrti do předpekli sstoupiv spásu a vykoupení (I. Petr. 3. 19).

§. 23.

Oběť Noěmova. Boží s ním úmluva.

(1. Mojž. 8 a 9.)

Jen člověčenstvo ve smyslnosti úplně zatonulé a pokání tvrdšíjně zavrhuující mělo dle předechozí hrozby zahynouti; na jeho však ssutinách měla zvednouti se nová země a člověčenstvo, za jehož praotce Noë se svou rodinou od Boha vyvolen. Pročež učinil s ním Bůh úmluvu smírnou, kteráž obětí Noěmovou zprostředkována.

„Vzdělal pak Noë oltář a obětoval oběti zápalné na oltáři.“ Oběť ta předně přinešena na poděkování za vysvobození ze všeobecné zkázy; pak naznačena v ní nejvyšší úcta Boží, jakož i moc a vznešenost jeho v ní velebena. Aby Noë Bohu obětovati mohl, vzal na rozkaz Boží sedm dvojic ze zvířat čistých do korábu. Ač Hospodin již spolu s kárnou svou spravedlností dobrotivost, lásku a milosrdnost objevil, osvědčuje milosrdnost svou zejména teprv po potopě, an oběť Noěmovu jménem všeho člověčenstva přinešenou laskavě přijal, pokolení lidskému i zvířatům žehnal, člověku nadvládu nad zvířaty hříchem prvotným ztracenou opět zjednal, kletbu nad těmi, kdož by krev prolévali, vyřkl a tak život lidský zabezpečil a posléze novou s novým pra-

otcem pokolení lidského uzavřel úmluvu, jejíž viditelným znamením duhu ustanovil.

„Nikoli více nebudu zlořečiti pro lidi.“ Smíření Boží jeví se předně zaslíbením, že nenavštíví Bůh zemi a cokoli na ní žije, více všezkaznou potopou.

„I požehnal Bůh Noěmovi a synům jeho, řka k nim: Rosttež a množte se a naplňte zemi. Strach váš budiž na všechny živočichy země. A všechno, co se hýbe a živo jest, bude vám za pokrm.“ Na důkaz všeobecného smíření opétuje se požehnání, jež Bůh z počátku nade vším živoucím byl vyřkl; nebo nové tvorstvo ze ssutin starého tvorstva vynikající mělo ho rovněž tak potřeby, jako tvorstvo prvobytné. Smířením všeobecným vrací se člověku opét vláda nad zvířaty, kteráž jemu jako obrazu Božímu na zemi z počátku propůjčena, pádem jeho však a mnohem více ještě zkázou veškerého tvorstva zemského ztracena se býti zdála; ale nenavrácena mu vláda ta nad zvířaty tou měrou jako původně, nýbrž jediné jako vláda postrachu a násilí. Ač panování nad zvířaty člověku z počátku propůjčené i právo zahrnovalo, jich za pokrm užívatí, přece pračlověk na požívání bylin poukázán byl, jak dokládá I. Mojž. 1. 29., nyní však v druhém světovém věku vynáší Bůh dotčené právo na jevo, ale dává mu jen s jistým obmezením místa. Zápověď, by lidé požívali krve zvířecí, zároveň měla poukazovati k budoucí zápovědi, na způsob pohanů krve obětovaných zvířat užívatí. Nebo zápověď krve zvířat obětovaných užívatí zakládá se mimo důvod dotčený i na důvodu duchovním či obrazném.

Podle obecné víry dřevních časů mělať krev obětná účinek odhřešující, a požívání masa obětného považováno za účast v účincích obětí; proto zápovědi, krve obětné užívatí, vhodným způsobem překážka učiněna jest víře, jakoby bohoslužba starozákonná všem všudy požadavkům stačila.

„Kdožkoli by vylil krev lidskou, vylita bude krev jeho; nebo k obrazu Božímu učiněn jest člověk.“ Příkaz neprolévati krve lidské aniž požívatí krve obětovaných živočichů, co nejužší souvisí s připověděným smířením. Bůh slibuje obnovenému člověčenstvu, že ho na věky nezkazí;

což tedy bylo slušnějšího nad požadavek, aby člověk, jehož Bůh šetří, i svého spolučlověka šetřil. Účel příkazu toho není než překypující vášnivost v úzdu pojímati, surové násilí potlačovati, všechněm vážnost k důstojnosti lidské vštěpovati, aby lidstvo opět se vzmohlo.

„Uk á ž e s e d u h a m á n a o b l a c í c h, a r o z p o m e n u s e n a ú m l u v u s v o u.“ Netřeba za jisto míti, že duha teprv po potopě na nebi se ukázala. Možná, že i dříve spatřována, avšak teprv od nynějška stala se znamením ú m l u v y. Ale není též víře nepodobno, že duha dříve se naprosto nejevila, jelikož nic nebrání domněnce, že země dříve nikoli deštěm, nýbrž rosou byla svažována. Nám jest duha oznamem božské dobroty a milosrdnosti. Proto sv. Jan ve svém Zjevení trůn Boží duhou obklíčený spatřuje.

Pozorujeme-li duhu, máme si na mysl uváděti přísnou spravedlnost Boží, již stíhá ty, již slovo jeho nechtějí slyšeti; avšak máme se také upamatovati, že Bůh těm, kdož pokání činí, na vždy hněvem nesplácí, alebrž jim opět milost svou dává.

P o z n a m. Tak projevení se božské spravedlnosti, dosvědčené tímto patrným a hluboko vtínajícím příkladem mělo v zápětí zjev božské dobroty. Hned jak první pokažené pokolení účinkův božského hněvu zakusilo, uděluje se druhému pokolení v zárodku se pušicím záruka Boží lásky, slovem: nové zjevení Boží po potopě jest zjevení míru a usmíření, zárodkem a středem nového nyní zařízeného náboženského vývinu.

§. 24.

Potomstvo Noémovo — opětň hřích.

(I. Mojž. 9.)

Z vodního křestu potopy vyšla země na povrch obnovena; novému pak člověčenstvu ze starého zachovanému a tudíž s ním ještě souvislému uloženo, zemi naplniti. Než i v novém pokolení zračí se hřích Adamův a propuká v Chámu, synu Noémovu ve způsobu smyslné žádostivosti a nestoudnosti.

„I z a č a l N o ě, m u ž o r á ě, v z d ě l á v a t i z e m i a v š t í p i l v i n i c i.“ Zemi obdělávati bylo také před potopou přikázáno; proto Noě, ana země byla oschla, zemědělství obnovuje. Stav rolnický vezdy počestným a užitečným byl; jím zanášeli se i Sem, Jafet, Abraham, Izák, Jakub, Booz, Gedeon a. j.; ani

knížata nestyděli se za zaměstnání to. — Před Noěmem neobdělávána vinice, aby z hroznů víno lisováno bylo; hrozny trhaly se z révy divoko rostoucí. Noě tudíž neznal vína sílu opojnou. Snadno tedy vínem čerstvě nalisovaným mohl se opít. Než nedůstojno by bylo, kdybyehom se domnívali, jakoby zbožný arciootec ten opilství byl otročil.

„A obnažen jest v stánu svém.“ Opojen jsa svrhl se sebe roucho, jímž zahalen byl; což spozoroval Cham, druhý syn Noémův. Místo co by otce obnaženého byl přikryl, posmíval se jemu. I šel a sdělil totéž bratřím svým, aby i tito z otce si tropili úsměšky. Než Sem a Jafet lépe znali přikázání Boží; neboť vzali plášť a zakryli otce svého.

Hřích objevuje se v Chamu neuctivostí, již v srdci jeho i nejsvětější city dětinné úctivosti k rodičům utuchají. Sem a Jafet projevíli svým počínáním svatou cudnost, spanilou stydlivost, úctu dětinnou. Procítiv pak Noě a uslyšev, co učinil syn jeho Chám, kletbu vyřkl nad Chámem a jeho potomstvem. Bez pochyby tázal se Noě, spatřiv cizí plášť na sobě, svých synů Sema a Jafeta po příčině toho; tito jsouce srdce upřímnějšího a zbožnějšího vypravovali pak otcí, jak věc se byla sběhla, jinak by tajíce hříchu bratrova cizího se byli dopustili hříchu.

V prorockých slovech Noémových: zlořečený Kanaan, . . po zehnaný Hospodin Bůh Semů . . . rozšíříž Bůh Jafeta a t. d. předpověděn budoucí osud potomků jeho. Pych, ježž Cham, Noémův syn druhorozený na otcí spáchal, splácí se mu především na jeho vlastním nejmladším synu Kanaanu. Na něm a jeho potomstvu bude kletba spočívati a ještě nyní ho tajno zůstane, že i jeho potomci kdysi v Kristu svobody nabyti mohou a mají. Semovi pak předpovídá se, že v potomcích svých z obzvláštní lásky a péče Boží se těšiti bude; nebo Jehova, Bůh spásy, jest Bohem Semovým t. j. Bůh se Semem a jeho potomky co nejúžeji spojen, jelikož ale takové vroucené a milostné spojení toliko v budoucím Mesiáši — Kristu, prostředníku to mezi Bohem a lidmi, svůj původ má; proto přípověď v ráji daná Semovi a jeho potomstvu opět se tu obnovuje, z něhož Mesiáš má pojití. Jafetovi pak předpovídá se, že četným potomstvem po zemi se rozšíří a ve stanech Semových bydleti t. j. ve spolek spásy z potomstva Semova poslé přijat bude.

Proroctví to doslovně se naplnilo; nebo z pokolení Semova, z lidu židovského vyšla spása — Kristus; Jafetité netoliko po celé Evropě, nýbrž i po veliké části Asie se rozšířivše ve valných zástupech z pohanství na víru Kristovu přešli, ježto Chamité, černoši to větší část Afriky obývající, ač z milostných darů Mesiášových naprosto nejsouce vyloučení, přece až dosud ještě kletbou duchovní a tělesné poroby stenaajíce jen v počtu mnohem menším do církve Kristovy vstoupili.

Největším zlem, jímž černochové ještě podnes jsou zastiženi, jest otroctví, jemuž i ve vlastní otčině i v cizině u národů jiných jsou podrobeni. Jak hnusné jest otroctví, jde na um z toho, že otrok většího nad zvíře práva nemá. Ač církev Kristova vždy proti otroctví vystupovala a římští papeži mocně na odstranění otroctví naléhali, přece ještě za dob našich tisíce a tisíce černochoův afrických úpí pod jármem otroctví. A v pravdě toliko náboženstvím Krista Ježíše, jenž sám sluhou všech se stal, může jbo to přetěžké býti usnadněno a povlovně i odstraněno. Modleme se, by evangelium Kristovo svými milostmi oštědřilo i černochoy africké, již o Bohu pravém, o Bohu trojjediném tak málo vědí, že na větším díle ďáblu božskou úctu vzdávají a obětováním krve lidské jej usmířiti se snaží. *)

*) Kardinal Mezzofanti, důkladný znalec šedesáti téměř jazyků, byv tázán, zdaž by filologie mohla přispěti k odůvodnění jednoty pokolení lidského a jeho tří plemen, odpověděl, že „nejen k němu přispívá, alebrž důvod ten i podává. Jsouc jedna ve své podstatě, dělí se mluva lidská ve trojí větev, kteráž pak jest zdrojem všech známých jazykův. Trojí ta větev jest: jazyk Jafetitů, Semitů a Chamitů.“ Totě svědectví velmi důležité!

V jedné poznámce k §. 14. jsme spozorovali, jak věda za našich dnů překonala bezbožné soustavy a podivné duminky nepřátelské filosofie vzhledem k rozdílným druhům člověčenstva; důkladným bádáním novějších zemězpytců jest dokázána jednotu pokolení lidského. V té příčině ještě poukážeme ku dvojímu zjevu, jehož věda Bohu neodcizená se dočinila. Prvním zjevem dán důkaz o bytu tří plemen člověčenstva; druhý dovodí nadvládu plemen dvou nad plemenem třetím. Uvidíme, že vědě, nechce-li býti kusou, u věci té nezbytného vysvětlení jest se dožadovati od víry, čili, že věda musí býti křesťanskou, aby se dodělala náležitého rozřešení svých názorů záhadných.

Zjev prvý prohlédá k třem plemenům člověčenstva. Na slovo vzaty přírodozpytec Cuvier († 1832 v Paříži) a jeho učenci neméně slovníci zastávají tři rozdílná plemena lidská: kavkazské, mongolské a etiopské plémě, ačkoliv jiní 5 až 15 plemen lidských čítají. Každé z těchto plemen jeví v ústrojení svém zvláštní odznaky, jež nikterak nelze stotožniti.

Živ pak byl Noë po potopě tři sta padesát let.“ Dlouhého to věku popřal Bůh Noëmvi, by sdělil synům a dětem těchto svatě pravdy náboženské, zejména božskou příповěď k budoucímu Spasiteli prohledající, aby i potomstvo jeho za doby té dlouholeté pod jeho bezprostředným dozorem zrůstalo a v dobrém se tužilo.

Poučky: Strašná kletba zastihla Chama pro nestydatou k otcí neuctivost, ježto ostatním bratřím pro jejich dětinnou uctivost a stydlivost velebného se dostalo požehnání, čímž všem dětem naučení dáno, že na urážku Božího přikázání: Uti otce i matku svou, kletba již na tomto světě následuje, věrné pak a svědomité jeho ostrážení, že přináší požehnání, dlouhý věk, časné štěstí a blaho.

Noë jest třetím obrazem či nástinem Páně. Noë znamená pokoj, Kristus, kníže míru, přivádí svojince ku pravému pokoji v Bohu. — Noë byl vyvolen, by zemi znovu zalidnil; Kristus byl vyvolen, by zemi spravedlivými a nebesa svatými obydli. Noë vzdělal archu, by spravedliví na zemi od potopy byli uchrá-

Plémě kavkazské (Indoevropan) jest pleti bílé, obličej podlouhlého, v němž jednotlivé části jsou přiměřeně vyznačeny; čela klenutého, oblouků jařmových a čelistí nevyčnívajících, nosu úzkého, lehce zahnutého, zubů předních v obou čelistech kolmo na sobě stojících, brady plné a okrouhlé. Lebka ukazuje tvar orthognatní krátko, i dlouholebečný. Dle našich pojmů vzor to lidské krásy. Rozšiřuje se od přední Indie, přes Iran, Arabii po Evropě a severní Africe asi k obratníku severnímu, kdež na východě až ku rovníku se objevuje.

Plémě mongolské jest pleti hnědožluté, obličej širokého, ploského, takměř čtverhraného, úst širokých. Čelo jest dole ploché, dutiny oční od sebe vzdáleny, nos malý, široký, ploský, štěrbin y oční malé, šikmo k sobě postavené, brada krátká, vysedlá, tvář široká, s vysedlými kostěmi líceními. Lebka ukazuje tvar ortho- i prognatní, dlouho- i krátkolebečný. Obývá Asii a polární Ameriku.

Plémě ethiopské má pleť černou neb temnohnědou, hlavu úzkou, se stran smáčknutou, s čelem hrbolovitým, na zad ustupujícím, oči vysedlé, nos tlustý, splosklý, s vysedlou horní čelistí splývající, bradu ustupující, zuby přední šikmé, rty nadmuté. Ve tvaru lebky objevuje se tvar prognatní, krátko- i dlouholebečný. Plémě to obývá Afriku mimo sever a některé ostrovy moře jižního.

Tři tedy jen jsou plemena lidská. Leč, kde se dobereme příčiny toho zjevu? Vědy-li se tážeme, odmlčuje se, pokud přirozených toliko příčin se domáhá; a chce-li se dopídití pravého rozřešení této jí záhadné otázky, nezbyvá než, aby se utekla k vědě věd — totiž k náboženství. Zjevení jí udává tři

nění; Kristus založil církev, by spravedliví od potopy hříchu byl zachráněni; Noë archu vzdělávaje kázal pokání, Kristus církev zakládaje hlásal sám a svými apoštoly pokání. Noë a všichni, kdož s ním v korábu byli, zachováni jsou od záhuby; podobně ti, již s Kristem v církvi obcují, nezahynou. — Kdo však s Noěmem v korábu nemeškal, vně archy zahynul; tak i ten, kdo církev Kristovu zná a do ní ku Kristu nevstupuje, mimo ni zahyne. Archa chovala v sobě živočichy všeho druhu; církev Kristova, tato archa N. Z. obstituje v lůně svém lidi všech zemí, národův a jazykův. — Čím více vody stoupaly, tím výše povznášela se archu; čím větší strasti církev stihají, tím více vznáší se k Bohu. — Noë z archy vystoupiv přinesl Bohu oběť zápalnou; Kristus Pán chtěje svět opustiti otcí svému přinesl oběť na kříži hříchy světa snímající. — Bůh učinil s Noěmem smlouvu a dal mu duhu za znamení

syny Noěmovy jako praotce tří plemen lidských. -- Druhý zjev: Nadvláda dvou plemen nad plemenem třetím. Dějiny vydávají nezvratné svědectví, že plémě kavkazské a mongolské koná nadvládu nad plemenem ethiopským. Kohožtě tajuo, že všechny události světové původ vzaly a berou od plemene kavkazského a mongolského? A že u vzhledu tom v pozadí ustupuje plémě ethiopské jsouc tu podřízeným jen sluhou, ano otrokem obou plemen ostatních? Máť ano, jak dí Cuvier, všechny příznaky organického a mravného snížení. Čím však věda lidská odůvodňuje tuto přirozenou zvrhlost plemene ethiopského? Vlivem podnebí, vzduchu, povahou země, vody, zimy a vedra. Dostačují-li ale tyto okolnosti duchu badatele upřímného a dokonalého? Kdyby vlivy ty snížení organického a mravného pravou byly příčinou, trváme, žeby plémě ethiopské dnes mnohem více bylo sníženo než před 1000 a 2000 lety, ano že by dávno již bylo za své zvalo. Plémě to však žije dosud a nejeví ani v ústrojí tělesném ani v povaze mravní větší zvrhlosti než za prvních dob svého bytu. I tu musí dějiny, nemají-li býti kusými, utíkati se k božské materi a příčinu této zvrhlosti hledati v působení spravedlivého Boha, v pokutě totiž za pých praotcem toho plemene spáchaný. Jen hroznou kletbou, již vyřkl Noë nad Chamem, lze si vysvětliti ten zjev záhadný: „Zlořečený Kanaan, služebník služebníků bude bratřím svým.“ Podivuhodnosť, jak rčením „b r a t ř í“ kletby přísnosť umírněna a na společný původ všech plemen poukázáno a zároveň dvěma plemenům pokynuto, že k nešťastnému plemeni třetímu s bratrskou se nésti mají láskou. Církvi katolická! jak šlechetně usiluješ svými věrověsti dostáti úkolu posvátnému! Leč ani mocný hlas římských papežů, náměstků toho, jenž vzal podobu sluhu na sebe, by všem lidem zjednal svobodu synů Božích, ani pokrok osvěty a vzdělanosti ani snaha přátel lidskosti dosud nedovedla zmáříti kletbu lpící na potomstvu Chamově. Dokázanosť, že dobou 14 let od r. 1814 až 1828 vyvezeno bylo z Afriky na 700,000 otroků!

mřu; Bůh učinil Synem svým Kristem smlouvu se všemi lidmi a ustanovil svátost oltářní zárukou usmíření a života věčného.

§. 25.

Stavění věže babylonské a rozptýlení pokolení lidského.

(r. 2204 př. Kr. --- I. Mojž. 11).

Hřích v surovém chování Chamově se projevivší pokračoval při podniknutém stavění věže babylonské až k rouhavému přepychu, kterýmž lidé Bohu a jeho úradkům vzdorovati chtěli; ale Bůh zmařil zpupné podniknutí zmatením jazyků, na něž pak následovalo rozptýlení člověčenstva po veškeré zemi a vznik pohanstva.

„Byl pak (až posavad) na zemi jazyk jeden.“ Jako z počátku jediná jen dvojice lidí byla, tak byla jedna toliko pramluva; neboť tato jednota jazyková byla nutným výsledkem jednoty pokolení lidského, čemuž skvěle nasvědčují nejnovější pátrání filologická poukazující vesměs na jednu pramluvu. Avšak, který jazyk tou byl pramluvou, nelze nijak dokázati, ač někteří se domnívají, že jazyk hebrejský prvobytnou byl mluvou člověčenstva.

Senaar prostírá se mezi řekami Tigridem a Eufratem v jižním Babylonsku. V zemi Senaar brzy rozmnožili se lidé tak, že pomýšleno na rozchod; avšak než se rozptýlití měli, chtěli uskutečniti úmysl, jenž zřejmým jest svědectvím jich početilostí a pýchy.

„Pojdťtě, vyzývali se vespolek, učiníme sobě město a věž, jejíž by vrch dosáhl k nebi, a oslavme jméno své, dříve než se rozdělíme (t. j. abychom nebyli rozptýleni) po vší zemi.“ Tušíce, že za příčinou přelidnění bude jim třeba brzo se rozejíti, chtějí blahověti ti střediště jednoty si zříditi a v rouhavém přepychu až k oblakům vystoupiti a spojením všech sil lidských vzdorovati Tomu, jenž bydlí na nebesích. Než „člověk miní a Pán Bůh méní.“ V okamžení, kdy počali s veškerou pilností o dílo se pokoušeti, zmaťl Bůh jazyk jejich tak, že sobě vespolek nerozuměli. Řádem tím nemohl nikdo nikomu ani rozkazovati ani ho poslouchati, pročež bylo jim od díla započatého naprosto upustiti. Město a věž, obě nedostavené, nazváno Babel t. j. zmatení. — Teprv za dob pozdějších vystaveno na místě tom město převeliké s věží převysokou, o čemž na místě

jiném ještě se zmíníme. Zmatení jazyků bylo trestem neméně spravedlivým než spasným; s p r a v e d l i v ý m byl trest ten, nebo, jak sv. Augustin (Civ. Dei lib. XVI. 4) dí, pyšný člověk Bohu rozuměti a příkazů jeho poslouchati nechtěl, proto zasloužil sám, aby i jemu nebylo rozumíno, a jeho příkazův aby též jiní neposlouchali; s p a s n ý m byl trest ten i s následkem svým t. j. rozejtím se lidstva hříšného, protože by spojení v bohapráznosti a v sobectví toliko ku vespolečné záhubě bylo vedlo. Dlužno tu znamenati, že pravé spojení pokolení lidského jest ovocem Ducha sv., onoho Ducha, ježž Kristus prostředníkem jsa všech národů, lidstvu opět získal a znamením onoho spojení oproti dotčenému zmatení jazyků jeví se zázračný dar jazykův o letnicích, kdy apoštolové Duchem sv. jsouce osvíceni všem národům Ukřižovaného hlásali.

P o z n a m. Dle sv. Augustina a starého podání od židovského dějepisce Josefa Flavia zachovaného účastnili se stavění věže r. 170 po potopě podniknutého po výtce potomci Chamovi a sice po příkladu vůdce svého Nimroda (Civ. Dei XVI. 4).

Dle Josefa Flavia zamýšleli prý podnikatelé této stavby před novou potopou se zabezpečiti vzdorující nebesům jako nebeborní Titani v báji ději biblickému připodobené; sv. Augustin přičiňuje, že Nimrod ještě chtěl tohoto stavení města i věže použití k utvrzení svého tyranství (Civ. Dei XVI. 4).

Při rozejtí se národů táhli J a f e t i t é k severu a zalidnili severní Asii a veškeru Evropu. C h a m i t é obrátili se k jihu a zalidnili jižní poloostrovy Asijské, Indii, Arabii a celou Afriku. S e m o v o pokolení zůstalo v střední Asii a rozšířilo se na východ i na západ.

§. 26.

Vznik pohanstva.

Rozdělení člověčenstva na rozdílné národy a jejich rozšíření po veškeré zemi, v zápětí mělo p o h a n s t v o, jež dle zárodku svého v člověčenstvu odpadnutím od Boha již dávno připravováno nyní úplně vyvinovati se počalo. Až potud nedělilo se člověčenstvo na zvláštní národy, nýbrž roztrženo bylo jen na rodiny a kmeny, a rovněž tak nerůznilo se ani náboženstvím; rozdělením pak člověčenstva na národy, čemuž zmatení jazyků příčinu zavdalo, začíná také jejich dělení se v náboženství.

Ústní podání prazjevení, jež jako společný poklad všech kmenů před rozdělením národové s sebou vzali, přišla za příčinou Bohu odeizené mysli lidské na díle v zapomenutí, na díle pak neporozumíno jim dobře, anobř i bájkami jsou zpotvořována. Poznání Boha kalilo a umenšovalo se víc a více tou měrou, kterou hřích v způsobu rouhavého přepychu oproti Bohu při stavění věže se objevilší, po rozdělení lidstva se povlovně rozvíjel; posléze dostoupilo zatemnění rozumu té výše, že lidé tvůrce s tvory sto-tožnili a počtu pravému Bohu náležitou na tvory jako slunce, měsíce přenášejíce i nepravosti zbožňovali. „Zatmíno jest nemoudré srdce jejich. Změnili slávu neporušitelného Boha v podobenství obrazu porušitelného člověka i ptactva i hověd čtvernohých a zeměplazů. Změnili pravdu Boží v lež i etili a sloužili tvorů raději nežli stvořiteli“ (Řím. 1, 21—25).

Tak vzniklo pohanstvo s množstvím bohů a s ohavnou modloslužbou. Poslé z hříchu zavádělo lidi vždy hlouběji v hřích. Nebo „jakož málo sobě vážili právě Boha známosti, takž i Bůh vydal je v převrácený smysl, aby činili to, což nesluší“ (Řím. 1, 28).

Záměr Boží, spasiti člověka, tedy p o d r u h é vinou lidskou nedospěl k cíli, totiž k výstavě spásy. Proto však neodstupuje Bůh od svého úradku spasného a tudíž nechce člověčensto v modloslužbu zabředlé novým trestem ze země vyhladiti, alebř v božské shovívavosti a slitovnosti zachovává je pro spásu a uschopňuje, by spásu tu v její dovršenosti přijati mohlo. Pohané nejsouce způsobili nosiči božského zjevení býti, kráčeji nyní z dopuštění Božího po svých vlastních cestách, aby zkusili, kam člověk vlastní silou a moudrostí dospěje, božskou milostí nejsa podporován.

§. 27.

Rozhled po pradějinách.

Zjevení Boží dějin prvobytného člověčenstva málo jen dotýká; než i to dostačuje, bychom znamenali, jakou života dokonalosti Bůh lidi původně oštědřil, a do jaké bídy člověk hříchem sám sebe uvrhl. Z počátku žil člověk blaze v Bohu a před Bohem, hledaje a nalezaje v něm toliko nejvyšší dobro. I tělo lidské opatřil Bůh nesmrtelností, duši však jeho ku svému obrazu a podobenství přispůsobil dada jí rozum, a svobodnou vůli i všechno mysli hnutí a žádání v člověku tak podivuhodně zřídil, že smyslnost vezdy

rozumu a rozum vezdy Boha byl poslušen. Nad to přičinil Bůh člověku dar prvobytné svatosti a spravedlnosti čili posvětné milosti, a propůjčil mu nadvládu nad ostatním tvorstvem pozemským.

Než člověk nesetřval v pravdě a spravedlnosti, odpadl od Boha, sveden jsa ďáblem, lhářem to od počátku, jenž taktéž v pravdě nestál. Řádem tím vlastní vinou pozbyl člověk neporušenosti, své bohopodobné přirozenosti a nadpřirozeného života milosti, a smrt tělesná i duchovní stala se odplatou za hřích pro Adama i veškeré jeho potomstvo; neboť hřích ten i se svými tresty neobmezil se toliko na Adama, alebrž přešel jako dědictví od něho na všechny jeho potomky. — Bůh však, neskončeně milostivý, nechtěl Adama a jeho pokolení v hříchu a zátratě na vždy zůstaviti; snížiltě se u své slitovnosti k člověku tak hluboko padlému i objevil mu spolu se svou kárnou spravedlností i otcovskou lásku, připověděv již prvním lidem a pak arciočům budoucího Vykupitele, jímž měli býti spaseni. Útěsná tato přípověď pronikala všechny zbožné duše slastí nevýslovnou ve všech jich strastech a útrapách. S nadějí vroucí očekávali den vykoupení, seznamující děti své a vnuky s úradkem Božím. Než ne všichni Adamovi potomci víru v pravého Boha a naději v budoucího Spasitele zachovali; větší část jich odpadla od Boha, zabřednouc do nevěry a hnusného modloslužebnictví, jehož vznik již podotčen.

Doba druhá.

Čas zvláštní přípravy na Vykupitele. Od Abrahama až ku Kristu Pánu.

(Od r. 2000 př. Kr. až do jeho narození.)

§. 28.

Přehled doby této.

Doposud vztahovala se činnost na vykoupení připravující stejnou měrou na veškeré člověčenstvo; nyní však povoláním **A b r a h a m o v ý m** odnáší se příprava ta po výtce k jeho potomkům, již tudíž z obzvláštního božského vedení a řízení se těší; ostatní národy, pohany, byť i všelikého sebezjevení Bůh jim neodpíral, dává se jim poznati svými skutky, svou prozřetelností, hlasem svědomí, proroky Jonášem, Danielelem, podivnými předce vlastními cestami choditi nechává.

Proti vývoji pohanstva, jemuž uloženo, aby potřebu spásy pocítilo a vnímavost pro spásu v sobě vzbudilo, staví se vývoj židovstva s tou úlohou, aby víru v jednoho pravého Boha a naději ve Vykupitele zachovalo a spásu samu vystavovalo.

Mojžíšem stali se potomci Abrahamovi národem samostatným čímž doba ta na dvojí občasí dělí se, a sice I. občasí: od Abrahama až do Mojžíše, od r. asi 2000—1500 př. Kr. zove zjevením Božím patriarchálním či arcioveckým, protože rodiny patriarchů jeho jsou nosiči; II. občasí: od Mojžíše až ku Kristu Pánu. Zjevení tou dobou od Boha dané sluje Mojžíšovým, an lid israelský, jsa doby té nosičem zjevení, Mojžíšem došel samostatnosti.

I. Občasí.

Od Abrahama až do Mojžíše čili zjevení patriarchální.

(Od r. asi 2000—1500 před nar. Kr. P.)

§. 29.

Význam tohoto občasí.

Aby víra v jednoho Boha a naděje ve Vykupitele se zachovala, vyvolil Bůh z hříšného pokolení Abrahama. S ním a s jeho potomky co nejstoupeněji obcoval, jim jako za pradávna se zjevil ve skutečích, poučeních, slibech i předpisech a účastny je učinil podivného vedení své prozřetelnosti, až posléze Mojžíšem učiněni jsou národem samostatným.

Abraham a potomkové jeho ze zvláštního řízení a bezprostředního zjevení Božího se těšíce zovou se patriarchy, mezi nimiž mimo Abrahama také Izák, Jakub nejvíce jsou památní.

Všechna nařízení a ustanovení, kteráž Bůh učinil, aby patriarchy víru v pravého Boha a naději v příštího Vykupitele zachovali spásu připravil, počínaje od povolání Abrahama až k Mojžíšovi, jímž potomkové arcioctů samostatným se stali národem, jsou obsa hem patriarchálního zjevení.

Občasí toto jest jako dětstvím vyvoleného národa, jemuž také dětinný způsob zjevení Božího za dob těch jest přístojným. Bůh, vychovatel jeho, stává se takorčka maličkým

spolu se svým žákem a pěstovaucem; protož v tomto občasí Bůh a andělé tak často se zjevují. Abraham po svém povolání odebral se na rozkaz Boží do Kanaanu; země ta dle přípovědi od Boha jemu učiněné odevzdána potomkům jeho ve vlastnictví. Třeba nám tedy na ni jako na jeviště svatých dějin již nyní a sice především popatřiti.

§. 30.

Země svatá.

Palestina byla tou zemí, kterouž Hospodin bydlíštěm národa svého vyvolil. Původně slula K a n a a n po Kanaanovi, synu Chamovu a otcí pěti tam bydlivších národkův — Kanaanitů. Později země ta arcioeci Abrahamovi a jeho potomkům v držení zaslíbená byvši vzala jméno: „z e m ě z a s l í b e n á.“ Slove tolikéž z e m í H e b r e ů v od Hebera, praotce Abrahamova, pak z e m í I s r a e l s k o u, jsouc bydlíštěm potomků Jakubových, jenž Israelem t. j. bojovníkem Božím nazýván; dále „J u d s t v e m“, zvláště po zajetí babylonském, protože Israelité navrátilší se nejvíce pokolení Judovu náleželi. Za časů Římanů měla název „F i l i s t e a“ (z toho posléze se utvořilo jméno Palestina) od Filistinův, kteří na jihozápadní části země té na pomoří přebývali; konečně nazývá se z e m í m l é k e m a s t r d í oplývající pro svou úrodu, a z e m í s v a t o u jako dějiště svatých dějin starého i nového zákona.

Poloha, rozsáhlost a hranice Palestiny.

Palestina prostírá se na západu Asie u p r o s t ř e d tří tehďáž známých dílů světa sahající od 52° — $54\frac{1}{2}^{\circ}$ v. d. a od 31° — $33\frac{1}{2}^{\circ}$ s. š. Pokrývá asi 465□mil či 26740□km.; největší rozsáhlost její od severu k jihu obnáší 31mil či 232·5 km., šířkost od východu k západu toliko 20mil či 150 km. Ohraničena jsouc na západě středozemním mořem, na severu Libanem, na východě syrskou pouští, na jihu pouští skalnaté Arabie — jest země ta povahou půdy a polohou svou jako ostrov na všechny strany uzavřený a pročež i nitro země cizým vlivům méně přístupno, ježto přece položení její mezi Egyptem a velestáty asiatskými, jakož i blízkost světového obchodu Feničanův a styk nejznačnějších obchodnických silnic starého světa v e s t ř e d s v ě t o v é č i n n o s t i ji pošinuly. Tímto způsobem země sv. po výtce k tomu se hodila, by nejprvé tichým a skrytým byla rodištěm království

Božího a pak, aby odtud na všechny strany mezi veškeré národy spása šířila se a světlo božského zjevení po celé zemi se rozběsklo.

Povaha půdy.

Palestina jest země h o r n a t á. Severní hranici tvoří Libanon s A n t i l i b a n o n e m čili Protilibanonem a se svým nejvyšším 10,000 stop vysokým vrchem H e r m o n e m. Od Libanu svými cedrovými lesy kdys slynoucím táhne se délkou celé země od severu k jihu až do skalnaté Arabie dvojí pásmo hor, jež J o r d á n, hlavní řeka země, protéká. Řeka ta dělí zemi po celé délce na dvě polovice, z á p a d o - j o r d a n s k o u totiž v y s o č i n u s rovinou u moře a na v y s o č i n u v ý c h o d o - j o r d a n s k o u. Mezi oběma prostírá se po březích Jordanských rovina samého Jordanu.

J o r d a n temení ve třech pramenech na úpatí Antilibanu (Hermonu); odtud teče do jezera M e r o m s k é h o, velmi rokytného a rákosnatého s vodou kalnou a bahnitou; pak vtéká do jezera G e n e s a r e t s k é h o, jméno od pohraničné krajiny vzavšího. Moře to, též mořem g a l i l e j s k ý m neb jezerem T i b e r i a d s k ý m prozvané, má asi 3 míle či 22·5 km. délky a míli i půl míle šířky. Voda jeho jest zdravá, jasná a velmi rybnatá. Okolí jeho náleží k nejspanilejším a nejpůvabnějším krajinám celé země, vynikajíc spolu mírným podnebím a znamenitou úrodností. Odtud valí se Jordan s velikou rychlostí k m o ř i m r t v é m u, tvoře 3 míle dlouhou Jordanskou lučinu, údolí to z počátku jednu míli široké, pak na dvě míle se dělicí, příkrým a holým vápenitým pohořím ovroubené. V údolí tomto pro jeho položení v hluboké nížině (totíž pod hladinou moře středozemního) jest velmi horké podnebí.

M o ř e m r t v é, také solné či a s f a l t i c k é řečené, v němž Jordan se ztrácí, má deset mil zdělí a 2 $\frac{1}{2}$ mile zšíří. Na obou březích vystupují kolmo téměř vysoké skály, způsobující spolu s hlubokou polohou jezera pod hladinou mořskou vedro, tolik vody v páru proměňující, kolik jí denně z Jordanu a z ostatních řek i potoků přitéká. Jezero to solnatostí vody každého živočicha umorující a obklíčené příkrými skalami čedičovými, kde všechn život ztichl, zároveň se žhavým vzduchem nezdravým výpary naplněným, jest místo a obraz kletby a smrti.

• Do Jordanu vtéká několik nepatrných potoků, mezi nimiž i potok Krit. Do moře mrtvého ústí od západu potok Kidron či Cedron.

Vysočina západojordánská má množství úzkých úžlabin a toliko jednu větší rovinu. Téměř u prostřed rozpůluje se totiž rovinou Jesreelskou, kterouž Kison do moře teče. Severní polovice tvoří vysočinu Galilejskou (i pohořím Naftalským zvanou) s horou Tabor, kteráž ojedněle strmicí a ve způsobě kužele komolého nade vše poblízké vrchy vynikající, z temene svého, podlouze okrouhlou vysočinu tvořícího, dalekou vyhlídku poskytuje na moře středozemní, na jezero Genesaretské, na Jordan a okolní vlnitou krajinu. Jižní část obstituje nejprvé pohoří Efraimské (Samarii), úrodnou to pastvinu s horami Ebal a Garizim, z nichžto ona skalnatá, příkrá a neúrodná, tato pak prameny svažována a zelenými pastvisky, křovinami, a zahradami jest vykrášlena; dále obsahuje část jižní pohoří Judské (Judstvo), jehož nejj jižnější část tvoří pohoří Amoritské, velmi příkrě spadité ku poušti Arabské. K pohoří Judskému náležejí hory Jerusalemské: Zion, Moria, hora Olivetská, údolím Cedronským od Jerusalema oddělená, hora Kalvarie a hora Kvarantie na poušti soujmenné strmicí. Severní část údolí Cedronského slula údolím královským (nyní údolí Josafatské), jižní pak údolí Ennonské (v N. Z. Gehenna), s nimž níže k Betlému hraničilo údolí Refaimské (obrovské údolí.) Historicky památné ještě údolí Eskiolské (údolí hroznové) severně od Hebronu; údolí solné, blíže moře mrtvého; údolí terebintové k západu od Jerusalema; údolí Achorské, nedaleko Jericha a údolí Ajalonské severozápadně od Jerusalema.

Rovina mořská táhne se podle moře středozemního od Tyru až ke Gaze, jsouc přerývána mysem Karmelským, u jehož paty Kison ústí. Karmel (pole plodohojné) čítá se mezi nejúrodnější hornatiny; jeho hořejší vrchy jsou porostlé duby a terebintami, jeho stráně vavřínovým a olivovým stromovím, libovonné byliny a nejspanilejší kvítka jako lilije, hiacinty, narcisky kráslí travnaté palouky; a mimo to jest tam množství slují a jeskyň. Rovina na sever od Karmelu slove Akko čili Akra. Rovinu na

jih od Karmelu přerývá pahrbek u Joppy opět na dva díly, z nichž severní, rovina Saron velepožehnanou úrodností oštědřená, jižní pak rovina Sefela slove.

Zájordanská vysočina, Perea nazvaná, větší jednotvarností od Předjordaní se lišíc má rozsáhlé doubraviny a pastviny. Pod Galilejským mořem přerývá ji potok Jarmuk. Severní vysočina slaje Basan; jižní Gilead (pohoří Gileadské), unižujíc se na jich v širokou planinu, rovinu Moabskou. Tuto povstává pohoří Abarim s horou Nebo. S nimi spojuje se pohoří Edomské (Seir) táhnoucí až k zátoce Elamitské.

Podnebí.

Palestina má celkem podnebí mírné a dosti pravidelné; jest tam vlastně jen dvojí počasí roční, horké t. j. léto a méně teplé zima. Zima, několikaměsíčné dešťové to počasí začíná s naším pozdním podzimkem (říjnem) a končí dubnem. Déšť v říjnu a listopadu slove ranní déšť (pluvia temporanea) a padá v čas výsevy ozimin; déšť pak v březnu a dubnu zove pozdní déšť (pluvia serotina) a padá přede žněmi ozimin (pšenice a ječmene) a za výsevy jařin, které v září a říjnu dozrávají. Suěhu málo viděti; avšak vrch 10,000 stop vysokého Hermona jím pokryt jest. Od dubna až do října, tedy v létě jest tu déšť něčím nejobyčejným; nebe jest ponejvíce jasné, vedro skoro nesnesitelné; ale noci jsou chladné, čímž rosa bylinám tak prospěšná se tvoří, již nejednou půda naskrze svlažována bývá.

Úrodnost.

Země sv. byla dříve úrodnou a velepožehnanou. Písmo sv. velebí ji jako „zemi mlékem a strdí oplývající, jako zemi s hojnou pšenicí, ječmenem a vinnou révou, kde fíky, zrnatá jablka a olivy rostou, kde hojnost oleje a medu, kde beze všeho nedostatku bude chleba k nasycení a všeho hojnost, zemi převýbornou.“ Totéž dosvědčují i světští spisovatelé. Proto však nebyla přece všech nehod a pohrom prosta, k nimžto mimo hlad, jímž Hospodin někdy zemi jinak úrodnou navštívil a kterýž nejednou i více let trval, náleží zvláště kobylinky, žhavý vítr Samuin, zemětřesení, mor a malomocenství. Tímto způsobem poskytuje Palestina mnoho zdrojů požehnání i kletby,

kteréž dle vůle Boží k odměně neb ku pokárání lidu otevřiny býti mohou. A za tou příčinou hodila se země ta více než která jiná svou povahou za bydlíště vyvoleného národu.

P o z n a m i. Palestina, jindy jedna z nejúrodnějších zemí jest nyní sotva stínem dřevního rozkvětu. Kde dříve hojnost byla, tam panuje nyní nouze; kde nádhera, velebnost a život vládl, uhostila se pustota a ticho. Tak naplnilo se slovo prorocké: „Aj den Hospodinův přijde, by obrátil zemi v poušť a hříšníky její aby z ní vyhladil.“ (Isai. 13. 9).

I. Abraham.

§. 31.

Význam jeho v dějinách zjevení Božího St. Z.

Abraham jest v dějinách těch v e l e v ý z n a m n ý m. Bůh vyvolil jej, aby víru v jednoho Boha a naději v zaslíbeného Spasitele jím zachoval, ana modloslužba již všeobecnou se státi hrozila a zkáza mravní více víc se rozmáhala. Jako otec nového pokolení věřících byl Abraham hrdinou víry; víra byla duší a vodící hvězdou života jeho a všečen jeho život zase nebyl než zkoušením, cvičením a uvelebením víry.

Víra Abrahamova nebyla věrou mrtvou; bylatě víra, z kořene životaplného ovoce nejspanilejší vypouštějící. Z ní vyrostla s k á l o p e v n á d ů v ě r a v přípovědi Hospodinovy, nemohouc ničím býti zvrácena; dále bezvýminečná a radostná poslůšnost, jížto žádná oběť nebyla veliká a ona zbožná i úplná do vůle Boží o d e v z d a n o s t, která v Bohu a ve velebení jeho jména své blaženosti a nejvyššího cíle života vyhledávala.

Neméně spanile skví se v životě zbožného arcíotce láska k bližnímu, jeví se mírumilovností, nezištností, pohostinstvím a soustrastným účastenstvím v osudu jiných.

§. 32.

Povolání Abrahama.

(I. Mojž. 11. a 12).

Dle prorockého výroku Noěmova ustanoveno, aby z pokolení S e m o v a posla spása světa. Tato přípověď, vyplněna povoláním Abrahama, jenž v desátém kolenu od S e m a pocházel.

„Thare přebýval v Uru Chaldejském“ t. j. v krajině na východě moře Kaspického. Thare, otec Abrahamův mimo Boha pravého, sloužil také bohům cizím. (Jos. 24. 2). Krajinu neúrodnou však opustil Thare, chtěje se svými stády do Kanaan se odebrati.

Než přišel toliko až do Haranu, dřevního města v Mesopotamii mezi řekami Tigridem a Efratem položeného, kdež i umřel. V zemi modloslužebné nemohlž ostati Abraham, maje víru pravého Boha zachovati a na potomstvo přenést. I rozkázal mu Bůh, aby opustiv otčinu a příbuzenstvo šel do země, kterouž jemu ukáže.

„Řekl Hospodin k Abrahamovi.“ Bůh mluvil k arciotcům způsobem rozmanitým: sny, anděly, bezprostředním vniterným sdílením (vnukáním) a zjevením.

„A učiním tě v národ veliký a požehnám tobě.“ Bůh dal Abrahamovi trojí přípověď vzhledem k budoucnosti: první odnášela se k přechtnému potomstvu, druhá k dědičnému vlastnictví země zaslíbené. třetí a nejvýznačnější k narození Spasitelově z pokolení Abrahamova, již těmito oznámil slovy:

„A v tobě či v jednom tvých potomků požehnána budou všechna pokolení země.“ Dvojího tím dostalo se Abrahamovi od Boha požehnání: zemského a duchovního. Podle výkladu sv. Pavla není potomkem tím nikdo jiný než Kristus Pán sám. Touto blahověstí tedy obnovuje se přípověď v ráji daná, a zároveň se přičiňuje, že zaslíbený Vykupitel z pokolení Abrahamova pojde a že vykoupení to nebude jen zbořením království satanova, nýbrž že bude i požehnáním pokolení lidského t. j. obnovou spojení člověka s Bohem. Přípověděný mesiáš tuto poprvé synem či potomkem Abrahamovým nazván.

„Vzal Abraham Saraji, manželku svou, a Lotu, syna bratra svého Arana — a veškeren statek i přišli do země kananejské.“ Neotáleje uposlechl Abraham hlasu Božího ač nesnadné a obtížné věci žádajícího. Rychlá poslušnost Bohu vezdy mila jest; čemuž nasvědčují mnohé záznaky. „Zbožný mních“ — vypravuje sv. Kateřina Sienská —

„psal kdysi ve své komnatě; právě když písmeno jedno započal, zaslechl vyzývavý hlas zvonku klášterního. Ihned zvedl se písmena nedopsav. Navrátiv se spatřil, že ostatní část zlatem byla vyplněna.“

Božský Spasitel zjevil se jindy jinému řeholníku v postavě přelíbezného dítěte; avšak byv zvonkem k službám Božím volán opustil božské dítě, aby povinnosti vyhověl. Navrátiv se nalezl ještě Ježíška v příbytku svém, jenž pravil mu; „Zůstal jsem, jelikož jsi odešel; avšak byl bych se vzdálil, kdybys ty byl zůstal.“

„I přišli do země kananejské.“ Tehdáž obývalo Palestinu sedm rozličných národků, již jméno Kananejských měli.

„A k místu Sichemu.“ Místo to leželo v krásném údolí, mezi horami Ebal a Garizim. Abraham přebýval v zemi zaslíbené jako v cizí, dí sv. Pavel (K Žid. 11. 9.); neboť vedl život kočovný, tehdáž vážený, stěhuje se od místa k místu až do Egypta; teprv potomkům jeho po více než 490 letech udělena byla země ta dle přípovědi v dědiství. Abraham používal onoho stěhování, by víru v jednoho pravého Boha a naději ve Vykupitele mezi tuzemci šířil.

„I vzdělal také tam oltář.“ Abraham jsa učitelem, knězem a knížetem četné své rodiny slučoval v osobě své důstojnost prorockou, velekněžskou a královskou. Učíťte zajisté svojince, aby cestou pravdy božské kráčeli; oběti za sebe i za ně přinášel a řídil a spravoval domácnost a čeledi svou zákony moudrými a mírnými. Proto sv. dějeprava podotýká, že Abram, kdekolvěk stan rozbil, Hospodinu oltář zdělal a obětoval, čímž zároveň učí, že všechen začátek s Bohem se dítí má.

Poučka: Víra Abramova neméně nežli poslušnost jeho podrobují se hned na počátku jeho povolání zkoušce nejkrušnější. Žádá se na něm, aby vše opustil, cokoli člověku na zemi milo a draho, svou vlášť a příbuzenstvo, a aby odebral se do země cizí jemu neznámé a bezvýminečně aby se odevzdal řízení a správě Boží. Ale také podivuhodným jest způsob, jakým Abram v té zkoušce věrnost osvědčuje. Prostě a bez odmlouvání poslouchá s nejpokornější oddaností a tím již dokazuje, že úplně jest spůsobilý býti otcem věřících. Pevná a nevyvratná víra i věrná k Bohu poslušnost zjednávají člověku zálibu Boží a jsou spolu základem všech ostatních ctností.

§. 33.

Abramova mírumilovnost a nezištnost. Melchisedech.

(I. Mojž. 13 a 14).

„Byl pak Abram velmi bohat.“ Bohatství jeho skládalo se ze zlata, stříbra a stad ovcí, skotův a oslů. Život pastuší byl za dob dřevních velmi vážen; jemu i zámožní a vznešení mužové se věnovali. Josef, Mojžíš, David stáda pásli. Králové a učitelé často pastýři byli nazýváni. Bůh sám v písmě sv. (Ž. 22.) pastýři připodoben a božský Spasitel sebe nazývá pastýřem dobrým.

„Aniž mohla země jich směstknati.“ K vůli stádům četným bylo arciovcům rozsáhlých pastvišť potřebí; a bylo-li jedno místo vypaseno, bylo jim jiného vyhledávati. Protož nebydleli pastýři ti v uzavřených městech neb osadách, alebrž v stánech. Tolikéž bylo pastýřům, aby sváry pro pastviny mezi nimi nepovstaly, různě od sebe meškati.

„Nebo bratři jsme.“ T. j. strýcové, čili pokrevní příbuzní. V písmě sv. pokrevní příbuzní zhusta se nazývají bratřími. (I. Mojž. 12. 13 a 20. Mat. 12, 47. 13, 55).

„Lot bydlel v Sodomě.“ Město to a města Gomorra, Adama, Seboim, Bala či Segor byla v údolí Siddinském, jež oplývalo krásou i úrodností, zřídly, bujnými palouky, cukrovniky, lesy palmovými, růžovím. Odtud vzalo i název „ráj Hospodinův.“ Jeho místo však brzy zaujalo moře mrtvé.

Lot domníval se, že dobře volil, an pro úrodné údolí to se rozhodl; brzy však stihá jej prvý trest za tento zrádný výběr; neboť od králů pěti oněch měst byv přepaden stal se i s čeledí a majetkem nepřátel kořistí.

„A hle jeden, kterýž utekl, zvěstoval to Abramovi.“ Uslyšev Abram o nehodě Lotově ihned vzchopil se s mužstvem svým branným a poraziv nepřátele vysvobodil Lota i se vším, což jeho bylo, z moci jejich. K výpravě té přimělo Abrama i to, že země ta zaslíbena byla v dědictví potomkům Abramovým.

„Melchisedech, král Salemský vynesl chléb a víno.“ Melchisedech byl jeden z králů kananejských, jenž mezi bezbožnými zbožně a spravedlivě žil a také své poddané k bázni Boží a spravedlnosti vedl. Z toho jde, že mimo

Abrama a jeho čeleď tehdaž i jiní pravého Boha ctiteli byli, modloslužbu u nejvyšší majíce nenávisti. — Melchisedech byl králem Salemským či Jerusalemským, což i jméno jeho naznačuje; neboť Melchisedech jest tolik co král spravedlnosti a král Salemský tolik co král míru. Než Melchisedech byl i knězem Nejvyššího; jsa knězem obětoval chléb a víno na poděkování za vítězství, jehož Abram nad nepřátely byl dobyl. A jak obětoval Melchisedech? Bez pochyby spálil část chleba na oltáři ke cti a slávě Boží a část vína vylil před oltářem, načež ostatek udělil Abramovi a jeho mužstvu, aby tím oběti se účastnili. Melchisedech tímto řádem trojího podjal se výkonu: obětování, žehnání a přijímání desátku z kořisti Abramovy. — Tento kněz-král naznačoval budoucího Spasitele: psánoť zajisté o messiáši: „Ty jsi knězem na věky po řádu Melchisedechově.“ (Žalm 109. 4). Melchisedech jest tudíž obrazem Kristovým a sice čtvrtým: Melchisedech jest králem spravedlnosti, Kristus Pán jest králem a sluncem spravedlnosti; M. sluje králem Salemským t. j. králem míru: Kristus Pán taktéž jest králem míru; M. jest učitelem, knězem i králem: Kr. P. jest nejvyšším učitelem, nejvyšším knězem i králem králů; M. ani předchůdce ani nástupce v důstojnosti kněžské neměl: Kr. P. taktéž, ani kněží jsou jeho toliko sluhami; M. obětoval chléb a víno: Kr. P. sebe samého pod způsobami chleba a vína při poslední večeři, a denně obětuje se tímže způsobem při mši sv.; M. žehnal Abramovi, Kr. P. žehná své církvi Abramem zobrazené. — Obraz ten novými líčí rysy budoucího Vykupitele; první tři obrazy představují Krista Pána a) jako nového praotce, b) jako spravedlivého, jenž strádá a jest pronásledován, c) jako osvoboditele světa od potopy hříchu. Obraz čtvrtý však zejména na důstojnost kněžskou a královskou jeho poukazuje.

„Zdvihám ruku svou k Hospodinu, Bohu nejvyššímu . . .“ T. j. přísahám Bohu, že ze všech věcí ničeho nevezmu. Nový to důkaz Abramovy nezištnosti, spravedlnosti, štedrosti. A proč medle nechtěl ničeho přijati? Abychom znamenali, 1) že výpravu tu nepodnikl ze zisku, alebrž z lásky k bližnímu, 2) že slávu svého vítězství nikoliv sobě, ale Bohu přivlastňuje, 3) že neprávě dí, kdož praví, jakoby cizím statkem zbohatl, 4) že jiných lepších má dober, v něž důvěřuje.

Poučky: Abram ač starší a váženější než Lot, postupuje přece tomuto výběr a dosvědčuje tím neméně svou *n e z i š t n o s t* než svou *m í r u m i l o v n o s t*. Za to obnovuje mu Hospodin přívěť, že jeho potomstvo zemí kananejskou bude vládnouti. — *Mír*umilovnost jest ještě více povinností křesťanovou. „Blahoslavení pokojní, nebo oni synové Boží slouti budou“ (Mat. 5. 9). Při oné válečné výpravě dal Abram výborný příklad *o c h o t n o s t i*, s kterouž souženým ku pomoci přispěti máme, jakož i šlechtné *n e z i š t n o s t i*, an za prokázanou službu žádné mzdy vzíti nechtěl. Obět Melchisedechova pak nás pobádá, abychom za každé dobrodiní Bohu díky vroucí vzdávali.

§. 34.

Víra Abrahamova; Bůh vehází s ním v úmluvu.

(I. Mojž. 15).

Abramovi bylo se obávati pomsty mocného krále Elamského (Perského) a nad to byl ještě pořád bezdětek. Bůh chtěje posilniti jeho víru a důvěru, opakoval dříve již učiněná jemu zaslíbení a vešel s ním v úmluvu.

„*J á j s e m o c h r á n e e t v ů j.*“ Hospodin chránil Abrama proti oněm pěti králům výpravu podniknuvšího. „Hospodin jest mi pomocníkem, nebudu se báti, by mi co učinil člověk“ (Ž. 117. 6). Bůh neopouští těch, již v něho doufají. — Bůh zjevil se Abramovi u *v i d ě n í*. *V i d ě n í m* (visio) vyrozumívá písmo sv. nadpřirozené sdělení čili zjevení Boží buď zvláštním působením Ducha Božího na smysly člověka aneb na jeho zvýšenou obraznost ve bdění neb ve snách.

„*A o d p l a t a t v á v e l m i v e l i k á.*“ Bůh připovídá Abramovi odplatu velmi velikou. Odplata ta skládala se: 1) ze statků časných, bohatství a rozšíření potomstva jeho; 2) z velikých darů milosti, již Bůh Abrama oštědřil na odměnu jeho věrnosti, 3) z darů nebeských, an Bůh sama sebe spravedlivým za odplatu věčnou dává. Více než sebe samého nemůže Bůh dáti; blahoslavení patří na Boha a účastní se blahoty té. Sv. Tomáš Akvinský zaslechl kdys u modlitbě hlas Kristův řkoucí: „Tomáši! dobře jsi o mně psal, což má býti odplatou tvou? i odvětil: „Nic jiného než ty sám Pane!“

„J a k b u d e s í m ě t v é“ t. j. potomstvo tvé bude bezčetné. Potomstvo Abramovo jest však dvojí: Přirozené čili vyvolený lid židovský od něho pocházející a nadpřirozené čili duchovní totiž pravověřící křesťané věrou syny Abrahamovými prozvaní.

„U v ě ř í l A b r a m B o h u.“ Abram u vysokém již byl stáří, tolikéž i Sara, manželka jeho. Podobalo se, že žádných od Boha potomkův ani neobdrží. Avšak co Bůh řekl a slíbil, nemůže býti nepravdou. Než Abram věřil pevně ve slovo Páně nepochybuje, že Bůh splní, co byl připověděl. A víra ta počtena mu ku spravedlnosti. Víra Abramova nebyla holou věrou, nýbrž Abram víru i skutky jevil, a sice činnou láskou k Bohu a bližnímu a všemi ostatními ctnostmi.

„Z a ě t y r y s t a l e t.“ Přebývání israelských v Egyptě vlastně 430 let trvalo.

„N e b o n e j s o u d o p l n ě n y n e p r a v o s t í A m o r i t ů v a ž d o p ř í t o m n ě h o ě a s u.“ Bůh zjevil Abramovi příští osud jeho potomků, kteří teprv po 400 letém trápení v cizí zemi zaslíbenou zemi ujeti mají, jejížto obyvatele — Kanaanity -- Hospodin ještě snáší, ana míra nepravosti ještě dovišena není.

„P o c h o d n ě j d o u c í m e z í d í l y t ě m í.“ Pochodné ohnivé jsou obrazem Božím, kterýž bera se mezi obětnými kusy, jakož lidé v úmluvu scházející činívali, úmluvu tu ze své strany ztvdil.

P o u ě k y: Bůh neopouští těch, kteří doufají v něho: „Blahoslavení všichni, kteří doufají v něho“ (Ž. 2. 13).

Víra v přípovědi Boží, spojená s dobrými skutky, tedy víra láskou působivá učinila Abrama spravedlivým před Bohem. Víry a sice víry živé jest každému potřebí, jenž ospravedlnění účasten býti chce. „Bez víry nemožno jest líbiti se Bohu; nebo kdo k Bohu přistupuje, musí věřit, že Bůh jest a že těm, kdož ho hledají, odplatitelem jest.“ (Žid. 11. 6).

Abram s důvěrou očekává naplnění přípovědi božské; jinak Saraj, která naději pustila. Po její žádosti pojal Abram její děvku Agar za manželku. Tato porodila jemu syna Ismaela, jenž nápotom i s matkou pro svár domácí z domu Abramova byl vykázán. Agar bloudila na poušti Bersabské; Ismael pak hynul žízní. Tu však potěšil anděl plačící matku, jižto Bůh otevřel oči, by studni

uzřela a pak pachole občerstvila. Pachole to rostlo a bydlíc na poušti učiněno jest střelcem a divochem, tak že ruka jeho byla proti všem a ruce všech proti němu. Od něho pošlo dvanáctero mocných knížat, praotců to kmenův arabských.

§. 35.

Dovršení úmluvy Boží s Abramem.

(I. Mojž. 17.)

Bůh uzavíraje s Abramem úmluvu obětí, vzal toliko sám závazky úmluvy té na sebe; ale nyní také Abramovi ukládá se povinnost ostříhání úmluvy, by tato tím dovršenosti nabyla. Jako úmluvy té známku vžly připomínající jemu i jeho potomkům tyto povinnosti ustanovuje Hospodin o b ř í z k u, jež na novorozeňátkách pohlaví mužského dne osmého vykonávati se má. Obřízkou zároveň měl lid vyvolený oddělovati se od národův ostatních a sobě připomínati, že má býti prost všeho, co nepravé a hříšné jest.

„J á t B ů h v š e m o h o u c í, c h o d í ž p ř e d e m n o u a b u d ě d o k o n a l ý m.“ Bůh chce, abychom v něho, Boha všemocného a nikoliv ve vrtkavé lidi neb nejisté statky pozemské důvěru skládali: „Lépe jest doufati v Hospodina než doufati v člověka.“ (Ž. 117. 8).

„C h o d í ž p ř e d e m n o u.“ Tak Bůh s Abrahamem mluvil u v i d ě n í, čím písmo sv. vyrozumívá nadpřirozené sdělení (zjevení) Boží buď zvláštním tajuplným působením božského ducha na smysly člověčí aneb na zvýšenou obraznost (fantasii) člověka bdícího neb snícího. (Viz §. 32). P ř e d B o h e m c h o d í, kdo a) věrou Boha na všech místech, ve všech tvorech a úkonech si zpřítomňuje a b) ve všem jednání obuzováním lásky srdce čisto k Bohu povznáší. Toto chození před Bohem čili obcování s Bohem zlého nás vzdaluje a k dobrému pobádá: „Na všech cestách svých přemýšlej o něm, a onť zpravovati bude kroky tvé.“ (Přisl. 3, 6). Proto Tobiaš starší napomínal syna svého, by po všechny dny života Boha na mysli měl; a král David praví: „Oči mé vždy k Hospodinu.“ (Žalm 24, 15). K tomu i všichni svatí starého i nového Zákona pilné měli zření, by ve všem konání Boha se zřetele nepouštěli.

P o u č k a: V úmluvu sstoupenější než s Abrahamem vešel Bůh s námi na křtu svatém; i my povinni jsme c h o d í t i p ř e d B o h e m: „Po všechny dny života v paměti měj Boha a varuj

se, abys neopouštěl přikázání Pána Boha našeho.“ (Job. 4. 6).
I od nás žádá se, abychom dokonalými byli: „Buďtež dokonalí, jakož i otec Váš nebeský dokonalý jest.“ (Mat. 5. 48).

§. 36.

Pohostinnost Abrahamova a jeho přímluva.

(I. Mojž. 18).

Mělo-li Abrahamovi učiněné zaslíbení o narození syna se naplniti, bylo nutno, aby i Sara o tomto naplnění dosud pochybující u víře byla utvrzena, což zjevením Božím v údolí Mambre se stalo.

U příležitosti té Hospodin spolu oznámil, co učiniti hodlá s městy v údolí Siddimském, jež naplnila míru nepravostí. Abraham jsa povolán prostředníkem spásy pro všechny národy býti, prostředkuje také svým orodováním za města, jimž zkáza hrozí a béře ubezpečení, že Bůh měst těch ušetří, bude-li v nich aspoň deset spravedlivých.

„Když užířel Abraham tři muže, běžel jim vstříc a poklonu učinil až k zemi.“ Láska jeho blízkenská jeví se skutkem. Myšlénka, že přichází něčeho by potřebovali, dostačuje Abrahamovi, aby je k sobě pozval a jich uhostil; než Abraham činí více; snaží se, aby pokrmy co nejdříve a co nejlépe byly připraveny, i těší se tomu, že tuto službu lásky jim může prokázati. Tím dává Abraham krásný příklad pohostinnosti; a za lásku tu odměněn tím, že odůstojněn byl, Hospodina samého pohostinstvím uctiti. — Na výhodě, kde není veřejných hospod, jest pohostinství velikou ctností. Cestování pro vedro v krajinách výhodních panující bývá velmi obtížné.

„Pane, našel-li jsem milost před očima tvýma, nepomíjej sluhý svého.“ Pán ten jest syn Boží, po výťce „Pánem“ vždy prozvaný. Abraham vnuknutím Ducha sv. poznává v třech cizincích Pána, jehož dva andělé sprovázeli.

„Křik Sodomských a Gomorrských rozmnožen jest a hřích jejich těžký jest náramně.“ T. j. nepravosti obyvatelů těchto měst té již dostoupily výše, že mne vyzývají ku pomstě. Proto také hřích smilstva, jehož obyvatelé ti se dopustili, ku hříchům do nebe volajícím se počítá.

„Abraham přiblíživ se řekl k Hospodinu: Zdali zahubíš spravedlivého s bezbožným?“ Šestkrát oro-

duje Abraham za města bezbožná, a Bůh vyslyšev ho chce ušetřiti jich, bude-li jen deset spravedlivých v nich. Vytrvalá modlitba mnoho může u Boha; čemuž nasvědčují mnozí spravedliví Zákona obojího. Mojžíš přimlouvá se za lid odpádlý a umíráuje hněv Boží; Eliáš modlí se a tři a půl léta nedeští; a Eliáš opět se modlí a aj! Bůh sesílá déšť; Esther se modlí a modlitbou osvobozuje lid svůj od záhuby; Pavel se modlil a všichni, kdož byli s ním v korábu, jsou jemu darováni a zachráněni. A Bůh sám dí: „Modlete se za sebe, abyste byli spaseni.“ (Jak. 5. 16). A sv. Jan Zlatoústý tvrdí, že modlitba naše za bližního Bohu milejší a nám záslušnější jest, než když za sebe samy se modlíme, ješto pro zlato lásky u Boha má cenu zvláštní.

Proučky: Póhostínnost Abrahamova zvláště křesťany napomíná důtklivě, by lačné nasycovali, žiznivě napájeli, hosti přijímali a vůbec skutky milosrdné konali. „Na přívětivost k hostem nezapomínejte; zkrze ni zajisté někteří nevěděvše anděly v hospodu přijímali“ (Žid. 13. 2).

Přípovědi Boží jsou neklamné i tenkrát, když co Bůh slibuje, nemožným býti se zdá.

Protož důvěrně očekávejmež, cokoliv Bůh přislíbil, nerozpakujíce se nikterak: „Držme nepohnutelné vyznání naděje své; nebo věrnýť jest ten, jenž zaslíbil.“ (Žid 10. 23).

Velmi spanile projevil Abraham pokornou přimluvou soustrastnou lásku ku spolučlověku; láska ta však i nyní ještě se jeví modlitbou za bloudící a nešťastné bratry. Byla-li přimluva Abrahamova u Hospodina tak mocna, že by městům bezbožným byl odpustil, kdyby aspoň deset spravedlivých tam bylo bývalo, čím mocnější bude u Boha přimluva svatých, těchto oslavených přátel Božích? Protož prospěšno jest, světce a světice Boží o jejich přimluvu vzývati.

§. 37.

Zkáza měst v údolí Siddimskem; vysvobození Lota.

(I. Mojž. 19).

„Lot nutil je velmi, aby se uchýlili k němu.“ Lot ač obklíčen bezbožnými neposkrvnil srdce své jejich bezbožností, alebrž v životě svém konal ctnosti, jež na Abrahamovi pozoroval a poznal.

„Kdo jsou muži, kteří vešli k tobě v noci? vyved je sem.“ Vyzvání to svědčí zračitě o bezbožnosti a nešlechtnosti Sodomských; neboť chtěli cizince ty trýzniti a tím zlomyslnost svou ukojiti. I Lota, jenž jako každý výchoďan hájí hostě i s nasazením hrdla svého, zamýšleli násilím donutiti, aby přichozí jim vydal.

„A ty, kteří vně byli, ranili slepotou.“ Andělé stráží Lota a slepotou trestají nešlechtníky. Jak Andělé Sodomské oslepili, neudává písmo sv.; sv. Augustin domnívá se, že potrestaní všechno viděli kromě dveří Lotových, jež hledali. Podobně byli od Boha slepotou postižení vyslanci krále Syrského, chtějíce v Dothanu proroka Elisea se zmocniti. — I za času sv. Řehoře, divotvorem přizvaného udál se zázrak podobný. Světec utekl se s jedním jáhnem před pronásledovateli na horu, kdež zrádcezným poznán i udán jest. Pronásledovatelé obklíčili pak horu hledajíce uprchlého po celé hoře; avšak nenalezli, co hledali; na místě, kde podle udání onoho zrádce utečenci býti měli, zpozorovali jen dva stromy. I sestoupili s hory a vytýkali zrádci, že jich obelstil, ješto Řehoře nikde nebyli spatřili. Když pak slidiči se byli vzdálili, šel zrádce opět k onomu místu a tu s podivením uzřel Řehoře i jáhna, jak s pozdviženými k nebesům rukama k Bohu se modlí; a modlíci ty postavy měli pronásledovatelé za dva stromy. Tu padl zrádný muž na tvář k nohám sv. Řehoře prose za odpuštění, kteréhož když došel, zřekl se modloslužebnosti a dal se pokřtiti.

„Tedy Hospodin deštěl na Sodomu a Gomórru sirou a ohněm s nebe a podvrátil města ta i všecko v úkol krajinu.“ Tak pokutuje Bůh nepravost bezbožníků: „Nebo u něho jest milosrdenství i hněv; může býti uprošen i i vylévá hněv“ (Sir. 16. 12). Kdo kárné milosti Boží nedbá, kárnou jeho spravedlností zachvácen bývá. Pročež nehřešiz společnaje opovážlivě na milosrdenství Boží.

„Žena Lotova obrácena jest ve sloup solný.“ Žena ta, jak se podobá za příčinou prodlévání, ohlédajíc se po opuštěném statku od zkázy se šířící zastížena a jako veškera krajina spoustami solnými pokryta, na pokutu své nevěry v božskou výstrahu, na pokutu své všetečnosti a svého neposlušenství. Sloup ten solný viděn byl ještě za času Šalomounova (kn. moudrosti 10. 7), výstražný to pomník neposlušnosti a nevěry.

„Abraham pak vstávráno pohleděl na Sodomu a Gomorru i uzřel dým vystupující ze země té.“ Tak Bůh města Sodomu, Gomorru, Adamu a Zeboim pro hřích ohavného smilstva podvrátil, na jejich místo vstoupilo moře mrtvé 10—11 mil dlouhé a 2 $\frac{1}{2}$ míle široké; v moři tom nelze jest ani živočichům ani bylinám žiti; proto ani břehy jeho se nezelenají aniž ve vodách jeho ryby plovají. Husté černé páry z něho vystupující veškeré vůkolí solnou vrstvou pokrývají. Křemení na jeho ná březích všechno téměř začernalé hoří jak uhlí a potřeno zapáchá rovněž jako bahnó na dně mořském velmi nepříjemně. Ticho mrtvé panuje v této pustině, a celé jezero skýtá pohled smrti věčné. Zřejmá toť kletba Boží!

Severní půle moře mrtvého však už před osudnou touto událostí stávala, jelikož Jordan do moře rudého náramně výše položeného vtékati nemohl.

Městečko Segor čili Zoar na východní straně údolí Sidimského pro zbožnost Lotovu, kamž tento i s čeledí svou se byl uchýlil, od záhuby jest zachráněno.

Poučka: Bůh jest nejvyšší spravedlivý, odměňuje a káraje podle zásluhy; pravdu tu hlásají Lot a spoluobyvatelé jeho.

§. 38.

Abraham nové zkoušce podroben -- jeho poslušnost.

(1. Mojž. 21 a 22).

Abrahamovi učiněné zaslíbení o narození syna se naplnilo. Než Bůh ustanovil, víru vyvolence svého nejtěžší zkoušce podrobiti a tím ji zdokonaliti, neboť uloženo mu, syna, jehož 25 let očekával a na němž jediném všechny velebné přípovědi Boží závisely, se vzdáti, jej obětovati a při tom přece víru v zaslíbení neztenčenu zachovati. Abraham ve zkoušce té dokázal věrnost a povznesl se tudíž k nejvyšší oddanosti a důvěře.

Zároveň dána jemu příležitost, aby jako dříve za oběť Melchisedechovu, naznačenou to Kristovu oběť nekrvavou, vlastním spolupůsobením patřil i na krvavou oběť jeho. „A nazval Abraham jméno jeho syna svého Izák“. Obřízka byla v St. Zakoně takořka křestem krve, jímž novorozené pachole dne osmého po narození v úmluvu starou bylo přijato a jménem

opatřeno. Obřízka spolu naznačovala, že člověk má hotov býti pro Boha i statek i krev obětovati. Izák jest tolik jako syn smíchu, radosti.

„I pokusil Bůh Abrahama.“ Bůh nezkouší jako člověk, aby zvěděl, co v člověku jest; znát Bůh srdce lidské. Bůh nezkouší jako ďábel, jenž pokouší, aby člověka ku hříchu ponoukal a do záhuby uvrhl; Bůh nemůže býti pokoušen, aniž sám koho pokouší. Bůh však zkouší člověka tím způsobem, že mu skytá příležitosti, aby v etnosti se cvičil a rozmáhal a tím větší si získal zásluhy i odměny. Tak zkoušel Bůh poslušnost Abrahamovu. .

„Vezmi syna svého jednorozeného, jehož miluješ, Izáka, a tam ho budeš obětovati v oběť zápalnou“. Jak těžká to zkouška pro Abrahama, an jediného syna, na němž všechny spočívají přípovědi Hospodinovy, syna nejmilejšího, útěchu a radost svého stáří, jež více než sebe miluje, bez prodlení a vlastní rukou v oběť zápalnou má obětovati, aby ani stopa památky po něm jemu neostala.

Oběť ta tím těžší byla, an Izák byl synem nejlepším, každé cnosti přilejícím, rodičů ve všem poslušným a k Bohu bázní nejvroucnější se nesoucím! Věru každé ze slov Hospodinových bylo ostnem a břitkým mečem pro otcovské srdce zbožného arcioťce!

A přece zvítězila tu láska k Bohu nad veškerým bolem a u podivuhodné oddanosti činí Abraham i hned přípravy, aby, co Bůh kázal, vykonal. Vstav téže ještě noci a nezmíniv se ženě své, by ji nezarmoutil, o příkazu Božím aniž před služebníky o vůli Nejvyššího ničeho podotknuv, aby jemu v konání jejím nepřekáželi, vyšel s nimi a se synem ze stanu.

„Navrátíme se k Vám“. Abraham pevně věřil, že mocen jest Bůh, syna jeho Izáka byt i obětovaného jemu vrátiti a i z mrtvých vzkřísiti. (Žid, 11. 19.)

„Vzal také dříví k zápalné oběti a vložil je na Izáka“. Izák — dí sv. Ambrož — s dřevem obětným podobá se Kristu Spasiteli, kříž svůj na horu Kalvarii nesoucím. Izák byl tehdáž podle starého podání židovského 25 let star.

„Přišli na místo, kteréž byl ukázal jemu Bůh.“ Místem tím byla hora Moria, na níž později Šalomoun zdělal první chrám. Obětí Abrahamovou byla hora ta již napřed k stavbě Šalomounově zasvěcena.

„A když svázal Izáka syna svého, položil ho na hranici dřev.“

Jediný pohled, jediné pokynutí rukou stačilo Izákovi, by seznal, že sám má býti obětován; Izák však nehrozí se oběti té; klaní se vůli Nejvyššího a oddává se jí v pokoře a poslušnosti. Izák má zato, že by lépe bylo, kdyby nebyl narozen, než, aby se zpouzel proti vůli Boží. Obdivujeme-li etnosti Abrahamovy, neméně velebiti nám jest i etnosti syna jeho, jenž otce a matku, tělo a život raději chce obětovati, než Boha neposlušným býti. Izák právem plným zasluhuje název mučéníka, by i krve nebyl prolil.

„Že jsi učinil tu věc a neodpustil synu svému...“ Bůh odměňuje poslušnost Abrahamovu novými přípověďmi i přísahou ztvrzenými. Což tedy více prospívá duši než poslušnost? Pokorná poslušnost vede k Bohu a nadzemské blaženosti. To čeho pravá se dotýká poslušnost, mění se v drahocenné zlato etnosti. Poslušnost v duši člověka se ubytovavší bujným zárodkem všech jiných jest etností; i tomu, co na pohled etnostným se býti nezdá, pak dodává ceny pravé etnosti.

P o z n a m i. Oběť Izákova živým jest obrazem budoucí oběti Krista Ježíše, a Izák sám pátým nástínem Spasitelovým. Izák jest nejmilejším otce svého synem; Kristus náš Pán nejmilejším otce nebeského Synem, v němž se mu dobře zalíbilo. Izák nevinný a etnostný odsouzen k smrti; Kristus nejnevinnejší a nejsvětější odsouzen k smrti kříže. Izák od Boha rodičům zaslíbený vlastním otcem smrti obětován oddává se ochotně vůli otce svého; Kristus od Boha všemi proroky zaslíbený, od otce nebeského za hříchy světa obětován a poslušen jest až k smrti kříže. Na Izáka dříví, na němž má býti obětován, vloženo a dřevo to sám nese na horu, kdež má býti obětován; Kristus dřevo kříže nese taktéž sám na horu Kalvarii. Izák pokojně nechává se svázati a šíjí nachyluje meči, jenž ho má usmrtiti; Kristus jako ovce k zabítí veden jest a jako beránek před tím, jenž ho stříže, oněměl. Izák vstupuje s dřeva obětného hojným nadělen jsa požehnáním; Kristus smrtí na kříži zhladiv hřích, zjednal nám opět ztracenou milost a království Boží.

Hora Moria, na níž Izák měl býti obětován a hora Golgota, kdež Kristus byl obětován, jsou částky téhož pohorí vedle sebe

strmící. Oběť Izákova a oběť Kristova zračitou sloučeny jsou páskou; a nemožno je pozorovati bez pomýšlení, že oběť Izákova byla ustanovena, aby oběť Kristovu připravovala.

Poučka: Jako Abraham máme i my býti hotovi, z lasky k Bohu i co nám nejmilejšího a nejdražšího jest, v oběť přinést, mámeť Boha nade všecko milovati. „Kdo miluje otce neb matku, syna neb dceru více než mne, není mne hoden“ (Mat 10, 37).

§. 39.

Smrt Sáry, Izákova svadba a poslední dny Abrahamovy.

(I. Mojž. 23—25).

Abrahamovi od Hospodina připověděno, že potomkové jeho zemí zaslíbenou dědičně vlásti budou. Víru v tuto připověď osvědčil Abraham zakoupiv v zemi té pohřebiště dědičné. Tu, kde jeho potomstvo kdysi bydleti a vlásti bude, mají i jeho a manželčiny kosti pokojně odpočívati, a pohřebiště to má jeho potomstvo za čtyřsetletého přebývání v cizině neustále pamatovati na zem otcův.

„Abraham koupil od Efrona pole s dvojitou jeskyní a pochoval tam Saru.“ Efron považoval to za nemalou čest, zdarma ponechávaje Abrahamovi dvojitou jeskyni na pohřebiště; leč tento zpouzel se pole nezakoupené přijati, snad se obáváje, že by později o majetek mohly nadejítí sváry a pře. Proto odvážil Efronovi 400 seklů stříbra t. j. asi 300 zl., načež pole ihned jako majetek jeho bylo mu ztvrzeno. V jeskyni dvojité pohřbeni pak i Abraham, Izák, Jakob a ženy Rebekka a Lia. Místo to měli potomci Abrahamovi u veliké cti a vážnosti. Na východě bylo neřádkým obyčejem pochovávat mrtvé v jeskyních přirozených neb dělaných.

„Za přísahám tě . . . abys do otčiny a příbuzenstva mého šel.“ Abraham se obával, že by syn jeho ženou modloslužebných Kanaanitův od víry pravého Boha mohl býti odvrácen; a proto dává sluhovi svému Eleazarovi rozkaz, aby vyhledal v příbuzenstvu jeho, Bohu pravému sloužícím manželku pro syna Izáka.

„Umřel v stáří dobrém.“ Po smrti Sařině pojal Abraham za manželku Ceturu; z manželského sňatku toho vzali

původ Madianité. Abraham nedožil věku svých předků několik set let žijících; avšak předčil nad ně krásnými etnostmi a velikými před Bohem zásluhami. Platí-li den ve etnosti prožitý více než tisíc let v hříchu, jest nám doznati, že Abraham velmi dlouho na zemi živ byl, jsa mužem etnostným, mužem podle srdce Božího.

Poučky: Dle přání Abrahamova neměl si Izák žádnou Kananitku za manželku vzíti; což nám budiž naučením, že s těmi, s nimiž ve smýšlení o věcech nejsvětějších se nesrovnáváme, v žádný užší spolek n. př. manželský se pouštět nemáme.

Sluha Abrahamův jest vzorem věrnosti následování hodným, učícím nás, kterak každou důležitou práci s Bohem začínati máme.

V chování Rebečině zračí se zdvořilost či úslužnost k cizím, avšak i otevřenost a upřímnost k rodičům, etnosti to, kteréž i nyní nejpěknější jsou okrasou mladistvého věku.

II. Izák.

§. 40.

Význam jeho v dějinách zjevení Božího St. Z.

Význam a postavení Izákovo oproti významu Abrahamovu ovšem do pozadí vstupuje. Víra jeho nejví se jako u Abrahama úsilnou činností, ale zračí se v trpění a snášení. Tento směr jeho života viděti ve všech jeho osudech. Dokud v tomto jemu vykázaném směru setrval, chodil po cestách Božích, a jen jednou za svého života, když je opustiti a na cizí pole sebeurčivé činnosti vymknouti chtěl, shledává se na cestě Bohu protivné a výsledkem toho pokořen do svých mezí se odkazuje.

§. 41.

Synové jeho.

(I. Mojž. 25).

Zaslíbení Abrahamovi od Boha účinná přešla na jeho syna Izáka; leč i jemu nejínak nežli otcí jest cvičiti se v doufání a čekání. Dvacet let bylo mu čekati na dědice zaslíbeného.

„Dostaneš“ — řekl Bůh Rebece — „dvou synů v a větší t. j. starší sloužití bude menšímu t. j. mladšímu.

Již tedy před narozením obou synů Izákových (blíženců) Bůh opověděl matce, že mladší staršímu bude předkovati, čímž na jevo dáno, že žádná zevnitřní okolnost, ani rod ani předchozí dobré skutky neopravňují, by kdo údem království Božího se stal, nýbrž, že právo k tomu uděluje svobodné vyvolení čili svobodná vůle Boží. — Prvorozený Esau zanášel se lovem a orbou, druhorozený Jakob pak pastýřstvím; první byl miláčkem otcovým, druhý matčiným.

„Prodej mi prvorozenství své.“ Prvorozenství zahrnovalo veliké přednosti a výhody, neboť prvorozený měl jakousi svrchovanost nad ostatními bratřími a následoval po smrti otcově v hodnosti soudcovské čili vladařské a moci kněžské v rodině své, obdržel dvojí podíl dědičný, otcovské požehnání a spolu přípověď, že z jeho potomstva pojde zaslíbený Vykupitel.

„Přisáhl jsemu Esau a prodal mu prvorozenství.“ Na pohled zdá se, že Jakob nejednal bratrsky, an prvorozenství za šocovici neměl žádati; avšak omlouvá jeho jednání, že svou matkou byl uvědoměn o ustanovení Božím, že právo to na něho má přejíti. Ovšem důstojnější byl by si počínal, kdyby důvěřuje v božskou prozřetelnost byl milosti té očekával. — Esau však jednal velmi lehkomyšlně a většího než bratr zasluhoval proto trestu, an právo prvorozenství, s nímž nejen časná nýbrž i duchovní dobra byla sloučena, za šocovici prodal a tak hříchu simonie se dopustil. Simonie čili svatokupectví tedy se dopouští, kdo duchovní statky neb úřady prodává neb kupuje.

P o u ě k a : Nejednejme tak jak Esau jednal; mnohem většího trestu by však zasluhoval, kdo by pro tělesnou rozkoš, jež hřích připovídá, věčných dober nebeských se odřekl. — I na těch, již Bůh vyvolil, možno spatřiti nějakých vad; což posuzovati nám nepřínáleží. Písmo sv. vyvolence Boží jako vzory následování hodné na mysl nám uváděje nepřikazuje, bychom je ve všem všudy nápodobili, alebrž často vytýká i vady jejich, abychem těchto znikati se snažili.

§. 42.

Izákovo putování.

(I. Mojž. 26).

Téhož dvojího požehnání jako Abrahamovi udělil Bůh také Izákovi; toť stalo se, an Izák pro nedostatek v zemi jím obydlené do krajiny Filistinských se uchýlil.

„Odešel Izák do Gerary.“ Město to rozkládalo se na hranicích Kananejských a Filistinských; spolu bylo sídlem tehdejšího krále Filistinů -- Abimelecha. Tu zjevil se Hospodin Izákovi řka k němu:

„Nesestupuj do Egypta . . . požehnám tobě a rozmnožím símě tvé . . . a požehnání budou v semeni tvém všickni národové země.“ Těmi slovy připovídá Bůh Izákovi dvojí požehnání: a) požehnání časné čili rozmnožení potomstva a udělení mu země zaslíbené, b) požehnání duchovní čili narození Vykupitele z jeho potomstva. Že vyplnění první přípovědi brzy nadejítí má, dvojí se tu naznačuje okolností: neboť předně prikazuje Bůh Izákovi, aby do Egypta za příčinou zmáhajícího se hladu nesestupoval, nýbrž v zemi Kanaan ostal, a pak dí písmo sv., že Izák v zemi Kanaan sel a úrody stonásobné se dočínal. Obojí však svědčí, že Izák v zemi zaslíbené pevnější ve všem, což již z té na pohled nepatrné okolnosti jde, že nejraději meškal na místech památkou otcovou zasvěcených. Táže živá víra, táž dětinná svatobázeň pronikala i jeho útrobu, a Izáka potkaly tytéž téměř osudy a tatáž nebezpečnost, jež Abrahamovi bylo snášeti.

„Esau pojal dvě manželky z Kananitek, kteréž byly obě urazily mysl Izákovu a Rebečinu.“ Že Esau proti nařízení Božímu a proti vůli i k zármutku rodičů dvě kananejské ženy pojal, dosvědčuje, kterak ušlechtilejší city dětinné lásky a úcty v srdci jeho byly utuchly; právě tím učinil se požehnání otcovského naprosto nehodným. Od Esaua, jenž pro ryšavou šocovici i Edom t. j. ryšavý slove, pocházejí Edomitě.

Poučky: Ochotná poslušnost k Bohu přinesla Izákovi a přináší i nám hojné od Pána požehnání.

Šeredná i ohavná jest závisť a nepřejnost obyvatelův Gerarských; tím spanileji pak i milostnější jeví se tichá mírnost, trpělivost a ústupnost Izákova.

Syn dobrý nejedná jako Esau, nýbrž všeho pilně se vystříhá, co by mysl otcovu neb matčinu urazilo.

§. 43.

Izákovo požehnání.

(I. Mojž. 27).

Co Bůh již před narozením blíženců byl předpověděl, stalo se skutečně. Proti obyčejnému pořádku, ano i proti vůli otcové, avšak podle božského předurčení přešlo požehnání patriarchalné na mladšího Jakoba a nikoliv na staršího prvorozeného Esaua.

„P o š l y o č i j e h o a v i d ě t i n e m o h l.“ Tehdáž bylo Izákovi 137 let; žil pak ještě 43 let trpělivě snášeje obtíže vysokého stáří, nanejvýš úplnou téměř slepotu. Zrak jest drahocenným darem Božím, užívá-li ho člověk dobře. Než jak často nebývají oči původem hříchu a věčné zátraty! „S opatrností největší“ — dí sv. Augustin — „bdíti jest nad zrakem; neboť oko jest branou srdce.“

„A t p o ž e h n á t o b ě d u š e m á, p r v é n e ž u m r u.“ Bohabojní rodiče žehnávají děti své. „Požehnání otcovo utvrzuje domy synů; zlořečení pak matčino z kořene vyvrací základy,“ (Sir. 3. 11.) t. j. působí, že děti žádného štěstí a zdaru na světě nemívají. Tak žehnal Noě synům svým Semovi a Jafetovi, Jakob synům svým a synům Josefovým Efraimovi a Manassesovi; tolikéž učinil Mathatias než umřel. Tobiaš vysílaje syna do země Medské, žehnal mu řka: „Jděte šťastně a Bůh budiž na cestě vaší a anděl jeho jdi s vámi.“

„N a m n ě b u d t o z l o ř e č e n í.“ Tak mluvíc nechtěla Rebeka kletbu Izákovu na sebe uvaliti; chceť toliko naznačiti důvěru, že Jakob hněvu otcova obávati se nemá. Věděla zjevením Božím, že otcovské požehnání na Jakoba ač mladšího má přejíti.

„I o d e š e l a p ř i n e s l a d a l m a t e c.“ Na první pohled neprávě jednali Rebeka i Jakob, klamajíce starého slepého Izáka. Lež a klam vezdy jsou nedovoleny, byť i cos dobrého z nich povstalo; nemáť zlé se díti, by dobré tím vznik vzalo. Než můžeme Jakoba poněkud tím omluviti, že a) jen na naléhavé domluvy matčiny jednal, b) že Esauovi z toho žádného nepodešlo nepráví, an Jakob mu neodjal, co mu po právu příslušelo, ješto právo prvorozenství byl prodal a toto po úradku Božím Jakobovi náleželo.

„D e j ž t o b ě B ů h z r o s y n e b e s k é a t. d.“ Žehnající Izák připovídá Jakobovi: a) hojnost statků pozemských, b) moc a

vládu nad národy, (za času Davida, Šalomouna a Makabeovců, Idumějšťí, Filištinští, Arabové, Ammonité a jiní národové podrobeni byli Izraelským). e) přednost mezi bratřími, po výtce právo prvorozenství, d) zvláštní ochranou Boží ve smyslu duchovním uskutečnilo se úplně požehnání Izákovo v Ježíši Kristu, jenž svou lidskou přirozeností synem Jakobovým jest a jemuž všichni národové mají sloužiti (S. Augustin).*

*) Sv. Augustin dovádí, že jednání Jakobovo podvodným a lživým nelze nazvati, a že Izák věděl, co činí, an Duchem sv. byl poučen, jak tajuplný úkol u věci té jemu bylo vykonati. „Kdyby byl oklamán, proč hnedle probrav se z klamu nezlořečil synu, kterýž jej zneuctil a potupil? Nezlořečité nýbrž potvrzuje požehnání mu dané. Abychom Jakoba nevinili ze lži, zřejmě praví písmo sv., že byl muž prostý, (beze lsti) a že jest Esau t. j. starší jeho syn mohl opravdově říci, an staršího syna práva měl jednak vyvolením Božím jednak smlouvou s Esauem uzavřenou. Nad to dlužno slyšeti slovo „dolus“ ve smyslu obrazném: Dolus in proprietate fraus; in figura ipsa figura. Omnis enim, figurata et allegorica lectio vel locutio, aliud videtur sonare carnaliter, aliud insinuare spiritualiter. Hanc ergo figuram doli nomine appellavit. Quid est ergo: venit cum dolo et abstulit benedictionem tuam? Quia figuratum erat quod agebatur, ideo dictum est: venit cum dolo. Nam ille doloso homini benedictionem non confirmaret, cui debebatur justa maledictio. Non ergo erat verus ille dolus: maxime quia non est mentitus dicendo: ego sum filius tuus major Esau, Jam enim partus erat ille cum fratre suo et vendiderat primogenita sua. Hoc se dixit habere patri, quod emerat a fratre: quod ille perdiderat, in istum transierat. Ideo sciens hoc in mysterio Isaac, confirmavit benedictionem. (Serm. IV n. 22. De civ. Dei, lib. XVI, c. 37 Quæst. ad Gen. 74).

V celé té události jeví se patrně, jak vyšší moc božská pořádá a řídí osnovu lidských osudů, takže ani blud ani převrácenost lidská nemůže ji zmásti, nýbrž i k určenému cíli napomáhati musejí. Izák, Rebeka, Jakob i Esau pobloudili, a přece se děje, co Bůh byl uložil v úradku svém, ano k dosažení toho ač nevědomky i bezděky napomáhají. Izák proti ustanovení Božímu (25, 23.) chtěl požehnání dáti Esauovi nic nedbaje nehodnosti jeho; a proto řídil to Bůh tak, že požehnal tomu, jenž dle ustanovení Božího požehnání měl dojíti, totiž Jakobovi; a sám pak požehnání toto stvrdil.

Esau jemuž od Boha právo prvorozenství přirčeno nebylo a jenž sám práva svého lehkomyšlně se vzdal, neměl ani lidského ani božského práva ku prvorozenství a tudíž se mu žádná křivda nestala. Rebeka ovšem věděla, že Bůh požehnání mladšímu přiřkl, avšak jsouc malé víry nedůvěřovala se v Hospodina, že věc tu podle všemocné vůle své pořídí a protož útočiště vzala ke lsti, čímž ovšem zhřešila. Jakob také bezpochyby věděl o zaslíbení Božím a toliko u víře té odvážil se uchvátiti požehnání otcovo. Poněvadž ale víra jeho nebyla dosti pevná, myslil, žeť musí Bohu ku pomoci přispěti a poslechl matky tu, kde neměl poslouchati. Takto přisvojil si úskokem a lstí, co mu po zaslíbení Božím příslušelo. V tom záleží jeho vina.

„A budeť požehnáným“. Ze slov těch jde, že Izák z vnuknutí Božího nyní poznal, že tak tomu Bůh chce, aby požehnání otcovské na Jakoba přešlo; protož neodvolal, co Jakoba žehnaje mluvil, alebrž ztvdil slova svá.

„Nenáviděl Esau Jakoba pro požehnání.“ Převrácené smýšlení dal Esau na jevo tím, že 1) nenáviděl bratra svého, 2) chtěl na něm se pomstiti, 3) jej usmrtili, 4) nedbal zámutku rodičů svých. Chtěl-li Esau řádem tím ztraceného požehnání nabyti, jednal velmi pošetile, an nedovoleným prostředkem, či hříchem kletby, ale nikdy požehnání Božího byl by se dočinil.

„A sejměš jeho se šíje své.“ Požehnání, jež pak Izák Esauovi dal, toliko výhody časné mělo na zřeteli, obzvláště připovědíno mu, že kdysi vlády bratra svého znikne; což stalo se, když potomkové Esauovi, Edomité, podmaněni byvše od Davida, potomka Jakobova, za Jorama krále Judského opět se vymanili z poddanství.

Poučka: Zbožné dítky mnoho sobě zakládají na požehnání rodičů.

Poznam: Izák vynes požehnání na Jakoba dokonal úkol života svého jako arcioťec. Od té doby mizí z dějiště. Písmo sv. toliko ještě o něm vypravuje, že na konci života bydlel v Hebroně a v 180 letech zemřelý věkem umřel, i že ho oba syni jeho, Esau a Jakob usmířeni ještě před jeho úmrtím, ve dvojité jeskyni pochovali. (I. Mojž. 35, 27—29).

III. Jakob.

§. 44.

Jeho povaha.

Jinak než u Abrahama a Izáka jeví se víra u Jakoba, osvědčující se tuhým zápasem s tělem a krví jakož i s protivensstvím života. V životě tohoto arcioťce rozeznáváme dvojí dobu: v první době až do jeho zápasu s Hospodinem na řece Jabboku

Než ale jakož všichni se byli prohřešili, rovněž i všechny zastihla metla Boží. Izáka a Esaua v zápětí následoval trest, ješto překážen jest úmysl jejich, Rebeka se musila odloučiti od miláčka svého, jehož pak více nespátřila. Jakubovi u Labana měřilo se touž měrou, jakou měřil on bratru svému. Výstrahy to dosti, abychom po křivých cestách nekráčeli a na nich nehledali blaženosti!

poskvňuje hnusná sobeckost, a žístnost, leš a klam krásné dary ducha jeho, a potřebí mnoho trpkých skoušek i pokárání, aby od těchto poskvn byl očištěn; ale tím spanileji stkví se povaha jeho v druhé době života, vzorem jsouc pokory a odevzdanosti do vůle boží, pevné důvěry v Hospodina a v jeho řízení, zmužilé trpělivosti ve strastech a zármutcích jeho trpce zkoušeného života.

§. 45.

Jakob cestuje do Mesopotamie.

(I. Mojž. 28).

Otcovským požehnáním za praotce zaslíbeného Vykupitele jsa ustanoven, stává se Jakob od nynějška obzvláštních řízení a zjevení Božích účastným. Ukazuje se to již na jeho cestě do Mesopotamie. Chud a ode všech lidí opuštěn, hněten výčitkami svědomí a strachuje se nejisté budoucnosti, vzal v nočním vidění od Boha nejen záruku nebeské ochrany, nýbrž i potvrzení všech božských naů přeshlých zaslíbení.

„Povstaň a uteč k Labanovi bratru mému do Haran a bydletí budeš s ním, až by se upokojila prehlivosť bratra tvého“. Rebecka opatrně, aby otei vřazedný úmysl Esauův zatajila a ho nezarmoutila, předstírá, jakoby Jakoba proto k Labanovi odeslati chtěla, aby tam manželku sobě pojal, což také Izáka přimělo, že sám Jakoba do Haran poslal. Rada Rebeckina ale nebyla bezdůvodna; znalať předobře nenávisť Esauovu a právem se obávala, že by delším prodléváním veliké mohlo v domácnosti Izákově nadejítí neštěstí. Jako pro Rebeeku byl i pro Jakoba odchod z domu oteckého patrným trestem; neboť do ciziny více než 100 mil vzdálené bylo mu jíti z otčiny, jemu tak drahé.

„Jakob viděl ve snách řebřík stojící na zemi a vrch jeho dotýkající se nebe, a andělé také Boží vstupovali a sestupovali po něm.“ Řebřík jest obrazem ochrany božské, kteráž jej z každé nesnáze a z každého nebezpečí vysvobodí; řebřík vyobrazuje mu také mesiášské požehnání samo, čili hříchem přetržené ale zase obnovené spojení mezi Bohem a lidmi, jakéž spojení vtělením — se Syna Božího uskutečněno. Řebřík byl tedy zárukou prozřetelnosti Boží, kteráž svou všemohoucností

a moudrostí nad námi bdí, všechno ku spasení člověka řídí a spravuje od jednoho konce světa k druhému, a bez jejíhož dopuštění ani vlas s hlavy naší nepadne. Prozřetelnost Boží jako nástrojů svého řízení často používá svatých andělů, již proto i duchy služebními slovou. Arciotee Jakob viděl anděly po řebříku vystupovati a sestupovati, čímž se znázorňuje prostřednictví andělů ve službě Boží ku blahu lidí. (Zevrubné učení o andělech viz §. 5. d).

„Já jsem Hospodin, Bůh Abrahama, otce tvého a Bůh Izáka a t. d.“ Jakobovi jemuž na mysli tanula podivná minulost a jejíž tížila jako kletba, bylo potřebí nebeské útěchy a posily, a to tím více, an se ubíral do země, v níž modloslužebnost již se byla valně zmohla. A útěchy té poskytnuto mu v míře hojně. Útěšnou přípovědí Bůh Jakobovi zaručil právo prvorozenství a zaslíbené požehnání; jak k Abrahamovi, Izákovi, tak mluví tu Hospodin i k Jakobovi, připovídaje mu opět dvojí požehnání, časné a duchovní. A požehnání budou v tobě a v semeni tvém, t. j. ve Vykupiteli z pokolení tvého příchozím všechni lidé. Přípověď to čtvrtá k budoucímu Spasiteli prohlédající.

„V pravdě Hospodin jest na místě tomto a já jsem nevěděl.“ Věděl jistě Jakob, že Bůh všudybytným jest; neboť v něm žijeme, trváme a jsme; než nevěděl, že Bůh jemu způsobem, viditelným se zjeví. Ač Bůh božskou podstatou stejným způsobem všudy přítomen jest, nejeví se všudy stejným způsobem, nobřž jak božská moudrost jeho chce a jak spása lidí toho vyžaduje. Toť také příčinou, že Bůh na jednom místě více milostí a dobrodiní uštěďruje, než na jiném.

„Jak hrozné jest místo toto.“ S velikou svatobázní patřil Jakob na místo, kdež Bůh se jemu zjevil. S mnohem větší svatobázní jest však křesťanům chovati se v chrámu Páně, kde Kristus Ježíš svými sluhami, kněžími nejsvětější obětí N. Z. koná a pod způsobami chleba tu vezdy jest přítomen, milost nad milost nám uděluje!

„Vstávráno vzal kámen, kterýž byl položil pod hlavu svou, a vyzdvihl na znamení poliv jej olejem svrchu. I nazval jméno místa toho: Bethel t. j. dům Boží. Zavázal se slibem řka: Bude-li Bůh se mnou, bude-li mne ostříhati na cestě této, a navrátím-li se šťastně do domu otce svého, . . . kámen tento bude slouiti domem

Božím, a ze všech věcí, které mi dáš, de s á t k y b u d u o b ě t o v a t i t o b ě“. Polití kamene olejem značilo posvěcení jeho: olej vůbec zobrazuje božskou milosť. Mazáním neb políváním olejem vylučuje se nějaká věc z obecního jí užívání a ustanovuje se k službě Boží. Jakob jednal tu jako kněz Páně, vykonáváje jako Abraham, Izák i ostatní dva úřady, učitelský a královský.

§. 46.

Jakob v domě Labanově.

(1. Mojž. 26-31).

Měl-li Jakob povolání svému dostáti, bylo mu nejprve od sobectví a zistnosti se očistiti a pro záměry Boží se zasvětiti. Toho aspoň částečně dosaženo víceletým pobytem v domě Labanově, kamž prozřetelnosť Boží jej vedla.

„Z d a l i ž d a r m o m i s l o u ž i t i b u d e š?“ Jakob vstoupil ihned u ujee svého do služby, nechtěje bez zásluhy jísti z chleba jeho. „Kdo nechce pracovati, ať nejí“ (Thess 3. 10). Práce, jak již dříve podotčeno, člověku jest přikázána: příkazu tomu nikdo nesmí se vyhýbati, dokud může pracovati. A byť mu ani nebylo proto pracovati, aby chleba vezdějšího si dobyl, jest mu pracovati z poslušnosti k zákonu Božímu a z lásky k bližnímu. Služba, již konal Jakob, byla cenou, kterouž se vykupovala nezdítká nevěsta po zvyku na východě zavládlém.

„D a l m u d e e r u s v o u L j u (místo mladší Rachely).“ Po zvyku východňanů byla nevěsta zastřena závojem. Jako Jakob byl oklamal otce, tak nyní sám jest oklámán od Labana: i vedlo se mu zde právě jako otcí jeho s požehnáním; pojal za manželku, kterouž nechtěl, a přece to byla pravá jemu od Boha ustanovená choť, nebo Lja a nikoli Rachel byla pramaterí zaslíbeného Vykupitele.

Jakob odslouživ si i za Rachelu jíných sedm let, sloužil Labanovi, ač tento ještě několikráte mzdu byl změníl, opět šest let za stáda, jež mu Laban mzdou byl dal. Věrný tento dělník Boží nestyděl se dvacet let konati služby pastýřské a služebné, Tak možno člověku v každém stavu a povolání Bohu sloužiti a o spasení své pečovati. Podobně sv. Vendelín a jiní svatí stavu pastýřskému se věnovali.

Nepočestně jako Laban jednají, kdož služebným mzdy nedávají, aneb s nimi nelidsky nakládají, jimi zhrdajíce, v nouzi a

nemoci je zanedbávající. - Mnohoženství promíjelo se tehdaž pro rozmnožení člověčenstva; ale na počátku nebylo tak a v zákoně novém naprosto se zavrhuje a zakazuje.

Poučky: Pro Jakoba žehnal Bůh Labanovi: zásluhy prvního prospěly i druhému. Tak prospívají i nyní naše dobré skutky a zásluhy všem ostatním údům, kteří náležejí k obcování svatých. „Mnozí jedno tělo jsme v Kristu, a zvláště jedni druhých údové“ (Řím. 12, 5).

Bůh hojně odměnil Jakoba za jeho věrnost a vytrvalost ve službě lakomého, zíštného a nespravedlivého Labana. Věrnost a vytrvalost v plnění povinností stavu nezůstává nikdy bez odplaty.

§. 47.

Návrat Jakobův a smíření jeho s Esauem.

(1. Mojž. 31—33).

Labanovo a jeho synův lakomství, závist a nenávisť, zvláště pak vůle Boží, přiměly Jakoba k návratu do Kanaanu. Než bylo mu ještě báti se pomsty bratra Esaua. Aby hněv jeho ukojil a při tom na mocnou ochranu Boží spoléhati mohl, bylť mu nejprve Boha smířiti, proti němuž byl dosud svou zíštností a sobectvím brojil. Protož staví se Hospodin sám jemu se vracejícímu v cestu a zápasí s ním. Teprve když důvěra ve vlastní sílu přirozenou jest podlomena, chápe se Jakob pravých duchovních zbraní, jimiž jedině Všemohoucí přemožen býti může, totiž modlitby a vroucné prosby; těmito prostředky ukojiv Jakob hněv Boží dosáhne jeho požehnání. Se starou povahou svou svléka se sebe i staré jméno; neboť od nynějška slouti bude Izrael t. j. zápasitel Boží.

„A vzav všecken statek svůj i stáda, šel k Izákovi otcí svému do země Kananéjské.“ Boží vůlí bylo, aby Jakob do země otců, do země zaslíbené se navrátil. Dal-li se však Jakob na cestu se ženami, dětmi i statkem s Labanem se nerozloučiv, nemůže skutek ten ve zlé mu býti vykládán, neboť byl Jakob svým pánem a mohl tedy jíti, kam se mu zdálo; avšak chtěje vyhnouti hádkám a svárům, jimž by zíštnost Labana testě a synů jeho před odchodem Jakobovým podnět dáti mohla, i obávaje se, by příbuzní ti o majetek sprave-

dlivě získaný jej nepřipravili, odešel Jakob z domu Labanova bez jeho vědomí. Vhodnou k odchodu příležitost zavedla mu stříž ovcí, ježto ovce oboudvou byly odděleny a jak bývalo obyčejem, dály se při střížích té veselí a radovánky, čímž ovšem zřetel Labanův od Jakoba byl odvrácen.

„Třetího pak dne zvěstováno Labanovi, že by utíkal Jakob.“ I vzav bratry své se sebou, honil ho za dnů sedm i postihl ho na hoře Galaadské. I viděl Boha ve snách řkoucího jemu: „Varuj se, abys nic ostře nemluvil oproti Jakobovi.“ I smířili se a učinili mezi sebou úmluvu. Laban vstav políbil a požehnal synův a deer svých a navrátil se na místo své. Jakob také odešel cestou, kterouž byl jíti počal; i potkali se s ním andělé Boží, které když uzběl, řekl: „Vojska Boží jsou to,“ i nazval jméno místa toho mahanaím, t. j. vojska dvojí. Smysl slov těch dlužno takto si vysvětliti. Jeden zástup andělů nebyl než anděl strážný, jenž s mnohými podřízenými anděly Jakoba z Mesopotamie vyvedl až k pohoří Galaadskému proti Labanovi byl chránil; druhý zástup byli andělé andělem strážným vedení, jenž Jakoba do země Kanaan oproti Esanovi měl stříci.

„I modlil se Jakob.“ Jakob boje se bratra již se blížícího běže útočiště k Bohu, a Pán vyslyšel ho jako slyší všech, kdož v pravdě jemu se klaní. Až dosud spoléhal Jakob příliš na vlastní sílu a opatrnost; nyní však tento Bohu odporný směr ducha došel konce svého, jak to viděti v modlitbě, v nížto Boha o pomoc úpěnlivě vzývá.

„I oddělil z těch věcí, kteréž měl, dary Esauovi.“ Jakob snaží se nejen modlitbou alebrž i všemi prostředky přirozené opatrnosti hněv bratrův ukojiti. Dary těmi chtěl Jakob bratra takorč jako pána a velitele ctíti a čest tu veřejně mu vzdáti domnívaje se, že hamižnou ponížeností a pokorou hněv bratrů nadobře ukrotí. I dí sv. Ignatius: „U všem konání v Boha tak jest nám důvěřovati, že od něho vše očekáváme a nic od sebe, ode svých sil; zároveň jest nám tak pilně pracovati a všech přirozených a lidských prostředků používati, jako by vše na nás záviselo.“

„A hle nějaký muž zápasil s ním až do rána.“ Boj, jež bojoval Jakob, byl boj skutečný, a muž, s nímžto zápasil, byl Bůhanděl, Syn Boží, jak většina sv. otcův učí. Bůh sám

staví se Jakobovi jako protivník v cestu, protože posavadní život jeho nebyl leč ustavičným bojováním proti Bohu přílišným spoleháním na vlastní sílu a opatrností. Jakob bojuje z počátku týmiž zbraněmi, jimiž až dosavad proti Bohu byl bojoval, zbraněmi totiž vlastní, přirozené síly. Když ale vymknutím kyčle síla tato byla podlomena, podlomena tím i posavadní hříšná v sebe důvěra; on poznává svou mdlobu, utíká se ku skroušené modlitbě a tím přemáhá hněv Boží a béře požehnání Hospodinovo, jak dí prorok Oseáš (12. 4): „Potýkal se s andělem a zmohl se nad něho, avšak plakal a prosil ho.“ Když Boha ukojil, mohl se i bezpečiti vítězstvím nad pomstou Esauovou a nade všemi nepřátely, což také naznačeno novým jménem *Israel* a slovy Hospodinovými. Tímto tedy bojem, z něhož Jakob duchovně posílučen vynikl, nastal obrat v jeho životě. Ochromení v boji udalé mělo mu ustavičným býti napomenutím, aby se nevypínal zpupně svým vítězstvím, nýbrž byl usvědčen, že drahocenný poklad božských milostí, znova mu zaručených ve křehké nosí nádobě

Poučky: Jako k ochraně Jakobově, tak posílá Hospodin k ochraně svých věrných své anděly, ač nyní neviditelné. „Andělé Boží vojensky se kladou kolem těch, kteří se ho bojí“ (Žalm 38, 8. Viz také IV. kn. král. 6, 15–17).

Nejinak nežli Jakob máme i my ve všech potřebách a svízlech k Bohu se obracet a ve vroucené modlitbě útěchy a posily hledati. „Vzývej mne v den soužení i vytrhnu tě, a ty mne budeš slaviti.“ (Žalm 49, 15).

Jakob po ničem tak netoužil jako po smíření s bratrem, jenž naň se hněval -- příklad to následování hodný pro všechny, kdož vespolek v nesváru žijí. „Odpusťte a bude Vám odpuštěno“ (Luk. 6, 37).

IV. Josef.

§. 48.

Povaha a význam jeho.

V povaze Jozefově spojovaly se všechny ušlechtilé rysy jeho otcuv. V jeho životě zračí se věrnost u víře, kteráž neméně v tichém strádání nežli v různém působení se osvědčivši konečně spásou a vítězstvím korunována byla. Není sice Josef jako tři

ostatní arciočkové, duchovním praotcem svého národa, protože za zvláštního nositele požehnání měsiašského obrán nebyl; dostalo se mu však toho blaženého osudu, že učiněn tělesným pěstounem a zachovatelem vyvolené rodiny, potomstva to Abrahamova. Josefem přivedena jest vyvolená rodina do Egypta, kde v četný národ vzrostši k budoucímu povolání svému byla připravována. Osudy Josefovy nejednou podivně a zřejmě vyšší rukou řízené tvoří roztomilou epizodu čili vstavek v dějinách Jakobových, jejížto konec, smrt totiž Jakobova opět v nich jasně se zaskvívá.

§. 49.

Josef prodán od bratří.

(1. Mojž. 37).

„Josef obžaloval bratry své u otce z hříchu nejhoršího.“ Jméno hříchu toho písmo sv. neuvádí, než domnívají se sv. otcové, že byl to hřích těžký proti počestnosti, nevinnosti, čistotě srdce, jehož cudný Josef náramně se ulekl. I neobžaloval Josef bratry u otce z nenávisti, nýbrž aby tento bratry pokáral a opětnému hříchu předešel. Zajisté můžeme do Josefa i toho se nadíti, že napřed sám bratry bratrsky káral a napomínal.

„Vidouce to bratři jeho, nenáviděli ho.“ Nenáviděli Josefa, protože 1) staříčký otec více ho miloval než jich, 2) pestrobarevnou sukni se širokými rukávy, jakouž toliko zámožnější nosívali, jej obdařil, 3) je u otce obžaloval, 4) sny ač nic zlého netuše jim vyprávěl.

„Tak tedy příčina závidosti a nenávisti zápalu přidala.“ Sny Josefovy byly nadpřirozené, Bohem vzbuzené. Řádem tím chtěl Bůh k budoucnosti Josefově poukázati, snové ti prohlédali jednak k povýšení Josefovu, jednak také zavdaly bratřím jeho podnět k nenávisti a závidosti; avšak Bůh učinil ze zlého dobré povýšiv toho, jenž nenáviděn byl.

„Spustili jej do cisterny staré“ t. j. do jámy dávno již neupotřebené, do níž druhdy k napájení stád voda dešťová se nachytávala; když cisterna vysehla neb voda vyvážila se, byla prázdnou a sloužila za žalář. Bratři nedbali úzkosti ani prosby Josefovy, závist a pomsta zvítězila nad láskou bratrskou. Jediný Ruben maje ještě trochu lidského citu v těle útrpnost jevil s osu-

dem bratrovým a spustil jej jak vypravuje Josefus Flavius s všemožnou šetrností po provazu do jámy hluboké.

„Prodali ho za dvacet stříbrných,“ t. j. asi za deset zlatých. Cenn stříbrných těch nelze jest zevrubně udati; mladí otrokové obvyčejně za tolik stříbrných prodáváni byli. Později vystoupila cena ta na 30 stříbrných, a za tuto cenu zrazen byl svým učeníkem Kristus Pán, jehož obrazem byl Josef.

„Ismaelitě vedli ho do Egypta.“ Ismaelitě, jak již podotčeno, pocházeli od Ismaele, syna Abrahamova a Agařina, Josef nevinný stal se obětí nenávisti a závisi svých bratří. Zřejmo, že z hříchu hřích se plodí. Napřed záviděli bratři Josefovi, pak jej nenáviděli byvše jím u otce obžalováni; posmívali se jemu přezdívajíc mu snáři; zamýšleli pak jej trýzniti uvrhše ho do jámy; posléze zaprodali ho do země cizí, otce však oklámali předstírajíc soustrast nad osudem bratrovým.

„Jakob roztrhl roucha a oblekl se v žíní pláče syna svého za dlouhý čas.“ Veliký bol Jakobů nad ztrátou miláčka, (naznačený roztržením roucha) učí rodiče „aby — jak dí sv. Ambrož — děti své milovali; a z těch, aby obzvlášť milovali, kdož nevinnosti pílají; avšak není radno, aby rodiče lásku tu zevně jevíli a tak podněcovali závist dětí. Zjednej dítěti co zjednej, nezjednal-lis jemu lásku bratří a sester, ničeho mu jsi nedal.“

Jakob oblekl se v roucho smuteční. Roucho takové zděláno jsouc ze srsti velbloudí bylo drsné. Roucho to nosívali kajienici pokutující a umrtvující smyslnost tělesnou. I mnozí svatí, již nižádného se nedopustili hříchu těžkého, nosili roucho žíněné; často nošeno ho pod obyčejným šatem. Tak žily n. př. sv. Cecilia, sv. Hedvika, bl. Anežka a. j.

„Sstoupím k synu svému pláče do hrobu,“ t. j. do předpekli, kdež duše zemřelých nábožných lidí St. Z. přští Vykupitelovo byly očekávaly.

Poučky: Josef oznámil otei zlý čin bratří osvědčuje tím se své strany bázeň Boží a upřímnost. Netajmež nikdy poklesků bližního před těmi, kdož jsou povoláni, je mstiti a napravit; jinak bychom se dopustili chříchu cizího.

Bohobojným a počestným chováním dobývají si děti rovněž jako Josef lásky a náklonnosti rodičův i učitelův.

„Syn moudrý obveseluje otce, ale syn nezdárný zármutkem jest matce své.“ (Přís. 10, 1).

Ze závisti prodali synové Jakobovi nevinného bratra, čímž náramně zarmoutili starého otce; výstrahou to budiž všem, jak hluboko člověk poklesnouti může, když tomuto hříchu srdce nezavírá. Závist sluje proto i hříchem hlavním.

§. 50.

Josef v domě Putifarově a u vězení.

(I. Mojž. 39—41).

Závist synů Jakobových k jejich bratru Josefovi byla podivným řízením Božím prostředkem, jenž mu klestil cestu k budoucímu povýšení, dvěma sny jeho naznačenému. Ale cesta ta vedla školou sloužení a strádání, v nížto pro své povolání vzdělán býti měl.

„Putifar představil jej všemu hospodářství,“ t. j. veškeré správě domácí mimo kuchyň, an obyčej egyptský zapovídal obcovati hostině s potomky hebrejskými. Opatností, pilností, věrností a ochotou zavděčil se Josef velmi pánu svému. Zbožný čeledín jest pravým požehnáním v domácnosti, jíž Bůh pro krásné vlastnosti onoho zdarem všeho druhu splácí.

„Josef nepřivoliť řekl kní: Kterak mohu to zlé učiniti a hřešiti proti Bohu svému?“ Od přivolení ku hříchu má nás chrániti a) ošklivost hříchu, b) bázeň před tresty Božími, c) upomínka na dobrodiní Boží, d) ztráta Boží milosti a království nebeského, e) myšlénka, že Bůh všudy přítomen jest. Tak smýšlel a jednal Josef bohabojný chtěje raději vše ztratiti a vše trpěti, než aby Boha hříchem urazil. Tak jednali všichni svatí. Susanna jsouc pokoušena ku zlému zvolala: „Raději volím umříti, nežli proti Bohu hřešiti.“ Sv. Edmund tvrdil: „Raději do nejhoroucnější pece bych se uvrhl, než abych vědomě hříchu proti Bohu se dopustil.“ A sv. Anselm pravil: „Kdybych na jedné straně muky pekelné a na druhé straně ohavnosti hříchu tělesnýmá viděl očima a bylo mi uloženo jedno z obojího voliti, tuť raději bych se uvrhl do pekel, než abych ku hříchu přivoliť.“ Císařovně Eudoxii, sv. Jana Zlatoústého všelijak zahrožující, odvětili dvořané její: „Marně velitelko se namaháš, abys toho ustrašila, nelekáť se Jan ničeho mimo hřích.“ I pohan Seneka řekl: „Kdybych i věděl,

že by hřích můj lidí tajným ostal a že by Bůh jej odpustil, nechtěl bych předce hřešiti pro ošklivost hříchu.“ A jiný pohan Aristoteles tvrdil: „Lépe jest umřítí než něco proti etnosti činiti.“

„Josef nechav v ruce její pláště utekl.“ Abychom pokušby ku hříchu mohli odolati, jest nám pamatovati na Boha všudybytného, pokušbám ihned z počátku statně odpírati a útekem jich znikati.

„Putifar dal Josefa do žaláře.“ Ctnost a svatobázeň jsouce podnětem jeho uvěznění učinily Josefa na oko nešťastným. Než „milujiém Boha všecky věci napomáhají k dobrému.“ (Římu. 8, 28). „Nebo tať jest milosť, snáší-li kdo pro svědomí dobré před Bohem zármutky trpě nespravedlivě.“ (I. Petr. 2, 19). Ponížením došel Josef povýšení; tak Bůh člověka potupou vede ku slávě.

Poučky: Živá vzpomínka na Boha všudybytného a vševedoucího, stálé odporování všelikému lákání a rychlý útek při dorážejícím nebezpečení jsou důraznými prostředky k ostríhání nevinny a čistoty srdce v každém pokušení.

Hospodin byl s Josefem i když nevinně ve vězení strádal. Podobně může ctnostný v každé života chvíli ochranou Boží bezpečiti se. „Nebo Hospodin miluje spravedlnost a neopustí věrných služebníků svých“ (Žalm 36, 28).

§. 51.

Povýšení Josefovo.

Když ve škole utrpení, v níž jediné se daří zárodek všeho v pravdě velikého a vznešeného, Josefova ctnost a bázeň Boží se utvrdila, povýšen jest strádatel na důstojnost královského místodržitele v Egyptě; a v tomto vysokém postavení učiněn jest dobrodincem země a stravovatelem otce i bratří.

„Byl Hospodin s Josefem.“ „Bůh sestupuje s nevinnými do žaláře,“ dí sv. Ambrož, „a neopouští jich u vězení, v Bohu jest jejich útěcha i naděje.“

„Vzal jsem hrozny a vytlačil do koflíku.“ Egyptané nepili vína kvašeného, považující kvas za účinek zloboha Tyfona, jenž Osirisa byl usmrtil; užívali toliko šťávy hroznové, vytlačivše hrozny do nádoby n. př. koflíku. Podobně vedl si úředník nalévačův.

„Zda liž Boží není vykládání?“ T. j. nepochodí-li pravý výklad snův od Boha? Jsouť sny, kteří přirozenými vznikají příčinami; jsouť ale také sny, již původu jsou nadpřirozeného buď od Boha samého aneb andělem člověku sdělené. Tak n. př. zjevil se anděl Páně Josefovi, k útěku do Egypta ho napomínaje. Vykládati sny takové není každému dáno, alebrž toliko těm, jimž Bůh vzhledem k takovým snům obzvláštního uštědřil poučení, jako se stalo Josefu egyptskému, později proroku Danielovi sen krále Nabuchodonosorův a Baltasarův vykládajícímu. Kdo by však jinak o snech smýšlel a z nich budoucnost předpovídati se snažil, dopustil by se pověry.

„Zdálo se Faraonovi, že stojí nad řekou, z kteréž vystupovalo sedm krá v.“ Řeka ta sluje Nil, jenž celou zemi egyptskou protéká a sedmerým ústím do moře středozemního se vylévá. Nil jest Egyptu největším dobrodiním, an veškeru zemi rok co rok pravidelně zaplavuje; jinak by byl holou pouští. Záplavy ty proměňují údolí řeky Nilu u veliké jezero, z něhož města a osady jako ostrůvky vyčnívají. Když vodstvo to v měsíci říjnu povlovně bylo téměř zmizelo v řečišti Nilově, začne pak setba pšenice a ječmene do půdy rozkypřené. Jen zřídka bývá tu pole oráno, ana půda sama sebou rozmělněna jest. Co zaseto, vzhází tak rychle a krásně, že již počátkem března neb dubna nejhojnější lze jest se nadíti úrody a sklízně; proto Egypt právem nazýván obilnicí. Když však Nil náležité nedostoupil výše a země nezaplavil, pak nastane rok neúrodný i vzrůstá se hlad a trestem tím Bůh hříchy Egyptanů jak za dřevních tak za pozdějších stíhal časův. Čím dále a výše Nil vystupuje, tím větší bývá úrodnost. Tudíž viděl Farao hubené krávy pásti se na samém břehu, což vyznačovalo malé zaplavení Nilem, tedy i skrovné toliko pastvy při řece; naopak viděl tučné krávy pásti se na mokřinách od břehů vzdálených, čímž označeno hojné zaplavení a tudíž úroda.

Mimo voly a krávy, jichž k orání, mlácení a podobným pracem se užívá, chová Egypt také bůvol — divoké to býky a krávy, jichžto stáda na žirných březích Nilu se pasou. Mnozí domnívají se, že krávy, jež Farao viděl, byly krávy divoké.

„Sedm klasů vyrostlo na stéblu.“ Pšenice rostla v Egyptě takořka na způsob keře, tak že na jednom stéblu několik

klasů bylo čili každé stéblo kytici klasové se podobalo. Ještě před několika lety naseto ve Slezsku zrněk pšeničných, jež nalezena byla v Egyptě v rakvi mumii chovající; a aj! pokus ten zdařil se úplně, nad očekávání. Z každého zrnka vyrostlo 30 až 50 stébel velmi vzácných; klasy měly po 50 až i po 80 zrnkách. Hrst toho semene dala úžitku dvě a půl čtvrtě měrice.

„Samou toliko královskou stolicí tebe převýším.“ Povýšení Josefovo k důstojnosti prvního velmože po králi nebylo mu nikterak podnětem ku pýše. Josef nebyl v neštěstí malomyslným a ve štěstí pyšným, i dobré i zlé z rukou Božích s touže přijímaje pokorou. „Kdo se ponížíje bude povýšen.“

„A sňal prsten s ruky své a dal jej na ruku Josefovu.“ Toť bylo znamením, že nejvyšší moc jemu odevzdává. Takového královského prstenu pečetního používáno ku pečetení královských rozkazů místo podpisu.

„Že jest ustanoven nad e v š í z e m í e g y p t s k o u.“ Osvobození Josefovo ze žaláře a jeho povýšení na důstojnost místokrále, znázorňuje povýšení člověka z útrap a pronásledování tohoto světa do věčné slávy: „Blahoslavení, kdož pro spravedlnost trpí pronásledování, neboť jejich jest království nebeské“ (Mat. 5.)

I nazval jej jazykem egyptským „zafnatpannach“ t. j. spasitel světa. Čtvero čestných odznaků dostalo se Josefovi: 1) prstenu s královskou pečetí, jenž značil moc zákonodárnou, 2) roucha bílého, jež toliko král a kněz nosili, 3) zlatého řetězu, znaku to nejvyššího soudce, 4) slavného svolání za vladaře.

Poučky: I upřímná soustrast, již Josef při zármutku spoluvěznů jeví, hodna jest našeho následování.

„Radujte se s radujícími, plačte s plačícími“ (Řím. 12, 15). Snížení bylo Josefovi cestou k povýšení. Neopouští tedy Hospodin těch, kdož pro ctnost a spravedlnost snížení a strasti trpí. „Vímeť, že milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému“ (Řím. 8, 28). Pán hojně odměnil Josefovi, cožkoli pro něho trpěl a obětoval. Za nenávisť bratří vlastních dostalo se mu milosti a lásky královy; za to, že byl ponížen a prodán z vlasti, povýšen jest v Egyptě; za okovy, jimiž upoután byl v žaláři, ozdoben jest řetězem zlatým; za to, že spoluvěznům sloužil, učiněn nejvyšším knížetem po králi; za potupný žalář, v němž úpěl, posazen jest

do vozu královského; a za to, že povrhl cizoložnicí a tělesnou rozkoší, dána mu vysoce urozená manželka.

§. 52.

Synové Jakobovi dvakrát jedou do Egypta.

(I. Mojž. 42—43).

Povýšením Josefovým měla jednak jeho věrnost a bázeň Boží dojítí odplaty a země, jakož i Jakob sám se svou rodinou od hladu osvobozen býti, jednak mělo se tím přestěhování vyvolené rodiny do Egypta přivoditi. Dříve však, nežli to se sběhlo, bylo třeba, by srdce Josefovo pro bratry a bratrův srdce pro Josefa bylo získáno a přetržená domácí svornost rodiny zase byla obnovena.

„Nyní zkusím vás.“ Josef poznal ihned bratry své; než tito nepoznali ho, neboť za těch 22 let, co meškal mimo dům otcovský, změnila se naprosto postava jeho. Tváře se přísně oslovil bratry chtěje zkouseti je, zdali by s touže nelidskostí měli se k nejmladšímu bratru jako druhdy k němu.

„A mluvili vespolek: hodně toto trpíme.“ V dějinách Josefových dlužno na zřeteli míti prozřetelnost božskou, již Bůh vše řídí, již nikdo nemůže se protiviti. „Člověk míní a Bůh činí.“ Bratří zle chtěli Josefovi učiniti, aby zamezili budoucí jeho slávu, a aj! Josef slavným se stal; onino chtěli ho ponížiti, a Pán jej povýšil. Lidská moudrost není s to, aby záměry Boží v niveč uvedla.

„Proto přišlo na nás toto zlo.“ Trest jim otevírá zrak, ježž vina kdysi uzavřela. Možnáť ovšem na čas svědomí ukojiti, ale nemožno navždy je utlumiti; probouzí se činíc výtky, anof jest hlasem Božím a instou zlého.

„Josef odvrátil se maličko a plakal.“ Útlé a citlivé srdce Josefovo propuká v pláč, láska k bratrům v něm nevyhasla. Josef zkouší je nikoliv ze msty neb nelidskosti, ale chce toliko seznati změnu jich smýšlení a dáti jim příležitosti, by z viny své se káli.

„Vy pak odejděte svobodni k otci svému.“ Zde horovala zkouška; nebo zde mělo na jevo přijíti, zdaž k Benjaminovi, nynějšímu miláčkovi otcovu, rovněž tak tvrdého srdce budou, jako kdysi k Josefovi — a oni obstáli ve zkoušce. Vyzná-

vajíť upřímně a dobrovolně před Josefem svůj dřívější zločin; zvláště pak dosvědčují úplného obrácení myslí slova Judova, v nichžto mimo hluboký bol a skroušenost také se vyjadřuje nepřetvářená soustrast s otcovými šedinami a nejrůznější láska ku pacholeti, jemuž otroctví hrozí.

P o u č k y : Na bratřích Josefových zřejmě spatřujeme, kterak spravedlnost Boží každému odplácí podle skutků jeho. Druhdy uvrhli Josefa do jámy, nyní sami u vězení držáni jsou.

Jakob nechtěl podržeti peněz, jež v pytlích nalezl, nýbrž poslal je jako cizý majetek do Egypta nazpět. Nikdo nepovažuj za majetek svůj, čehož spravedlivým způsobem jsi nedobyl. „Běda tomu, kdož množí věci ne své“ (Hab. 2, 6). Bratří Josefovi žili v ustavičném strachu, protože vědomí viny je všudy provázelo. Vniterný nepokoj a strach jsou následkem každého hříchu. „Není pokoje bezbožným“ (Is. 48, 22).

Jako bratří Josefovi používejmež i my každého zkoušení strastmi a protivenstvím života za prostředek ku polepšení a zdokonalení sebe.

§. 53.

Josef dává se bratřím poznati.

(I. Mojž. 45).

Když bratří ve zkoušce šťastně obstáli, a svého úplného polepšení dosvědčili, nemeškal Josef, jim dáti se poznati a je laskavě objati.

„Já jsem Josef“ a t. d. Ač Josef mohl ku pomstě moci své oproti bratřím použití, neučinil tak; alebrž splácí dobrým za zlé.

„Ne vaší radou, ale vůlí Boží jsem poslán sem,“ t. j. dopuštěním a řízením Nejvyššího. Bůh nechceť zlé, ano nejsvětější jeho vůli protíví se, alevšak je připouští, by z něho pošlo dobré buď pro hříšníka neb pro blaho všech neb jednotlivcův. Zřejmým toho dokladem jsou dějiny Josefovy. Neboť Bůh připustil hříchy bratří jeho: a) aby ctnosti jeho zkoušel a utužil, b) aby ctnosti jeho povýšením odplatil, c) by starého Jakoba a jeho čeleď v nouzi potřebným chlebem opatřil, d) veškerý Egypt taktéž dostatečným pokrmem ošetřil a zachoval, e) aby bratry Josefovy

jich nepravostí zbavil a napravil. Také hříšník posléze ač proti vůli své Bohu slouží; službu tu dobrovolně koná spravedlivec.

P o z n a m. J o s e f e g y p t s k ý jest sedmým a nejkrásnějším nástinem osoby Kristovy: Josef jest nejmilejším synem otce svého, Kristus jest nejmilejším synem Otce svého nebeského; Josef pestrobarevnou sukni, obrazem to jeho rozmanitých ctností byl ozdoben: Kristus Pán podle svého člověčenství všelikými ctnostmi taktéž jest oslaven; Josef předpovídá svými sny bratřím budoucí svou slávu, a proto závist, nenávisť a protivenství bratří jest jemu zakoušeti: Kristus oznamuje židům, svým bratřím, budoucí svou velebu a slávu, a proto i jemu závist, nenávisť a pronásledování jest trpěti: Josef poslán od otce k bratřím: Kristus poslán od otce nebeského k lidem, bratřím svým, aby je spasil; Josef přijda k bratřím jest od nich týrán, prodán a cizým obchodníkům vydán: Kristus vystoupiv mezi židy tolikéž od nich jest trýzněn, Jidášem prodán od židů, pak vydán cizincům, Římanům, kteří jej ukřižovali; Josef pro zločin, jehož se nedopustil, odsouzen a do žaláře uvržen: Kristus tolikéž pro nepravosti, jež nespáchal, byl odsouzen a usmrcen; Josef mešká u vězení mezi dvěma nešlechetníky, předpovídaje jednomu osvobození, druhému smrt: Kristus Pán pní na kříži mezi dvěma zlosyny, jednomu připovídá ráj a druhého ostává zátratě; Josef ponižením a vězením dochází moci a slávy: Kristus Pán ze stavu ponižení povznáší se do stavu povýšení a oslavy na nebi i na zemi; Josef oprosňuje Egypt záhuby: Kristus svět věčné smrti; Josef v Egyptě vyvolán za osvoboditele a spasitele, jsa ctěn a veleben po veškeré zemi egyptské: Kristus Pán ohlášen veškerému světu za Vykupitele a po všech světa končinách oslaven, žehnán; Josef dříve od cizinců než od vlastních bratří osvoboditelem nazván: Kristus dříve od pohanů než od židů, svých bratří, za Spasitele světa uznán; dokud bratří Josefovi nepřicházejí k němu, by obilí nakoupili, hladem téměř umírají; dokud židé ku Kristu neobráti se, lačněti budou po pravdě, otročíce bludu a pověře. Posléze ustanovili bratří Josefovi do Egypta odebrati se; a konečně i židé odhodlají se ku Kristu přijíti, dadouce pokřtíti se. Josef od bratří opět poznán, odpouští jim, objímá a oblažuje jich: Kristus tolikéž židům jej za Spasitele vyznávším odpustí a požehnáním i milostí oblaží. — Nástin ten udává, že mesiáš vlastním lidem bude

pronásledován, a zevrubně učí, že 1) pro zločin, jehož nespáchal, bude odsouzen, 2) určí, jakým řádem národové k Spasiteli a jeho učení budou obraceti se, napřed pohané, pak židé, 3) objevuje lásku Vykupitelovu nepřítelům odpouštějící.

P o u č k y : Josef netoliko odpouští bratrům, nýbrž snaží se také srdce jejich lítostí rozvlněné utišiti a je pokud možno o m l u v i t i. Za jeho příkladem jest každému kráčet, kdožkoli naplniti chce přikázání Páně: „Milujte nepřátely své, dobře činite těm, kteří vás nenávidí“ (Mat. 4, 44).

D ě t i n n o u p ó č í o staříckého otce projevenou, plnil Josef na příklad všem dětem velevážné slovo: „Synu pomáhej otcí ve stáří; nebo dobrodiní otcí učiněné nepřijde v zapomenutí“ (Sir. 3, 14—15).

Konec, ježž Josefův osud vzal a jehož bratří netušili a k němuž tím méně byli zaměřili, patrně potvrzoval slova Hospodina: „Nejsou zajisté myšlení vaše ani cesty vaše cesty mé“ (Isai. 55, 8). I zlé, čeho Bůh dopouští, an svobodné vůle lidské zrušiti nechce, u m í t a k ř í d i t i, že jeho vyšším záměrům sloužiti musí.

§. 54.

Jakob stěhuje se do Egypta.

(I. Mojž. 46).

Posledním účelem Josefova povýšení v Egyptě bylo, by vyvolená rodina přestěhovala se do Egypta, kde podle úradku Božího rozvětvení se měla v národ. Bůh oznámil Jakobovi svou vůli a tento nemeškal, pokynutí Božího uposlechnouti.

„I j d a I s r a e l s e v š í m c o m ě l, p ř í š e l k s t u d n i c i p ř í s a h y a z a b í v t a m o b ě t i B o h u, s l y š e l h o u v i d ě n í n o ě n í m.“ Rodina Jakobova 70členná odebrala se na rozkaz svatého arcioťce z údolí Mambre do Bersaby čili k studnici přísahy; místo to na jižní hranici země Kananejské a arabského poloostrova ležící vzalo název ten od úmluvy mezi Abrahamem a Abimelechem uzavřené a přísahou ztvrzené, což stalo se u studnice, již Abraham dal kopati. Tu zastavil Jakob chtěje, než opustí otčinu, s Hospodinem poraditi se, aby snad, kdyby cesta ta nebyla po vůli Boží, nestal se nehodným božských přípovědí. Než Bůh zvláštním zjevením dal mu na srozuměnou, že podnik jeho s úrad-

kem božským úplně se shoduje. Potěšen tímto bohozjevem ubírá se Jakob se svojinci dále k hlavnímu městu do Egypta.

„Už rád umru, že jsem užíel tvář tvou a živého tebe zůstavuji.“ Tak, dí sv. Zlatoústec, řídí Bůh vše vzhledem k vyvolencům svým, střídaje v životě jich slastné i strastné osudy s úžasným podivem.

„Prosíme, a bys nám služebníkům svým kázal býti v zemi Gessenské.“ Že Josef bratrům přikázal, aby se jako pastýři před králem představili, nestalo se bez příčiny; nebo pastýři byli Egyptanům ohavností, protože zabíjeli zvířata, jimž Egyptané jako bohům klaněli se; a kromě toho považovali Egyptští život kočovnický za nejvyšší surovost a nevzdělanost. To krále, jenž jak se zdá, též stáda měl a kočovníkům nepřízniv nebyl, přimělo k tomu, že čeledi Jakobově bydlisté od Egyptanů odloučeného popřál, k němuž krajina Gessenská nejlépe se hodila. Jest to východní část Egypta, ohraničená k východu pouští arabskou, k západu Pelusským ramenem Nilovým, rozkládající se až ke hranicím Palestinským a hojnost žirných pastvin mající. Že pak bratří Josefovi toliko za dovolení prosili, by jako cizinci v Egyptě dlíti směli, stalo se proto, že za přípověďmi božskými věděli, že nikoliv Egypt, nýbrž Kanaan jest vlastí jejich.

„Potom uvedl Josef otce svého před krále.“ Josef nikterak nestyděl se za staříckého otce, ale ctil jej představit ho králi. Byť děti od Boha sebe více hodnostmi neb bohatstvím byly obdařeny neslušíť jim, aby za chudé a staré rodiče se styděly; anobrž svatou jich povinností jest rodičům všechnu úctu vzdávati. — Věhlasný Tomáš Morus pro své rozsáhlé vědomosti a nenepatrné zásluhy stal se kancléřem říše anglické, dostoupiv tím vrcholu hodnostářství zemského. Otec jeho však mnohem menším byl úředníkem jsa toliko soudním radou; a předce mladší Morus nikdy neopustil domu otcovského, než byl otce slušně pozdravil a na kolenou za otcovské jeho požehnání poprosil. I v soudní dvoraně, kdež nejvyšší sbor soudcův se byl scházel, neopomenul u přítomnosti všech úředníků otcu uctivě se pokloniti a za požehnání ho žádati. — Když papež Benedikt XI., syn chudých rodičův, na prestol apoštolský byl povýšen, žila ještě jeho matka stařícká. Zaslechnouc, že synáček její papežem se stal, odebrala se do Říma, by než zemře ho ještě jednou spatřila a všeho do-

brého mu přála. Některé vznešené paní římské seznavše, že chudinka ta matkou papeže jest, nechtěly, by v oděvu prostém, jakový venkovanky nosily, před pápežem se objevila. I daly jí šaty skvostné, načež k náměstku Kristovu se odebrala. Tento tváře se, jakoby jí neznal, pravil: „Toť není matka má; moje matka není vznešenou paničkou, alebrž toliko chudou pradlenou.“ Ze slov těch znamenala ihned, že syn její, papež, nechce, by oděv svůj měnila; i svlekla všechny skvosty, vzala obyčejný šat na sebe a vrátila se k papeži. Sotva ji tento zočil, přikvapil k ní a vroucně ji políbiv řekl: „Nyní poznávám zase v tobě svou matičku vždy stejně milovanou.“

P o u č k y: Jakob maje opustiti půdu otcovskou a do cizí země odebrati se, obětoval Bohu. I my chtějíce rozhodný krok učiniti a důležitou věc podniknouti, máme nejprvé Boha za o s v ě c e n í prositi.

Považujmež i my jako Jakob vezdější život z a p u t o v á n í, a nepouštějmež nikdy cíle tohoto putování — vlasti nebeské — ze zřetele.

§. 55.

Poslední dnové Jakobovi a Josefovi.

(I. Mojž. 47—50).

Posledním úkolem Jakobovým bylo, aby drahocenný poklad vyvolené rodiny, dědičný to poklad zaslíbení mesiášského, nejinak než na něho samého přenešen byl, opět dále přenesl na j e d n o h o z e s y n ů s v ý c h. Úkolu tomu dostál Jakob v posledním požehnání nad syny pronešeném.

„P o c h o v á š m n e v h r o b ě p ř e d k ů m ý c h.“ Jakob nechtěl v Egyptě, nýbrž v zemi Kananejské býti pochován, protože 1) v zemi zaslíbené blíž svých otcův Abrahama a Izáka chtěl odpočívati, 2) chtěl své potomstvo v naději a očekávání návratu do země zaslíbené utvrditi, 3) přál si, aby jeho a otcův hrob potomkům byl pomníkem víry, zbožnosti a ctnosti, 4) věděl, že zaslíbený Vykupitel v zemi Kanaan se narodí, tam žíti bude, umře a z mrtvých vstane, a s ním chtěje jednou z mrtvých vstáti, chtěl i s ním v téže zemi býti pohřben.

„P o v o l a l p a k J a k o b s y n ů v s v ý c h a p o ž e h n a l j i m.“ Jakob umíraje žehnal synům svým a nejstarším dvěma

synům Josefovým — Efraimovi a Manasesovi, i předpověděl jim, co potomky jejich mělo potkati. Právo prvorozenství odňato bylo nejstaršímu Rubenovi, an těžkého se byl dopustil hříchu a tím práva toho nehodným se stal; výhody z práva toho vyplývající přešly na Judu, čtvrtého syna Jakobova; Juda tudíž i odůstojněn přípovědí, že Vykupitel z jeho pokolení se narodí, a že kmen jeho bude panovati až do příští Vykupitelova; pravilť Jakob k němu: „Nebude odjata berla od Judy, a kníže z beder jeho, dokavadž nepřijde, který má poslán býti a on bude očekávání národu.“ Jakob předpověděl Judovi, 1) že svrchovanou moc nad bratry míti bude; přirovnaltě ho lvíčeti; 2) že větším než bratří bohatstvím bude vládnouti, což naznačil hojností mléka a vína; 3) že oplývati bude vážností, ana mu berlou čili žezlem naznačena; 4) že z jeho rodu pojde mesiáš, 5) že rod jeho bude vládnouti ostatním kmenům, až přijde, jenž národy shromáždí.*

*Že všechny tyto okolnosti v proroctvu Jakobově zahrnuté do podrobná na pokolení Judově se naplnily a k messiáši prohlédaly, dokazují jednak výklady nejmoudřejších rabbínův jednak učení všech církevních otců východních i západních. Dějiny svědčí: 1) kmen Juda byl vždy nejčetnější, což vysvítá z počítání lidu na poušti konaných a z popřednictví (berlou naznačeného), jež ostatní kmenové uznávali. 3. Mojž. 1, 27. 26, 22. — 5. Mojž. 33, 7. — Jos. 15. — Soud. 1, 2. 20, 18. — 2) Při rozdělení zaslíbené země dostalo se kmenu Juda údělu největšího: v obvodu jeho leželo hlavní město celého národu, Jerusalema, jehož okolí slynulo vinařstvím. 3) Kmen Juda byl vždy i za Saula mocnější všech ostatních kmenův a po smrti Saulově zvoliv Davida za krále tvořil zvláštní stát. Za Roboama vyspěl na zvláštní království prozvané Judským, kteréž pak často stálo v čele ostatních desíti kmenů. V zajetí babylonském království Judské si zachovalo samosprávu, čehož důkazem jsou dějiny eudné Susanny, proroka Daniela, kniha Esterina 16, kdež určité praveno, že židé zákony svoje si zachovali. Po zajetí tolikéž se udrželo jako národ s vlastními zákony a vlastní vrchností; tu se rozšířilo tou měrou, že kmenové Levi a Benjamin s ním v jeden celek splynuvše názvů svých pozbyli a jméno synové Judovi čili židé dáno pak všemu Jakobovu pokolení. 4) Za času Makkabeův či Asmoneův kmen Juda předkoval kmenu Levi, an takofka sám tvořil celý národ židovský, jehož vůdcem byl učiněn. Posléze spravována říše senatem a lidem židovským, v jehož jméně knížata jednali (I. Mak. 12, 16. — Jos. Fl. ku. 11. hl. 4.; list Antiocha krále k židům). 5) Za nadvlády římské moc Judova valně byla pokořena. Římané knížetem ustanovili Heroda cizince, za něhož messiáš se narodil. Až do té doby kmen Judův zachoval svůj rodokmen, své statky a svou přednosť; jakmile však messiáš přišel a lid židovský v jednu novou církev soustředil, pozbyl Judův rod všeho významu, byv jen nástínem Spasitelovým.

„A když dokonál přikázání, složil nohy své na lůžko a umřel.“ „Blahoslavení mrtví, již v Pánu umírají; nebo skutkové jejich následují jich“ (Zjev. 14, 13). Sv. Ambrož umíraje pravil: „Tak jsem nežil, abych se styděl, dále ještě mezi vámi žíti; než ani se nebojím umřítí, anť Pán dobrým jest.“ Sv. František Serafinský takorba na sotnách ještě zpíval. „Otče!“ napomínali ho bratři, „kdo umírá, slzí a nezpívá.“ „Já však“, dal v odvet František, „nemohu než zpívati, an pevně předsvědčen jsem, že již brzy na Boha patřiti budu.“ Sv. Benedikt dal šestého dne před smrtí otevřítí hrob, v němž měl odpočívati, a s lahodným úsměvem zíral na místo svého odpočinku. V den, kdy smrti očekával, dal se do chrámu Páně přinésti, aby svátostmi umírajících byl zaopatřen. Jako druhdy božský Spasitel při poslední večeři tak i světec ten po sv. přijímání otcovsky napomenuv učně své vypustil, opíraje se o některé bratry, ducha u vroucí modlitbě a s rukama k nebi pozdviženýma

„Josef přikázal lékařům, aby vonnými věcmi pomazali otce.“ Tak učinil po obyčeji Egypťanův. Pomazání či balsamování mrtvol dělo se tu trojím způsobem: a) vstříkanou vodou do dutiny hrudní mrtvola vymyta a uložena byla po 70 dní do salajky, jíž vše až na kůži a kosti (hnaty) stráveno; b) vpuštěn do mrtvoly olej cedrový, tato do kyseliny dusičné pak uložena, čímž droby stráveny, a z mrtvoly nic než kůže a kosti (hnaty) pozůstaly; c) vyňat zahnutým železem mozek chřípěmi, lebka věcmi vonnými naplněna, tělo na boku levém rozříznuto, droby vyndány a do Nilu vrženy; pak se mrtvola vínem datlovým s vonnými věcmi vymyla a po 70 dní v salajce ležeti ostala, načež vzácnými obvinadly klím napuštěnými ovinuta a tak jako mumie do rakve z dřeva drahocenného vložena byla. Třetí způsob pomazání mrtvoly bylo s nenepatrnými výlohami spojeno a tudíž toliko od zámožných upotřebeno. Bez pochyby dal Josef svého otce třetím způsobem pomazati. Tak připravené mrtvoly — mumie řečené — vysechše sta — i tisíce let neporušeny setrvaly. V Egyptě bylo vedle příbytků obydlených takové množství prostranných jeskyní s mumiciemi, že vším právem města mrtvých nazvány býti mohly.

„Josef umřel, vyplniv 110 let života svého.“ Brzy po smrti otcově rozžehnal se i Josef s tímto světem a po přání svém pochován v pohřebišti dědičném v zemi Kananejské.

Význam přebývání Israelitův v Egyptě.

Bydlení potomků Jakobových v zemi Faraonův bylo pro jejich příští povolání veledůležito; nebo v nastávajícím novém občasí, kdy rodina Jakobova v národ vzrůstí měla, běželo především o to, aby Israel jednak od rozptýlení a smíšení s jinými národy byl uchráněn, jednak, aby si vzdělání zjednal, jež by jej uschopnilo, býti opatrovníkem a zvěstovatelem zjevení Božího.

Ku dosažení toho obojího účelu povýtečně hodil se Egypt. Rozptýlení neb smíšení v Kanaaně neúchranného nebylo se v Egyptě při ošklivosti Egyptanů před pastýřskou třídou co obávati. Mimo to naskytala se v Egyptě Israelským mnohonásobná příležitost, aby si vzdělání ku světodějnému povolání potřebné zjednali; nebo vedle orby s velikým promyslem pěstované kvetli zde všichni druhové řemesel a průmyslu; zde pěstovány krásné umění neméně než vědy, zvláště matematika (počtářství, mechanika, strojnictví) a astronomie či hvězdářství; zde viděti bylo velepoučný obraz spořádaného ústrojí státního.

Počíná pak vzdělání Israelitův v Egyptě teprv dobou, kdy jich ku stavbám a jiným zemským pracím použito a kdy tuhé nátisky jim od Egyptanů snášeti bylo. Ke stavbám dováželi kamení z kamenolomů u rudého moře, dělali cihly, z nichž staré stavby egyptské částečně jsou složeny, a nad to pomáhali i při obdělání polí. Že mezi Israelity byli mužové, této příležitosti ku vzdělání používající, dokazuje umělecká stavba stánku úmluvy hned po vyjití z Egypta podniknutá.

Jakkoli pak vzdělanost egyptská Israelským prospěšna byla, předce jim zase hrozilo nebezpečnoství ze strany náboženství, které ve příkrém stálo odporu s právou věrou. Náboženství Egyptanů totiž bylo zbožňováním přírody v rozličných způsobách. Nejenom slunci a měsíci, Nilu a zemi vzdávala se pode jménem Osira a Isidy božská pocta, nýbrž klaněno se i zvířatům, Apisovi, černému to býku, psům, kočkám, krokodilům a to jako bohům.

Avšak od nebezpečnoství s této strany Israelitům hrozícího chránily je nátisky Egyptanův; nebo nátisky ty vzbudily

v Israelitech nechť k Egyptanům a tudíž i k jejich náboženským obřadům, i utvrdily jejich vědomí národní a tím je také utužily v přidržování se vlastní řeči a víry. Z toho lze vysvětliti, kterak rozdělení na rodiny a kmeny tou měrou udrželo se, že Mojžíš je podle tohoto rozdělení vyzvati, shromáždit a vyvésti mohl.

§. 57.

J o b.

Věrojatně za času strádání Israelských v porobě egyptské sběhla se událost vypravovaná v knize „Job.“ Snad ku potěšení strádajících Israelitů kniha ta o Jobovi a svízelných i trpělivosti jeho složena byla. Byl pak Job bohatý arabský kníže pastuší, žijící v zemi Hus t. j. v části pusté Arabie, mezi Edomskou a Chaldejskou zemí se rozkládající. Klaněje se jednomu pravému Bohu obcovať svatě před ním. Hospodin chtěje ctnost svého ctitele zkusiti a vytříbiti, dopustil, že satan jemu mnoho zlého učinil. Přátelé Jobovi přišedše ho potěšit, stali se jeho hanlivými tupiteli obviňující ho pro jeho strasti z nejhrubších zločinů. Job odpovídá na jejich slova v rozmluvě střídavě. Nepopíráť, že Bůh na každém člověku shledati může vinu, pro niž by jej trestal, avšak hájí své neviny a touží na svou bídu, při čemž ač s oddaností strádaje, předce nejednou tak daleko zabíhá, že se na Bohu příčiny svého utrpení dotazuje. Popírá, že bezbožní vezdy neštěstím, zbožní štěstím navštěvováni bývají, a posléze s neodolatelnou výmluvností prokazuje větu, že Bůh v nevýzpytné moudrosti své při strastech pobožných lidí tajné má úmysly. Ku konci objeví se sám Bůh, aby narovnal spor; pokárav Joba, že se opovážil s ním přfti se, kárá tím důtklivěji jeho přátele a odkazuje krátkozraké lidi na svou nevystižitelnou moudrost a všemohoucnost. I odměňuje věrnost a trpělivost Jobovu, an ho k většímu štěstí a blahu povyšuje, nežli prvé měl.

„Byl muž v zemi Husské jmenem Job.“ Job, ctitel živého Boha byl jako arcioťcové Abraham, Izák, Jakob tolikéž králem, knězem i prorokem. Země Hus nebyla neúhlednou, an prorok Jeremiáš (25, 20) o několika králích Husských zmínku činí.

„Byl ten muž veliký mezi všemi východany.“ Velikým sluje Job jednak pro svou zámožnost ponejvíce z dobytka se skládající, jednak pro vznešené ctnosti. Vzhledem k oběma

těmto věcem právem Job velikým nazván, an velikou ctnost a rozšafnost s velikým bohatstvím slučovati uměl, seč jen málo lidí jest. Nebo statky světské mnohými nebezpečnostvými blahu duševní zahrožují; proto dí Ježíš, že nesnadno, by bohatec vešel do království nebeského. A předce může člověk statky zemské míti na duši škodu nebera. Tak měla se věc s Abrahamem, Davidem, Ezechiášem, Josiášem a s Jobem.

„Bůh dopustil satanovi, aby ho zkoušel.“ Toliko s dopuštěním Božím mohl satan zbožného Joba zkoušeti a na statech i na těle jemu škoditi. Bůh dopouští takové pokušky, chtěje ctnost zkoušeti třibiti a utužiti. Svatých otcův učením jest, že ďábel zejména ty, již po dokonalosti touží, zkouší. I dí sv. Řehoř papež: „Ďábel se nenamáhá, aby obtěžoval ony duše, jež svým vlastnictvím býti zná. Než tím více roznicen jest oproti nám, ani ho ze srdce svého jako z jeho náležitého příbytku vypuditi usilujeme.“ Pročež napomínáť Duch sv. řka: „Synu přistoupě k službě Boží stůj ve spravedlnosti a v bázni, a připrav duši svou k pokušení“ (Sir. 2), 1).

„Potom ranil satan Joba nežitem nejhorším.“ Pravdě podobno, že to byla nemoc malomocenství, nemoc to rovněž ohyzdná jako zhoubná. Zprvu jeví se na kůži jako neštovice, pak se dále rozzírá, poruší všechnu kůži od hlavy až do paty, později také do masa až i do kostí se zabere, tak že údy z těla odpadávají a člověk za živa hnije, až smrt bidnému životu konec učiní. Nemoc ta jest nákažlivá, tak že i pouhý dech takového bidáka jest nebezpečný. Živý to obraz nebezpečnosti hříchu! Proto malomocný ze společnosti lidské vyloučen byl; nejbolestnější druh nemoci té, při níž k tělesným trápením ustavičný nepokoj a soužení mysli se přidružily, jest elephantiasis, kterou nohy až k tloušťce nohy slonové otekly.

„Řekla pak k němu manželka jeho: Ještě ty trváš ve sprostnosti své?“ Dopusštěním Božím byl Job nejprve veškerých statků i dětí zbaven. Zkouška ta byla trpká i bolestná, a na znamení žalosti roztrhl Job roucho své, oholil hlavu a padna na zem se poklonil, avšak neodvrátil se ani o vlas od cesty práva a pravdy, doznáváje u všech pohromách božské prozřetelnosti člověku dávající i odnímající, jak toho potřeba duševní

žádá. Napotom zastížen Job neduhem přebolestným; neboť domníval se satan, že Job ohrožen jsa na životě Boha jistě se spustí a jemu se rouhati bude. Bolesti nemoci zvyšovaly posměch a potupa vlastní manželky; než i zlo to snášel Job s trpělivostí a nehrěšil.

„Tři přátelé Jobovi přišli těšit ho.“ Tito tři přátelé Jobovi Elifaz, Baldad a Sofar slují (Tob. 2, 15) králové. Bez pochyby byla to knížata pastýřská jako Job, přítel jejich. Sv. Řehoř svatými je nazývá, ani chyb a nespravedlivých proti Jobovi výtek toliko z nevědomosti se dopustili a nikoliv ze zlomyslnosti.

„Nemluvili jste o mně, což jest pravého.“ Nemluvili jste jako Job o mně, co pravého jest; vy soudíte dle zevnějšku, a předce často, kdož lidem se zdají býti spravedlivými, velikými bývají hříšníky před Bohem; a na obratě kdo od lidí bývá zhrdán a nevšímán, dochází u Boha záliby a odměny.

„A vrátil jemu Hospodin cožkoli měl Job dvě násobně.“ Co do bohatství Jobova podotýká sv. Augustin říka: Bůh dává bohatství i dobrým i zlým; dobrým, abychom nemněli, že bohatství samo sebou cos hříšného jest; zlým, abychom se nedomýšleli, jakoby bohatství pravým aneb dokonce jediným dobrem bylo.

Poučky: I spravedlivého navštěvuje Bůh strastmi a protivenstvím chťěje ctnosti jeho zkoušeti, tříbiti, a dokázal-li ve zkoušce věrnosti, tím slavnější jemu odplaty uděliti. „Jako zlato v peci zkouší Hospodin spravedlivých a jako oběť zápalnou přijímá je a časem bude ohled na ně“. (Moudr. 3, 6).

Jako Job máme i my pohromy, které Bůh na nás sesílá, s trpělivostí a s odevzdaností do vůle Boží bez reptání a hořekování snášeti řkouce s ním: „Hospodin dal, Hospodin vzal, buď jméno jeho pochváleno“.

Kdo pravou láskou k bližnímu jest prostoupen, bude trpící laskavě těšiti, a nezarmoutí je výtkami, náhlým a nelaskavým posuzováním. „Nesudte, abyste nebyli souzeni“ (Mat. 7, 1).

Tak pevně jako Job máme i my v budoucí z mrtvých vstání věřiti a doufati, a chťějíce oslavení svých těl súčasnití se, nesmíme těla svá nižádným hříchem pokáleti.

§. 58.

Pohled na dobu arciotečův.

Tak byl Bůh s arcioteči, jež si vyvolil uprostřed vzrůstající se nevěry a zrády, aby věru v sebe — v Boha pravého — na zemi zachoval a rozšířil, anof ostatní potomstvo Noemovo pomsty Hospodinovy jsouc nepamětlivo cestami nepravými, Bohu nemilými se ubíralo. Abraham však a všichni po něm patriarchové obcovali s Bohem sloužíce jemu věrně i zbožně; a Bůh těšil a sílil je přípověďmi o budoucím Vykupiteli, jenž z jejich pokolení pojíti a člověčenstvo měl spasiti. A arciotečové věřili slovu Božímu, a víra ta počtena jim ku spravedlnosti. Tak žili arciotečové v naději, že nadejdou blaženější doby, a těšili se, ani měli viděti den Páně, a patřili naň ve vzdálenosti. Hospodin však u moudrosti své neskonale víc a více přibližoval náplň času, kdy měl přijíti „kníže míru, jenž byl očekáváním národův.“

Doba druhá.

Čas od Mojžíše až ke Kristu Pánu čili zjevení Mojžíšovo.

(Od r. 1500 př. Kr. až do jeho narození).

§. 59.

Přehled doby této.

Za doby této jest lid Israelský nositelem zjevení Božího. Všechny řády, všechno zřízení a učení, kteréž Hospodin ustanovil, aby vyvoleným lidem věru v pravého Boha, naději ve Vykupitele zachoval a spásu cestu kleslil, počínaje od Mojžíše až do narození Spasitele světa, tvoří obsah zjevení Mojžíšova.

Stav vyvoleného lidu touto dobou nebyl vždy stejný; podle rozličnosti stavu toho lze sedm rozličných menších občasů rozeznávati.

Občasí první.

Mojžiš a zákonodání.

(Od roku 1500—1451 př. Kr.)

§. 60.

Přehled občasí tohoto.

400letým pobytem potomkův Abrahamových v Egyptě vzrostli tito v národ a přisvojili si tam vzdělání potřebného, aby zjevení Boží zachovati a šířiti mohli. Když tak docíleno, čeho přebýváním v zemi Faraonův dosíci se mělo, vyvolil Buh Mojžíše za nástroj, aby Israelity od útisků Egyptských oprostil a z Egypta vyvedl. Vyjitím odtud dostalo se Israelským především samostatného mezi ostatními národy postavení. Israelité však neměli býti národem jako jiní národové, nýbrž úradkem odvěčným ustanoveno, aby byli národem Božím, jenž víru v jednoho Boha a naději ve Vykupitele měl zachovati, jiným národům hlásati a spásu pro všechny národy připravovati: Israel měl býti národem vyvoleným.

K tomu účelu vešel Buh s národem vysvobozeným v úmluvu, dada mu jako nejvyšší a neobmezený vládce bohovládne zřízení (theokratickou ústavu), zvláštní zákon, bohoslužbu a svatyni, čímž jej ku světodějnému povolání jeho uschopnil a přispůsobil.

§. 61.

Rozmnožení Israelských, jejich utiskování; Mojžišovo narození, vychování a útěk.

(II. Mojž. 1—2.)

Lid israelský vzrostl za 430 let v Egyptě na 600.000 mužů branných (všeho všudy lidu bylo na $2\frac{1}{2}$ milionu). Takového množství selekajíce, počali Egyptané těžkými břemeny a robotami utiskovati potomky Jakobovy. Což když nespomohlo, vydán krutý Faraonův rozkaz, jenž směřoval k vyhubení Israelitův způsobem nejkratším, byl však řízením Božím námětkem, že Bohem vyvolený vysvoboditel uhněteného lidu hned po narození svém na dvůr královský donešen, tu ve všelike moudrosti Egyptanů vycvičen a tak ku vznešenému povolání svému uschopněn byl.

„Synové israelští rozmnožili se a zmocnivše se, náramně, naplnili zemi.“ Rozmnožení to dlužno přičísti na vrub všeridíci prozřetelnosti Boží; čím více jich utiskováno, tím více se zmáhali. Řádem tím naplnil Bůh přípovědi, jež arciotcům Abrahamovi, Izakovi a Jakobovi (I. Mojž. 22, 17. II. Mojž. 1, 7) byl dal*.

„Mezi tím povstal nový král nad Egyptem, kterýž neznal Josefa.“ Kdož novým králem byl, nepravít písmo sv.: podotýká jen, že král ten neznal Jozefa a jeho velikých zásluh, jichž o Egypt si byl vydobyl. V Egyptě panovali králové pode jménem Faraonův (t. j. králův), jichžto se mnohé dynastie čítají. Za vlády dynastie šestnácté vtrhli nedlouho před příchodem Josefovým Hyksové, válečníci to kočovní, do země a zarazili stálá sídla v nižším Egyptě, ješto stará dynastie na hořejší Egypt se obmezovala. Po třech stoletích pak vyhnání jsou Hyksové a stará dynastie s novým králem dosedla na trůn.

„Ustanovil nad nimi úředníky robot, aby je trápili břemeny.“ Kdy asi počaly tyto útlaky Israelitův? Nesnadno na otázku tu odpověď dáti, ač ne bez přičiny lze se domnívati, že pronásledování to nedávno před narozením Mojžíšovým vzniklo a 80 až 90 let trvalo. Nový král egyptský chtěl syny israelské utiskovati: a) jelikož se obával, že by tito s nepřátely zhoubnou proti Egyptanům mohli podniknouti válku; b) záviděl Israelitům, že blahobyt mezi nimi se vznášal, a že mohutností tělesnou i duševní nad ostatní vynikali; c) nenáviděl Israelity náboženstvím od pohanských Egyptanů se různící; Israelité ctili jednoho pravého Boha, obětovali jemu hovádky, jež Egyptané zbožňovali n. p.

*) Nad to připomenouti sluší, že dříve vstupovali tehdaž do stavu manželského a dále také živi byli; dále že panoval i u nich zlořád mnohoženství a že nebylo tolik obmezování v manželství jako za naší doby; a pak snadno zdánlivě ohromný počet ten si vyložíme a jej připustíme. — Ostatně dejme tomu, že za příčinou zmíněných těchto okolností oněch 67 či 70 židovských mužů, kteří do Egypta přišli (I. Mojž. 46, 8 — 25) bylo vesměs již dospělých, a že ve 30 letech průměrně po 8 dětech na živu zůstálých po sobě zanechali t. j. 535, a že pak v každých 30 letech jedna rodina průměrně 4 děti živé po sobě zanechala, tuf by byli Israelité již za 210 let počítali děti a dospělých pod 36 lety aspoň 2,195.456 lidí. A přičíme-li ještě k tomu, že židé často s Egyptčankami se spojovali a že mnozí již před 30tým rokem a jiní ještě po 30 letech rodinu měli, vzroste nám tento počet ještě více.

černého býka — Apisa. — Proč ale Bůh nátisky ty dopustil?

1) Stalo se tak na pokutu za hřích modloslužebnosti, již mnozí z Israelských se byli dopustili; 2) na pokárání lidu pro jeho smyslnou baživost; 3) aby touha po zaslíbené zemi v lidu tom se povzbudila a zachovala; 4) měly nátisky ty býti námětkem, aby všemohoucnost a kárná spravedlnost Boží v příštích desíti ranách všem národům tím více ozřejměla. — Úředníci robot byli dozorcí, jimž určeno bylo přísně k tomu dohlížeti, by každý israelita dílo na den uložené správně vykonal. Dozorci směli i tělesnými tresty pokutovati. Philo, učitel židovský, uvádí všeliké nátisky, jimiž Farao Israelské stíhati dal. Dí zajisté: král donutil k břemenům nejen muže tuzemce, alebrž i cizince; uložil jim větší než unést mohli břemena, jejichž počet každým dnem zvyšován jest. Kdo pro slabotu neb neduh robotám těm se vyhnul, odsouzen k smrti; největších surovců vyhledáváno a za robot úředníky jich ustanovováno; mrtvol těch, kdož vedrem a přílišnou prací zahynuli, nepochováno, ani povšimnuto.

Roboty, jež Israelským Egypťanům ustanovili, byly po výtce tyto: a) bylo jim cihly dělati, b) města, z nichž Pithom a Ramesses zejména se uvádějí, stavěti, c) příkopy kopati a do nich vodstvo Nílské sváděti a jím luka a pole zaplavovati; d) jehly či pyramidy hotoviti.

„Amram, muž z domu Levi.“ Amram byl druhorozeným synem Levi-ho a pojal za manželku Jochabed, dceru z pokolení Levi; Amram a Jochabed měli dva syny, Árona a Mojžíše, a dceru Marii.

„Pachole bylo krásné.“ Sv. Štěpan nazývá pachole to bohulibým; z toho lze souditi, že krása dítěte byla více nadpřirozená než přirozená. Flavius Josephus tvrdí, krása pacholete byla prý tak veliká, že nikdo bez jakéhosi okouzlení nemohl naň pohleděti. Nadpřirozená ta krása rozmáhala v rodičích dítěte toho důvěru v přípověď o narození jeho jim danou, i přiměla je k tomu, že sličného synáčka i přes strohý králův rozkaz v příbytku svém kryli. Jelikož však král v jednotlivých obydlích po novorozenátkách dal slídit, právem bylo mateři se obávati, že synáček od zřízenců královských v domě jejím by nalezen a ihned usmrcen byl. I dala ho do ošitky ze síti a vložila ji v rákosí u břehu řeky Nýlu.

„Stála zatím zdaleka sestra jeho a šetřila, co se s ním bude dít.“ Maria, sestra Mojžíšova byla tehda dívkou 10 až 12 letou; od matky dostala naučení, co by činiti a mluvit měla, kdyby třeba Egypťan ošitku spozoroval a po dítěti a jeho rodu se poptával.

„V tom dcera Faraonova sestupovala, by se myla v řece.“ Židovský dějepisec Josephus nazývá dceru Faraonovu Thermutis, a jiný praví, že byla prý jedinou dcerou a dědičkou královou. Přišlat, aby v Nilu, jehož řeky rákosím hojně jsou porostly, se myla. Bez pochyby bylo místo, kdež dcera králova chtěla se koupati, blíže královského paláce a odevšud uzavřeno; tolikéž lze domnívati se, že matka Mojžíšova, již procházky dcery královny v místa ta nebyly tajny, úmyslně dítě tam položila, chtěje v srdci princezny soustrast k pacholíku povzbuditi.

„Kteréhož ona vzala za syna.“ Než jak mohla Thermutis pachole to za syna přijati, an královský její otec s Israelity tak nelidsky byl nakládal? Odpovídáme slovy písma sv.: „Srdce králův jsou v rukou Božích.“ Ano Bůh to byl, jenž srdce Faraonovo soustrastí, slitovností nad sličným pacholátkem obměkčil. Pacholeti dáno jméno Mojžíš t. j. vyňatý z vody. Jak dlouho Mojžíš v domě matčině, již na odchování byl odevzdán, meškal, nikde se nevypravuje; že ale, dříve než bylo dítě odstaveno, rodinu neopustilo, s jistotou můžeme předpokládati; že však odstavení kojence i teprv po třetím roce se dělo, víme z II. Mak. 7, 27. Za doby útlého pacholetství učila matka dítě poznávati pravého Boha, jej milovati, k němu se modliti. Jak hluboko v útrobě Mojžíšově pojmy a city ty se zakořenily, o tom jasné dává svědectví veškerý jeho život. Když z let dětských pacholík byl vyspěl, přišel na dvůr královský, kdež ve vši moudrosti a vědě Egypťanů byl cvičen. Toť opět stalo se obzvláštním řízením Božím, any vědy v Egyptě nebyly všem všudy přístupny; toliko synové kněžstí a královstí měli před ostatními právo a výhodu, že ve vědách a umění směli býti cvičeni. Věru nelze tu než obdivovati moudrost božské prozřetelnosti, již Farao, kterýž nevinátka hebrejská zamýšlel zhubiti, nástrojem jest, aby proti vůli své v paláci odchoval a jako vnuka celoval toho, jenž kdysi lid Boží z rukou Egyptských měl osvoboditi. Bůh chtěl, aby Mojžíš, budoucí vůdce lidu israelského při dvoře Faraonově vychován

byl, neboť tam mu bylo sí osvojiti etnosti a vědomosti, jimiž ku svému povolání měl býti usposoben; pak měl jednou jako vyslanec Hospodinův s tím větší důstojností a vážností před králem se objeviti. Josephus Flavius vypravuje, Farao prý kdys pacholíku Mojžíšovi královskou korunu položil na hlavu; tento však strhl ji s hlavy, vrhl na zem a šlapal ji nohama. Egypťané prý s nemilou předtuchou pozorovali událost tu a žádali, by pachole bylo usmrceno; než Thermutis zachránila ho od pomsty Egypťských.

„Když pak jemu bylo čtyřicet let, vstoupilo na srdce jeho, by navštívil bratry své.“ Dosud žil Mojžíš při dvoře králově vzdělávaje se vědomostmi všelikými, ač sám ani slovera nezmiňuje, co za prvých těch 40 let věku svého byl podnikal. Často jmenovaný dějepisec židovský však vypravuje, že jmenem královým vedl válku s Aethiopskými a na hlavu je porazil. S jistotou můžeme také tvrditi, že Mojžíš i při dvoře králově pravého Boha, Boha otců svých ctil, jemu jedině se klaněje a modly u největší ošklivosti máje. Víru svou tajil, pokud toho čest Boží a spása bližního dovolovala; když pak později potřeba nadešla, by víru a náboženství své svobodně a zřejmě před králem i světem vyznal, nerozpakoval se učiniti, co povinnost žádala, aniž měl zření k tomu, že vyznáním tím zášť a nenávisť lidskou, škodu časnou na sebe uvalí. Volilť zajisté s lidem Božím, svými bratřími raději strádati, než v radovánkách světských a hříšných se kochati.

„Zabí v Egyptě na, skryl v písku.“ Mojžíš se zaujal jednoho z hebrejských bratrů svých, an nepraví veliké od Egyptě trpěl. Mojžíš chce tu sám o sobě bez zvláštního povolání Božího utiskovaného lidu svého pomstiti, ale pokořen jsa, dává se na útěk; než i tu muž Boží neochabuje u víře své a důvěře v Boha. Sv. Pavel dí o něm: „Věrou opustil Egypt, neboje se hněvu králova; nebo spoléhal na Neviditelného, tak jako by ho viděl“ (K žid. 11, 27.). Kdo Bohu slouží a dobře činí, tomu netřeba se báti, byť i násilím byl utiskován a pronásledován. — Sv. Athanasius jsa od Juliana, odpadlíka do vyhnanství vyhostěn a vida věřící hořekovati, ani měli svého otce a pastýře býti zbaveni, těšil je řka: „Nebudte málomyslni, jestiž to pouhý přímrak, jenž brzy zmizí.“ — „Není osamocen,“ dí sv. Cyprian, „koho na útěku Kristus sprovází; není opuštěn, kdo o chrám

Boží pečuje; kde koli jest, není bez Boha.“ — Když císařovna Eudoxia sv. Jana Zlatoústce zlým jejím záměrům se protivícího do vyhnanství chtěla poslati, dal jí světec ten v odpověď: „Ty, císařovno! chceš mne zastrašiti! Aj nevíš-li, že Bůh všudybytným jest, a že nebesa a země nejsou s to jej obstihnouti? Kamkoli na světě mne pošleš, věz, že všudy naleznu Boha svého!“

„Zdržoval se v zemi Madianské.“ Země Madianská byla částí Arabie nedaleko hory Sinai; krajina ta obydlená Madianity od Abrahama pochodícími rozdílna jest od země oněch Madianitův, již na východní straně řeky Jordanu přebývali a později, když Israelité do země zaslíbené se ubírali, tyto k modloslužbě svěsti chtěli, za což pak od Mojžíše přísně byli pokáráni. Než časem opět tak se rozmohli, že lid israelský sedm let jim byl podroben, až pak soudcem Gedeonem poddanství toho zničil.

„A bydlel u kněze Jethra, jehož dceru Seforu za manželku vzal.“ Jethro byl kníže pastušů jako Abraham, Izák, Jakob, Job; zároveň byl také knězem pokolení svého jako arciotcové před ním. Byl-li však knězem pravého Boha, z písmá sv. nevysvítá; než není s pochybností, že po vyjití Israelských z Egypta na poušť k Mojžíšovi přijda a všechny zázraky uváživ, jež Bůh v Egyptě byl učinil, pravému Bohu se klaněl a oběti zápalné jemu přinášel. — Dcery Jethrovy zanášely se pastýřstvím, jehož za oněch dob i dcery knížecí si všímaly a za zaměstnání to se nestyděly. — Dcery Jethrovy právě tou dobou, kdy Mojžíš do země Madianské přišel, od pastýřů neprávě byly utrpěly; což vida Mojžíš, zastal se jich. Když pak doma otec Raguelovi či Jethrovi zvěstovaly, že muž egyptský — za takového měly Mojžíše, an roucho egyptské pro větší jistotu nosil. od násilí surových pastýřů je byl ochránil, přikázal tento, by muže toho ihned pohostinu přijaly.

„Přisáhl tedy Mojžíš, že bude bydleti s ním“ t. j. dokud by ho Bůh nepovolal k dílu, jež jím vykonati hodlal. Jethro brzy zamiloval si Mojžíše jednak pro krásné jeho vlastnosti, jednak pro vznešené ctnosti, kteréž muž Boží na jevo dával; proto nejen že mu jednu ze sedmi svých dcer — Seforu — dal za manželku, nýbrž přál si také, aby zeť jeho vždy u něho ostal

Poučky. Marně usiloval král egyptský rozmnožování Israelitů zabrániti; nebo úradkové Boží nezvratni jsou, aniž mohl lidé je zmařití, alebrž jest jim i mimo nadání a bezděky k jich uskutečnění pomáhati.

Egyptané utiskující rodinu Josefovou, vysvoboditele svého, jednají nevděčně. Vděčný nikdy nezapomíná na svého dobrodince i (odsluhuje se toho) co od něho vzal, za to odsluhuje se jeho potomkům.

Podivně bdí božská prozřetelnost jak nad Mojžíšem tak nad maličkými, vysvobozuje je nejednou z patrného nebezpečství.

Slitovně přijala dcera králova plačící pacholátko. Neméně slitovného srdce žádá Bůh také od nás. „Kdož by koli přijal jednoho z maličkých těchto ve jménu mém, mne přijímá.“ (Mat. 18, 6.)

Mojžíš zabíjeje nespravedlivého Egyptana, jednal sice podle spravedlivé horlivosti, dal se však od ní příliš daleko unést: Horlivost naše buď osvědčena, nevykročujíc z pravé míry, jinak více škodí než prospívá.

§. 62.

Povolání Mojžíšovo.

(II. Mojž. 3-4).

Víceleté bydlení Mojžíšovo v zemi Madianské nebylo bez účelu. Bydlením tím dovrzenost působení jeho pro budoucí povolání. Podána mu tam příležitost, aby egyptské vzdělání své zkušenostmi života obohatil a horlivost pro svobodu a blaho lidu svého vytréboval. Tu učil se sloužiti, jenž povolán byl, aby jiným velel a jich vůdcem byl. Tu k jeho ohnivé horlivosti mládežnické přidružila se povážlivost a obezřetnost stáří. Když takto Mojžíš ku svému povolání dokonale vzdělán a působen byl, vznešeno naň poslání, by utlačovaný lid svůj z egyptské poroby vysvobodil.

„Mojžíš pásł ovce Jethra, testě svého“, a sice 40 let. Philo, židovský mudrlec praví, že Mojžíš za těch 40 let seznal a) jak lid Israelský řídití má, b) poznáním a rozjímáním věcí božských se zaměstnával, c) často na modlitbách trval,

d) první knihu svou sepsal, aby utiskované syny israelské potěšil a příkladem arcioctův povzbudil a posilnil.

„Hnal stádo daleko do pouště.“ Mojžíš miloval tichou samotou na poušti, aby věci božské, ničím nejša rušen, mohl uvažovati. Za touž příčinou na tisíce zbožných mužův opustilo svět hluchý, by v osamotnělé poušti neb některém klášteřu Bohu s klidnou myslí sloužili. Sv. Pavel, první poustevník, žil 97 let od světa neznán na poušti. — O Svatopluku, králi říše velkomoravské, vypravuje chronista Kozmas (v kn. I. č. 14.), že utíkáje z nešťastné bitvy před Maďary udeřením o větev jedno oko prý pozbyl, a zanevřev pak na svět, zmizel na dobro z národa svého, nezustaviv po sobě ničádné stopy. Na sever u města Nitry temení hora Sobor, porostlá hustými lesy, té doby útočiště to dravé zvěře a zřídka jen od lovců navštěvovaná. V klid její byli se tři nábožní mužové rodu urozeného uchýlili, aby o smrti a věčnosti bez roztržitosti světské rozjímali. K těmto poustevníkům odebral prý se Svatopluk, oděn v roucho kající, a přijat jsa v bohumilé tovaryšstvo jejich, zjevil jim teprv v hodině poslední, čím prvé býval, dokládaje, že štěstí krále není ničím oproti slastnému klidu samoty. „Dny, jež jsem s vámi strávil,“ pravil, „byly nejkrásnější v mém životě; dny králování byly spíše smrtí než žitím.“ — Císař Karel V. složiv korunu císařskou říkával, „že v zátiší klášterním větších zakusil slastí za jeden den, než ze všech svých vítězství, ze vši své slávy světské.“

„Přišel k hoře Horeb.“ V pohoří Sinajském na jihu pouště arabské trojí temení vrch: nižší slove Horeb, prostřední Sinai, a třetí a nejvyšší vrch sv. Kateřiny. Hora Sinai, jejíž žulová plocha 80 stop v průměru má, jest o 7000 stop nad hladinou mořskou vyvýšena. Před horou tou rozprostírá se poušť Sinaitská, porostlá bujným bylinstvem a křovím. Na této výščině půlostrovu arabského jsou velmi úrodné roviny s hojnými prameny a stromovím ovocným. Proto bývá krajina ta, když v nížinách pastviště byla vedrem vyprahla, od beduinův, kočovných to pastýřů na pouť, jako útočiště v nouzi vyhledávána. Okolnost tato snad i Mojžíše k tomu přiměla, že stádo až k úpatí hory Horebské hnal. — Místo to Bůh mnohými zasvětil divy: tu zjevil se Bůh Mojžíšovi v kři hořícím; tam udeřil Mojžíš holí svou v skálu, z níž pak voda se vyprýštila; tam modlil se Mojžíš s rukama

pozdvíženýma, dokud Josue Amalekity neporazil; tam meškal Mojžíš 40 dní bez pokrmu i nápoje a přijal od Hospodina desky úmluvy; tam oznámen byl lidu zákon starý.

„I ukázal se mu Hospodin v plameni ohně z prostředku k řce.“ Keř hořící jest odznakem neporušitelné svatosti Boží, jíž každý hřích ohavností a ošklivostí bývá; nic nesvatého nesmí se blížiti Bohu nejsvětějšímu. — Keř hořící jest také obrazem neposkrvněného početí a panenství blahoslavené Matky Boží Marie,*) a vtělení-se Syna Božího. — Někteří katoličtí písmá sv. vykladatelé (jako Cornelius a Lapide) mají za to, že anděl, jejž Mojžíš slyšel, a jímž Buh k němu mluvil, byl archanděl Michael; čemuž nasvědčuje i okolnost, že archanděl Michael jako druhdy byl andělem strážným židovské synagogy, nyní strážcem jest církve, a že anděl Mojžíšovi, budoucímu to vysvoboditeli a vůdci lidu israelského, nikoliv však jako osobě soukromé se zjevuje; nad to objevil se též anděl Michael i Josuovi, lid israelský do země zaslíbené uvádějícímu. — Hořící keř zobrazuje také národ israelský v porobě hynoucí. Že keř hořel a přece neshořel, znamenalo, že Israel z očistného ohně útrap a svízělů, v němž byl, přece neporušen vynikne.

„Nepřibližuj se sem; zezuj obuv s nohou svých.“ Prikázáno Mojžíšovi, aby zezul obuv čili opánky, na osvědčenou nejvyšší úcty a poddanosti ku Hospodinu. Podobně bylo i kněžím ve stánku úmluvy a v chrámu úkony posvátné s nohama bosýma konati. Tím dáno mu na um, že člověk k Bohu se modlící světských starostí a myšlenek má prázdnen býti.

„Já jsem Buh otce tvého, Buh Abrahamův, Izákův a Buh Jakobův.“ To jest: Já jsem Buh, jemuž arciotcové se klaněli a dosud klaní; přípověď, kterouž jsem jim osvobození vaše přislíbil, už vyplním. Hospodin nazývá se po výtce Bohem Abrahamovým, Izákovým, Jakobovým proto, že 1) tito arciotcové jsou praotci lidu israelského, jehož vůdcem a vysvoboditelem měl Mojžíš býti; že 2) Bůh s Abrahamem, praotcem Israelských uzavřel smlouvu a slíbil, že bude jeho a potomkův jeho Bohem, jako tito jeho lidem býti měli; že 3) těmito arciotcům Bůh přislíbil

*) „Rubum, quem viderat Moyses incombustum, conservatam agnovimus tuam laudabilem virginitatem, sancta Dei genitrix“ (Antiph.).

zemi Kanaan, do níž synové israelští již měli býti uvedeni; že 4) Bůh těmto mužům svou dobrotu a lásku obzvláště zjevil a jim připověděl, že tak dobrotivým a milostivým i k jejich potomkům bude; že 5) mužové ti byli vzorem etností převzácných: Abraham věrou a poslušností; Izák nevinností a cudností; Jakob trpělivostí a udatností. Proto synové israelští jsouce nouzí a nešťastím uhnětení Boha vzývali, by jim pro zásluhy a etnosti těchto arciotcův milostiv byl a prosby jejich vyslyšel.

„Kdož jsem já, abych šel k Faraonovi?“ Mojžíš znamená mdlou a nestatečnost svou, aby celý národ spravoval, neprotiví se sice vůli Boží, což by bylo s hříchem, alebrž obává se, že povolání tomu nedostojí.

„Já jsem, který jsem“, t. j. věčný, nezměnný. Bůh jest jedin sám sebou, sám od sebe, jím a od něho a v něm jsou všechny stvořené věci a bytosti. „Jáť jsem alfa i omega, počátek i konec, praví Pán Bůh, kterýž jest, a kterýž byl a kterýž bude, všemohoucí“ (Zjev. 1. 8.). Proto dí Ježíš sám o sobě: Amen, amen, pravím vám, prvé nežli Abraham byl, já jsem“ (Jan, 8, 58.). A žalmista Páně praví: „Ty Hospodine na věky zůstáváš.“ (Ž. 101, 13.) Všechno, co stvořeno, jest a setrvává, pokud Bůh chce a protože chce; Bůh může tvory zachovati i také jediným pokynutím vůle své je zničiti; sám však nemůže ani počítí ani přestati. Slovy: „Já jsem, který jsem“ naznačil Bůh význam tajuplného jména: „Jehova“; znamená ono věčně nezměnitelnou bytost Boží, jakož i věrnost jeho u plnění toho, co přislíbil. — Český název: „Hospodin“ se klade místo hebrejského podstatného a samému Bohu vlastního jména *Jehova*, proto již ve zvyk přišlo, by to jméno Hospodin samému Bohu věčnému se přivlastňovalo a jinému žádnému.

„Neuvěřím.“ Mojžíš odůvodňuje přání své, aby k Faraonovi nebyl poslán, nevěrou Israelských, z nichž mnozí modlám sloužili. Aby Mojžíš božské poslání své s to byl před králem a lidem zdověřiti, zdar povolání sobě zaručiti a tím důvěru v Boha v sobě utužiti, propůjčena mu od Boha trojnásobná moc divotvorná; zároveň prohlídá ona ku stavu Israelských v Egyptě k jejich utiskování a k napotomnímu jich osvobození. Nebo holí vyznačena jest vláda Josefova v Egyptě a utěšený stav Israelských za jeho času; o zem vrženou a v hada obrácenou holí naznačeno

jich povržení; konečně obrácením hada v hůl věstěno osvobození a budoucí jich blahobyť. Tolikéž i rukou málomocnou, jakož i vodou krvavou zobrazeny bídné a kruté časy, kdy egyptští síly a zdraví Israelských hubili a takorba krev jejich topíce nemluvnátka v řece jim vysáli, což Bůh nyní mstíti uložil.

„Prosím, Pane, pošli, kohož poslati chceš“. Ze slov těch řine smysl ten: „Pane! an Spasitele chceš poslati, by nás od poroby hříchu osvobodil, pošliž ho ihned, aby i lid Tvůj z Egypta vysvobodil“. Spasitel byl nadějí lidu israelského; o něho opíraly se všechny jeho tužby, všechna jeho důvěra.

„Rozhněval se Hospodin na Mojžíše“. An tolikrát se omlouval, tón Mojžíš ovšem pochybil, ale těžce nezhřešil, jinak by Hospodin svou milost, své přátelství jemu byl odňal.

„Šel v cestu jemu na Horu Boží“. Tak sluje hora Sinai, jednak že Bůh se tu zjevil, jednak že starý zákon tu lidu ohlásil. Áron z vnuknutí Božího šel v ústřety Mojžíšovi; než i víře nepodobno není, že Mojžíš i za svého pobytu v Arabii s rodinou svou v zemi Gosenké s Arabii hraničící neustále spojení udržoval.

Poučky: Když utiskování Israelitův nejvyššího dosáhnou stupně, přispěl jim Hospodin nenadále ku pomoci; zkusiliť tedy na sobě pravdy přísloví: „Kde nouze nejvyšší, tam Bůh nejbližší“. „Kde člověk nezmáhá, tam Bůh pomáhá“.

Jako Hospodin neoslyšel křik synův Israelských, rovněž tak dle příslibení svého nenechává modlitby žádného souženého bez vyslyšení. „Vzývej mne v den soužení, vytrhnu tě a ty mne budeš slaviti“ (Ž. 49, 15).

Mojžíš spoléhaje dříve na svou vlastní sílu, poznává nyní mdlobu svou a právě toto — hlubokou pokoru osvědčující poznání pojišťuje mu božskou podporu. „Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost“ (Jak. 4, 6).

§ 63.

Mojžíš a Áron před Faraonem; rány egyptské.

(II. Mojž. 5—11).

Rány, jimiž Bůh Egyptany navštívil, nesou na sobě ráz pravých zázraků od Mojžíše a Árona učiněných; rány ty měly podle úradku Božího egyptskému králi a lidu jeho okázati božskou

všemocnost, nicotu pohanských model a nestateč snahy egyptských čarodějnův a svou neodolatelnou působností srdce jejich obměkčiti, by lid vyvolený z poroby propustili.

„Propusť lid můj, ať obětuje mi na poušti“. Poušť, o níž tu zmínka se činí, jest poušť skalnaté Arabie. Přinášení obětí jest podstatnou částkou služby Boží. — „Bůh oznámil Faraonovi toliko část své vůle, aby mu usnadnil poslušnost“ (Sv. August).

„Fara o d p o v ě ě l: K d o j e s t H o s p o d i n, a b y c h p o s l e c h l h l a s u j e h o?“ Farao míní: Jáť Farao, mocný král Egypta! Kdož ale jest onen neznámý Bůh Hebreův, jenž by z rukou mých vyrváti mohl lid ten?! Tím již osvědčuje Farao zatvrzelost srdce svého. U své pyšce a zpupnosti protiví se Bohu a hodlá se zpěčovati vůli Všemohoucího, jenž cedry na Libanu z kořene vyvrací. Než Bůh pokořuje i pyšné. Totéž má i Farao zkusiti. Proto přísně zkoušel ho i lid jeho Hospodin, a když míra hříchů jejich byla dovršena, pochoval je ve vlnách moře rudého. Podobně pokořil Bůh přepych Sennacheribův, Balthasarův a Amanův.

„N i k o l i v í c e n e b u d e t e d á v a t i l i d u s l á m y“. Cihly hotovily se z hlíny, již vodou rozmočili a s posekanou slámou smísili, obě pak dobře uhnětli a na slunci neb v ohni ztuhnouti nechali. — I bylo nyní lidu po strništích rozejíti se, aby potřebné k děláni cihel slámy nasbíral.

„V z a h á l e e j s t e“. Kdyby Farao spravedlivou práci u spravedlivé míře Israelitům byl uložil, směl by je ze zahálky vinit; zákon práce zajisté každého váže, a Bůh chce, bychom pracovali a také vrchnosti zákonité služby prokazovali. Leč Farao dopustil se tu dvojího nepráví, žádaje dílo nespravedlivé u míře nezákonné.

„I n a v r á t i l s e M o j ž í š k H o s p o d i n u“. Mojžíš vroucně modlil se k Bohu, hledaje úlevy u něho a skládaje všechnu naději na něho. I volal jako David: „Hospodin tvrz má a útočiště mé a vysvoboditel můj; v něho doufati budu“ (Ž. 17, 3).

„N y n í u z ř í š, c o u ě í n í m F a r a o n o v i“. Hospodin těší Mojžíše a připovídá brzkou pomoc. Dříve než úplnou zachvátí zkázou Egyptské, objevuje u shovívavosti své milosrdnost neskončenou, posílaje ránu za ranou na zatvrzelé:

1. Vody Nilovy proměněny jsou v krev. Rána ta měla Egyptanům na mysl uvoditi, že hebrejská pacholata v Nilu byla usmrcena; spolu měli i žízni býti trápení, pohřešující vody, kteráž jediná v celé zemi k pití se hodila. Pokažení vod trvalo celý týden. Těžká to rána na Egyptany, neb, jak dí jeden Egyptčan, co jest srdce tělu, toť řeka Nil Egyptu; tudíž za nejvyššího bůžka se pokládala, kterýž nyní pravým Bohem překonán byl.

2. Žáby pokryly zemi egyptskou.

3. Učinění jsou komáři (štěnice) na lidech i hovědech.

4. Přišly mouchy přeobtěžné na všecku zemi egyptskou.

5. Pomřela všecka hovada Egyptanův.

6. Učinění jsou vředové pryskýřů napuchlých na lidech a hovědech.

7. Hospodin dal hřímání a krupobití.

8. Vítr žhoucí vyzdvihl kobylinky.

9. Staly se tmy hrozné po vši zemi egyptské za tři dny.

10. Pomřelo všecko prvorozené od prvorozence Faraonova až do prvorozeného děvky, která jest při žernovu*), i všecka prvorozená hovada.

Jelikož podle sv. otců deset ran egyptských obrazem jest muk pekelných, měli těmito ranami Egyptané od všech tvorů, na všech svých dobrech a na všech svých smyslech býti trestáni. Egyptané byli souženi všemi tvory: vodou, zemí, krupobitím, krví, zvířaty, sluncem a hvězdami jim

*) T. j. od nejvyššího až k nejnižšímu. Za dřevních dob nebylo takových mlýnů, jakových nyní máme; tehdyž upotřebno mlýnů ručních, jež také žernami slovou. Žerna skládala se ze dvou kamenů na způsob našich kamenů mlýnských, ač mnohem menších; vrchní byl opatřen klikou, jíž nad nižším upevněným kamenem se pohyboval. Mezi oběma bylo obilí. Kdo klikou vrchní kámen či běhouna pohyboval, měl žernu před sebou. Seděli-li dva mlatici sobě oproti, z nichž jeden běhouna z polovice otáčel, druhý druhou polovici otáčením dokonál, získáno tím mnoho času. Odtud pochází výraz písmá: „při žernovu býti neb seděti“. Mletí nebylo prací snadnou; proto ukládáno bylo otrokům a otrokyním. Za dob pozdějších přišly ve zvyk i větší mlýny, jež osly byly hnány; odtud výraz: mlýnský kámen či žernov oslíčí.

nesvřtcími, lidmi (Mojžíšem a Áronem), anděly, jež divy ty zprostředkovali. Soužení byli na všech svých dobrech: vzalí škodu na plodinách polních, hovadech, prvorozených, na vlastním těle. Posléze pokárání byli i na všech smyslech: na zraku strašnou tmou, na sluchu hrozným hřímáním a krupobitím, na chuti náramnou žízň, na čichu smrdutým zápachem všelikého hmyzu, na citu bolestni z pryskýřů pochoďcími, na obraznosti všelikým leknutím a strachem.

„I učinili podobně čarodějníci egyptští čarami svými“. Popředníci těchto čarodějníků slouli dle sv. Pavla Jannes a Mambres (2. Tim. 3, 8). Ovšem že čarodějníci ti nebyli s to, aby pravé zázraky činili, mohliť však tyto pomoci zloducha nápodobiti, t. j. věci vyvoditi, jež divům pravým podobné jsou, lidi divem a úžasem ukvapily. Proto při čtvrtém zázraku bylo jim doznati, že „prst Boží jest toto“. — Jak lišily se pravé divy Mojžíšovy od lichých divů egyptských kejkličů? Tím že 1) hole, jež čarodějníci povrhli a v hady obrátili, od hole Áronovy jsou požrány; že vodu v krev obrácenou opět ve vodu nemohli obrátiti; že záby, které po Mojžíšovi nápodobili, nebyli s to, aby je odstranili. 2) Při čtvrtém divu mdlobu svou znamenajíce, vyznali zřejmě, že nikoli prstem či mocí Boží divy nepůsobili, že to dosud učinili, nebylo pravým zázrakem, alebrž že Mojžíš mocí božskou zázraky činil a že tudíž on sluhou a vyslancem pravého Boha jest, oni však sluhami a vyslanci jsou ďáblůvými. 3) Čarodějníci rovněž jako ostatní Egypťané vředy a pryskýři byli postiženi, ani Mojžíš a Áron i ostatní Israelité jimi ni dost málo nebyli dotčeni, by se osvědčilo, že marny a chabý jsou jich čáry, jimiž ani sebe od rány té nemohli uchrániti. 4) Mojžíš a Áron činili zázraky napřed Boha za pomoc žádajíce, čarodějníci však vyvodili divům podobné věci pouhými čarami.*)

*) Bůh dopustil tyto divy zdánlivé, aby Faraona s lidem jeho pokáral, an jej utvrdil ve tvrdošijnosti, kterouž přes zřejmé rozkazy Hospodinovy se zpěchoval propuštění synův israelských. Liché divy, jež skutečné zázraky Mojžíšovy vyvraceti a moc bohův egyptských se všemocí Boha pravého na roveň stavěti se zdály, sloužily jen k úspěchu hrozného úradku božské spravedlnosti a k vyplnění Božího výroku: Indurabo cor Pharaonis, zatvrdím srdce Faraonovo.

Rány egyptské zakládají se sice na přírodních poměrech Egypta a tudíž mohou některé z nich i podle obyčejného běhu věcí zemi tu zastihnouti.

„Tak se stane, jak jsi mluvil.“ Od toho okamžiku neměl již Mojžíš dobrovolně a na rozkaz Hospodinův k Faraonovi přijíti; než král sám brzy doznal toho potřebu, by Mojžíše a Árona před sebe povolal; což stálo se, ana poslední rána, úmrtí prvozenstva, Egypťany byla zastihla.

Poučky. Farao jest výstražným příkladem, kterak člověk, odvraceje se srdcem svým od Boha a jeho milosti odpíraje, naposledy v zatvrzelosti až tam dospěje, že ani zázraky jím více nehýbají. Protož napomíná žalmista Páně řka: „Dnes uslyšíte-li hlas jeho, nezatvrzujte srdce svých“ (Ž. 94, 8).

§. 64.

Hod velikonoční. Vyjití z Egypta. Projití mořem rudým.

(II. Mojž. 12—14.)

Měsíc tento . . . první bude mezi měsíci ročními. „Lid israelský měl dvojí rok: posvátný a občanský; posvátný počínal novoluním jarního rovnodení; jím řídily se slavnosti zejména hody velikonoční. Prvý měsíc roku posvátného srovnával se dílem s naším březnem, dílem s naším dubnem a sloul nisan. Rok občanský počínal rovnodením podzimním, asi naším říjnem. Měsíce St. Z. od objevení-se novoluní počínající měly po 29 a 30 dnech; rok skládal se ze 354 dní, z 8 hodin a ze 48 minut. Tento rok měsíční občas podle roku slunečního se upravoval, an asi po třech letech o měsíc se prodloužil, čímž roky liché povstaly.

Tentokrátě však nejsou způsobeny pouhými silami přírody, nýbrž dějí se bezprostředním působením Božím, a jsou tudíž skutečnými zázraky, což nejvíce z toho na jevo jde, že na rozkaz Mojžíšův ihned se dostavují a k jeho rozkazu opět mizejí země Gesenské nikterak se nedotýkajíce.

Příšernost zázraků těch tím více se tratí, čím více uvážíme, kde, pro koho a proti komu zázraky ty byly tvořeny. Dály se v Egyptě, zemi to hadačů, zaklínačův a čarodějnů, v zemi zbožňování Nilu, zvířat a nejobludnější modloslužby. Israelité v útluku živoucí nemohli leč takovýmto do očí bijícím způsobem na Boha otce svých upozornění a nadějí i důvěrou v jeho mocnou ochranu projati býti. Egypťané pak měli poznati, že Jehovah není pouze národním bohem Israelitův, nýbrž že jest Bůh nade všechny bohy, v jehož moci také všechny od Egypťanů zbožňované síly přírodní jsou. — Tak prozřetelnost Boží nejvhodnější vždy volí prostředky na zmar zla zkázonosného temnosti lži a podvodu zapuzující světlem pravdy a touto se zamlouvající jednak prostému křesťanu.

„Desátého dne měsíce toho (nisana) vezmi jedenkaždý beránka.“ Beránek k oběti se brával; mohlo však také i kůzle obětováno býti. Beránek nesměl míti chyby nějaké. Beránek velikonoční musel býti roční t. j. nesměl býti starší než rok; avšak mohl býti obětován jsa teprv osm dní stár (III. Mojž. 22,27).

„A budete chovati ho až do čtrnáctého dne.“ Chovati měli ho do 14 dní z těch asi příčin: 1) aby bodlivě pozorovali beránka, zda-li všech chyb jest prost; 2) měliť Israelité dne 14. měsíce nisana býti připraveni na vyjití z Egypta, a proto nebylo by se jim již dostávalo času, by vyhledali beránka bez poskvrny; 3) aby pohlízejíce na beránka, tím více byli upamatováni, že k osvobození z Egypta se mají hotoviti.

„I bude jej obětovati všecko množství k večeru.“ T. j. podle našeho počítání asi od 3. hod. odpolední až do 5—6 hodiny večerní, kdež pak den 14. nisana končil a 15. den nadešel; židé zajisté nečítávali den od půlnoci k půlnoci, nýbrž od večera k večeru čili od západu slunce až k západu.

„A budou jísti noci té maso pečené ohněm.“ Beránek velikonoční musel celý i s hlavou i s nohama býti pečen; nebylo dovoleno jej rozkouskovati. Když byl zabít, sdělána s něho kůže, vnitřnosti vykuchány, a hovádko umyto; krvi pak pokropen oltář, na němž tuk se spálil. Aby beránek mohl býti ohněm pečen, napích se na dvojí dřevec, jedno podlouhlé, druhé kratší na příc položené, tak že jako na kříži připevněn byl.

„Přesné chleby se salaty polními,“ t. j. s jakýmsi hořkými bylinami, jichž ku pokrmu masitým užíváno. Dosud jedí židé egyptští a arabští beránka velikonočního s polním salatem. Hořké byliny připomínaly židům hořkost poroby egyptské. — „Přesné chleby“ t. j. nekvašené, jež Israelity měli upamatovati na svízele egyptské; těm bylo ujíti, než ku pečení připravený chleba byl se skysal. Jedení chleba přesných začalo teprv s požíváním beránka, tudíž u večer, jímž den 15. nisanu nadešel, a končilo večerem dne 21. nisanu. — Kvas jest obrazem nečistoty a nákazy mravné. Chleba však přesný znamená čistotu, nevinnost srdce. Proto dří sv. Pavel: „Hodujme ne ve kvasu starém, ani ve kvasu zlosti a nešlechtnosti, ale v přesnících upřímnosti a pravdy“ (1. Kor. 5, 7). Slavení beránka velikonočního bylo obětním úkonem, jehož účelem

jakož vůbec každé oběti bylo smíření s Bohem a obnova obcování s ním. Smíření toho dostávalo se obyvatelům domu pokropením veřejí a podvojí krví beránčí. Hody velikonoční byly obět-nými hody, znamenajícími sstoupené s Bohem obcování, příčinou předchozího smíření. Při hodech těchto nesměli Israelští jiného než přesného chleba požívat. Výroční slavnost hodu velikonočního nařízena pak na památku usmíření a vysvobození Israelských.

„Nebo jest Fase, to jest přejití Hospodinovou“. Pominul Hospodin příbytků israelských krví beránčí označených navštěvuje obyvatelstvo egyptské úmrtím prvorozencův. I beránek velikonoční sluje Fase čili Pascha.

„Pobil Hospodin všecko prvorozené v zemi egyptské“. Prvorozenými jsou ti, kdožkoli od rodičů první byli zrozeni; těmto bylo umříti, a trestem tím zastížení jsou, ať bratry aneb sestry měli či neměli; ať rodiče dosud žili neb již byli zemřeli; ať sami děti měli neb bez nich byli. Tudíž mohloť několik mrtvých v jednom domě býti, a písmo sv. zřejmě dří, že „nebylo do mu, v němž by neležel mrtvý.“ Podobně zahynula zvířata prvorozená, kteráž v Egyptě všeobecné bohopoety požívala; nalezeno-li takové zvíře mrtvé, povstalo všudy bédování a naříkání. Králové egyptští měli se za potomky božské. Řádem tím smrt dokonala, což minulé rány nedovedly učiniti.

„I šli synové israelští okolo 600.000 mužů kromě dětí.“ Množství to nasvědčuje pravdomluvnosti Boží, jenž byl vyplnil, co již Abrahamovi byl připověděl, řka: „Vzhledniž k nebi, a sečti hvězdy, můžeš-li. Tak bude símě tvé!“

„Vzal také Mojžíš kosti Josefovy s sebou.“ Byloť vůli Josefovou odpočívati v hrobě otců svých v zemi zaslíbené. Není pravdě nepodobno, že Mojžíš i kosti ostatních arciotců s sebou vzal, any Skutky ap. (7. 15—16) praví, že „kosti otcův israelských přineseny byly do Sichemu a položeny v hrobě, kterýž byl koupil Abraham“

„Co jsme to učinili, že jsme propustili Israela, by nesloužil nám?“ Farao želel toho, že propustil lid israelský. Vítanou byla mu zpráva, že Israelští mezi skálami a mořem rudým jsou stisněni; i doufal pevně, že opět do moci a poroby své je uvede. Tak počal opět srdce své zatvrzovati a Boží milosti posledně odpírati. Ani netušil, jak blízka jeho záhuba. Právem dří

sv. Augustin: „Nic není tak neblahým jako blahota bezbožných, anaz zlou vůli na způsob vniterného nepřítele v útrobě člověka upevňuje“.

„A vzal šest vozů v t. j. vozův branných, jichž voj a osy ostrými byly opatřeny srpy“. Vozy ty, jež vozataj do řad nepřátelských násilně řídil, řádily strašně požínající davy lidí jako trávu.

„Synové israelští báli se velmi“. Připomínající sobě porobu, jíž teprv znikli, oddali se Israelité malomyslnosti a nedůvěře; už se domnívali, že v nebezpečenství tom jim není ani rady ani pomoci. Leč Mojžíš těšil je řka: „Nebojte se“. Mojžíš mluvil klidně k lidu nevěřícímu, neboť byl si vědom božského svého povolání a nemyslíl na urážku, již lid oproti němu byl vyřkl. Aby lidu tomu důvěry v Boha dodal, bylo jeho první péčí; připomínal, jak velikých již dobrodiní Hospodin jim byl prokázal, a že nových milostí od něho jim jest očekávati, an „Hospodin sám bude bojovati za ně“.

„A pozdvih se sloup oblakový“. Sloup oblakový (za dne) a ohnivý (v noci) byl znakem přítomnosti Boha, jenž lid předcházejce řídil i ochraňoval a tak k cíli vytčenému vedl. Když Israel od Egyptských byl tísněn, postavil se sloup mezi Israelské a Egyptany, jimž úplnou tmou cestu vpřed zastiňoval, kdežto Israelským okolí světlem objasňoval.*)

„A když vztáhl Mojžíš ruku na rozkaz Boží na moře, rozdělena jest voda“. Josephus Flavius vypravuje, že Mojžíš, než na moře ruku vztáhl, se modlil řka: „Hospodine! víš, že nejsme s to, bychom lidskou opatrností a silou vyvázli z nouze té; ve tvé však moci jest, bys lidu tomu pomocí svou přispěl. I s nouzí, v níž vězíme, jako s každou jinou věcí můžeš naložiti podle vůle své; tvoje jestiť moře, tvoje jsou hory nás obklíčující; na rozkaz tvůj se otevírají. Ty můžeš proměnit moře v souš, i vzduchem můžeme se povznést, kdybys způsobem tím nám přispěti chtěl“.

*) Že sloup ten zjevem byl nadpřirozeným, jde z toho, že 1) po 40 let od vyjití lidu z Egypta až do přijetí jeho do země zaslíbené se ukazoval; 2) brzy nepohnutě na místě setrval, brzy se pohyboval, 3) za dne temným, v noci ohnivým byl, 4) v něm Hospodin svou přítomnost a velebu způsobem zvláštním jevil a často z něho vůli svou oznamoval, 5) touže dobou lidu israelskému byl s prospěchem, Egypťanům však se škodou a záhubou.

„I vešli synové Israelští prostředkem suchého moře“. Moře to mezi zemí egyptskou a skalnatou Arabií se rozkládající zve rudé, také chobot heropolitanský, suzský neb arabský; bylinstvo rozmanité, zvláště rákos roste v něm. Voda moře rudého jasnější jest vody všech ostatních moří. — Že moře to tehdáž mnohem dále k severu se rozlévalo, souditi lze z povahy půdy, jak mnozí cestovatelé dosvědčují. Když moře na povel Boží v pravo v levo bylo ustoupilo, postavil se Mojžíš v čelo lidu svého, jenž ho souší mořskou následoval. Israelští as od půlnoci až do rána mořem táhli; dobou tou od západní k východní straně moře rudé projíti bylo jim toliko pomocí Boží umožněno.)*

„Tedy zpíval Mojžíš i synové Israelští Hospodinu píseň chvalo- a děkoslovnou.“ Podobně zpívali písně chvaloslovné svatí, dosahše od Boha milostí a dobrodiní. Tak jednala Anna, když Samuel se jí narodil; tak David v žalmech, tak Judith nad Holofernem zvítězivši; tak Zachariáš, když Jan se byl narodil; tak Maria, když jí bylo zvěstováno, že se stane matkou Boží; tak stařec Simeon Spasitele v chrámě na loktech držící. Sv. Jan vidí ve svém zjevení, jak blahoslavení krví Kristovou dlabla a svět překonavše píseň Mojžíšovu zpívají.

*) Že průchod Israelských mořem rudým byl zázračným, dokazuje písmo sv., a každý jiný výklad protiví se slovům písmá. Průchod prý udál se za odlivu mořského! Kdo však může dosvědčiti, že právě když Israelští měli mořem projíti, nadešla doba takového odlivu? A jak mohli bychom pak slova písmá, že „voda jako zeď po pravé i po levé straně byla“ s takovým výkladem sloučiti, kdyby za odlivu mořského byl onen průchod se stal? Zázrak ten Israelským přinesl osvobození, Egypťanům záhubu; a tak pomatěna byla zatvřelost Faraonova i lidu jeho. Pak prohlédal tento zázrak i k tomu, aby přípověď, že mesiáš z lidu vyvoleného má přijíti, v tomto národu zachovaném se naplnila. — An jediný Mojžíš vypravuje o přechodu lidu isr. mořem rudým, není nám dovoleno, abychom zprávu jeho ménili, něco přidádouce neb odjímající. Když nemáme leč zprávu tuto jedinou, nutnoť se naprosto držeti jí samé. To předpokládajíce slyšíme, co dí Mojžíš: „Ssedly se propasti u prostřed moře“ a něco dříve: „Synové isr. šli suchou nohou u prostředu moře.“ To není v krajině pahorkovité, ale přes plné moře a tudíž mimopůsobení odlivu mořského, kdež a když se vykonalo přejítí židů mořem rudým. Toto udání Mojžíšovo dokonale se srovnává s místností, kde se přechod udál; tak dosvědčují cestovatelé a znalci krajiny rudého moře (francouzský lékař Dr. Konstantin James ve spise: „Souvenir du voyage en Egypte“, franc. inženýr Lesseps, jenž řídil práce při vyvedení průplavu Suezského, jehož otevření onen lékař byl přítomen).

Poučení. Bůh, jebož Farao poslušenstvím k jeho rozkazu oslavovati nechtěl, byl posléze zahynutím Faraonovým oslaven. Tak musí i zlý, jenž Boha poslouchati a ctíti se zdráhá, přece oslavě Boží, výjevu jeho spravedlnosti, svatosti a všemohoucnosti sloužiti.

Poznam. Slavnost velikonoční má i typický čili obrazný význam. Beránek velikonoční měl býti bez poskvrny; Kristus jest prost všelikého hříchu a nazývá se beránkem neposkvrněným (I. Petr.). Beránka toho kosti neměli židé zlámati. „Ale k Ježíšovi přisedš, jak uzřeli jej už mrtvého, nelámali hnátů jeho“ (Jan 19, 33). Krví beránčí osvobození jsou Israelité od časné smrti; krev Kristova osvobozuje nás od hříchu a smrti věčné. Krev Ježíše Krista očišťuje nás od všelikého hříchu (I. Jan 1, 7).

Hořké byliny, jichž Israelité s beránkem velikonočním požívali, naznačovaly, že i křesťané v N. Z. beránka velikonočního v nejsv. svátosti oltářní požívající trpkost lítosti nad hříchy se slastí hodů duchovních mají pojití.

Projití mořem rudým jest obrazem křestu, jímž my nejínak nežli druhdy Israelité rudým mořem, z moci nepřitele — **ďábla** — vysvobození do nového života vcházíme (I. Kor. 10, 2).

Mnohem důležitější jest ale rčení: „A byly jim jako zeď po pravé i po levé straně.“ Toť byl zajisté div velepodivný a úžasný všem! Nuže kdež pak se při některém odlivu neb přílivu spatřuje takové rozdělení vod, aby stály s obojí strany jako hradby? Při odlivu ustupují vlny mořské zponenáhla od břehu a zůstávají písčité okraj suchý; v přílivu se opět vracejí a zatápějí písčiny, jež byly prvé suché zanechaly. Nikdy se tu neokazuje voda leč s jedné strany; nad to ani ta jedna zeď nepne se nikdy zhůru, nýbrž hladina vodní se snižuje, jakoby uléhala. Příčinou možnosti přechodu tedy udávati příliv a odliv naprosto odporuje zprávě Mojžíšově, že „stály vody jako zeď z pravé i levé strany“.

Ale tak bývá, když se proti vši pravdě jednak ta okolnost v písmě udaná zamlčuje, jednak tomu, co se praví, jiný mnohdy opačný smysl podsouvá. Toť není písmo vykládati, ale překrucovati a mařiti: Nikdo si v té věci drzej nepočíná nežli pověstný Renan. Chtěje vykládati n. p. že vzkříšený Lazar nebyl skutečně mrtv, zamlčuje slova známá: „již zapáchá.“ To jest zajisté nejpravdivější a maková známka skutečné smrti, počínající se rozklad živelných částek tělesných. A on se opovažuje celý zážitek toho vzkřesu udávati za „dobře nastrojený klam.“ — Tak si vedou i jiní, ani udávají, že přechod isr. se stal přirozené za odlivu mořského; o rozstoupení se vod a vystoupení jich na spůsob hradeb po obou stranách ani se nezmínují!

Sloup oblakový jest spolu obrazem Krista, jenž zářící božství své oblakem svého člověčenství přikryl řka spolu sám o sobě, že jest cesta, pravda a život.

§. 65.

Poušť arabská.

Poušť, na kterou Israelité prošeďše zázračně rudé moře vstoupili, jest částí veliké pouště arabské, jež na východní straně Nilu počínajíc až ku břehům Eufratským sáhá. Pohoří Edomitské či Seirské táhnoucí od moře mrtvého až k elamitské zátocce (k rudému moři) dělí se na dvě části, z nichž východní slove pustá Arabie, západní pak skalnatou se nazývá. A právě tato poslední (skalnatá) jest dějištěm následujících událostí.

Skalnatá Arabie hraničí na severu s mořem středozemním a od Gazy až k jižnímu konci mrtvého moře s Palestinou (s pohořím Amoritským); k jihu se táhnouc mezi oběma ramenoma rudého moře (arabské zátoky), z nichžto východní slove chobot elanitský, nyní Akabský, západní pak chobot heropolitanský, nyní Suezský, končí v klínovitý hrot a tvoří půlostrov Sinajský, na jehož jižním konci pohoří Sinajské povstává v podobě skoro kruhové s ohromnými a příkrými skalinami prahorskými, mezi nimiž jsou úrodná údolí s hojnými prameny a bujným bylinstvím.

Nejdůležitější vrchy pohoří Sinajského — jak již dříve podotčeno — jsou hora sv. Kateřiny, Horeb, Sinai. Skoro od konce chobotu Suezského až do konce chobotu Akabského táhne se obloukem půlměsícovým pohoří el Tih, dělíc půlostrov Sinajský od neúrodné písčité roviny, kteráž sluje el Tih aneb ve St. Z. poušť Farauská. Zde bydleli Amalekité. — Pohoří Seirské čili Edomské východní hranici Arabie skalnaté tvořící není leč dále se táhnoucí pásmo pohoří s Antilibanonu vybíhajícího a po východní straně Jordanské sestoupajícího. K západu jest příkré a vysoké, k východu však jen málo se pozvedá nad rovinou Arabie pusté. Na pohoří Seirském obývali potomkové Esavovi — Edomité; pustá pak Arabie zalemována jest severozápadně zeměmi Moabitův, Ammonitův, Amoritův.

Cesta k Sinaji.

(II. Mojž. 15—17.)

§. 66.

Bydlení na poušti arabské bylo pro lid Israelský veševýznamné. by se totiž ku svému povolání vzdělal. Poušť neposkytovala jemu ani pokrmu ani nápoje, oboje uštědřil mu Pán zázračným způsobem, čímž tedy každého dne, ano každého okamžení Israelovi úplná jeho od Boha odvislost ku paměti přivozována, a lid ustavičně k důvěře v něho, ku poslušnosti a přítulnosti k němu podněcován a tím i k zákonodání připravován byl.

„Dřevo, kteréžto pak vložil do vod, v sladkost obráceno jsou“. Písmo sv. nepraví, jaké dřevo to bylo, jímž hořké vody z Mary oslázly. Podle ss. Otců bylo dřevo to obrazem kříže Kristova spravedlivým veškeru hořkost života oslazujícího. Sv. Bernard říkával: „Kdybych o Pane! nebe i zemi, moře i pevninu proputoval, nikde Tebe nenalézám leč na kříži. Tam sníš, tam působíš, tam odpočíváš o polednách. Kříž tvůj jesti věrou, jejíž šíří láska, jejíž délkou shovívavost, jejíž výší naděje, jejíž hloubkou jest bázeň. Na kříži tom nalezl tebe, kdokoli tě hledal. „Odtud stihli na poušť Sinskou“. Čtyřicetileté putování lidu Israelského na poušti jest vhodným obrazem naší pouti svízeli a strastmi tohoto života do zaslíbené země živých, kdež nás Pán oštědří všemi nebes poklady. Na zemi není pro nás místa stálého.

„I reptalo všecko shromáždění synů Israelských proti Mojžíšovi a Aronovi“. O té nestálosti a nevděčnosti lidské! Synové Israelští z rukou Faraonových jsouce osvobozeni pěli: „Hospodin jest jako muž bojovný, a všemohoucí jméno Jeho“, a po několika již dnech reptají titěž chválořečníci proti Bohu a proti pomazaným Jeho! Zapomínajíť na všechny ty divy, jež Bůh v Egyptě byl působil; želít toho, že kdy vůle Hospodinovy uposlechlí, a sotvy že v nepatrné se ocítají nouzi, již zoufají nad milostnou mocí Boží toužíce po porobě, jíž teprv znikli.

„Večer budete jísti maso a ráno nasycení budete chlebem“. „I deštil — dí žalmista (ž. 77, 27) — na ně maso jako prach a ptactvo pernaté jako písek mořsky“. Dosud táhnou

Arabií skalnatou hejna křepelek, které pro tučnosť tak nízko lítají, že rukama lze je lapiti. Cestovatelé vypravují, že za několik krejcarův i kopu ptáků těch dostati možno; křepelky za dne se skrývají, u večer však zátíší opouštějí a nejvíce až na tři metry se povznášejí. Div pak, o němž písmo se zmiňuje, záležel však v tom, že právě v dobu Mojžíšem určenou se dostavily, a u takovém ohromném, neslýchaném množství, že na dva miliony lidí jimi nasyceno býti mohlo.

„Ukázalo se na poušti cosi drobného a jako v stoupě ztlučeného, nápodobného k jiní na zemi“. I byl pokrm ten jako semeno koliandrové bílý, a chuť jeho jako chleba bílého — housky — s medem. Manna nazývá se „chlebem nebeským“ a „pokrmem andělským“. Čteme zajisté v kníže „moudrosti“ (16, 20.): „Andělským pokrmem krmil jsi lid svůj a dával's jim bez práce chléb s nebe hotový, všelikou rozkoš v sobě mající a lůbost všeliké chuti.“ Chlebem tím živili se synové Israelští 40 let na poušti. Mimo mannu měli i jinou stravu, již jednak od jiných národů nakoupili jednak z požitku svých stád a půdy těžily. — Vzhledem k manně dal Bůh Israelitům šestero příkázání: 1) každý měl jeden gomor (míra to neurčitá) denně nasbírat; 2) nesměl mannu na den druhý uschovati (učinil-li tak, rozplynula se a rozlezla červy); 3) bylo každému mannu před východem slunce sbírat (tím měli k pilnosti, činnosti býti povzbuzeni — a kdo by byl, až slunce vyšlo sbírat chtěl, manny nenalezl, ana na slunci byla se rozpustila); 4) v pátek bylo každému dvojnásobný gomor nasbírat (jeden gomor určen pro sobotu, den židům zasvěcený, manna pro sobotu uschovaná zůstala svěží a neporušena); 5) jeden gomor měl ve stánku úmluvy a sice ve velesvatyni býti uschován na památku všem budoucím pokolením (— manna ta tolikéž zůstala neporušena po všechny věky); 6) měli Israelité mannu po 40 let den co den sbírat — (manna denně padala, ať bylo počasí jakékoliv).*)

*) Již z toho, co svrchu povědíno, jde, že manna byla chlebem nadpřirozeným, zázračným. K tomu ještě přičiňujeme: Jsouť ovšem semotamo po poušti půl-ostrova Sinajského keříčka rodu tamarýšků (tamarix mannifera — mannovec či hřebeníček mannonosný), vydávající píchnutím jisté mšice (coccus maniparus) hmotu lepkavou a sladkou, kterouž někteří ztotožniti chtěli a chtějí s tou mannou, již se živili Israelité na poušti; než porovnání obojí manny naprosto

„A když pozdvihoval Mojžíš rukou svých, přemáhal Israel“. Mojžíš pozdvihoval k Bohu i srdce i ruce. Pozdvihování rukou jest znamením modlitby horlivé a vážné; znamením tím dáno Israelitům na um, že a) nikoliv vlastní silou, alebrž pouze pomocí Boží nad Amalekity zvítězili; b) modlitba spravedlivého Mojžíše mocnější byla než zbraň Josuova. „Modlitba spravedlivého zajisté mnoho může u Boha (Jak. 5, 16)“. Modlitba — dí sv. Augustin — jestli modlícím zbraní, Bohu obětí, ďábla metlou.“ Tímto prvním bojem chtěl Bůh synům Israelským ukázati, že vítězství od něho jen pochází, a že je tomu toliko uděluje, kdo ochotně moci jeho se koří, na jeho pomoc spoléhá, na vlastní síle si nezakládá. „I porazil Josue Ameleka a lid jeho mečem“. Dvojít jest zbraň, jíž vítězství se dodělati můžeme: modlitbou a bojem; kdo obojí nezužítkuje zbraní, do země zaslíbené nemůže. — Amalek byl potomkem Esauovým (Mojž. 36, 12). Amalekité byli velmi loupeživí, neboť až k hoře Sinaji na loupež přicházeli.

Poučky. Zázračné zachování Israelských na poušti povzbuzuje nás k důvěře v Boha, i tenkráté, když přirozené síly naše nedostatečnými se ukazují.

vyvrací důmínku dotčenou. — Manna sinajská padala každým večerem jako déšť na zemi; podobala se zrní koriandrovému (koriandr, bylina okoličitá na způsob kmínu mající zrna kulatá zvící kroupky); padala po 40 let každý den mimo sobotu, když byla den před tím v dvojnásobném množství spadla: nedařila se zachovati déle 24 hodin a opět v sobotu trvala 48 hodin a konečně (a totéž zvláštní známka!) „židé mleli ji žernovem neb třeli v moždíři anebo vařili v hrnci a pekli pokroutky chuti jako chléb olejovaný“ (IV. Mojž. 11. 8). Opak toho pozorujeme při manně tamaryškové. Tu se rozplízne na způsob rosy po listí keřovém a nepadá dolů, nýbrž drží se listí za příčinou své lepkavosti, některé jen drobty z ní spadávají na zemi. Nepodobá se pak zrní, nýbrž kapkám, odkud i název její „manna slzí čili slze manny“, jak jí vůbec ve východních krajinách říkají. Dá se zachovati delší čas bez přetržení a konečně působením ohně nestvrdne nikdy, nýbrž nabývá toliko hutnosti syrobu. — Z této povahy manny sinajské a tamaryškové na mnoze venkonce mopačnó jde, že oběma není společno nic, leč název. Ale i název „manna“ nyní zobenělý, jest důkazem, že oba předměty jsou docela rozdílné, nic společného s sebou nemajíce. Neboť „man-hu“, z čehož název povstal, jest pouze výkřik užaslych nad novým zjevem, jež Israelité jednoho rána náhle spatřili. Kdyby tedy onen prášek skutečně byl od tamaryšků pocházel, bylo by to právě ponejprv se stalo tehdaž, když se tam byli Israelští octli. I není-li to hrubý nesmysl, že by právě tehdaž manna tamaryšková způsobena byla a padati počala? — A jak by možná

Mojžíš se nestyděl uposlechnouti moudré rady Jethorovy. Nejinak poslouchej mládež rady starších a zkušenějších osob a číň podle ní.

Poznámka. Dle slov pisma sv. (srovn. Jan 6, 49, 50) a dle výkladu sv. otcův jest manna obrazem nejsvětější svátosti oltářní — eucharistie. Podobnost obou záleží v těchto povýtečně věcech:

a) Manna jest zázračně od Boha připravovaný pokrm, proč i v písmě sv. pokrmem andělským, chlebem andělským slove: „Já jsem chleb živý, jenž jsem s nebe sstoupil“. (Jan 6, 51).

b) Manna chutná věrným a poslušným Israelitům, prostým chtíčů tělesných, neposlušným pak a tělesně smýšlejícím se protiví a oškliví: „Kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije“ (1. Kor. 11, 29).

c) Manna zachovala Israelity na živě na poušti a sílila je v boji proti nepřátelům. „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný“ (Jan 6, 55).

§. 67.

Zákonodání a úmluva Boží s lidem (R. 1490 př. Kr.)

(II. Mojž. 19—20—24).

Vyjítím z Egypta stal se Israel národem samostatným; neměl však býti národem jako ostatní národové, nýbrž měl býti národem bylo, aby množství as 3,000,000 lidí bylo s to, aby sebralo tuto mannu tamaryškovou? Kří to se nalézá tak zřídka, že by manny z něho s těží dostačilo několik lidem na jedno najedění; a poněvadž pochází přehnutím mšice bylo by jim čekati mnoho týdnův i měsíců, nežli by se opět mšice, rozmnožily a přehnutím novou mannu vyloudily. A tou dobou zdažli by nebylo to četné lidstvo zahynulo? Nad to známo, že manna tamaryšková, kteráž prý sloužila za výživu Israelitův, jest léčivo a nikoliv krmě. Lučbou dokázáno, že manna ta k výživě se nehodí nemajíc v sobě ani částky živné. A tím měl celý národ se živiti po 40 let, co všeliké látky živné prostráda? I tof by byl dojista div nejzázračnější! Odpůrci namítají, že k této manně se přidružovaly látky živočišné a takto že lid mohl živiti! Odpovídáme: Byť i časem lidu byla poslána hejna křepelek, aby nepostrádal masu, byla přece manna jeho denním pokrmem. Tof právě působilo velikou jeho výtku proti Mojšíšovi: „Kdož nám dá, abychom se najedli masa? — Oči naše nevidí nic jiného leč tu mannu“ (IV. Mojž. 11, 4. 6.). I možno-li se vyjádřiti zřejměji, jasněji? —

A tak to nelze nijak ani důvodně ani rozumě ztotožniti mannu sinajskou s mannou tamaryškovou. Říci, že by bylo možná, aby se byl touto mannou celý národ israelský živil na poušti po 40 let jest jako bychom tvrdili, že v našich krajinách mohou obyvatelé některé země se živiti pouhými morušemi nebo zrním rouškovým (*ricinus communis*), kteréž jest jako manna tamaryšková lékem počisťujícím!

s v a t ý m, t. j. určeným k účelům božským. Měltě býti prvorozeným synem Hospodinovým, nejprvé ze všech národů vyvoleným, měl býti národem kněžským, t. j. pěstitelem, chovatelem a prostředkovatelem zjevení Božích všem národům. Tím však učiněn Israel zákonem, ježž Bůh sám jemu oznámil a úmluvou ve kterouž s Bohem vešel.

Zákon Boží, čili doba, kdy zákon ten byl dán, jest trojí: 1) doba přirozeného zákona od Adama až k Mojžíšovi; 2) doba starého neb psaného zákona od Mojžíše až ku Kristu; 3) doba nového neb milostného zákona od Krista až na konec světa. Zákon přirozený jest každému člověku vrozený zákon mravnosti, jest to vůle Boží, již přirozeným světlem rozumu a hlasem svědomí doznáváme; zákonem tím co dobrého a zlého jest, poznáváme. Zákon přirozený obstaruje přikázání lásky k Bohu a bližnímu a všeobecné předpisy mravnosti: „Co nechceš aby ti jiní činili, i ty nečiň jim. Co chceš, aby ti jiní činili, i ty činiž jim“, a přikázání od těch odvozená. Starý či psaný zákon na dvou deskách skládá se 1) z předpisů mravních v desateru stručně naznačených, 2) obřadných předpisů k službám Božím a zejména k obětem prohledajících, 3) z předpisů občanských k ústavě a soudům lidu israelského se odnášejících. Starý zákon byl toliko obrazem zákona nového, milostného, od Krista daného; proto vzal za své, an Kristus na svět přišel. Zákon Kristův sluje m i l o s t n ý m, ješto všech v Starém Zákoně opovězených milostí hojně nám uštěďruje, nás dítky Božími, dědici nebes činí. Proto také zákonem evangelickým, zákonem blahověstným zove. Zákon nový zahrnuje přikázání k víře, k mravům neb životu, k prostředkům milosti, k svátostem a oběti prohledající; k tomu ještě dlužno přičísti rady evangelické.

„Měsíce třetího po vyjití z Egypta přišli na pouť Sinajskou“. Na úpatí hory Sinai naposledy rozbili Israelité stany; i tábořili tam rok bez 13 dní.

„Kterak jsem vás nesl na křídlech orličích“. Orel mladé nenosívá v pařátech, alebrž na mocných svých křídlech, na nichž tak vysoko do vzduchu je povznáší, že střele lidské nemožno jest ho dosíci. Podobně i všemocný a dobrotivý Bůh lid svůj zvláštní svou záštitou a ochranou oštěďřil, vysvobozuje ho ode

všeho nebezpečení i pronásledování. — Vypravují, že orel obzvláštní náklonnost a lásku chová k lidem, dobře mu činím. Tak na př. tvrdí Plinius, že jistá pohanská panna chovala orla, až vyspěl na ptáka mocného; když pak na svobodu jej byla propustila, nezapomněl nikdy dobrodítelky své, donášeje jí rozmanité ptactvo i jinou drobnou zvěř, jíž se živila. Když panna skonala a tělo její mělo spáleno býti, vrhl se i orel do plápolající hranice, chtěje raději zemřít, než bez pěstounky své živu býti. — Sv. Medard, hošíkem jsa ještě malým, zachvácen byl v poli lijavcem; i přiletěl orel a chránil dobrého hochu křídlyma roztaženými. — Cti-hodný Beda připomíná v legendě sv. Kudberta, že světec tomu, hladem mřícímu orlu rybu z říčky blízké přinesl a život mu zachoval.

„Budete mi za vlastní nábytek ze všech národů“. Ze všech národů vyvolil Hospodin lid israelský, by poznání a úctu Boží na zemi zachoval a rozšířil. Lid israelský jest obzvláštním vlastnictvím Božím a) stvořením a b) vyvolením. Pravil Bůh: „Budu jich Bohem, i budou mým lidem“. — „Vy budete mi království kněžské“. Vyvolenému lidu neměl panovati král zemský na způsob národů pohanských, nýbrž sám Bůh chtěl býti jeho králem, chtěl národ ten řídit a spravovati svými služebníky, kněžími a proroky, jimž svrchovanou oznamoval svou vůli. Odtud ústava ta nazvána bohovládnou čili theokratickou. Spůsobem duchovním měl i každý Israelita knězem a králem býti, obětuje sebe, modlitby a dobré skutky pravému Bohu a opanováním svých žádostí a sebezapíráním dává na jevo, že vlády nad sebou jest mocen, — „Vy budete mi . . . národ svatý“, t. j. národ od modloslužebných národů oddělený a službě Boží zasvěcený.

„Posvěť jich dnes a zítra“. Posvěcení mělo i vně i vnitřně se dáti: vně, ano lidu bylo roucho i tělo očistiti; vnější očista byla pak obrazem vnitřního očistění od neřesti duchovní čili hříchu; a této duchovní očisty docílono 1) litováním hříchův a 2) obuzením etností lid odůstojňujících, aby zákona Božího se hodným stal.

„Ať jsou hotovi ke dni třetímu“. Den ten byl padesátý po vyjití z Egypta; proto i letnice dne 50. po velikonoci na památku zákonodání na hře Sinai se slavily.

„Uložíš meze lidu“. Jaké mezeto byly, nepraví písmo sv.

Snad obdal Mojžíš horu zábradlím nějakým, aby lid na ni nevstoupil a s větší svatobázní k zákonodání se nesl.

„Všecka hora Sinai se kouřila“. Sedmero hrozných zjevů provázelo zákonodání: 1) zemětřesení, 2) dým a oheň horu zahalující, 3) hřímání a blískání, 4) oblak hustý, 5) déšť a bouře, 6) zvuk trouby, 7) mocný hlas Hospodinův. Těmito zjevi přírodními chtěl Bůh se osvědčiti jako pán všehomíru, chtěl lidu okazati přisnotu své svatosti a jej proniknouti svatobázní své kárné spravedlnosti.

„Já jsem Hospodin, Bůh tvůj“. Což může nás k zachování Božích přikázání více pobádati, než přesvědčení, že Bůh sám, náš Pán a tvůrce přikázání nám dal. I máme přikázání plniti a) z bázně před tresty, jimiž bude pokutovati ty, kdož přikázání jeho nezachovávají, b) z vděčnosti k dobrodiním, která nám uštědřil, c) z lásky k Bohu, nejvyššímu dobru, ano lásky neskončené jest hodno, d) z poslušnosti k němu, jenž chce, bychom plnili, cokoli velí. — Slova začátečná „Já jsem Hospodin, Bůh tvůj“ jednak k prvnímu, jednak k ostatním prohledají přikázáním. Sv. Augustín praví: „V pravdě veliká, o Pane! jest moudrost i láska Tvá, an nás povzbuzuješ, abychom milovali Tebe a plnili přikázání Tvá; což kdybychom nečinili, hrozíš nám peklem, činícím však přislubuješ blahotu věčnou“.

„Nebudeš míti bohů cizích přede mnou“, t. j. mně jen, pravému Bohu, se klaněti budeš, cizím bohům-modlám nižádné nevzdáváje úcty. Příkazu, by Bohu pravému lid se klaněl, přičiňuje Hospodin záповěď, aby modly nectil, protože byli lidé, již tvrdili, že pravého Boha uctívají, a přece i bůžkům se klaněli — a těch ani mezi Israelskými se nenedostávalo.

„Neučiniš sobě rytiny ani žádného podobenství“. Tři věci první přikázání zapovídá: 1) cizím bohům se klaněti, 2) obrazy, sochy cizích bohů hotoviti a 3) obrazům těm božskou úctu vzdávati na způsob pohanů mínících, že obrazy bůžkův jejich nějakou božskou v sobě skrývají moc a že od nich něčeho vyprositi možno i slušno. „Pohan — dí prorok Isaiáš (44,17) — učinil boha a rytinu sobě: skloňuje se před ní, a klaní se jí, a prosí řka: vysvoboď mne, nebo bůh můj jsi ty“. Hřešíť, kdo učiní si rytinu modly, jí se klaní. Leč není prvním přikázáním zapovězíno, obrazy pravého Boha shotoviti a jim úctu vzdávati. Bůh

zajisté Mojžíšovi přikázal, aby slitovnici archy úmluvy opatřil rytinami, (viz 2. Mojž. 25, 18) na poušti by vztýčil hada měděného. Také Hospodin sám podle svědectví písma sv. Oholiaba a Beseleela uschoptil, by věci posvátné nápodobili; a mužové ti u zdělání svatostánku nevšední projevíli umělost a dovednost.

„Bůh silný a horlivý“. Silným sluje Bůh, an jeho velmoci nikdo nemůže odolati; horlivým nazván, ana kárná jeho spravedlnost hřích bez trestu nenechává a láska jeho vroucí nedopouští, by úcta božská tvorů byla udílena a duše s Bohem spojená k jinému lnula předmětu.

„Navštěvující nepravost otců na synech“. Jak trestá Bůh nepravosti otcův na dětech? Rozmanitým způsobem: 1) Bůh tytýž trestá hříchy otcův, rodičův na dětech nevinných, nikoli však na duši, alebrž na těle jejich a na pozemských dobrech, aby dítky ku spasení přivodil a jiným dal výstrahu, navštěvuje je zlými následky hříchů otcův; 2) Bůh trestá nepravosti rodičův na dětech vinných do třetího i čtvrtého pokolení, když děti nepravostí těchže se dopouštějíce míru hříchův otcovských dovršily. Kromě trestu, jímž Bůh každého hříšníka pro hříchy, z kterých se nekál, navštěvuje, kárá přísně na tomto světě někdy i hříchy rodičův, předkův na jejich potomstvu: kletbou a záhubou. Zřejmý toho důkaz dávají slova Ježíšova: „I vy naplňte míru otců svých — jejich hříchův aby přišla na vás — Jerusalemské — veliká krev spravedlivá, kteráž jest vylita na zemi, od krve Abele spravedlivého až do krve Zachariáše, syna Barachiášova, kteréhož jste zabili mezi chrámem a oltářem“. (Mat. 23, 32, 35).

„Činící milosrdenství“. Zasahuje-li kárná spravedlnost až do třetího a čtvrtého kolena, jest milosrdenost Boží dobročinnou až do pokolení tisícůho.

„Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo“. Jménem Božím vyrozumívá se Boží podstata a bytost. Podobně píše i matka Boží řkouc: „Svaté jest jméno jeho!“ Nejvyšší jméno Boží vysloviti a vyzývati se nezapovídá; ale však zakazuje se jméno to zneužívati, což se stává, když je bez příčiny jmenuješ. Hříchu toho se dopouští, kdo rouháním, svatokrádeží, tupením svatého náboženství, lehkomyšlnou, křivou, zrušenou přísahou a zneužíváním svatých věcí Boha hanobí. — „Bůh bez trestu nenechá toho, kdo jméno jeho nadarmo bere“. Dokladem

jsou nám písmo sv. i dějiny. Pro zrušenou přísahu krále Sedekiáše zhuben od krále babylonského Jerusalema a celé Judstvo; synové jeho byli usmrceni a král sám oslepen; roubači Sennacheribovi porazil anděl Hospodina všechno vojsko, tak že za jedné noci 185.000 lidí zahynulo (4. král. 19); rouhavému Nikanorovi dal Juda Mak. jazyk vyřezati a ptactvu dravému předhoditi. Známo, jak Bůh rouhače Baltasara a jeho zpupnost potrestal.

„Pomni, bys den sobotní světil“. Příkázání třetí prohlédá k času, jež obzvláště službě Boží máme věnovati. Israelským příkázáno, by den sedmý každého téhodne světili, vděčně si připomínajíce své a všech tvorů stvoření, své z poroby egyptské osvobození a své vyvolení, jímž lidem Božím byli učiněni. Zároveň měl den sobotní i lidem i zvířatům býti dnem odpočinku a posily, jinak by neustálé práci a zhoubně bylo jim podlehnouti.

„Nebudeš dělati žádného díla v den sobotní“. Slovy těmi se zapovídá dvojí: 1) konání práce služebné a nepotřebné; 2) zahálka, vši to nepravosti začátek. Dne sobotního má tělo od děl všedních odpočívati, by duch bez rušení pro Boha a spásu svou mohl pracovati. Bohulibé skutky však jsou: obcování veřejným službám Božím, duchovní rozjímání, zpěvy a modlitby zbožné, slyšení a čtení slova Božího, skutky milosrdné, přijímání ss. svátostí. Kdo sobotu zneuctil, hoden byl smrti — ukamenováním.

„Cti otce svého i matku svou“. Příkázání čtvrté trojí ukládá dětem povinnost: lásky, úcty a poslušnosti. Povinnost tu ať konají pro Boha, an Bůh ji přikázal, zachování příkázání hojně odplácí, obmeškání její však přísně trestá a rodiče svými zástupci činí. Bůh zachování čtvrtého příkázání na dětech a jejich potomstvu nejen věčnou blažeností, nýbrž i časným požehnáním odměňuje. „Jako kdo poklady shromažďuje, tak jest ten, jenž cti matku svou“. (Sir. 3, 5). „V skutku a řeči, i ve vši trpělivosti cti otce svého, aby došlo na tebe požehnání od něho, a požehnání jeho aby do posledního času ostalo. Požehnání otcovo utvrzuje domy synů; zlořečení pak matčino z kořene vyvrací základy“. (Sir. 3, 9—11).

„Nezabiješ“. Příkázání páté zapovídá všechny hříchy, jimiž bližnímu aneb sobě na těle i na duši můžeme škoditi. Hříchů těch člověk dopustiti se může: srdcem, ústy, rukou. Hřešit proti příká-

zání tomu, kdo pohoršení dává bližnímu mluvením, činěním neb obmeškáním toho, co mu jest námětkem a příležitostí ku hříchu.

„Nez cizoložíš (nesesmilníš)“. Slovem tím všechno se zapovídá, co etnosti čistoty, stydlivosti se protiví, zejména těžký hřích cizoložství.

„Nepokradeš“. Tu zapovězíno bližnímu majetek vzíti aneb škodu na něm učiniti, a přikázáno, každému nechat a dáti, což jeho jest. „Dávejte všem, což jste povinni“. (Řím. 13, 7).

„Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svědectví“. Prikázání osmé zapovídá zneužívání jazyka, čímž proti bližnímu se stáváme nepravdomluvnými a nespravedlivými. „Pročež složivše lež, mluvte pravdu jeden každý s bližním svým“. (Efes. 4, 25).

Nepožádáš manželky bližního a t. d.“ Z posledních dvou přikázání se učíme, že zlé nejen nemáme činiti, alebrž ani po něm toužiti, aby prosto bylo srdce vši zlomyslnosti. „Utvoř o Pane! ve mně srdce čisté a Ducha svatého neodnímej ode mne“.

„Aby bázeň zůstala mezi vámi a abyste nehřešili“. Lid israelský sluje lidem srdce tvrdého, v němž bázeň místo lásky panovala. Bázeň před tresty Božími ač dobrou a nadpřirozenou, není však jedinou pohnůtkou u zachování jeho přikázání.

„Napsal pak Mojžíš všecky řeči Hospodinovy“. Kniha Mojžíšova zahrnovala všechna přikázání od Hospodina Israelitům dosud daná, zejména desatero přikázání, nejhlavnější to část Starého Zákona.

„I obětovali synové Israelští zápalné oběti.“ Nejprve musel lid býti čist, aby s Bohem v úmluvu vejíti mohl, pročež přinesl Mojžíš Bohu oběť smírnou za lid; pokropení lidu krví obětnou naznačovalo, že lid má účast v oběti; pokropování oltáře krví hovádka obětného dalo se na znamení, že Bůh oběť tu jako náměstné zadostučinění za lid přijímá. Úmluva či zákon starý utvrzen byl krví hovádka obětovaného, zákon nový však drahocennou krví Krista Ježíše, beránka neposvrněného. Hoden-li smrti byl, kdo přikázání St. Z. neplnil, čím většího zasluhuje trestu, kdo přikázání Z. N. přestupuje! — Dlužno ještě znamenati, že krví obětných hovádek, již ku pokropení bylo použito, přimíseno vody, jak zřejmě dokládá sv. Pavel (k Žid. 9, 19.) že Mojžíš „vzav krev telat a kozlů s vodou“ pokropil lid i knihu úmluvy. Voda

měla krev od stuhnutí zachovati a obojí — krev a voda byly obrazem krve a vody z boku Kristova se prýštíci.

„Dám tobě desky kamenné.“ Podle podání napsána byla na první desce tři první přikázání k lásce k Bohu a jeho účtě se nesoucí, na druhé pak ostatních sedm přikázání o lásce a účtě k sobě i bližnímu jednajících. Jaké asi desky to byly, písmo sv. nepraví, leč podotýká, že prstem Božím z obou stran byly popsány. (2. Mojž. 32, 15.) Jelikož Mojžíš desky v rukou nesl, a v stánku úmluvy uschoval, nebyly jistě příliš veliky. Z obou stran byly popsány, ana písmena na nich vyobrazená nemohla býti neúhledna, aby i poněkud ze vzdálí (vzdálená) mohla se čísti.

„Vstoupil Mojžíš na horu a byl tam 40 dní a nocí,“

Dle 5. Mojš. 9, 9 nepožíval Mojžíš za oněch 40 dní a nocí, co na hoře meškal, ani chleba ani vody. Tato číslice v dějinách svatých jest posvátnou, postem Mojžíšovým, Eliášovým a Kristovým zasvěcenou. Přebýváním Mojžíše po 40 dní a nocí na hoře bylo předoznačeno přebývání vzkříšeného Spasitele na zemi.

Poučky. I my jsme povinni, ostříhati desatera Božích přikázání, protože jsou vlastně výkladem zákona přirozeného, v srdce nám vepsaného, a protože Kristus je potvrdil a jich zachovati přikázal. „Nedomnívejte se, že bych přišel rušiti, ale naplniti.“ (Mat. 5, 17).

Bůh dával přikázání svá mezi blýskáním a hřímáním, jevě se v hrozně své velebnosti. Ale ještě hroznějším se ukáže kdysi přestupníkům těch přikázání na soudu. „Varuj se, bys nepouštěl přikázání Pána Boha našeho.“ (Tob. 4, 6).

Bůh přislíbil Israelitům ochranu a záštitu svou, uposlechnou-li hlasu jeho a budou-li dbáti přikázání jeho. Svědomité zachovávání božských přikázání vede samojediné i nyní ku blaženosti jak v tomto, tak v onom životě. „Chceš-li do života vejíti, zachovej přikázání.“ (Mat. 19, 17).

Poznámka. Desatero božských přikázání jest krátký obsah veškerého zákona Božího; byla na dvě kamenné desky prstem Božím vryta. První deska žádá lásku k Bohu podle rozličných jejích zjevů, jakýmiž jsou: 1. věrnost (první přík.) 2. účta (druhé přík.) 3. služba (třetí přík.) Druhá deska žádá lásku k bližnímu, jakáž pochodí z lásky k Bohu a která nejprve se

jeví v odnášení k těm, k nimž nám zvláštní povinnosti jest vykonávati (čtvrté přík.), v odnášení ke všem však žádá láska, by žádnému se nečinila škoda ve skutku (na životě — páté přík.), ani na choti (nevinność, čistota — šesté přík.), ani na statku (sedmé přík.), ani ve slovech (osmé přík.), ani v žádostech (deváté a desáté přík.) —

Kromě těchto přikázání dal Bůh Israelitům skrze Mojžíše ještě jiné občanské či politické zákony, jimiž život domácí a státní Israelitův uspořádán byl, pak nařízení (náředy), která zevnější bohoslužby se týkajíce, zákonem obřadným či ceremonialním sluje.

§. 68.

Nevěrnost lidu a její potrestání.

(II. Mojž. 32, 33.)

Mimořádné zázraky, kteréž při vyjití z Egypta a na poušti samé se dály, jakož i velebnost zákonodání způsobily sice u lidu okamžitou poslušnosť a oddanost Hospodinu, ale k věrné a trvalé k Bohu přivínavosti nemohly lid ještě příliš mravně pokleslý hned povznést. A tudíž shledáváme, že hned po učiněné úmluvě skoro všecken lid oddává se egyptské službě Apisovč, sám Áron přispívá k ulití telete zlatého.

„I rozhněval se Mojžíš velmi.“ Hněv Mojžíšův byl spravedlivý, byl to hněv lásky z horlivosti pro čest Boží vzniklý. Mojžíš chtěje na jevo dáti, že lid jeho zákon Hospodinův drzou modloslužebností pokalivší zákona toho hoden není, rozrazil desky úmluvy. Na památku děje toho bylo Israelitům v den 17. měsíce čtvrtého přísný půst zachovávat.

„Mojžíš zetřel tele až na prach . . .“ Mojžíš dal ulité tele rozpustiti, smísil je pak s vodou a dal píti z toho Israelitům, aby v nich povzbudil ošklivost oproti modlám. Odpadlíkům bylo požití bůžka svého. — I dal Mojžíš zabiti všechny, kdož nepravosti té se byli dopustili; trest to přísný ale spravedlivý. Zákon Boží stanovil smrt na hřích modloslužebnosti. Trest ten nelze nazvati nespravedlivým. I láska není prosta hněvu; žádný otec nemiluje více děti své než Mojžíš syny israelské miloval; chtěl i za ně umřít. Než původce modloslužebnosti nešetřil, ana vůle Boží toho žádala, by pohoršení dané bylo potrestáno. — Hospodin při-

kázal pak, aby Mojžíš nové dvě desky úmluvy shotovil. A Mojžíš opět 40 dní a 40 nocí prodléval u Hospodina na hoře, modle a postě se za lid. Sstoupiv s hory, skvěla se slávou tvář jeho. Skvělý lesk tváři Mojžíšovy byl odleskem nadpřirozeného světla slávy, jímž blahoslavenci ku patření na Boha docházejí; neboť nikomu ze smrtelníků není možno, by přirozenou podstatu Boha patřil a žil.

Poučky. Aron zhřešil, neodpíraje hned z počátku naprosto hříšnému žádání lidu. Kdožkoli nebrání hříchům jiných jsa povinnen aneb moha to činiti, dopouští se hříchů cizích.

Mojžíš zřekl se cti, býti praotcem velikého národa a úpěnlivě prosil o milost za lid. Kdo podobně nehledá vlastní cti a slávy, nýbrž stojí o čest Boží a blaho lidu, jest jako Mojžíš v pravdě veliký a ušlechtilý.

Na přímělu Mojžíšovu ušetřil Bůh lidu nevěrného, ač jej zahladiti chtěl, důkaz to nad slunce jasnější: kterak světce své a modlitbu jejich ctí Bůh. „Mnoho zajisté může modlitba spravedlivosti ustavičná“. (Jak. 5, 16.)

§. 69.

Zákon obřadný.

Nejen mravný a občanský, nýbrž zevnější náboženský život Israelitův měl zvláštními nařízeními býti uspořádán; nařízení ta, protože služeb Božích a zvykův i obřadů při nich se týkají, slovou zákonem obřadným.

Účel zákona toho byl dvojitý: jednak měl vnitřnému náboženskému životu lidu důstojného výrazu propůjčiti a ku vnitřné pobožnosti podněcovati, jednak a to obzvláště měl býti obrazem Mesiáše a jeho budoucích ustanovení. Veškeren starozákonný obřad má tedy význam dvojitý, totiž a) symbolický, jako obraz a význak věcí neviditelných na něco nadsmyslného poukazujících; b) typický, pravdu a milost v Kristu nastiňující. Za tou příčinou jest zákon i vzhledem k bohoslužbám pěstounem a poručníkem (Gal. 3, 24) ku připravování na Krista a stínem budoucích věcí (Žid. 10, 1).

Zvláště pak vztahuje se zákon obřadný 1. na posvátné místo čili stánek úmluvy a jeho uspořádání; 2. na posvátné osoby; 3. na svaté úkony čili oběti; 4. na posvátné doby čili slavnosti a 5. na rozličné jiné zvyky bohoslužebné.

§. 70.

Stánek Boží a jeho zřízení.

Stánek Boží jsa především určen pro čas putování, byl stan přenosný, 30 loket zdělí, 10 loket zšíří a tolikéž i zvýší. Skládal se z pozlacených desk šitimských či akácových a z koberců, které k deskám se připínaly. Skvostnou oponou vyobrazenými cheruby protkanou dělil se na dvě síně: na svatyni, 30 loket dlouhou a na velesvatyni, 10 loket zdělí, kamž jen velekněz jednou za rok vstoupiti směl. Kolem stánu byla předsíní 100 loket dlouhá a 50 loket široká beze střechy, uzavřená toliko sloupy ověšenými oponou kmentovou. Zde se shromažďoval lid; svatyně byla určena pro kněze.

Ve velesvatyni stála archa úmluvy, t. j. z dříví akácového udělaná a zlatem nejčistším uvnitř i zevně pozlacená skříň. V ní chovaly se dvě kamenné desky zákona, nádoba s mannou a později také květoucí prut Áronův. Víko pak, jež slulo Kapporeth čili slitovnice, bylo z ryzého zlata se dvěma na obou koncích stojícíma cheruboma, kteří majíce obrácené tváře k slitovnici zastírali ji křídlyma svýma.

Ve svatyni stál uprostřed oltář kadící, na němž ráno a večer knězem kadidlo zapalováno; s jedné strany stůl s 12 chleby předkladnými či obličenými; na stole tom ustavičně dvanácte chlebův obličených leželo, jež každou sobotu obnovovány a od kněží jen požívány byly; chleby označovaly dvanáctero pokolení israelských, kteří takto zřejmě osvědčovali, že Bůh je ustavičně živí, začez i z vděčnosti jemu věčnou oběť přinášeli. Chleby ty byly také obrazem chleba nebeského v nejsv. svátosti oltářní; s druhé strany byl svícen sedmiramenný.

V předsíni stály: oltář zápalný z dřeva akácového, mědí potažený a prstí naplněný, v jehožto uhlech vyčnívali rohové; umývadlo, určené ku čistění kněží.

Skoro celý rok dělali stánek Boží; prvního pak dne měsíce prvního po vyjití jej vyzdvihli. I přikryl oblak stánek svědectví a sláva Hospodinova naplnila jej.

Poznámka. Stánek Boží byl znakem, symbolem jedinství Boha a jeho sniženosti k lidu Israelskému, i spolu obrazem (typem) království Kristova — církve jeho.

Předsín byla určena pro lid, jenž ještě očistění a usmíření potřeboval, což umývadlem a oltářem zápalným naznačováno.

Svatyně, v níž jen kněží jako zástupci lidu Božího vstoupiti směli, byla význakem duchovní otěiny smířeného lidu. Světlem sedmiramenného svícnu naznačovalo se světlo zjevení, v němž lid ten choditi měl; kadící oltář znamenal modlitby, jež mu k Bohu vysýlati bylo, a chlebové obliční nastiňovali dobré skutky, jež konati byl povinnen.

Velesvatyně jsouc příbytkem Božím u prostřed lidu, byla všechna temna na znamení, že tam přebývá Ten, jehož nikdo neviděl aniž viděti může. Slitovnice, význak to příbytku Hospodina, jenž zde jako milostný, přítomný a slitovný se jevíval, byla nad archu úmluvy s kamennými deskami, význaky to úmluvy, vyzdvižena, aby se dalo na rozum, že přebývání Boží mezi lidem na úmluvě se zakládá, jí se podmiňuje a umožňuje. Oba cherubové, kteří klaníce se zastírali slitovnici křídlyma svýma, znamenali, že s nimi, s těmi nejdokonalejšími tvory veškero tvorstvo Bohu klaněti se má, jenž jsa neskončený všechny tvory převyšuje.

§. 71.

Posvátné osoby.

(III. Mojž. 8.)

Na místo prvorozených, již vlastnictvím Božím jsouce, po každé před Hospodinem postaveni a tu z jeho služby vykoupeni býti museli, oddělil k službě ve svatyni Bůh celé pokolení Levi. Vůbec povoláno pokolení Levitské k tomu, aby chovajíc zákon, lid v něm evičilo a podle něho soudilo.

Z celého pak pokolení Levi vyvolena ku kněžství toliko rodina Áronova, kteráž výhradně ku kněžským výkonům oprávněna byla a sice Áron jako velekněz; důstojnost velekněžská přecházela dědičně na prvorozeného rodiny.

Ostatní členové rodiny byli kněžími. Všichni ostatní Levité určeni jsou při službě ve svatyni jen k nižším výkonům.

Velekněz byl duchovní hlavou lidu israelského a jeho nejvyšším soudcem. Jemu jedinému dovoleno jednou za rok na vele-den smíření do velesvatyně vstoupiti; v důležitých věcech tázal se Hospodina, jenž mu svou vůli oznamoval.

Úloha kněží záležela v tom, že byli prostředníky mezi

Bohem a lidem, usmířující lid s Bohem a činíce obrazně to, co Kristus v plnosti časů v pravdě a ve skutku měl vykonati. Hlavní tudíž jejich byly výkony: obětování na znamení usmíření, kadění jako význak přímlyvy a žehnání lidu jako ovoce obou jmenovaných výkonův.

Ostatní Levité sloužili při stánku Božím rozkládající, nosíce i vyzdvihující stánek; někteří z nich vnášeli vodu, dříví a p., jiní čistili svatá nářadí, posvátné nádoby, jiní opět bděli v noci při svatyni.

Kněží měli zvláštní roucho kněžské, jehož Levité neměli. Roucho to skládalo se z nohavic tělo od ledvin až do stehů přikrývajících, z čepice, z bílého taláru a barvitého opasku. Bílá barva jest znakem čistoty, nevinnosti a svatosti.

Nad tímto kněžským rouchem nosil velekněz: a) svrchní plášť z postavy modrého, mající na podolku vyšívaná jablka zrnatá se zlatými zvonečky; jablka zrnatá naznačovala přikázání Hospodinova, zvonečky byly význakem jich ohlašování; b) náramník čtyřbarevný — efod nazvaný — a ze dvou polovic se skládající; polovice obě nad ramenem se spínaly dvěma drahokamy, na nichž jména dvanáctera pokolení Israelských byla vyryta; c) na prsou štít dvanácti drahokamy vykládaný — náprsník to — chošen — s jmény dvanáctera pokolení. V tomto náprsníku byly Urim a Thummim — světlo a právo — jimiž velekněz ve všech důležitých věcech způsobem již neznámým rozhodnutí Hospodinova se dotazoval; d) na čele měl zlatý diadem čili vínek, t. j. zlatý plech s nápisem: Svaté Hospodinu.

Posvěcení Levitův vykonalo se tím, že napřed očištění byli a po vykonané oběti před stánek úmluvy vedeni, kde starší synův Israelských na ně ruce skládali na znamení, že je postavují na místo všech prvorozených, již vlastně k službě Boží byli ustanoveni; pak Áronem a jeho syny voděni jsou před stánkem úmluvy, by se naznačilo, že přísluší ke stánku Božímu a že všechny nekněžské služby při něm podnikati mají.

Spůsobem slavnějším konalo se svěcení kněží. Byvše umyti a oblečeni v roucho kněžské, pomazáni jsou olejem a sice velekněz na hlavě, kněží na ruku, pak vzdány za ně oběti, a krvi obětnou pokropován jednak oltář, jednak ucho, ruka a noha posvěcenců; konečně slavily se hody obětné. Pokropování ucha,

ruky, nohy očistnou krví obětnou dalo se na význam, že veškera činnost života jejich ochotna, posvátna a posvěcena býti má.

Pokolení Levi nemělo dědičného statku v zemi svatě míti; k bydlení vykázáno celému pokolení 48 měst po vsi zemi rozptýlených; mezi těmi bylo 13 měst kněžských.

K výživě pokolení Levitského bylo však ostatním pokolením Israelským prvotiny a desátek všech důhodů, požitků u svatyně odváděti.

§. 72.

Posvátné úkony — oběti.

(III. Mojž. 1—7).

Oběti, mezi bohoslužebnými úkony první místo zaujímající, různí se na krvavé (zábitné) a nekrvavé (potravné čili suché a pitné čili mokré).

Krvavé oběti byly: a) zápalné, vzdávané Bohu na vyznávání jeho svrchovaného panování nade všemi tvory. Při nich celé hovádko obětné kromě kůže bylo spáleno; b) mírné — pokojné, — jež byly buď děkoslovné neb prosebné, vzdávané totiž Bohu, buď aby se mu za vzatá dobrodíní děkovalo, aneb aby se nová na něm dobrodíní vyprošovala. Při nich jen tučné částky spáleny; ostatního masa požíváno při hodech obětných, v nichžto kněz i obětovatel podíl měli; c) záhříšné a závinné, jejichž účelem bylo usmíření jednotlivých a úmyslných hříchů a které se tím od sebe lišily, že při obětech závinných i náhrada škody dít se musila, jížto při obětech záhříšných třeba nebylo. Při obou zasvěcovány jsou tolikéž jen tučné částky Hospodinu, ostatního masa obětného toliko kněží požívati směli, a vzdávána-li oběť ta za kněze samého, tedy i ostatní maso před stany lidu spáleno.

Nekrvavé oběti byly potravné a pitné z chleba nekvašeného čili přesného, z vína, oleje, soli a kadidla, i vzdávány jsou Bohu buď samy o sobě, anebo spolu s obětní krvavými.

Oběti starozákonní dvojí měly význam:

1) symbolický, t. j. byly obrazy a význaky, že člověk jest trestuhoden a že hříchem smrti si zasloužil. Působily k tomu, by pocit viny a trestuhodnosti před Bohem byl ožívován;

2) typický, t. j. byly předobrazy, ukazující mimo popřední svůj význam na něco ještě nepřítomného a teprv

příštího, totiž na dokonalou oběť Ježíše Krista. Oběti tyto podněcovaly tužbu po dokonalém vykoupení a uskutečnily tím také účastenství v oběti Kristově.

Tento obětí význam vysvětluje též z obřadů, s nimiž jsou vykonávány. Obětovatel vložil ruce své na hovádko obětné, dávaje na rozum, že hřích a vinu svou na hovádko vznáší.

Pak zabil je sám na znamení, že hříchem svým zasluhuje smrti, již zvíře nyní zaň podstupuje. Kněz však zachytil krev a pokropil jí oltář naznačuje, že Bůh náměstnou smrtí hovádko obětného na smír přijímá a potvrzuje. Obětné maso spalováno. Oheň jest obrazem očisty, maso pak (tělo) jest nástroj činnosti. Spálení jeho značí tedy posvěcení a oddání všelikých úduv a sil Hospodinu, což ovšem na smíření následovati má. Hody obětné při obětech mírných vyobrazovaly sstoupené obcování s Bohem, u jehož stolu obětovatel jakožto soustolující hodovník seděl.*)

§. 73.

Posvátná doby.

(III. Mojž. 23, 25.)

Posvátné doby čili slavnosti St. Z. byly dvojího druhu:

1) doby sobotné, t. j. slavnosti podle sedmera dob — dnů, měsíců, roků — uspořádané. K nim náležely:

a) sobota, t. j. sedmý den každého téhodne na památku odpočinutí Hospodinova po stvoření světa. Tento den slavil se odpočíváním ode vsí práce, zvýšenou službou obětí a svatým shromážděním.

b) Slavnost troubení čili sobotný nový měsíc, t. j. první

*) Požívání masa obětného (přijímání) jako obraz smíru na oběti a jejím zničení (strávení) závislého u všech národů nalézáme. „Nepochybujeme,“ dle Pilesson, „že veškerá lichá náboženství původ mají v pravém náboženství, jakož že oběti pohanstva pocházejí od oněch, kteréž prvním lidem byly nařízeny, čehož dokladem jsou Abel a Kain: oběti to, jež nebyly než stínem a obrazem veliké oběti, kterouž Bůh sám za nás se měl obětovati. Na celé zemi požíváno bylo masa obětného, všem národům jest oběť velebnou slavností člověka s Bohem. Tou příčinou dřevní básníci tytéž připomínají slavnosti Jovišovy, pokrm Neptunův, aby poukázali k obětem, jichž maso oněm bohům lichým obětované, bylo požíváno a měli-li židé oběti zápalné, při nichž všechno ke cti Boží bylo spáleno, nicméně k oběti přidávali koláč, aby i při těchto obětech člověk něčeho používati mohl“.

den sedmého měsíce — Tisri —, spolu den nového roku občanského, jenž zvučícími trubami zasvěcován. Trouby měly připomínati rohy onoho skopce, ježž Abraham místo syna svého Izáka byl obětoval.

c) Sobotný rok či každý sedmý rok, jenž byl rokem odpočinutí země, kteráž úhorem ležeti měla, takže se nesmělo ani sítí ani žíti. Cokoli země, vinice a stromy plodily, ponecháno chudým, příchozím i polní zvířeně. Tohoto roku nesměly se také žádné dluhy vypomínati, a otrok hebrejský puštěn na svobodu. O slavnosti stánků bylo v témž roce veškerému shromáždění lidu celý zákon přečísti.

d) Rok jubilejní — milostivé léto — t. j. rok po sedmi sobotných rocích, tedy padesátý. I v tomto roce nemělo se ani sítí ani žíti a všecka prodaná aneb raději zastavená pole musela beze vsí náhrady prvotnému majiteli býti navracena; všichni hebrejští otrokové nabyli opět svobody.

2) Výročné svátky, svátky sborné nazvané, poněvadž o nich každý dospělý Israelita ke svatyni dostaviti se měl (II. Mojž. 23, 17 a V. Mojž. 16, 16 . . .)

Bylyť trojí:

a) Slavnost velikonoční či přesnic na památku vysvobození z Egypta a zachování prvorozenstva ustanovená. Hody velikonoční, jež se daly při vyjití z Egypta, opětovány v předvečer slavnosti, dne 14. nisana s týmiž obřady jako tam, leč že místo veřejí pokropil se oltář krví beránka velikonočního. Slavnost ta trvala 8 dní, v nichžto všecken kvas z příbytku se odstraňoval. První a poslední den měly ráz soboty.

b) Letnice, padesátý to den po velikonoči, jenž také slavností týhodnu či slavností prvotin zemských se nazýval; byl to památný den zákonodání na hoře Sinajské a spolu slavnost žní, o kteréž první chleby obětovány Hospodinu.

c) Slavnost stánků, dne 15. sedmého měsíce Tisri po 8 dní na památku přebývání na poušti konaná; pročž Israelité bydleli pod širým nebem ve stánech z ratolestí zelených.

K těmto třem slavnostem sborným přidružuje se výroční slavnost.

d) Veleđen očisty čili smíření, dne 10. měsíce Tisri, den to všeobecného pokání a postu, o němž hříchové veškerého lidu

veleslavným a velevýznamným způsobem usmířovány. Pravě toho dne směl velekněz a sice on jediný do velesvatyně vstoupiti. — Usmíření dělo se tímto způsobem: Velekněz přivedl tele za sebe a dům svůj, dva kozly za hříchy lidu k oltáři. Tu dvěma dřívkami losováno, který z kozlů obětován a který na poušť vypuštěn má býti; pak zabiv velekněz tele a jednoho kozla, vešel třikrát do velesvatyně, poprvé s vonným kadidlem, podruhé s krví telete a po třetí s krví kozla. Vyjda do předsíně, položil obě ruce na hlavu kozla živého, vyznal všechny nepravosti a hříchy lidu, načež odevzdal kozla, hříchy lidu takorba nesoucího, tomu, jenž ho na poušť měl vyvésti. Maso telete a kozla zabitého spáleno vně ležení.

Jiná náboženská ustanovení.

§. 74.

Zákony o pokrmecb a očistování. Sliby.

(III. Mojž. 21, 7.; 21, 1—6; 11; 14; V. Mojž. 23, 21).

Mezi ustanovení, zevnější bohoslužby se týkající, zahrnoval zákon obřadný v sobě i taková nařízení, která k náboženskému životu vyvoleného lidu se odnášela. Sem patří:

1) Ustanovení o pokrmecb, dle kterých někteří živochovové na př. (ušípané, slepice) za nečisté prohlášení a jich požívání Israelitům zapovědino. Ustanovení to mělo každodenně synům Israelským ku paměti přivozovati milostivé jejich ze všech národů vyvolení, jejich zvláštní úlohu, jakož i závazek, nebýti jako pohané, rozdílu mezi pokrmy nečiníci.

2) Ustanovení očistná, jimiž některé stavy a úkony tělesného života jakožto úkony se naznačovaly, které člověka poskvřňují a ze spolku svatyně vylučují, na př. malomocenství, dotýkáni-se mrtvol, doba nedělky po porodu a t. p.

3) Co do slibu nařídil Hospodin (5. Mojž. 23, 21): „Když učiníš slib Hospodinu svému, nebudeš prodlévati splniti ho, nebo vyhledávati bude toho Hospodin Bůh tvůj, a budeš-li meškati, bude tobě počteno za hřích“.

Ze slibů osobně učiněných jest nejznamenitějším slib Nazireův, kteří dobrovolným slibem na nějaký určitý čas se zavazovali, zdržeti se všelikého opojného nápoje, jakožto podnětu tělesných žádostí, aniž stříhati vlasů hlavy své na označenou vzrůstu v dobrém (Samuel, Samson). Později vešlo ve zvyk, že rodiče

dítě své (jako matka Samuelova) ještě před jeho narozením do-
životnému nazírejství zaslíbili.

§. 75.

Vyzvědači a neposlušnost lidu.

(IV. Mojž. 13 a 14).

Skoro celý rok trvalo ležení lidu u Sinaje, kde dán jemu zákon a vyzdvižen stánek úmluvy. Tu dal Hospodin znamení, by se hnul, an oblak odstoupil od stánku a Israelovi naznačoval cestu. Než záhy jevila se v něm opět hrubá smyslnost a převrácenost. Pak došel lid na pořádku druhého roku až k jižní hranici Kanaanské na poušti Faran. Podle žádosti lidu, k níž i Bůh povolil, vyslal Mojžíš dvanácte vyzvědačů do země kananejské. Tito však kromě Josua a Kaleba zemi tak zhaněli, že bezvěrný lid opět proti Mojžíšovi a Bohu povstav, do Egypta vrátiti se chtěl. Na přímluvu Mojžíšovu byl však lid podruhé osvobozen od záhuby, jíž od Hospodina měl býti pokárán, toliko za pokutu ustanoveno, že mimo Josua a Kaleba všichni, sečtení od dvaceti let a výše, na poušti umrou, země svatě nespátřivše.

„Lid rozbil stány své na poušti Faranské“. Dne 20. měsíce druhého roku druhého odebrali se Israelité od hory Sinajské i přišli na poušť Faranskou, kteráž na jižní hranici země Kananejské se rozprostírá. Oblak sloupový byl vůdcem jejich, manna den co den pršící sytila je, sladká voda byla jich nápojem a roucho, jak dí písmo svaté, na poušti nezvetešilo; a přes to všechno reptali proti Bohu pro obtíže, jež jim putování působilo. I rozhněval se Hospodin a strávil ohněm nejkrajnější část ležení, kdež nespokojenci meškali. Mojžíš orodoval u Boha za lid a oheň zmizel. Sotva ale trest byl pominul, reptal lid opět, nespokojen s mannou a žádaje masitých pokrmův. I poslal jim Bůh křepelky po celý měsíc. „Vstav tedy lid, shromažďoval sobě ty křepelky. Ještě maso bylo v zubech jejich, a hle prehlivost Hospodinova vzbudivši se na lid — smyslný — bila jej ranou velikou příliš. I nazváno jest to místo „hrobové žádosti“.

„Mojžíš poslal muže“. Ku konci druhého roku po vyjití z Egypta dorazili Israelité až k jižním hranicím země zaslíbené, t. j. až k místu Kades Barnea nazvanému. Odtud vyslal Mojžíš dvanácte mužův čili pohlavárů dvanáctera pokolení, by zemi shlédlí a lidu o ní zprávu podali.

„Ratolest s hroznem jejím, kterouž nesli na sochoře dva muži“. Révy a hrozny byly druhdy v zemi svaté velikosti nevšední. Starší jeden cestopisec vypravuje: „Jednou večereli jsme pod vinným keřem; průměr jeho pně měl asi $1\frac{1}{2}$ stopy (0·47 m.); zvýší byl až 30 stop (9·5 m.); svými ratolestmi zakrýval chýži více než 50 stop (15·8 m) širokou a dlouhou. Tu vzpomněl jsem si na slova proroka Micheáše, řkoucího: „Jedenkaždý přebýváti bude pod vinným keřem a fíkem svým“.

Hrozny takových keřů vinných bývají tak veliké, že po 10 až 12 librách (5—6·7 k.) váží a zrnka našim slivám se podobají. — Jiný viděl v horách judských hrozny půl lokte (0·4 m.) a zrna jejich víc než půl prstu dlouhá. — Jeden kněz, jenž r. 1656 svatou zemí cestoval, praví: „Dvě hodiny za Betlémem jest úzké, velmi krásné a úrodné údolí s mnohými keři vinnými, kteréž tehdaž samými pěknými, zlatožlutými hrozny na loket dlouhými byly ověšeny; zrna na nich, as půl prstu dlouhá, byla tak sladounká a chutná, že jsme se jich ani dost najísti nemohli. I uřezali jsme jich několik a vzali s sebou. V údolí tomto vyzvědači Mojžíšovi velký hrozen byli uřezali, ježž pak dva muži na sochoře nesli“. — Misionář, jenž za posledních ještě let v Syrii byl, vypravuje: „Když jsme meškali v Aleppo, městě syrském, přinešen nám z okolí hrozen tak veliký, že já a moji soudruhové, celkem sedm osob hroznem tím se nasytivše, ještě dosti značné zbytky jsme zůstavili. Ze zvědavosti dal jsem zbytky ty vytlačiti; i naplněno šfávou z nich pět láhví“.

„Jablka zrnatá“. Strom granatový čili marhaník viděti často v Syrii a Palestině; ovoce stromu toho jest velmi vzácné. Dosud štípí se mnoho marhaníkův. Zralé ovoce jejich, kulatá to veliká jablka s korunkou a s načutlými, modrými jádry zřídka před koncem srpna nalezneš. Ovoce ukládá se v domácnosti pro potřebu zimní. Jablka zrnatá jsou trojího druhu: sladká, kyselá a sladkokyselá. Z jablek zrnatých i víno se lisuje“.

„Fíky“. Strom fíkový roste v Palestině divoko pod širým nebem; třikrát za rok má ovoce: jarní, letní a zimní. Za dřevních už dob byl fík vzácným a chutným ovocem.

„Obyvatele má velmi silné“ Vyzvědači, mimo Josua a Kaleba, byli muži chabé a malověrné mysli; k bojácnosti a nedůvěřivosti své přičinili i lež, vypovídající o obyvatelích země kananejské co na pravdě se nezakládalo. Bojácnost lidu israel-

ského byla ovocem poroby egyptské, kteráž vši zmužilosti, vytrvalosti a odhodlanosti jej zbavivši, v lidu rozmařilost, choulostivost a baživost byla uhnízdila. Hospodin však nechtěl, aby Israel bez boje a námahy země zaslíbené se zmocnil.

„Mojžíš a Áron padli na tvář“. Tak učinili, by na Hospodinu té milosti vyprosili, aby odbůjníky nemstil jak u „hrobu žádosti“.

„Ukázala se sláva Hospodinova nad stánkem úmluvy“. Bůh ukázal se lidu nad stánkem v oblaku s hrozivou tvárností, takže každý o hněvu božském mohl býti přesvědčen.

„Odpust, prosím, hříchu lidu tohoto...“ Mojžíš sebe se zřetelu pouštíje jest pamětliv tohoto lidu svého, by nepravost jeho shladil a s Bohem ho usmířil. Nebážil po slávě, býti praotcem nového a čtenějšího národu; jeho jedinou bylo snahou, horliti pro čest Boží a spásu svého lidu.

„Odpustil jsem vedle slova tvého; ale všickni ti lidé...“ Po rozkazu Hospodinově zemřeli na poušti všichni muži 20 let a více věku mající. Kdož neměl 20 let, jakož i ženy a Levité, nepodlehali rozsudku Božímu. Synové israelští, již země zaslíbené tak blízcí byli, nyní na rozkaz Boží do pouště k hoře Sinajské navrátili se a 40 let (vlastně 37 let a několik měsíců od nynějška, 40 let od vyjití z Egypta) tu blouditi musili. Pustá Arabie měla jim býti školou kárnou: dřevní, rozmařilé a tvrdošíjně pokolení mělo vymříti, aby povolně vzešlo pokolení jiné, Hospodinu a jeho službě s věrností oddané.

Poučky: Jako Josue a Kaleb mluv každý pravdu, byť by ho i u nebezpečí uvedla.

Boj Israelských s nepřátely naznačoval náš duchovní boj oproti nepřátelům spásy duše. Proto dí Pán: „Království Boží trpí násilí, a kdožkoli s násilím pracují, do něho vcházejí. Kdož setrvá až do konce, bude korunován“.

Israelité poražení jsou od nepřátel, protože Hospodin nebyl s nimi, jelikož proti vůli jeho do pole vytáhli; na požehnání Božím záleží vše. „Komu Bůh pomáhá, ten vše přemáhá. Proti Bohu nic nemohu“.

§. 76.

Přestoupení zákona. Rušitel soboty kamenován. Kore, Dathan, Abiron proti Mojžíšovi a Áronovi povstali. Prut Áronův. Had měděný.

(IV. Mojž. 15. 16, 17. 21.)

Povstala nová vzpoura proti Mojžíšovi a Áronovi, ale nejenom přísně jest potrestána, nýbrž Áron také zázrakem v kněžském úřadě potvrzen.

O osmi a třiceti letech, co Israelští na pokutu svého neposlušenství na poušti bloudili, nečiní písmo sv. žádné zmínky. Živoucí pokolení mělo od svaté země býti vyloučeno, nikoli však od úmluvy s Bohem. Ačkoli soboty Páně znesvěcovali, a povrhující jeho řády nedbali příkázání jeho, přece se Hospodin jich ujímal a krmil je mannou a napájel vodou ze skály.

Teprva po vypršení lhůty trestné, v níž zavržené pokolení již bylo vymřelo a nové pokolení dorostlo, zase svatá dějprava nitku zdvihá a popisuje další tažení Israelitů do země zaslíbené.

„Synové Áronovi oheň obecný dali na oltář“. V předsíni stánku dvojí byl oheň: posvátný, od Boha samého s nebe seslaný, jehož při obětech musilo býti použito. Oheň na oltáři zápalném nikdy nesměl zhasnouti. Oheň obyčejný, jehož upotřebíno při vaření a připravování masa obětí pokojných a částečně záhříšných. Synové Áronovi však vzali snad z nepozornosti oheň obyčejný ku kadění. I seslal Bůh oheň ve způsobě paprsku bleskového a usmrcení jsou kněží. Ne bez důvodu řečeno, že synové Áronovi z nepozornosti tak jednali; hřích jejich nebyl smrtelný. Což vysvítá z těchto okolností: 1) že těla jejich ostala neporušena, 2) že v rouchu kněžském byli pochováni a 3) že na rozkaz Boží všecken lid jich oplakával.

Kore, Dathan, Abiron . . . postavili se s jinými 250 Israelity proti Mojžíšovi a Áronovi, řkouce: „Proč se vyzdvihujete nad lid náš?“ I ukázala se sláva Hospodinova, a řekl Hospodin k Mojžíšovi a Mojžíš k lidu: „Odstupte od stánů lidí bezbožných. Po tomto poznáte, že Hospodin poslal mne, že země, otevrouc ústa svá, pozře je i všecko co k nim náleží.“ I rozstoupila se země pod nohama jejich a otevřevši ústa svá, požřela je se stány i se vším statkem jejich. Ale i oheň vyšel od Hospodina, zabil těch 250 mužů, kteří obětovali zápal moci kněžské

nemajíce. — Bůh přísně trestal rodu povstalcův, aby ozřejmelo, jak posvátným jest kněžstvo a v jaké ošklivosti má Bůh toho, kdo úřadu kněžského úkony provozuje, nejsou na kněze posvěcen.

Na rozkaz Boží vzal Mojžíš dvanácte prutů všech knížat dvanáctera pokolení a položil je před Hospodinem ve stánku svědectví. Druhého dne zase vše našel, an vyrostl prut Áronův a vypučely se pupence a vyšli květové z prutu Áronova, kteří, když se rozvilo listí, v mandly se proměnili. Zázrak dokázal, že Mojžíš a Áron důstojnosti kněžské sami si neosvojili, alebrž že od Hospodina na kněžství byli povýšeni. Prut Áronův měl pojednou pupence, květ a ovoce, jako vůbec na mandlových stromech spatřiti lze. Tím dosti zřejmč ukázáno a stvrzeno, že Áron a potomci jeho od samého Boha kněžským úřadem počtění jsou. Nebo jako prut Áronův od kořene ufatý moel přirozenou zkvéstí a ovoce vydati nemohl, ovšem ale zvláštním působením Božím, podobně i Áron a synové jeho od přirozenosti ke kněžství nebyli působní, rovněž jako ostatní kmenové, než toliko zvláštní milostí Boží jsouce obdaření a k tomu povolání. Ostatně vidí ss. otcové v prutu Áronovu obraz velikého kněze božského Vykupitele, jenž zprvu snížen jsa, jakoby uvadnul, pak opět k novému slavnému vzkříšen jest životu.

„Vynesl tedy Mojžíš všecky pruty“ (pruty byly odznaky vůdcovství čili náčelnictví dvanácti knížat israelských) k synům Israelským; i uzřeli jméno své na prutu svém a zase vzali jedenkaždý prut svůj. I řekl Hospodin k Mojžíšovi: „Vnes zase prut Áronův do stánku na svědectví proti odbojným synům Israelským“. Prut Áronův měl v budoucnosti povstalým vzpourám o kněžství konec činiti.

„Že jste neuvěřili mi...“ Mojžíš drážděn odporováním lidu, dal se zkormoucením přemoci a kolísal se v důvěře, zda-li Bůh nad tímto při konci trestného času ještě nenapraveným lidem se slituje. Proto ve svém zármutku osupiv se na lid udeřil, místo co ke skále mluvití měl, tuto dvakráte holí. Pro hřích tento neměl pak vstoupiti na půdu země zaslíbené.

„Poslal Hospodin na lid hady ohnivě“, t. j. hady, již zánět a smrt svým uškntutím působili.

„Udělej hada měděného“. Had měděný na sloupy vzdvižený byl obrazem a sice jedenáctým nástinem Krista Pána,

jenž na dřevě kříže pro spásu světa pněl. Israelité uštknutí byli hady smrtelnými; všechno lidstvo v ráji v osobě Adamově uštknuto bylo hadem pekelným, smrt věčnou s sebou přivodícím. — Slitovný Bůh rozkázal, aby had měděný byl vztýčen; Kristus vtěliv se, pněl na dřevě kříže. — Kdožkoli z Israelitův na hada měděného s věrou a kajenou důvěrou patřili, zhoubných poranění byli oprostěni; kdo s věrou a kajenou důvěrou ku Kristu pohlíží, od uštknutí hada pekelného bývá osvobozen. — Had měděný na památku uléčení lidu ostal vyzdvížen; kříž Kristův s obrazem Páně po všechny věky k nebesům se pne, by od smrtelných osvobodil ran ty, kdož od hada pekelného bývají zraněni.

Poučky: Povstaleci a jejich rota pro vzpouru svou za živa jsou pohlceni od země. Odboj proti pravé, zvláště proti duchovní vrchnosti nezůstane bez trestu zaslouženého. „Nebo kdož se vrchnosti protiví, Božímu řízení se protiví; kteří pak se protiví, tiť sobě odsouzení dobývají“ (Řím. 13, 2).

Jednou jenom kolísali se Mojžíš a Áron v důvěře v Hospodina a pro tento hřích nesměli více vstoupiti v zemi zaslíbenou. Bůh jsa svrchovaně spravedliv i nejmenšího hříchu bez restu nenechává.

Poznámka. Sám Kristus vykládá pozdvížení hada na poušti jako obraz svého od hříchu a smrti vykoupivého na kříži povýšení. „Jakož Mojžíš povýšil hada na poušti, tak musí povýšen býti Syn člověka, by, kdož v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“ (Jan 3, 14—15).

§. 77.

Dobytí východo-jordanské Palestiny. Balaam.

(IV. Mojž. 21—26. 31—32).

„Král Amoritův nechtěl dopustiti, by prošel Israel jeho končinami“. Zemi zajordanskou měli Moabitě a Amorité v držení. Nedlouho před příchodem Israelitův usadili se Amorité na východní straně Jordánu mezi Arnonem a Jabokem. Israelité neměli v úmyslu země Amoritův se zmocniti; neboť Bůh to arciotcům israelským nebyl přislíbil; ale chtěli jejími končinami ubírat se, aby od východu Jordanem do země saslíbené vešli. Toho smyslu poselství vypravil Mojžíš ku králi Sehonovi. Než Sehon nechtěl dovoliti lidu Božímu, aby zemi jeho prošel, i bojoval

s Israelskými a poražen jest na hlavu; Israelští opanovali pak území Sehonovo. Týž osud stihl i Oga, krále Basanského, jehož zemiště k severu za řekou Jabokem se rozprostíralo. Spůsobem tím východní zajordansko stalo se vlastnictvím synův Israelských, v němž pak později pokolením Ruben, Gad a polovici pokolení Manassejova údělu se dostalo.

„I tahše, rozbili stany na polích Moabských“. Vida pak Balak, král Moabský, všecko, co učinil Israel Amoritům a kráři Basanskému, velmi se strachoval příchodu Israelských; i poslal k Balaamovi, by přijda, zlořečil lidu Israelskému. Balaam v mesopotamském městě Pethoru na Eufratě bydlící, byl z prvu pohanským věštcem, jenž magii či kouzelnictví jako řemeslo provozoval. I Balaam dojmem, jenž velečinové Boží v Egyptě a na poušti na všechny okolo bydlící národy učinili, nabyt poznání jediného pravého Boha, ale chtěl ještě přece své kouzelnictví a sice jménem Hospodinovým provozovati. Bůh odůstojnil Balaama božskými zjeveními tenkrát ještě, když převrácenými již cestami krácel, protože ho za nástroj chtěl použiti, jímž by jméno své národům zvěstoval, anebo že mimořádnými milostmi chtěl zlým srdcem jeho hnouti a je napravit.

„V noci pak řekl Bůh k Balaamovi: vstaň a jdi s nimi“. Bůh nechává Balaama jíti s posly Balakovými, protože jíti chce. Avšak „rozhněval se Bůh“, an Balaam šel s nimi po vlastní vůli své a za možné měl, že Hospodin dopustí, aby lidu Israelskému k ukojení své ctižádosti a lakoty zlořečil.

„I otevřel Hospodin ústa oslice“. Abychom veškeré této události dobře porozuměli, třeba jest především za pravdu míti, že oslice ta skutečně mluvila, čili raději, že skrze ni mluvil dobrý anděl, jako druhdy skrze hada mluvil zlý duch. Tomu méně jest diviti se, nežli zaslepenosti a zarytosti Balaamově, která tak veliká jest, že nejenom zázrakem tím se nerozechvěl, nýbrž že takovou dal odpověď, jakoby člověk byl s ním mluvil (Sv. Augustin).

Poznámka. Zhovadilost Balaama, člověka pokárána byla lidsky mluvícím hlasem zvířete, jako druhdy Nabuchodonosorovi přirozenost zvířete na se vzavšímu bylo požívatí na poli trávu, by domnělá jeho božskost v nahé zhovadilosti se ukázala.

Veškera událost horuje v tom, že Buh kletbu, již Balaam

v srdci chová, v ústech jeho proměňuje v požehnání, a že věstec hněvem nakvašený nucen jest Israelu žehnati.

Ne méně důležitým jest i proroctví Balaamem u příležitosti té vyrčené: „Uzřím ho, ale ne nyní; pohledím naň, ale ne z blízka. Hvězda z Jakoba vzejde, a povstane prut z Israela a potepe knížata Moabská, a zhubí všechny syny Sethovy“. Proroctví to o mocném králi z rodu Jakobova odnáší se ku Kristu, zaslíbenému Vykupiteli světa. Což jde již ze souvislosti celé řeči, zejména ze slavného úvodu, že hvězda s nebeským leskem vznešenou slavnou velebu krále má naznačovati; zevrubněji k tomu poukazuje prut, o němž ihned známka se činí. An nebeský kníže z Israela, jak Balaam jasně dí, dobám budoucím přináleží, nemůžeť knížetem tím všechno v Israeli k dokonalosti přivodícím jiný býti než Kristus. Právem mají mnozí svatí otcové za to, že mudrci od východu touto o mesiáši přípovědi byli povzbuzeni, že z Israela spásu světa očekávali.

Knížaty Moabskými, o nichž v proroctví se mluví, dlužno vyrozumívati všechny nepřátele lidu Božího, t. j. království Božího na světě, jež opovězený mesiáš překoná.

Poučky. Balaam jest výstražným příkladem všem, kdož jen polovičným srdcem Bohu náležeti a svým náruživostem hověti chtějí. Nebo jinak než on jsouce náruživosti svou konečně zaslepení a přemožení, odpadají docela od Boha a hynou.

Balaam přál sobě smrti spravedlivých umřítí, neumřel však jí, an nechtěl život spravedlivých věsti. „Jaký život, taková smrt“.

§. 78.

Poslední napominání Mojžíšovo.

(V. Mojž. 1.)

S pomocí Boží Zajordání dobyto i osazeno, a už stojí lid vyvolený na březích Jordanských, ozbrojen a připraven, aby přešel v zemi svých otcův. Ale Mojžíš neměl v ní vstoupiti, úkol jeho jest dokonán a on brzy shromážděn bude k otcům. Jako otec, jenž umíraje, kolem sebe shromáždí dítky své ku poslednímu otcovskému napomenutí a vystříhání, používá i Mojžíš ještě posledních dnů svého života, by lidu, jež s útlou pečlivostí otcovskou vychovával a řídil, cesty milosti, po nichž Buh otec jejich vedl,

ku paměti přivodil a zákon, na jehož ostříhání jediné spása jeho závisí, jemu v srdce vtiskl i pojednou ona napomenutí přičinil, která by jej proti pokušením a nebezpečím v budoucnu otužila a ubezpečila.

„Proroka z národu tvého a z bratrů tvých jako mne vzbudí tobě Hospodin, Bůh tvůj, jeho poslouchati budeš“ (V. Mojž. 18, 15. . .)

Že prorok, jež Bůh Mojžíšem opovídá, není než Kristus, ozřejmuje již ze skutků apóst. 3, 22. a 7, 37, pak z Jana 1, 45; 5, 46. Neboť tam vidí i Petr i Štěpán proroctví to v Kristu uskutečněno. Než jsou jiné ještě důvody, pro něž přípověď Mojžíšovu jen ku Kristu lze jest odnáseti. Neboť o žádném z proroků po Mojžíšovi v lidu Israelském se objevivších, nemožno tvrditi, že by byl prorokem jako Mojžíš (jako mne vzbudí proroka Bůh); všichni proroci po Mojžíšovi povolání svému stáli na základě Mojžíšem položeném nemohouce v ničem jemu, omilostněnému příteli a miláčku Božímu se vyrovnati. Smrtí byl by to splatil, kdo by se byl odvážil, něco změnit z toho, co Mojžíš byl ustanovil. Kristus teprv osvědčil se býti novým zákonodárcem, a jako Mojžíš prostředník starého zákona byl Kristus prostředníkem nového zákona, a u věci té jen on s Mojžíšem na roveň může býti postaven.

Poučení. Časné i věčné blaho jednotlivých lidí jakož i celých národů závisí i nyní na svědomitém zachování zákona Božího.

Člověk i ve stavu padlém ještě svobodnou má vůli — může se tedy pro božskou vůli čili proti ní rozhodnouti.

§. 79.

Josue ustanoven za nástupce Mojžíšova.

Smrt Mojžíšova.

(IV. Mojž. 27. V. Mojž. 33).

Když byl Mojžíš soudruha a věrného přítele svého Josua za nástupce lidu ustanovil, a každému pokolení požehnal, vstoupil na horu Nebo.

„Umřel tu“. Umřel starý jsa 120 let na hoře té jako bratr Áron na hoře Hor, neužřev ani země svatě. Zbožná tato bratř neměla pro hřích nedůvěry do zaslíbené země vstoupiti. Smrt Mojžíšova nastala r. 1451 př. Kr.

„Hospodin pochoval jej“. To jest: Bůh skryl hrob Mojžíšův, aby Israelité velmi náchylní k modlářství, nebyli pokoušeni, vzdávati mrtvole největšího svého muže a vůdce modloslužebnou poctu.

Poučení. Blaženě umírá, kdo jako Mojžíš za živa o čest Boží a spásu lidí horlivě se zasazuje. „Drahůt jest před očima Hospodinovými smrt svatých jeho“. (Žalm 115, 6).

§. 80.

Význam Mojžíšův v dějinách zjevení.

Postavení Mojžíšovo ve starozákonné zprávě spásy jest svrchovaně důležité. Byltě Mojžíš netoliko vysvoboditel a vůdce lidu, nýbrž i zákonodárce, prorok a soudce slovem: byl v každém vzhledu prostředníkem mezi Hospodinem a lidem, prostředníkem Starého zákona.

A tuto úlohu konaje projevil tak ušlechtilou povahu, že jméno jeho došlo nemrtelnosti a předmětem nejvroucenější úcty vrstevníkům i potomkům učiněno. Především vyznačuje ho úplná Bohu oddanost; nebo touto toliko jemu jedinému přináležeti, jemu samému sloužiti a všechny síly své jemu samému obětovati chce, anobrž nezná vyšší nad tuto důstojnosti, býti a slouiti služebníkem Hospodinovým. V této službě osvědčil věrnost, poslušnost, horlivost, činnost, vytrvalost a stálost, spolu však také věhlas (opatrnost), prozřetelnost a rozvahu v jednání, která vše proniká, všeho se odvažuje, vše strádá, vše obětuje a neustává, až vůle Hospodinova naplněna a dílo jeho jest dokonáno.

S touto věrností ve službě Hospodinově pojila se v něm také vroucná láska k lidu, takže žádný otec nemůže vrouceněji a srdečněji dítek svých milovati nežli Mojžíš miloval lid svůj. Tato jeho k lidu láska nebyla toliko účinkem přirozeného soucitu z národní příbuznosti pochodlého, nýbrž prýštila se z lásky k Hospodinu, posvěcena jsouc věrou v Boha. Mojžíš miloval lid svůj pro Boha, protože Bůh sám miloval národ ten a svůj lid vyvolil. Jak krásný tu máme na Mojžíši obraz pravého vlastenectví! Mojžíš miloval lid svůj se svatou láskou, kteráž nelichotíc chtějícím a rozmaru lidu, pravého blaha jeho vyhledává, i miloval jej láskou nezištnou, ana nehledíc na sebe a na vlastní pro-

spěch obětovna jest i ochotna, pro lid, pro svojince i vlastního odříci se užitku a pro lid i strádati.

Poslzeze jak v činech tak v osudech svých jest Mojžíš velebný a sice dvanáctý obraz zaslíbeného mesiáše: Když Mojžíš se byl narodil, dal ukrutný král všechna hebrejská pacholátka usmrtiti; když Kristus na svět přišel, rozkázal nelidský král Herodes všechna pacholata bethlemská vyhladiti. — Spůsobem zázračným Mojžíš osvobozen od krvežízně Faraonovy, Kristus podobně ušel pomstě Herodově. — Mojžíš byl vychován v Egyptě; Kristus taktéž outlá léta dětství svého trávil v zemi Faraonův. — Mojžíš byl poslán, aby syny Israelské od poroby egyptské oprostil; Kristus byl na zemi poslán, aby člověčenstvo, všechny syny lidské z otroctví ďábla a věčné zátraty vykoupil. Mojžíš 40 let na poušti meškal, než dílo uložené konati počal; Kristus po 30 let skrytý vedl život a 40 dní na poušti prodléval, než úřadu učitelského se podjal. — Mojžíš divy činil veliké, by dokázal, že Bůh ho poslal; Kristus však mnohem větší konal zázraky, chtěje dovoditi, že jest jednorozeným Synem Božím. — Mojžíš přikázal, aby rok co rok beránek velikonoční byl zabit a velikonoční hod na památku osvobození Israelských z Egypta držán; Kristus Pán dal přikázání, by poslední večere a nekrvavá oběť den co den se slavily na památku vykoupění lidí od hříchu, smrti a pekla. — Mojžíš vedl syny israelské mořem rudým, odděliv je od nevěřících Egyptanův; Kristus vodí svojince spásnou vodou svatého křestu, odlučuje věřící od nevěřících. — Mojžíš vedl lid israelský pouští do země zaslíbené mlékem a strdí oplývající; Kristus vede svojince pouští tohoto života do nebe, do pravé vlasti zaslíbené. — Mojžíš krmil lid svůj pokrmem s nebe; Kristus živí křesťany živým chlebem, jenž s nebe sestoupil. — Mojžíš dal Israelitům zákon starý; Kristus dal nám zákon nový, zákon milosti a lásky. — Mojžíš oroduje za lid svůj, by usmířil rozhněvaného Boha; Kristus, modle se za hříchy světa, usmíruje hněv Otce nebeského. — Mojžíš utvrzuje zákon starý, krví hovádek obětných; Kristus zpečetil zákon nový vlastní svou krví. — Mojžíš uvedl lid svůj až na hranice země zaslíbené: Kristus uvádí nás do zaslíbené otčiny nebeské.

Dopadným spůsobem naznačuje se velikost a významnost Mojžíšova slovy od pozdější ruky na konci knihy jeho přičiněnými; „I nepovstal více prorok takový v Israeli jako Mojžíš“ (V. Mojž. 34, 10).

§. 81.

Pohled na zákon starý čili psaný.

1) Zákonem starým, psaným, chtěl Bůh dokonaleji naznačiti vůli svou svatou, aby lid jeho věděl, co činiti má, by měl život věčný. Zákon přirozený ovšem každému člověku jest vštípen, aby dobré od zlého mohl rozeznávati. Než co hřích na svět přišel a na všechny lidi přešel a přirozené světlo rozumu zatemnil, i zákon přirozený byl zatemněn a více a více se zatemňuje přirozenou zlou žádostivostí a zevnějšími zlých příkladů pokuškami. Proto nejvyšš moudrý a milosrdný Bůh k zákonu přirozenému starý, psaný zákon přičinil, jímž onen jasnějšího světla poznání dojíti měl.

2) Starého zákona obsah stručnými slovy vyjádřen jest v desateru přikázání Božích (praecepta moralia). Kromě těch — jak podotčeno — Bůh Mojžíšovi ještě jiná dal přikázání a rozmanitá nařízení vzhledem k veřejným službám Božím (praecepta ceremonialia), k zprávě občanské (praecepta judicialia). Tato byla obrazem Krista a jeho zákona milosti.

3) Zákon Hospodinův jest neposkvrněný a obracuje duše; svědectví Hospodinovo věrné, jenž dává moudrost maličkým. Přikázání Hospodinovo jest světlé a osvěcuje oči. Žádoucější nad zlato a nad množství drahokamu: a sladší nad med i nad strď. V ostříhání jich odplata mnohá“ (Ž. 18. 8—12.)

Občasí druhé.

Josue a dobytí země zaslíbené.

(Od r. 1451 až do r. 1434 před Kr.)

§. 82.

Přehled občasí tohoto.

Vyjdouce z Egypta, stali se potomkové Abrahamovi národem samostatným; na hoře Sinajské vzal lid od Boha zákon, ústavu, bohoslužbu a svatyni; nyní mělo se jemu dostat i země, úloze a postavení jeho přiměřené. Jestli to země otcův, plná svatých vzpomínek, napomenutí a výstrah. Kananité, posavádní to obyvatelé země, dle vůle Boží mají býti vyhlazeni, protože přehavnou modloslužbou míru hříchů byli dovršili. Dříve trestal Bůh ohněm a sirou s hůry (Sodomu, Gomorhu), nyní zalíbilo se mu, mečem Israelitův kárnou spravedlnost svou vykonati.

Jediné tím učiněn boj Israelských spravedlivým, že ve jménu Božím byl veden. Jen z rozkazu Toho, jehož jest země veškera, směli zemi Kananejskou ujíti, toliko po vůli Toho, jenž pánem života i smrti jest, směli proti Kananitům válku vyhlazovací vésti. Josue pak obrán od Boha, by soudy jeho provedl.

§. 83.

Josue. Vejítí do země zaslíbené. Dobyť Jericha. Požehnání a zlořečení.
(Josue 1—8).

Aby Israelity nvedl do země zaslíbené, vyvolen Josue, muž to plný ducha Mojžíšova a hned z počátku k tomuto povolání vyevičený. — Od doby vyjití z Egypta až k vyjití Mojžíšovu byl jeho nejvěrnějším průvodcem, ano i náměstkem sestárlého vůdce. Tak na př. bojoval Josue šťastně proti Amalekitům, an Mojžíš na hoře se modlil; i šel za velikým prorokem do tajemnostného útulku na Sinaji a býval s Mojžíšem veždy blízko svatyně; navrátil se z cesty zpytovací z Kanaanu, snažil se s Kalebem odbojný lid ukrotiti. Na rozkaz Boží přenesl Mojžíš vzládáním rukou nejvyšší zprávu Israelitův na něho, po smrti pak Mojžíšově velel mu Bůh, lid přes Jordan převésti, což Josue po výzvědech předchozích také učinil.

„Poslal Josue dva muže vyzvědače tajně, aby zemi i město Jericho shlédli“. Vyzvědači přišli do domu ženy, jménem Rahab. Žena ta dříve velmi hříšný vedla život. Zázraky Božími obrácena jest i omilostněna od Boha pokáním a věrou, ano i v řadu příbuzenstva Ježíšova podle Jeho svatého člověčenstva byla přijata, stavši se později manželkou Salmona, muže to z pokolení Juda a spůsobem tím i pramáteří Davidovou i Kristovou.

„I zůstali synové Israelští v Galgale (proti východní straně Jericha) a slavili fásu či velikonoce“. Toť stalo se po třetí po vyjití z Egypta; poprvé slavili velikonoce při vyjití z Egypta (2. Mojž. 12.), po druhé toho roku po vyjití na poušti (4. Mojž. 9.) a po třetí po vejítí do země zaslíbené. Za putování po poušti neslavili fásu. Manna od nyníčka přestala, a Israelité jedli plodiny země, kterouž jim Hospodin dal.

„Uzřel muže“. Muž byl archanděl Michael, strážný anděl lidu vyvoleného, jako jest nyní strážcem církve; jiní písmá sv.

vykladači mají za to, že byl to sám Syn Boží. Zjevem tím dána Josuovi záruka, že s pomocí Boží všechny nepřátely přemůže.

„Hned zdi padly i vzali město“. Jericho bylo město prastaré, dobře opevněné se sídlem královským; vzdáleno bylo asi sedm mil (53 km.) od Jerusaléma a dvě až tři hodiny od řeky Jordanu. Území města rozkládalo se v úrodné, rozsáhlé rovině, „polem Jerišským“ nazvané; pro množství stromů palmových v rovině té vzalo Jericho i název „město palem“. — „Věrou zdi Jericha padly“ dí sv. Pavel (11, 30). Víra v zaslíbení božská odůstojnila Israelity, aby první a nejpevnější město země bez tasení meče zázračně v ruce jejich padlo. Tím dána lidu záruka jeho podniku a spolu zamezeno všechno doufání a spoléhání na moc vlastní.

„A zavraždili vše, co bylo v něm“. Strašný osud, jenž zastihl obyvatele Jerišské a všechny ostatní Kananity, byl pomstou Boží za hříchy jejich. Nebo ať Abraham, Izák, Jakob mezi nimi žijíce jméno Hospodinovo jim hlásali, ať i Sodoma a Gomorha jim výstražný pomsty Boží příklad skytaly a tolikéž moře mrtvé jim každodenně pokání kázalo, přece zůstali zatvrzelí a vždy hlouběji zabředali v ohavnosti modloslužby a nepravostí. Jako tedy Bůh — což svrchu již zmíněno — dříve ohněm a sirou trestal, tak používá meče Israelova k vykonání své trestné spravedlnosti, nejinak nežli i jiných národů bez jejich vědomí ku podobným užíval účelům. Izrael však měl znáti účel toho, co podnikal a z toho se učit, jak Bůh hřích modloslužebnosti nenávidí a tresce.

„Já jsem z hřešil Hospodinu“. Achan vyznává vinu před Bohem a lidmi, i ochotně přijímá trest zasloužený. Zpovědí a pokáním zhladil Achan vinu svou a zachoval duši. Smrtí časnou zachránil se od smrti věčné. „Bůh chce, bychom v tomto životě vinu svou vyznali, a na onom světě trestání nebyli“ (1. Augustin). — Pro hřích Achanův trestal Bůh veškeren lid, ana celá obec za ostříhání daného příkazu odpovědná byla a tudíž pro jeho obmeškání vina na ní dotud lpěla, dokud neposlušného úda ze svého spolku nevyloučila.

„Polovice jich podle hory Garizim a polovice hory Hebal“. Obě hory stojí v údělu čeledi Efraimovy proti sobě, ano mezi oběma krásné údolí Sichemské se rozkládá. Hebal, hora holá a lysá, jest obrazem kletby, Garizim však, hora zelená a úrodná, obrazem požehnání. Kdykoli Israelita na hory ty po-

hlédl, upomenut byl na kletbu a požehnání, jež přestoupení a plnění zákona za sebou potahovalo.

Zlořečený člověk, kterýž dělá rytinu aneb slitinu a postaví ji, i odpoví veškeren lid a dí: Amen.

Zlořečený člověk, kterýž nectí otce svého a matky. I řekne veškeren lid: Amen.

Zlořečený, kterýž přenáší mezníky bližního svého. I řekne veškeren lid: Amen.

Požehnaný budeš v městě a požehnaný na poli.

Požehnané stodoly tvé a požehnané zásoby tvé.

Požehnaný budeš vcházeje a vycházeje (5. Mojž. 27—28).

Toto obnovení úmluvy mělo povzbudití Israelity k zevrubnému a svědomitému zákona ostříhání. Proto i přikázáno, by slova zákona Mojžíšova napsána byla na veliké kameny, i aby na hoře Hebal kameny ty byly postaveny.

Poučky. Bůh příslibiv Josuovi ochranu a přispění, také mu obého skutečně udělil; nejinak propůjčuje Hospodin i nám pomoci své ve všem, cožkoli ve jménu Jeho a z poslušnosti k Jeho přikázáním podjímáme.

Vyhlazení obyvatelů Jerišských a Kanaanitů hlásá hlasem velikým, že bezbožnost a nepravost přivodí zkázu celých měst i národův, ana pobožnost a ctnost tvoří nejpevnější podpory každé říše.

„Rahab věrou nezahynula s nevěřícími“ (Hebr. 11, 31). Víra jest prvním krokem ku spáse a k vyváznutí ze zkázy.

Pro hřích Achanův trestal Bůh veškeré shromáždění Israel-ské. Tak tresce Bůh nejednou národ pro hříchy jednotlivců, nepřestáváje proto býti spravedlivým; nebo pro hříšníky jest taková kázeň velezasloužilým trestem, spravedlivým pak nevinně sice však s oddaností strádajícím jest kázeň ta nástrojem, aby tím hodnější stali se odplaty věčné.

§. 84.

Lesť Gabaonitův. Rozdělení země dobyté.

(Jos. 9—13.)

„I všel Josue s nimi ve smlouvu“. Smlouvu učinil s Gabaonity na to, by 1) své město, pole a štěpnice a celé své území synům israelským postoupili; 2) aby modly opustivše, pravému

Bohu se kláněli. Až Bůh rozkázal Kanaanity vyhladiti, mohli, kdož pokání činili, býti ušetřeni. Nad to Josue i přísahou vázán byl, by šetřil Gabaonitův.

„Poslal na ně Hospodin kamení veliké s nebe“. Josefus Flavius praví, že Bůh hřmáním a bleskem nepřátely pronásledoval, a neobyčejně krutým je stíhal krupobitím. Tyto neobyčejně veliké kroupy byly oním kamením s nebe (Sir. 46.)

„I stálo slunce a měsíc“. Josuovi šlo o to, by jasnost denní trvala a temnost noční dotud byla zdržována, až by účelu svého při pronásledování nepřátel dosáhl. I dosáhl toho zázrakem, ježž Hospodin na jeho modlitbu učinil. Jinak mluví Josue právě jako my jen o zdánlivém pohybu slunce. Tím však se nestvrzuje, jakoby skutečně tak bylo a slunce a hvězdy okolo země se pohybovati musily. Nejedná se tu Josuovi o důkaz fysický, než o to, aby světlo denní tak dlouho trvalo, pokud by, jak již řečeno, nezjímал utíkájících nepřátel; a toho také dosáhl divotvornou mocí víry své. Jakým způsobem to Bůh působil, toho doličovati a učeně vykládati není úkolem písma sv.; dosti nám na tom: Josue vyřkl prosbu, jak tomu sám rozuměl a jak toho potřebí měl, a Bůh, jenž sám běh země a hvězd řídí a spravuje, vyplnil ji způsobem, jakým dle neskončené moudrosti a moci své za dobré uznal.

„I vládli jí a bydleli v ní“. Země Israelity dobytá a Josuem mezi ně mimo pokolení Levitské rozdělená stala se skutečným majetkem lidu vyvoleného; Israel byl pánem veškeré země, toliko onde i onde bydleli Kanaanité. Těchto ponechal Hospodin, aby jimi zkusil Israelské, zda-li zákony zachovají (Soud. 3, 4).

Poučení. Israel ušetřil Gabaonitův, protože knížata lidu pod přísahou ve jménu Hospodinovu jim to byli slíbili. Slíbí-li někdo něco dovoleného pod přísahou, naplniž to svědomitě; nebo zaušená přísaha jest těžkým hříchem.

Josue neustal, dokud neporazil všech nepřátel a nedobyl zaslíbené země, dává nám příklad, abychom v přemáhání nepřátel naší spásy a ve snažném dobývání království nebeského nikdy neustávali.

Pěkná a veliká jest nezištnost, kterouž jevil Josue při rozdělení země. Žádal o dar, ježž byl sám daroval, a jak nepatrné bylo, oč žádal!

Cokoli Bůh arcioctům byl přislíbil, také skutkem splnil, da-da Israelitům zemi Kananejskou k vladařství. Bůh jest nejvyšší věrný a tudíž máme v něho doufat. „Držme nepohnutelné vyznání naděje své, nebo věrnýť jest, jenž zaslíbil“ (Hebr. 10, 23).

§. 85.

Smrt a význam Josua ve zjevení Božím.

(Jos. 23, 24).

Josue předvídaje konec života svého shromáždil jako Mojžíš syny Israelské, a upomenuv je na dobrodiní jim od Hospodina prokázaná s vroucností napomínal lid svůj, aby ostříhal přikázání Božích. Pak rozpustiv lid „zemřel, jsa ve stu a desíti letech“ a v sedmnáctém roku slavného vůdcovství.

Poučka. Blažen lid ten, jenž jako Israel za času Josuova bázní Boží proniknut, vroucně lne k Hospodinu a s věrností svědomitou ostříhá zákona jeho.

Poznámka. Josue byl hodným nástupcem Mojžíšovým. Od vyjití z Egypta jsa ustavičným průvodcem a svědkem jeho činů, měl nazbyt příležitosti, aby poznal povahu smýšlení a jednání Mojžíšova a si ji osvojil. Táž pevná víra a důvěra v Hospodina, táž svědomitá věrnost u plnění zákona, podobná k lidu láska zdobí i jej jako Mojžíše. Mimo to jsa věhlasen a rozvážliv, kde samému jednati bylo, byl zmužilým a neohroženým, kdykoli je Hospodin poslal; jsa nezištný a mírný, kde běželo o jeho vlastní prospěch, s přísností nastoupal na to, by se ve všem po zákonu jednalo. Tak byl netoliko spůsoben dílo Mojžíšem počaté dokonati, nýbrž i důstojným býti obrazem (13.) zaslíbeného Vykupitele: Už jeho jméno má stejný s mesiášem význam; nebo Josue a Ježíš znamená tolik co vysvoboditel či spasitel. — Jako Josue bojoval proti nepřátelům Israelským a je přemohl, nejinak bojoval Vykupitel oproti nepřátelům spásy naší a jako vítěz z boje toho vynikl. — Jako Josue uvedl lid do země zaslíbené, rovněž tak vede Vykupitel všechny své věrné do Jerusalema nebeského, do země věčného odpočinutí a radování.

Oběasi třetí.

Doba soudeův.

(Od l. 1434 až do r. 1095 př. Kr.)

§. 86.

Přehled toho oběasi.

Dokud žil Josue a starší, již dralhně časů po něm žijíce znali všechny skutky Hospodinovy uprostřed Israela činěné, sloužil lid Hospodinu. Když pak umřel Josue a veškero ono pokolení starší shromážděno k otcům, vzešlo nové pokolení, neznající Hospodina ani skutkův mezi předky od něho činěné. Nové pokolení to neodpovídalo laskavým účelům Svrchovaného na výsostech. Nevykonav poslušně pomsty Boží na pozůstalých pohanských obyvatelích země — Kananejských — vyhlazením jejich, přestával Israel na tom, je toliko poplatnými učiniti. Nevyhýbajíce všemu obeování s tímto zcela zvrhlým pokolením, brali si Israelité dcery jejich za manželky a dávali také dcery své jejich synům. Tak opustivše Hospodina, Boha otců svých, následovali bohův národův bydlících kolem nich a sloužili Bálovi a Astarotě. Protož rozhněvala se prchlivost Hospodinova na Israela a vydal jej v ruce nepřátel náramně sužujících. Když ale kajícně k Bohu se vraceli, byl Bůh milosrden a uslyšev lkání souzených vzbudil muže, kteří je z ruky utiskovatelů vysvobodili. Jakmile tito však umřeli, navracovali se zase horší věci činíce nežli otcové jejich. A tak opakuje se za doby více než třistaleté několikráte odpadnutí lidu od Boha, pak neprostředně na to následující pomsta jeho a návrat k Hospodinu ve lhůtách hned delších, hned kratších.

Mužové, jichž Hospodin ku vysvobození lidu z moci nepřátel povolal a jimž ku vyplnění povolání jejich mimořádným zázračným způsobem přispěl, slouli soudeové. Ačkoli úřad jejich nebyl stálý, jelikož v mimořádných případech pilné potřeby od Boha povolávání bývali, přece po vykonání božského rozkazu podržovali po celý život vážnost soudeovskou a vrchnostenskou. — Soudeové ti neměli moc královskou, nemohouce ani nové zákony ani daně lidu předpisovati. Také nebývali na důstojnost soudeovskou jako král pomazáni, alebrž neprostředně od Boha v čelo lidu povoláni. Všech

soudcův bylo patnácte a sice: Othoniel, Aod, Samgar, Barak (a Debora), Gedeon, Abimelech, Thola, Jair, Jefte, Abesan, Ahialon, Abdon, Samson, Heli a Samuel.

§. 87.

Othoniel, Aod, Samgar, Barak, Debora.

(Soude. 3—5).

„Israelité činili zlé před obličejem Hospodínovým . . . sloužíce Bálům a Astarotě“. Israelité sloužili modlům, což jest po výtce zlem nejvyšším, ano odpadnutím od Boha se jeví. Zákonem Mojžíšovým pod hrdelným trestem zapovědíno bylo modlům sloužiti. Bál znamená tolik co „pán, panovník“, bylo jméno modly, kteráž od starých Kanaanitů, Feníčanů, Kartagiňanů a Babyloňanů za věčnou a neproměnnou prabytost byla pokládána a v slunci obyčejně uctívána. Podle rozličných míst, kde Bál ctíván, také nestejný byl o něm pojem, čeho už výraz Balim dosvědčuje; sem přináleží na př. Bál-Zebub — t. j. Bůh od much a jiného hmyzu chránící. Bál-Peor, od hory Peor, kde ctíván byl, tak nazvaný. — Astarotou vyrozumívá se bohyně Astarte bohyně měsíce, jížto horlivě se sloužilo v Astarothě, městě v Zajordání ležícím. Soudce Othoniel vysvobodil Israela z moci krále Mesopotanského, Aod z moci krále Moabského, Samgar z rukou Filištinských, Barak s Deborou z moci krále Azorského.

Poučka. Bůh poslal Israelitům pomoc, kdykoli lítostí nad hříchy svými projati k němu volali. Tak modlitba, s pokorným srdcem vykonaná, nebývá oslyšena. „Srdcem skroušeným a pokorným Bože nezhrzíš“. (Ž. 50, 19).

§. 88.

Gedeon.

(Soude. 6—8).

„Vydal je v ruku Madianitův za sedm let“. Madianité — lid s Israelity spřízněný, od Abrahama původ odvozuující — otročili hnusné modloslužbě; také Israelity do země zaslíbené se ubírající k pohanské chlíplosti byli svedli. Proti Israelským, země svaté dobytším, velikou zanevřeli záští, i přicházeli za sedm let v čas žní do země jejich, odjímajíce jim všeho druhu obilí a všechny jiné plodiny zemské, tak že Israelským nezbylo než v jeskyních a roklích útulku před nimi hledati. Nájezdy loupeživé činili Madaňané z poloostrova Sijanského — svého obyčejného bydliště.

„Gedeon mlátil obilí v lisu“. Pro nájezdy Madianitův nemohli Israelité obilí mlátiti a čistiti na mlatnici obyčejné, na poli pod širým nebem zdělané; proto bylo jim díla toho podtají podnikati. — Mlácení dělo se trojím způsobem: Zprvu upotřebíno holí, obzvláště když zásoba obilí nebyla velká (jako Soude. 6). Jinak i hovádek, koní, volů použito ku mlácení (5. Mojž. 25, 4). Konečně vynalezen i stroj mlátící, jehož i za našich dob na východě se používá. Stroj ten jest dvojího způsobu: buď se skládá z podlouhlého, čtyřhranného, dolu v šíp otesaného kamene neb takového dřevce aneb z několika na sobě spočívajících prken, kteráž na dolní straně tolikéž mnohými vruby, vraženými hřeby neb zaostřenými kameny jsouce opatřena, šípu se podobají. Stroj po mlatnici čili humně volem neb jiným hovadem tak dlouho byl táhán, až klasy na dobro byly rozetříný. Druhý stroj skládal se z dlouhého čtyřhranu o 4 dřevcích, v jehož středu nacházelo se několik válců ostrými kameny neb hřeby opatřených; stroj podobal se více vozu a taktéž táhán byl hovádkem po obilí, až obilí válci bylo rozřezáno, klas a sláma rozetřína. Pak následovalo teprv vátí, kteréž se dělo téměř tímže způsobem, jako u nás jest v obyčeji.

„Gedeon uvařil kozelce“. Gedeon domnívaje se, že by onen anděl člověkem, prorokem byl, chtěl ho pohostinu přijati jako kdysi Abraham učinil Pánu a dvěma andělům. Že nechtěl Hospodinu obětovati, lze z toho dovoditi, že nejso z pokolení Levitského ani z rodiny Áronovy, k tomu oprávněn nebyl. Také při obětech neužívalo se masa vařeného, alebrž surového. Ve chvatu, nechtěje posla Božího dlouho čekati nechat, přinesl chléb přesný či nekvašený.

„I umřel Gedeon v stáří dobrém“. Doživ věku vysokého, oslaven jsa činy a zásluhami nevšedními, skonak Gedeon, když byl 40 let moc soudcovskou nad Israelem vykonával.

Poučka. S Bohem dovedl lid Israelský velikých skutkův; bez něho přemožen jest od nepřátel svých. Jako na Israelovi tak i na nás potvrzuje se slovo písma sv.: „Budete-li Hospodina hledati, najdete ho; pak-li opustíte jej, opustíť vás“ (II. Paralip. 15. 2).

Poznámka. Gedeon jest také (čtrnáctým) obrazem mesiáše: Gedeon byl nejmenším bratří svých; Kristus chtěl nejmenším všech lidí býti. — Ač nejmenší a nejslabší byl Gedeon od Hospodina za

nástroj osvobození lidu z moci Madianitův vyvolen: Ježíš, náš Spasitel, přijímá slabost lidské přirozenosti, by lidstvo poroby ďábla oprostil. — Veliké divy dokázaly, že Bůh Gedeona vyvolil a poslal; větší ještě zázraky byly důkazem, že Ježíš pravým mesiášem jest a spasitelem, jejž Bůh pro spásu člověčenstva na svět poslal. — Gedeon s 300 bojovníků táhne na nepřátele nesčíslné, jež překonává; Kristus začal s 12 chudými rybáři boj proti veškerému světu a dobyl ho. — Bojovníci Gedeonovi mají jen troubu a pochodeň; apoštolé Páně překonávají svět zvukem kázání a plamenem lásky. — Bojovníci Gedeonovi vítězí nad Madianity; apoštolové nad celým světem.

§. 89.

Jeftě.

(Soude. 10 — 12).

„Tohož budu obětovati tobě“. Slib Jeftův pocházel z nepovážlivosti a přenáhlenosti. I neměl Jeftě splniti, co slíbil, protože podstata slibu vymáhá, by, co se slibuje, bylo samo sebou dobré a ne spolu přikázáno. Obětování člověka zapovídá zákon Mojžíšův; zatemnělá však znalost zákona omlouvá jednak Jeftu; jednak ale jest vši chvály hodna vznešená mysl, s jakouž co mu bylo nejdražšího, Bohu obětoval, dáváje tím na jevo ač bloudě jemu svou úctu (Žid. 11, 32. Sir. 46). *)

Poučky: Sliby velmi prospívají slibujícímu; jimi nabývají vůle pevného směru k dobrému; mimo to jsou sliby také skutkovým důkazem zvláštní úcty a lásky k Bohu a tudíž spolu úkony bohopoety se býti ukazují.

Chce-li kdo učiniti slib, činiž to s rozvahou a povážlivostí; učiněný pak slib splniž svědomitě. „Když slib učiníš Hospodinu Bohu svému, nebudeš prodlévati splniti ho; nebo vyhledávati bude toho Bůh tvůj, a budeš-li meškati, bude tobě počteno za hřích“ (V. Mojž. 23, 21).

*) Zdaž obětování jednorozené dcery Jeftovy má slyšeti se ve smyslu doslovném čili nic, jest již dle sv. Augustina (lib. VIII. q. 49. in judices) „otázkou velikou a velmi těžkou“ a nejnovější exegeté (Schuster's Handbuch, 457) důvody závažnými dokazují, že se obětováním dcery Jeftovy rozumí oběť duchovní, totiž úplné a ustavičné odevzdání se službě Hospodinově ve stánku a zachování ustavičného panenství ve službě této. Toť zajisté velikou obětí bylo po názoru Israelitů za velikou hanbu to majících, zůstala-li žena neplodnou neb svobodnou.

§. 90.

Samson.

(Soude. 13—16).

„Povolala holiče, kterýž oholil sedm pramenů vlasů jeho, a ihned síla od něho odešla“. Ostříháním vlasů na hlavě zrušen jest slib nazirejský, pro nějž Samsonovi neobyčejná síla ode Pána propůjčena byla.

„Ale vlasy jeho zase poodrostati počaly“. Samson poznáv nyní hříšný život svůj, kál se; pročez vrátila se mu s rostoucími vlasy dřívější síla, jíž hříchem byl pozbyl.

Poučení. Život Samsonův svědčí, že obcování s pokazenými konečně jen k záhubě vede; spolu napomíná osud jeho, by každý z nás se varoval příležitosti ku hříchu. nebo kdo se v nebezpečenství vydává, zahyne v něm, byť i mravnou silou podoběn byl Samsonovi.

Poznámka. Samson jest veledopadným a sice patnáctým obrazem Kristovým, neboť v osobě a životě Samsonově lze mnoho naléztí rysů, již předobrazují Spasitele. — Narození jeho zvěstuje anděl, jako zvěstoval narození Kristovo. — Samson znamená tolik co skvoucí, slunečný; i Kristus se nazývá sluncem sprádnosti (Malach 4, 2). — Samson žil 20 let v domě rodičův nedávaje se poznati za vysvoboditele lidu svého; Kristus Ježíš po 30 let skrytý vedl život v domě rodičův pozemských v Nazaretě a nedal taktéž se poznati za Spasitele veškerého světa. — Samson zabil lva, jenž jej chtěl pozřítí; Kristus Pán stroskotal pohanstvo, ano na způsob lva mladou církev jeho chtělo zhubiti. — Samson nalezl v ústech lva, kterýž jej chtěl zničiti, plást medu; Kristus nalezl mezi pohany, již křesťany chtěli zhladiti, mírné, láskou nebeskou proniknuté křesťany. — Samson usmrtil tisíc Filištinův čelistí oslíč; Kristus neúhlednou zbraní — křížem — podmanil si svět celý. — Samson od nepřátel v městě Gaza byl zatčen; Kristus taktéž od nepřátel ve hrob byl uzavřen. — Samson o půl noci se probudiv vstal, pochytil oboje vrata brány s veřejemi a závorou, i vynesl je vzdor strážcům města na horu proti Hebronu; Kristus sstoupil do předpekli, kdež brány pekel a smrti zdrtil a vzdor stráží jako vítěz z hrobu živ vstal. — Samson umíraje, sítíl chrám modly Dagona; Kristus Pán umíraje, zasadil

smrtelnou ránu chrámu ďáblovu, modloslužbě. — Samson svou smrtí více uškodil Filištinským než za živa; Kristus Pán úmrtím svým více škodil ďáblu a více získal vyznavačův, než za celého života. — Samson pojal cizozemku za manželku; tolikéž Kristus povolal pohany v církev svou. — Samson byl Nazarej, vysvoboditel i soudce; nejinak i Ježíš. — Tento obraz naznačuje, že 1) Spasitel spůsobem zázračným na svět přijde čili se narodí, 2) církev svou, choť svou mezi pohanstvem vyvolí, 3) smrt jeho nad ďáblem zvítězí a jí všechny své skutky oslaví.

§. 91.

Ruth.

Za času soudců (snad za Gedeona) žila Ruth, v jejíchžto dějinách spanilý příklad tiché ctnosti mile se zastkvívá. Dějiny ty nabývají důležitosti i tím, že v nich pocházení Davidovo z pokolení Judova se dosvědčuje a zároveň líčení chudých avšak ušlechtilých prarodičů slavného krále toho se podává.

„Za dnů, když soudcové vládli, stal se hlad v zemi“. Kdy hlad ten panoval, písmo zevrubně neudává. Leč máme za to, že nouze, o níž tu řeč se děje, za oněch sedm let zemi tížila, když Madianité úrodu Israelitův hubili, obilí téměř všechno jim pobrali. Soudcem Gedeonem byli lupiči Madianští úplně pokořeni.

„Lid tvůj lid můj, a Bůh tvůj Bůh můj“. Zbožná Ruth byla rozená Moabitka. Zda-li dosud modlám sloužila, zřejmě nedí svatá dějprava; avšak sotva lze domnívati se, že by Ruth, kteráž ku švekrůši své s tak útlou lnula láskou a naklonností, šerednému modlářstvu byla otročila. Svou švekrůši nabyla poznání pravého Boha, i nepokládala se pak za Moabitku, alebrž za Israelitku; čemuž i nasvědčují slova její: „Lid tvůj lid můj, Bůh tvůj Bůh můj“.

„Ruth šla a sbírala klasy“. Zákon Mojžíšův velmi přál chudině. Žádný Israelita, dávaje obilí žíti, nesměl — tak přísně zapřetěno bylo zákonem — klasy sbírat; tyto byly majetkem chudých. Kdo na cizím poli klasy sbíral, přínáležel k chudině; i Ruth musila trpké práci té věnovati se, chtěla-li s Noěmi žíti. A láska ku švekrůši nedala ani na okamžik jí váhati; věděl, že chudoba člověka nezneuctívá, nezavinil-li ji sám hříšným a prostopášným životem. Ruth nechtěla také požívat chleba, jehož si nezasloužila.

Proto od rána sbírala na poli až do večera, tak že i ženci ne-unavně její se divili píli.

„Odkudž mi to, bych našla milost před očima tvýma?“ Ruth byla žena zbožná. Lásku a úctu muži nebožtíku prokázanou přenesla nyní na staříckou švekrůši. Tuto svatobázeň a uctivost dětinnou Buh odměnil Ruthě, učiniv ji pramatěří Spasitele světa — Ježíše Krista; neboť Obed, její syn, byl otcem Isaiovým, tento Davidovým, z jehož pak pokolení pocházela Maria Panna.

„Člověk ten jest náš příbuzný“. Na radu Noěminu žádala Ruth Booz o manželství povinné či levirátné. — Umřel-li muž bezdětek, měl nejbližší příbuzný, chtěl-li po něm děditi povinnost, vdovu jeho pojati za manželku. Prvorozený syn pak považován za potomka zemřelého prvního muže a nazýván i jménem jeho. (5. Mojž. 26, 5). Sňatky toho druhu slouly povinná čili levirátná manželstva. Slovo levirat odvozuje se od slůvka levír, což jest tolik co svak (1. Mojž. 38, 8).

Poučky. „Buh tvůj Bůh můj“, řekla Ruth k Noěmě; z lásky k jedině pravému Bohu, jež byla poznala, opustila vlast a příbuzenstvo, i vzala za to hojnou odplatu. „Každý kdož opustí dům, neb bratry, neb sestry, neb otce, neb matku, neb manželku, neb syny, aneb pole pro jméno mé, stokrát více vezme a životem věčným vládnouti bude“ (Mat. 19, 29).

Ruth neopouští chudou švekrůši svou a dělí s ní ráda maličký výdělek rukou svých. Každé dítě chovej se podobně ku svým rodičům a přispěj jim ku pomoci, zvláště když sestárli a nouzi jim jest tříti.

Bohobojný Booz udělil chudobné Ruthě milerád a šetrným spůsobem z hojnosti, jíž jej byl požehnal Hospodin. Následuj příkladu jeho. „Ku chudému vztáhni ruku svou; dobročinnost mila jest všem živoucím“.

Dobře někomu čině nepřidávej domlouvání a při žádném dání nedovoluj sobě slova zlého“ (Syr. 7, 37. 18, 15). „Veselého dárce miluje Bůh“ (2. Kor. 9, 7).

§. 92.

Heli a Samuel.

(I. Král. 1—7).

Samson začal sice Israela z rukou Filištinů vysvobozovati, ale díla toho nedokončil, zapomínaje jednak pro žádost očí svých

zhusta na své božské povolání, jednak i od vlastního národu práždné nedocházeje pomoci. Sténal tedy Israel ještě i na dále pod nátlakem Filištinův. Tomuto zevnějšímu úpadku přiměřen byl i stav náboženský, k jehož úpadku synové veleknězovi pohoršováním lidu nemálo přispívali. V této době přesmrtného úpadku připravil Bůh pomoc Samuelem, jež od dětinství řídil a k soudecovství povolal.

„Za času velekněze Heli-ho, kterýž Israela za 40 let soudil“. Dvoji důstojnost měl Heli, duchovní a světskou, jsa veleknězem a spolu vladařem, jako později Makabeovci byli i veleknězi i knížaty lidu. Moc vladařskou či soudecovskou vykonával současně se Samsonem. Činův Heli-ho písmo žádných neudává; Heli byl muž zbožný a dobrotivý, ale nebyl dobrým otcem; jsa k synům nezdárným příliš shovívavý.

„Elkana chodíval z města svého v určité dni, by se klaněl v Silu“, t. j. za dob slavnostných — o velikonoce, v letnicích a slavnosti stánků putoval Elkana do Sila k stánku úmluvy, aby tam Bohu se klaněl a obětoval. — Silo bylo město v obvodu pokolení Efraimského. Tam dal postaviti Josue svatostánek, ano Silo pro krásnou svou polohu k službám Božím veřejným předobře se hodilo, dokud Pánu chrám nebyl zdělán. Silo leželo ve středu všech téměř pokolení Israelských.

„Dám jej (syna) Hospodinu po všecky dny života jeho“. Anna slíbila syna svého obětovati Bohu po všecky dny života jeho. Samuel neměl při svatostánku sloužiti jen občas jako jiní Levité, nýbrž vždy ve dne i v noci, v domě Hospodinově měl vychován býti. Totéž učinili za pozdějších času jiní zbožní rodičové, tak na př. byla i blahoslavená Panna Maria v chrámě vychována; tak sv. Maurus, sv. Placidus a jiní synové proslulých rodu římských odevzdání byli sv. Benediktovi, by za jeho návodu v učení a kázni Páně se vycvičili. — Samuel byl nazirejem.

„Synové pak Heli-ho neznali Hospodina ani úřadu kněžského“. Hříšným, pohoršlivým jednáním prosluli synové Heli-ho zejména při obětech mírných či pokojných. Při těchto obětech toliko částky tučné položeny byly na oltář, prsa i pravé plece patřily kněžím, ostatek navrácen obětujícím. Synové Heli-ho však nespokojili se s částí jim přináležející, alebrž svými sluhami dali pobrati, co jim bylo po chuti; často se tak stalo, dříve než

části tučné byly položeny na oltář. I což divu, že lid z takového jednání veliké bral pohoršení.

„Heli byl velmi stár a slyšel všecky věci, kteréž činili synové jeho“. Svou shovívavostí uvalil Heli na sebe i na děti své hněv a pomstu Páně. Kázeň rodičův má i přisnost i lásku slučovati; kde slovo napomínací nepomáhá, tam i důtklivého potrestání na těle nejvš jest potřebí. Právem tudíž napomíná písmo sv. „Neodjímej od pacholete kázně; nebo budeš-li je mrskati metlou, neumře. Ty je metlou mrskati budeš, a duši jeho z pekla vysvobodíš“ (Přisl. 23. 13). „Kdo šetří metly, nenávidí syna svého“ (Přisl. 13, 24). „Jindy“, dí sv. Jeroným — „potírány byly děti solí, aby jejich údy se otužily a stálejšího zrůstu docházely; za našich časů však děti takorůzka v samém cukru a medu se rozplývají“.

„Samuel prospíval a rostl a líbil se jak Hospodinu tak i lidem“. Samuel zlou společností synův Heli-ho nedal se svést k zlému. „Synu můj, jestliže by tě lákali hříšníci, nepřivoluj jim“ (Přisl. 1, 10). Samuel jest obrazem Spasitelovým, kterýž věkem i moudrostí a milostí prospíval i před Bohem i před lidmi.

„Hospodin jest; což dobrého jest před očima jeho, nechť činí.“ Pozdě teprv znamenal Heli, že nedostačuje, by otec sám dobrým byl, pak-li i děti své k dobrému nevede. Na svých dětech rodiče mohou se dočinit i nebe i pekla.

„Přineseme k sobě archu úmluvy ze Sila v prostřed nás, aby nás vysvobodila z ruky nepřátel našich“. Synům Israelským často už bylo znamenati, že Bůh je chrání, jim přispívá, když svatyně Hospodinova, archa úmluvy mezi nimi a od nich náležitě ctěna byla; tak stalo se při projití Jordánem, při dobytí Jericha. I domnívali se, že i nyní jim bude spomoženo. Než archa úmluvy, jsouc pravým Boha ctitelům prospěšna, byla záhubna těm, kdož Hospodina zneuctívali; neboť zprvu jen 4000, nyní 30.000 lidí bylo usmrceno, a nad to i archa úmluvy padla do moci Filištinův. Tito však měli nyní moci pravého Boha náležitě doznati. Filištiné, vzavše archu Boží, vnesli ji do Azotu do chrámu Dagonova. Na úsvitě druhého dne ležel Dagon na tváři na zemi před archou Hospodinovou. I postavili jej zase ráno na místo jeho; a opět ráno druhého dne našli Dagona leží-

cího na tváři své na zemi, hlava pak jeho a dvě ruce jeho odřezány ležely na prahu.

Ztížena pak jest ruka Hospodinova nad Filištiny a když archu Boží vůkol vodili, dopustil Bůh veliké mřívosti i mezi starými i mezi mladými v každém místě. Sedm měsíců byla archa úmluvy v zemi Filištinův. Pak poslali ji zpět, vzavše a zapřáhše dvě kojící krávy; telata jejich však uzavřeli doma. Vložili na vůz archu Páně i s nádobou, do níž zlaté uschovali dary. Krávy pak přímo šly cestou, do Bethsamy vedoucí, a zastavily se na poli Josua Bethsamitského; knížata Filištinův následovala řvoucí krávy až ku hranicím Bethsamitským. Byl pak tam kámen veliký; Levité složivše naň archu i s nádobou, sesekali dříví vozu a krávy vložili na ně v oběť zápalnou. I odnesli archu do Chariatiarima, kdež po mnohá pak ostala léta.

Archa úmluvy a drahocenné v ní věci byly nejvzácnějším a nejsvětějším lidu Božího majetkem a pokladem; archa úmluvy byla takřka jeho palladium. Z toho jde na rozum, proč lid ten, když archa v zemi Filištinův byla, tak opustěna se cítil. Heli sotva že uslyšel zlou věst, že archa Boží v moci Filištinův jest, strachem velikým jsa jat, náhle zemřel; taktéž i snacha jeho skonala, sotva že slova ta s to bylo vyřknouti: „Přenesena jest sláva z Israele, protože vzata jest archa Boží“ (1. král. 4, 21).

§. 93.

Samuel, soudce v Israelu.

„Připravte srdce svá Hospodinu a služte jemu samému“. Řízením Božím stalo se, že Israelité archu úmluvy z ruky Filištinův opět vzali a na místo patřičné postavili; leč archa Boží nevysvobodila je z moci nepřátelské, zůstavivši lid i na dále v porobě Filištinův. Teprv když pravým se káním k Bohu se obrátili, přispěl jim Hospodin ku pomoci.

„Hospodin zastrašil Filištiny“. Bůh — jak dí Josephus Flavius — Filištiny, vítězství již-jíž v moci své bytí mnící, zastrašil blískáním, hřímáním a zemětřesením. Podobně zastrašil a zmátl Bůh i vojsko Faraonovo, krále kanaanitské na Josua táhnoucí.

Poučky: Anna v zármutku srdce svého utekla se k modlitbě, i nalezla netoliko útěchy, nýbrž i vyslyšení prosby své.

Vroucná modlitba nebývá nikdy oslyšána a skytá hojnou útěchu v zármutku.

Heli podezřívá Annu bez dostatečné příčiny. Křivé podezřívání jest hřích. „Nemyslete zlého proti příteli (blíznému) svému v srdcích svých“ (Zach. 8, 17).

Samuel vstav spěšně, třikráte z lůžka běžel k Helimu, domnívaje se, že tento jej volal, a nezatajil mu nic z toho, co Bůh mluvil. Poslušnost a upřímnost k rodičům i představeným jsou zvláštní ozdobou a etností mladého věku. Synové Heliho zahynuli, protože při obětech neostříhali předpisů Božích. Podobně nebudou bez trestu, kdožkoli se neostýchají ze svatých věcí si úsměšky tropiti.

Modlitba kněze bezbranného byla s pomocí Boží mocnější obrněných vojáků Filištinských bohaprázdných. „Když Bůh s námi, kdož proti nám“ ?!

§ 94.

Pohled na dobu soudeův.

Věk soudeův učí, jak Bůh lid vyvolený povýšením a ponížením, strastí a slastí řídil; jak odměnil těch, kdož zákonu jeho s věrností stáli, a jak trestal neposlušné a nevděčné přestupníky jeho. Obojí i odměna i pokuta Israelitům měla býti s poučením, že blaženě jen žije, kdo Pánu slouží, že sladké jest jeho a lehké jeho břímě. Jinak řídil Bůh arcioce, jinak praotce na poušti, jinak těchto syny v zemi zaslíbené. Třeba na okamžik tvář svou od nevěrných odvráteti se zdál, neustával nikdy blízkým a přítomným býti jim, mluvě k nim způsobem rozličným. Řádem tím Israel jakožto pokolení vyvolené, kněžstvo královské víc a více se blížil vznešenému úkolu naň vloženému, až vzešla hvězda na východě a světlo její osvětlovalo mraky temnoty jej obkličující.

Občasí čtvrté.

Čas království až do rozdělení říše.

(Od r. 1095 až do r. 975 př. Kr.)

§. 95.

Přehled doby této.

Samuelem počíná nová doba, jižto se podařilo, bohovládný stát israelský na vrchol rozkvětu dovésti. Prostředkem k tomu dvoje bylo zřízení: proroctví a království.

Proroci byli mužové, kteříž zvláštních zjevení Božích udostojeni od Boha posílání bývali, by je lidem oznámili; božskost toho poslání zaručena jim a jiným zázraky čili nadpřirozenými skutky z rozkazu Božího od nich činěnými. Účelem povolání prorokův bylo, aby byli prostředníky mezi Bohem a lidem. I zvěštovali vůli Boží, a bdíce nad věrným zákona plněním, vystříhali od jeho přestupování, a předpovídajíce pomstu Boží, napomínali ku pokání a nápravě. Ale působnost jejich neobmezovala se pouze na přítomnost na jejich vrstevníky, nýbrž zřetel jich obrácen i k budoucnosti; způsobem veždy určitěji pokračujícím kreslí se v jejich proroctvích obraz toho, jímž veškera pokolení země požehnána býti měla — obraz to Vykupitele světa. Ovšem povstávali až dosavad tytéž proroci; ale od Samuela začínaje stalo se proroctví ústavem trvalým. Zřídiltě Samuel školy proročké, v nichž spůsobilí mužové ku povolání proročkému jsou připravováni. Z těchto škol (Gibea, Rama, Bethel, Jericho, Gilgal) však ne všickni prorokové vyšli, anobrž povolání jsou mnozí bezprostředně od zaměstnání občanského ku proročkému úřadu.

Úřad královský pojevuje se vedle úřadu kněžského a proročkého jakožto třetí a dle času poslední bohovládné zřízení. Protože Bůh neviditelným králem lidu vyvoleného byl, tedy neměl viditelný král Israeluv býti neobmezeným samovládcem, nýbrž považovati se měl za náměstka Božího a vykonavatele jeho vůle. Prorok a kněz dle úřadu svého nebyl králi podřízen, nýbrž stál vedle krále, by tento nezneužíval moci na újmu bohovlády. Proto král ani od lidu se nevolíval, ani z počátku nápadem dědičným nepanoval, nýbrž Bohem samým ustanoven býval; tak dalo se u Saula, Davida, ježž dle božského úradku syn jeho Šalamoun následoval. Dobývkami Davidovými přiveden stát bohovládný na vrchol zvenčí, vystavením chrámu Šalamounova přiveden tam uvnitř

§. 96.

Saulovo vyvolení a potvrzení.

(I. Král. 8—14).

„Synové Samuelovi převracovali soud“; t. j. otročili lakomství a brali dary nesoudíce po právu a spravedlnosti, nýbrž vedle přízně lidské. Běda však soudcům soud převracujícími!

„Uposlechni hlasu lidu; nebo ne tebe zavrhl, ale mne, bych nekraloval nad nimi“. Že Israelští žádali o krále, nebylo

samo v sobě hříšno; nebo dle dřevních proroctví měli z potomků Abrahamových vyjít králové, a Mojžíš (5. Moj. 17, 15) zrakem prorokovým prohlédaje k tomuto času, dal už zákon o králi. Hřešili však Israelité tím, že dříve než Bůh tomu chtěl, o krále žádali a sice o krále na způsob jiných národův, u nichž král kromě své vůle jiného zákona neznal, ježto král Israelský područníkem Božím měl býti. Bůh povolil žádosti lidu, by také královská důstojnost Vykupitelova jako už dříve jeho kněžská a prorocká v St. Zák. předobrazena byla.

„Vzal Samuel nádobku (lahvičku) oleje a vylil jej na hlavu Saulovu“. Pomazání králův starého zákona naznačovalo větší jejich moc a důstojnost; úkonem tím stali se „pomazanými Páně“ a obrazy mesiáše, jenž ne sv. olejem jako prorokové, kněží a králové, nýbrž milostí Ducha sv. pomazán a za nejvyššího proroka, kněze a krále ustanoven byl. Totéž praví sv. Augustin řka: „Králové pomazávání jsou jako kněží a prorokové, by se naznačilo, že mesiáš kdysi netoliko bude králem, nýbrž i knězem a prorokem“.

Na rozkaz Hospodinův dal Samuel vyvolení Saula za krále i hřebím potvrditi; svolal totiž lid do Masfy a kázal přistoupiti všem pokolením k losům; i padl los na pokolení Benjaminovo, pak na čeleď Metri-ho a posléze na Saula, syna Cisova. Když byli Saula přivedli, vzkřikl veškeren lid: „Živ buď král“. Samuel oznámiv lidu právo krále a napsav je do knihy, položil ji do archy úmluvy. Pak rozpustil lid.

Sotva Saul byl nastolen, nadešla mu válka s Ammonity. Král svolal lid, jenž s ochotou táhl na nepřítele, ježž s pomocí Boží i na hlavu porazil.

Brzy po vítězství tom rozžehnal se Samuel s lidem, ježž na sotnách ještě k ostříhání zákona Božího napomínal.

„Zdaliž není teď žeň pšenice? Avšak — abyste uvěřili, že pravdu mluvím vám — volati budu k Hospodinu, a dá hřímání a deště“. Žeň pšenice bývá v Palestině na konci června a na začátku července, ve kterýchžto měsících nepršívá.

Poučky. Jako lakomství syny Samuelovy k nespravedlnosti svedlo, nejínak býváť ono pramenem mnohých hříchův jiných; proto i hlavním hřichem sluje. „Nebo kteří chtějí zbohat-

nouti, upadají v pokušení a v osidlo ďáblovo. Kořen zajisté všeho zla jest lakomství“ (I. Tim. 6, 9, 10).

Samí králové jako Saul nestyděli se za starodávna orbou zanášeti se. Ctihodný jest stav rolnický. Nepohrdej žádným pro jeho zaměstnání, jeho stav.

Israelité vytáhli jako muž jeden, když Saul, jejich král, je volal do zbraně. Pravá láska k vlasti jeví se věrností, úctou, láskou a poslušností k zeměpánu. „Každý mocnostem vyšším poddán buď; nebo není mocnosti než jedině od Boha“ (Řím. 13, 1).

§. 97.

Zavržení Saula. Pomazání Davida.

(I. Král. 13—16).

Saul byl sice král podle srdce lidu, nikdy ale podle srdce Hospodinova. Neboť příliš brzo zapomenuv bohovládného postavení svého, počínal sobě jako neobmezený vládce, an kněžské právo si osobil a neuposlechnuv příkazu Božího, sám si ve svém přepychu vítězoslavný pomník vystavil. Za tou příčinou zavržen jest od Hospodina a na jeho místo muž dle srdce Božího za krále ustanoven a předběžně pomazán.

„Jdi a pobí Amaleka a zkaz všecky věci jeho“. Bůh chtěl všecky Amalekity pro jejich ohavnou modloslužebnost a nepravost vyhubiti; spolu měl trest ten býti pomstou za odpor a nevěrnost, již na Israelitech z Egypta se vracějících se byli dočinili.

„Saul ušetřil nejlepších stád“. Saul omlouval neposlušnost k rozkazu Božímu tím, že měl v úmyslu nejlepší hovědka Hospodinu obětovati. Leč nehodná to omluva, any všechny oběti a dary Saulovy, všechny úkony bohopoety, jež zamýšlel, neměly před Hospodinem nižádné ceny, nejsouce spojeny s poslušností a protivíce se vůli Nejvyššího.

„Lito jest mi, že jsem Saula ustanovil králem“. Bůh nelituje svého činu; nebo tento obsažen jest v jeho věčném, neproměnném úradku; ale lituje, politovává člověka, ku kterémuž své jednání mu jest změnití, protože tento svými hříchy jeho milostí se nehodným učinil.

„Lepší jest zajisté poslušnost, než-li oběti“. Jak slovům těm rozuměti, ana bohopoeta, k níž i oběti přináležejí,

větší jest etností než poslušností? Sv. Řehoř Veliký dí: „Poslušnost ku příkazům Božím jest beze vši výminky potřebno, vzdávání obětí pak zůstaveno jest svobodné vůli. Obětmi vzdláváme Bohu maso zvířat, poslušností obětujeme jemu svou vlastní vůli. Oběti vzdávají se Bohu za spáchané hříchy; poslušnost ostříhá od hříchů“. Sv. Tomáš Aquinský dokládá, že bez poslušnosti nížádný etnost úkon Bohu líbiti se nemůže. „Kdyby někdo — píšeť svůtec ten — smrtí mučennickou skonál a všechny své statky ehudým rozdal, vše to nelíbilo by se Bohu a nebylo by se zásluhou, neučinil-li to, by vůli Boží naplnil, čemuž právem poslušnost říkáme“.

„Samuel pomazal Davida uprostřed bratrů jeho“. Proč to? Aby od bratrů jeho cos podobného se nestalo, jako Josefovi od bratrů jeho; na vlastní oči měli viděti, že Bůh sám bratra, ač nejmladšího, vyvoliv, na knížete domu Jsraelovu jej pomazal.

„Od Saula pak odstoupil Duch Hospodinův a lomcoval jím duch zlý“. Když Duch Boží od Saula odstoupil, napadla ho tesknost či trudnomyslnost, kteráž nejednou u vzteklost přecházela. Příčinou tohoto neladu ducha jeho bylo jednak zlé svědomí, jednak i působení ducha zlého. Smutný stav Saulův byl pak rodištěm mnohých hříchův: neposlušnosti, zášti, závistí, žárlivosti, nenávisti, nespravedlivého pronásledování, zaslepenosti a zatvrzelosti srdce, konečně zoufanlivosti a samovraždy.

Poučení. Pro neposlušnost zavržen jest Saul od Boha. Neposlušnost ku příkazům Božím vede k věčnému zavržení a připravuje nás o korunu věčné blaženosti.

Vyvolením Davida, nejmladšího syna Isaiova, patrně ukázal Bůh, že v jeho království vše se zakládá na jeho milosti, by nikdo před ním se nechlubil. „Což jest u světa mdlé, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné; a potupené i to což není, vyvolil Bůh, aby ty věci, které jsou, zkazil“, t. j. ukázal, že nic nejsou (I. Kor. 1, 27—28).

Hospodin hledí k srdci. Pokrytec může sice klamati lidi, nikoli ale vševědoucího Boha.

§. 98.

Boj Davidův s Goliathem.

(I. Král. 17).

Požehnání, jehož se Davidovi pomazáním a posvěcením dostalo, nezůstalo neúrodno v bohaté duši mládencově. Už při nejbližší

vojně s Filištiny ozřejmelo určení jeho k velikým činům, zvláště pak vyniká při této příležitosti (na povrch) jeho důvěra v Boha a ohnivá horlivost pro česť Nejvyššího.

„Goliath, zvýší šesti loket a pidi“. Velikán Goliath byl podle naší míry zvýší desíti téměř stop (3 m.) S hrdostí přepjatou na sílu tělesnou a moc zbraně spolehaje, vyzýval Israelity k souboji; což dělo se po 40 dní. Ježto žádný Israelita se neodvážil boj s ním svěsti, opětoval úsměšně slova den co den: „Já dnes jsem zhaněl vojska Israelská“.

„Já půjdu a budu bojovati proti Filištinu tomu“, pravil s odhodlaností a důvěrou v Boha David ku králi. Souboj jen tenkrát jest dovolen, když s přivolením zákonnité vrchnosti ku rozhodnutí a ukončení nadešlé války se stává. Goliath však nevyzýval z příčin spravedlivých k souboji, nýbrž z pýchy. Leč pýcha předchází pád; tak i tu osvědčilo se přísloví to. — Když Stanislav, vévoda Kujavský do Čech nezákonnitě a nespravedlivě s vojskem byl vtrhl, vyzval k souboji sv. Václava. Sv. Václav vyhověl žádosti nepřítelově, hodlaje vojnu soubojem ukončiti a vlastním nebezpečím národ svůj ze záhuby vyprostiti. Když ale zbožný kníže na oře svého se byl vyšínul, spozoroval protivník jeho, že anděl onomu podal kopí, a zaslechl zároveň výstražná slova: „Neporazíš ho“. Na to ihned seskočil s oře svého a padna na tvář k nohoun knížete Václava, prosil za odpuštění, jehož mu také uděleno.

„Já pak přicházím ve jménu Hospodina zástupu, Boha vojsk Israelských, jež jsi zhaněl“. Výrok ten jasně dokazuje, že David jen z vnuknutí Božího boje s velikánem se odvážil; jinak bylo by nemalou opovázlivostí, kdyby mladík s velikánem, bezbranný s obrněným, války neznalý, s válečníkem zkušeným zápasiti chtěl.

„Hospodin dá tebe v ruku mou“. Aby všechna obec znamenala, že Hospodin nechrání mečem ni kopím, proto přicházím beze zbraně k tobě, chtěje ti dokázati, že na Boha jen spoléhám a od něho i vítězství očekávám.

„David vzal meč jeho a sfal mu hlavu“. Tím porážka nepřítelě nade vši pochybnost byla zjištěna; neboť udeřením byl obr Goliath omráčen, nikoliv ale úplně usmrcen.

„David vzav hlavu Filiština toho, přinesl ji do Jerusalema“. Napřed donesl hlavu do ležení lidu Israelského,

jenž pohledem jejím nemálo se potěšil; pak u veleslávě nešena jest do všech měst okolních a posléze do Jerusalema, kdež byla uschována. Meč však Goliathův zavěšen byl v stánku úmluvy na věčnou památku slavného vítězství.

Poučky. Goliath spoléhal na svou mohutnost, na svou zbraň a vlastní sílu; pln samolibosti a pýchy, mněl se býti nepřemoženým a zhrdal svými odpůrci. Přece však přemožen, zabynul. „Pýcha předchází pád a před pádem bývá hrdost“ (Přísl. 16, 18).

David vítězíci nás učí, že opravdivá důvěra v Boha ani vnějších nepotřebuje zbraní k boji a vítězství.

§. 99.

Škola utrpení Davidova.

(I. Král. 17—31).

V boji s Goliathem osvědčil se David býti hrdinou, jehož činuchtivost podněcována nikoli bažením po slávě, nýbrž horlivostí pro čest Boží. Mysl ta činila jej trůnu hodným i schopným, aby byl obnovitelem svého národu a vzkřísitelem celého života náboženského; než mysl tato měla ještě více v knížecí škole tříbivých zkušeností utvrzena a evičena býti.

„Učiniťi David a Jonathas smlouvu (přátelské lásky)“. Stejně smýšlení, stejné mravy, udatnost oproti Filištinům, nepřátelům lidu Božího — toť příčinou přátelství věrného, jakověž David a Jonathas mezi sebou uzavřeli. Přátelská láska pojila od nyníčka druhu k druhu až do smrti, ač zášť a nenávisť Saulova pásku srdce dvou věrných pojící roztrhnouti se snažila. Nejednou zachránil Jonathas život příteli od otce pronásledovanému. David zakusil pak pravdivost výroku písma sv.: „Přítel věrný jest obrana mocná; a kdož jej nalezá, nalezá poklad“. (Sir. 6, 14). Kdož medle jest přítelem věrným? Kdo svobodnou volbou s námi ku vzájemnému ušlechtění mravnému i náboženskému se spojil a všemi silami účelu tomu dostáti se snaží. — Takovými přátely osvědčili se také sv. Basil a sv. Řehoř Nazianský. Oba narodili se v hornaté Kappadocii, oba spojovalo hned z mládí vroucné přátelství, spočívající na stejném snažení o křesťanskou vědu a dokonalost. Oba vzdělávali se v nejznamenitějších městech

říše řecké, naposledy současně s Julianem odpadlíkem v Athenách. Ježto Julian tovaryšil soudruhům učitelům protikřesťanským, utvzovali se Basil a Řehoř v křesťanství, vedouce život vzorný. Láska k Bohu, k pobožnosti a k vědě božské pojila duše jejich svatou páskou, takže přátelský svazek ten utužen pro věčnost; jádrem přátelství toho byla myšlénka, by druh druhem a s druhem k Bohu t. j. věčné blaženosti se dostal. Svrchovaná a nejušlechtilejší doba tanula jim jako cíl všeho snažení neustále na mysli: pravda a etnost, za nejvyšší si pokládali slávu, býti křesťany a jimi se nazývati, protož bedlivě varovali se všech pohanských slavností divadel a kvasů, jakož i všeho bližšího styku s nemravnými a sporu-
chtivými spolužáky. Mnozí z ušlechtilejších žákův, obdivem a láskou k nim uchvácení, utvořili kolem nich kruh stejnsmýšlejších, za jejich příkladem krácejíce jen dvojí cestou: do školy a chrámu.

„Nad tím rozhněval se Saul náramně“. Saul záviděl Davidovi, že lid tomuto větší zásluhu o vítězství než jemu přičítal; závist záhy zplodila v něm nenávisť proti Davidovi. Než král jednal nespravedlivě, an David lid k sebechvále nepodněcoval, a chvála ta na nepravdě se nezakládala.

„Samuel a David bydleli v Najothu blíž Ramathy“. Pronásledovaný David vyhledával útulku v příbytku prorokův; příbytek takový zajisté považován byl svatým a nedotknutelným.

„Přišel pak David do Noby k Achimelechovi knězi“. Utíkaje stihl David do Noby k veleknězi, což bylo námětkem, že Saul na kněžích Páně náramně se dopustil nepravosti. Achimelech velekněz zděsil se, vida Davida samého přicházeti, a proto tázal se: „Proč ty sám?“ I odvětil David: „Král mi přikázal věc.“ Nerozvážená ta výmluva měla však zlé účinky (Srov. I. král. 22, 10—22). Leč z nouze a potřeby vždy více škodí než prospívá. „Nyní tedy — pokračoval David — máš-li co před rukama, aspoň pět chlebů, dej mi“. I dal v odvěť velekněz: „Nemám než chleb svatý“. Dal tedy jemu kněz posvěcený chléb. „Máš-li tu před rukama kopí neb meč?“ otázal se David. „Hle, tuto meč Goliatha“ odpověděl velekněz, i dal mu jej. Když pak David z nebezpečí Saulem mu hrožícího osvobozen byl, zapěl žalm o důvěře v pomoc Hospodinovu: „Hospodin osvícení mé a spasení mé, kohož se budu báti? Hospodin ochrance života mého, kohož se budu strachovati? Byť se postavili proti mně vojenští stánové,

nebudeť se báti srdce mé. — Jedné věci žádal jsem od Hospodina, též vyhledávati budu, bych přebýval v domě Hospodinovu po všecky dny života svého, abych viděl libosť Hospodinovu a navštívil chrám jeho. — Spomočníkem mi buď, neopouštěj mne, aniž zhrzež mnou, Bože, Spasiteli můj“ (Žalm. 26).

Nebezpečnoství, jemuž tehdáž David ušel, nalíčeno bylo od Saula, on dal rozkaz jednomu ze služebníků svých, aby pokoušel se o usmrcení Davida. Doëg, Idumean, byl zřízencem královým. I oznámil Saulovi, že David byl v Nobě u velekněze, kterýž za něho Hospodina se dotazoval, i chléb a meč Goliathův mu dal. I poslal král pro Achimelecha a kněze Niobské, a pravil pak Achimelechovi: „Smrtí umřeš ty i všecken dům otce tvého“. I dal usmrtiti tohoto dne rukou Doëgovou osmdesáte a pět kněží. Nobe město vyhubil ostrím meče, muže i ženy, i maličké, i požívající prsy. Jeden toliko ze synů Achimelechových, Abiathar, ušel záhubě, i utekl se k Davidovi. David přislíbil mu ochranu. Uslýšev, co Saul byl učinil, zapěl žalm o kárné spravedlnosti Hospodinově řka: „Proč se chlubíš zlostí ty, jenž jsi mocný v nepravosti? Celého dne nespravedlnost obmyslel jazyk tvůj; jako břitva ostrá učinil jsi lesť; (jako břitva ostrá nebezpečně raní, tak i lstivý jazyk tvůj). Zamiloval jsi zlost nad dobrotivost; nepravost více než mluvití pravost. Miloval jsi všeliká slova ku pádu bližního, jazyku lstivý. Protož zkazí tebe Bůh do konce, vytrhne tě a přestěhuje tě ze stanu tvého; a kořen tvůj vytrhne ze země živých. Já pak budu jako oliva plodná v domě Božím, doufal jsem v milosrdenství Boží na věky, i na věky věkův“ (Ze žalmu 51).

§. 100.

Davidova velkomyslnost.

David bydlel v místech bezpečných (na horách) Engadských. O krajině té píše znamenitý cestovatel: Cesta z Jerusalema na jih k Bethlemu vede nás horami namnoze neúrodnými; teprv blíž Bethlema viděti jest obděláné vrchy a roviny olivami a vinnými kmeny vysázené. Bethlehem sám pak leží na vrchu velmi příjemném. Dále k jihu vyčnívají kopce vesměs holé a neúrodné a v krajině, kdež druhdy město Engaddi bylo, nedaleko mrtvého moře jsou dosti vysoké s převislým skaliskem, jež každého okamžení do údolí sřítiti se hrozí. Nejpríkrejší kopce však a nejnížší údoliny jsou na straně jižní. Sem utíkají se Beduini, by

před ostatními Araby, svými to nepřátely, se zabezpečivše, v údolích těch stáda svá v pokoji pásiti mohli. Celá ta krajina od východu mořem mrtvým ohraničená není než nepřetržená řada vysokých holých vrchů vápenitých a nízkých údolín. — Dřevní město Engaddi nedaleko mrtvého moře rozkládalo se v krajině palmou a vínem věhlasné. Neschází tu ani onen strom, jenž, jak se pravdě podobá, byl námětkem důmyslné vypravovanky o jablkách sodomských. Strom ten, jehož vlastní otčinou jsou jižní Egypt a Nubie, má až 15 stop zvýší; kura jest nahnědlá, list oblý; nažloutlé, měkké ovoce podobá se citroniku kytajskému a vnadí oku náramně. Kdo by však ovoce chtěl utrhnouti a jím si pochutnati, nemálo by se zklamal; neboť sotva jsi ovoce stiskl, již pukla okrovka teninká, a v ruce ti ostal jen suchý semenník nezáživný. Tak se to má i s hříchem, jenž oku a chuti lahodí, posléze však srdce prázdno a pusto ostavuje“.

„Přece pak bilo mu srdce při tom“, t. j. když uřezal tiše kraj pláště Saulova jsa pokoušen, by ho usmrtil.

„Saul hledal Davida na poušti Zifské“. Přes všechny důkazy velkomyslnosti Davidovy změnil Saul smýšlení své k Davidovi, i počal opět ukládati o bezživotí jeho. Změna ta měla základ v rozladěné duši králově, kterýž, opustiv Boha, nespokojen byl s sebou a celým světem.

Poušť Zifská, kdež Saul Davida byl pronásledoval, rozprostírala se na jihu pouště Engaddi, k západní straně moře mrtvého.

§. 101.

Smrt Saulova.

(I. král. 28, 31.)

Nová nadešla Israelským válka s Filištiny, již s voji četnými oproti Saulovi táhli. I ulekl se Saul velmi množství nepřátel a dotazoval se Hospodina, i neodpověděl jemu. Změniv roucho, šel tedy k ženě mající věštího ducha do Endoru. Tak hluboko klesl Saul, že máje jediné v Boha důvěrovati, k pověrám útočiště vzal, ač sám dříve právem byl vyplnil čarodějníky a hadače. Bůh však dopustil, že na volání věštkyň duch Samuelův se objeviv králi, jeho a synů jeho smrt oznámil. A jak žena předpověděla, tak stalo se dne následujícího. Saul a tři synové jeho zůstali v bitvě na horách Gelboě, kteréž na jihovýchodě velikou rodinu Esdrelon ohraničují. — Děj ten zřejmým jest dokladem o všeobecné víře

v nesmrtelnost duše. Že všeliké zaklínání mrtvých a hádání bylo jen podvod, nelze pochybovati; že ale nepřítel lidského pokolení právě toho použil, aby svou moc na zemi zachoval a rozšířil, ozřejmuje nejen z písma sv., (Mat. 24, 24. II. k Tess. 2, 9), nýbrž i z toho, že se mnohé hádání čarodějníků s pravdou potkalo. (II. Mojž. 7, 11. 22; 8, 7).

„Pochytil Saul meč a nalehl na něj.“ Pýchou a nevděčností odvrátil se Saul od Boha, a zbavil se trůnu; a nyní končí život v zoufalství sebevraždou. Tím dopustil se nového těžkého hříchu; není zajisté nikomu dovoleno život si bráti, an 1) Bůh jen a nikoli člověk pánem i nad žitím i nad smrtí jest; 2) Bůh člověku dává život, aby ho užíval ke cti Boží, ku svému a svého bližního blahu, dokud Bůh tomu chce; 3) Bůh jednomu každému lhůtu života ustanovuje, a není nikomu volno, ji ukracovati; 4) člověk podle rozkazu Božího: „nezabiješ“ ani sebe ani jiného usmrtiti nesmí; 5) člověk samovraždou i obecnému blahu škodí, k jehož zvelebení má spolupůsobiti. — Samovražda jesti tedy ve trojím ohledu těžkým a zlořečeným zločinem: nebo jest to pych proti Bohu jakožto nedovolené sahání v jeho nejvyšší právo majestátné, jest to pych proti přírodě a těžkou urážkou křesťanské samolásky, konečně těžkým proviněním proti veškeré společnosti lidské. Církev dává ošklivost nad tímto zločinem na jevo, že samovraha zlomyslného z lůna svého vylučuje a jej za nehodna pohřbu církevního prohlašuje. — Samovražda není znamením křesťanské udatnosti, alebrž v malomyslnosti a zbabělosti má původ svůj. Udatnější zajisté jest, kdo ve zkušbách a těžkých útrapách s trpělivostí vytrvá, než kdo u malomyslnosti na život si sáhá.

Poučky. Závist a žárlivost odňaly Saulovi nejen vniterný poklid, nýbrž popouzely ho také k nenávisti a krutosti k nevinnému a slechetnému člověku i k vlastnímu synu. Pročež měj každé ozývání se závisti v ošklivosti.

David ve škole utrpení jevil nejspanilejší ctnosti: pevnou v Boha důvěru, kteráž i v nejtěžší úzkosti se nokotácí; trpělivost a odevzdanost neopouštějícího v hodině nebezpečství; konečně velkomyslnost a spanilomyslnost srdce, i úhlavního nepřítele šetřící a nad ním se nemstící, nýbrž pomstu Bohu zůstávující. Slavnější věru nežli vítězství nad obrem Goliathem bylo vítězství Davidovo nad sebou samým!

Jonathas osvědčil se býti ušlechtilým přítelem Davidovým; neboť i v neštěstí zůstal mu věren, odváživ se i života pro přítele nebezpečenstvím ohroženého. Přátelství takového jen etnostní lidé jsou schopni; protož jen takové volíž sobě za přátele.

§. 102.

David se uvazuje v království.

(II. král. 2—6).

Drahně času, zárlivostí Saulovou donucen, vedl David život na útěku a v nouzi. Od 23. až do 30. roku věku svého bylo mu jako honěné zvěři utíkat z úkrytu do úkrytu, s hory na horu, ano i u samých sousedu nepřátelských útulku hledati. Úmrtím Saulovým vzal konec čas zkušby, i mohl bez nebezpečí vrátiti se, by jako Bohem vyvolený král lidu Israelského úřad svůj vykonával.

Že nížádná zášť nebyla v srdci Davidově proti Saulovi, jeho nepříteli, dokázal onen truchlením nad úmrtím tohoto a jeho synův, obzvláště však tím, že vrahy Isbosefha, syna Saulova, dal usmrtiti; skutkem takovým zároveň ozřejměla spravedlnost jeho, an jsa králem a soudcem bezpráví, křiklavé přísně potrestal a sám všeho podezření se zbýl, jako by pychu toho způsobem nějakým se účastnil.

„Pomazali jej na království“. Svatá dějeprava trojiho pomazání Davidova podotýká: po nejprvé pomazán byl v Bethlemě v domě otcovském od Samuela, po druhé v Hebronu od mužů judských, po třetí od všech pokolení tolikéž v Hebronu. Tak království jeho i Bohem i lidem bylo ztvrzeno.

„Dobyl hradu Sionu, a nazval jej městem Davidovým“. Hrad Sion čili hořejší město velmi opevněné již, Josue Kanaanitům byl odňal; později zmocnili se ho Jebusité, od nichž i jméno Jebus vzalo, až pak od Davida bylo dobyto a původní města toho jméno Salem t. j. pokoj v Jerusalemu čili „obydlí pokoje“ změněno. Město bylo tak pevné, že všeobecně za to se mělo, že slepí a belhaví s to jsou, aby oproti nepříteli je ochránili. Proto i Jebusité podle Josefa Flavie jsouce Davidovými voji zahroženi, jako na posměch zdi města slepými a belhavými obsadili a Davidovi oznámili dali: „Nevejdeš do města, leč bys slepce a belhavce napřed odstranil.“ Když však David tomu, kdo by hradu

Sionu dobyl, důstojenství nejvyššího vojevůdce byl příkl, rozháráno jest udatenství Joabovo tak, že zdí hradských dostoupiv, hradu se zmocnil. Dávid učinil hrad Sion sídlem svým, město Jerusalem hlavním městem a střediskem bohovlády, k čemuž se také polohou svou povýšečně hodilo; nebo mělo podobné položení ve svaté zemi, jako tato má položení v ostatních světa krajinách, tvoříc střed a srdce celého království, any hory Efraimské a Judské, mezi nimiž Jerusalem leží, jsou jako předhradím velebného města královského.

Rozkládá se pak Jerusalem na výběžce pohoří Efraimského a sice na třech pahorcích, z nichžto severní „Akra“, středovýchodní „Mariah“ čili „hora chrámová“ slove, protože na ní potom chrám vystaven; jižní pahorek, údolím (za času Římanův Tyropeonem nazvaným) od obou prvních oddělený byl pahorek Sion, na němž stálo hořejší město a hrad Davidův; od něhož zhusta decrou Sionskou čili prostě „Sion“ slove. Za času Římanův přistaven severozápadně čtvrtý díl města „Bezetha“ čili „nové město“, které netoliko horu Bezethu, nýbrž i protější výšinu za Tyropeonem zahrnovalo.

Kromě severozápadní strany, z nížto výběžek pohoří Efraimského a sice nejjižnější svah hory Gihonské až do města se táhne, jest Jerusalem otočen dvojím údolím, na jihu se sbíhajícím. Kolem severu a východu táhne se údolí Josafatské, od Kidronu či Cedronu je protékajícího, i Kidronským údolím prozvané. Po západní straně táhne se údolí Gihonské a obklíčujíc jakožto údolí Hinnomské (Gehenna) jižní stranu, spojuje se s údolím Kidronským. Do těchto údolí má křídlo hory, na němž město stojí, velmi příkrý svah, tvoříc tudíž přirozenou tvrz, která tím znamenitější pevnosti nabývá, že ještě vyššími horami obklíčena jest, jež z údolí těch na druhé straně vystupující, město ve způsobu podkovy se tří stran chrání (obklíčují). Hory ty jsou: hora Olivetská a hora pohoršení na straně východní; hora Skopus na severní; hora Gihon na západní straně a hora zlé rady na jihu.

Poučka. David otázal se Hospodina, dříve nežli šel do Hobronu, by nastoupil vládu. Nejinak máme i my před každým důležitým podnikem s Bohem poraditi se. „Kdo s Bohem začíná, dobře počíná“.

§. 103.

Davidova péče o bohoslužbu.

(II. Král. 6, 1; I. Paral. 13. 15, 17. 24—26).

David ujav království snažil se nejprředněji o buzení a povznešení života náboženského v lidu. Za tou příčinou dal archu úmluvy do Jerusalema přenéstí a uspořádav důmyslně i skvěle bohoslužbu ve svatyni, chtěl hospodinu vystavěti chrám. Za to udostojen přípovědí, že trůn Israelský při jeho domě zůstane na věky.

Odešel s lidem do Kariathiarima, by přinesl od tud archu úmluvy“. Měl-li Jerusalema býti hlavním městem celého království, bylo potřebí, aby i svatyně lidu v městě tom byla umístěna.

„David poskakoval před Hospodinem“, t. j. před svatostánkem, chtěje na jevo dáti zbožnou a nadšenou radost svou. Poskakování to nebylo než slavné podle taktu hudby se řídící postupování. Michol, žena jeho, s okna slavnostní průvod pozorujíc, s úsměskem vytýkala mu pak počínání jeho dokládajíc, že náramně tím se ponížil. Leč David dal jí v odvěť říka: „Před Hospodinem, jenž mne vyvolil za knížete, budu ještě opovrženější, než jsem byl a budu před očima svýma“.

Zvláštních pak získal si David zásluh, že služby Boží ve svatém stánku způsobem veskrz příhodným a skvělým uspořádal: rozdělilť kněze na 24 tříd, jimž podle losu střídavě přísluhovati bylo ve stánku. Rovněž tak uspořádal službu Levitů a vyvoliv z nich 4000 zpěvákův pode třemi řediteli, rozdělil je též na 24 tříd; zařídil hudbu a zpěv při službách Božích. I zvelebovali bohoslužbu hudebníci a zpěváci, hrajíce na harfy, citary a všeliké nástroje hudební i pějíce svaté zpěvy, žalmy od Davida složené. Davidovi zpěv a hudbu posvátnou zařizujícímu napomáhali tři mužové: Asaf, Heman, Idithun, již tolikéž svaté zpěvy složili.

„Trůn tvůj bude pevný ustavičně“. Přípověď ta popředně naplněna Šalomounem; požehnaltě jemu Bůh jako otec synovi, bylť knížetem míru; nač už jméno jeho poukazuje a vystavil Hospodinu chrám kamenný. Svrchovaně však naplněno jest proroctví to teprv Kristem Pánem: onť pravým Synem Božím a pravým knížetem míru; onť vystavil Hospodinu pravý duchovný

chrám v křesťanské církvi a království jeho bude trvati na věky. Spolu se v proroctví tomto z pokolení Judova naznačuje rodina Davidova jako rodina, z nížto pojde mesiáš dle těla, za kterouž příčinou mesiáš nazýván synem Davidovým.

Poučka. Obcejme i my jako David plni pokory, radostivosti a svatého zápalu službám Božím a usilujme Boha oslaviti, nedadouce se másti posměchem nevěřců a bezbožníkův. Zvláště pak jest to povinností vzdělaných a výše postavených, aby svým dobrým příkladem lidu v tom předešli.

§. 104.

Vítězoslavné panování Davidovo. Hřích a pokání jeho.

(II. Král. 8—12. I. Paral. 20).

Jako David usiloval o vniterné přetvoření bohostátu buzením života náboženského, nejínak zasazoval se zdárně o zevnější rozšíření a rozprostranění království, přemoha veškeré nepřátely s velikou mocí proti němu povstalé. I dodělal se toho, že království Israelské, vpočítajíc (v to) i područné či poplatné státy, rozkládalo se od Egypta až k Eufratu a od Sinaje až k horám armenským. Poraziv Filištiny, Syrské, Edomity vedl pak válku s Amonity, kteráž byla mu se škodou duchovní, an za doby té dvojího dopustil se hříchu.

„Uzřel ženu, manželku Uriáše“. Dvě věci byly Davidovi příčinou hříchu: 1) opovázlivá sebedůvěra, pro kterouž domníval se, že nemožno, by tak hluboko klesl. Sám zajisté tvrdí: „Já pak řekl jsem v hojnosti své (t. j. když se mi dobře vedlo): nepohnu se na věky. Hospodine! odvrátil's tvář svou ode mne, a učiněn jsem zkormoucený“ (Žalm 29. 7—8). Druhým námětkem pádu jeho bylo, že nebděl nad očima svýma, jimiž jako oknem vniká hřích do srdce. Jediný nepozorný pohled s to jest, aby duši poranil, i umrtvil. Právě proto dí sv. Augustin: „Oko obzvláště střeženo býti musí, neboť jestiž branou k srdci“.

„Vzal ji za manželku“. Příkázání Boží velí: „Nepožádáš manželky bližního svého“. Záповěď tu David nesplnil a nového pak dopustil se hříchu -- vraždy Uriášovy. Hřích plodí hřích.

Zhřešil jsem Hospodinu“. David pokárání prorokovo s pokorou přijal a neuzavřel srdce pravdě. V tom okamžení zapomněl, že jest králem, aby toho jen pamětliv byl, že zhřešil.

David vyřkl jediné slovo: peccavi -- zhřešil jsem, a jediné to slovo litostné smazalo převeliký jeho hřích; avšak nebylo to slovo ústní jako spíše lítost srdce, kterouž opět milost Boží získal. Jak velice pak David hříchu litoval, učí žalm šestý, an praví: „Ustávám v úpění svém, zmývám každé noci lože své: slzami svými smáčím postel svou“. „Srdcem zkroušeným a pokorným Bože nezhřeš“ (Žalm 50).

„Ranil také Hospodin dítě“ smrtnou nemocí, i skonalo dne sedmého. Ačkoliv Bůh vinu hříchu a věčný trest Davidovi prominul, bylo mu snášeti trest časný, kterýž ve vlastním domě mu nadešel: úmrtím dítěte právě jmenovaného a vzpourou syna Absolona.

„David nazval je Šalomounem“, t. j. knížetem míru; stalo se tak na označenou, že David s Bohem se usmířil a spolu, že Bůh Šalomounovi chtěl zjednati mír a pokoj se všemi nepřátely.

Poučky. Pád Davidův i spravedlivého dojmá strachem a pobádá ku bdělosti. „Kdož se domnívá, že stojí, hleď aby nepadl“ (I. Kor. 10, 12).

David padl hluboko; avšak povstal rychle, jsa v tom vzorem následování hodným všem, kteříkoli žalostně padli. „Následoval-lis Davida v hříchu, následuj ho také v pokání“, pravil sv. Ambrož k císaři Theodosiovi.

Protože David projat byl duchem pravé kajenosti, t. j. že poznáváje hřích svůj, ho upřímně litoval a vyznával, došel odpuštění jeho a trestu věčného; ale trest časný, ježž mu prokok ve jménu Hospodinově byl oznámil, bylo mu podstoupiti. Tak promijí Bůh každému hříšníkovi ve svátosti pokání vinu hříchu, trest věčný, nikoli však trestu časného; ten na tomto neb onom světě jest mu trpěti.

§. 105.

Absalonova vzpoura a pokuta.

(II. Král. 14 — 19).

Pomsta Boží, prorokem Nathanem předpověděná, brzy na dům Davidův přikvačila; naplnilo se slovo Páně: „Aj, já zbudím proti tobě zlé z domu tvého“. Nebo vlastní syn jeho Absalon povstav proti otcí, připravil mu tudíž přehorlé strasti.

„Nebylo žádného muže tak pěkného jako Absalon ve všem Israeli“. Absalon vynikal nad jiné velmi sličnou postavou; avšak čím lepší byl tělem, tím hnusnější byl na duši. Lidem se zalíbiti bylo mu snahou nejvřeější; o zálibu Boží málo pečoval. Proto stihla jej pomsta Hospodinova. Pýcha a marnivost přivodily pád a zkázu jeho. Tak zbaven těla a života. Kéž by jen časného života pohřešoval!

„Vlasy hlavy jeho byly pěkné a husté“. Vlasy, na nichž Absalon mnoho si zakládal, byly pak léčkou jeho záhuby.

„Když někdo přistupoval k němu, aby ho pozdravil, vztahoval ruku svou a políbil ho“. Jednáním takovým dával na jevo šerednou vlastnost útroby své — pokrytství; tvářil se jakoby jiným chtěl jen sloužiti, jím se kořiti; ani se nerozpakuje, vlastního otce pomlouvati, by vlastních záměrů došel, vlády se zmocnil. Absalon dráždil lid ku vzpouře proti královskému otci, chtěje na stranu svou přilákati pokolení israelské, totiž krom Judova, všecka ostatní pokolení, jakž byla před tím od Judy odtržena následující domu Saulova. To byl zajisté zárodek pozdějšího rozdělení království Israelského na dvojí království, israelské totiž a judské.

„Nechte ho, ať zlořečí“. David vzpomínaje svých těžkých hříchův, nemyslí jinak, než že Semei jest nástrojem kárné spravedlnosti Boží. Ač Semei v nespravedlivé nenávisti Davidovi zlořečil a také nepravých oproti králi výtek se dočínal, bylo pohanění zaslouženým trestem pro krále. Bylo by však rouháním oproti Bohu, kdybychom se domnívali, že Bůh Semeje k zlořečení povzbudil; umíť Bůh zlé v dobré měniti a svou božskou prozřetelností i hříchy nešlechetníkův tak řídí, že jimi hříšníka trestá a spolu k obecnému blahu napomáhá.

„Stala se bitva v lese Efraimském“. Les Efraimský byl východně od Jordanu blíž města Mahanaim v pokolení Gadově; David z Jerusalema Jordanem s voji svými se ubíral.

„Absalon uvázl za hlavu v dubě“, t. j. mezi ratolestmi. Spravedlnost Boží panuje od věků a není hříšníka, jenž by jí uniknouti mohl. Trest Absalonův hodil se ku hříchu jeho. Absalon toužil po křesle otce svého Davida, a uvázna mezi ratolestmi v dubě, stal se strom ten trůnem jeho. Korunou královskou hodlal ozdobiti skrání svou; a aj! vlasy hlavy jeho s ratolestmi dubovými staly se

bolestnou proň korunou. Usiloval o žezlo, a kopí, jimiž prokláno srdce jeho, byly mu žezlem. Bažil po slávě královské, a zdělal si pomník hanby; neboť

„Uvrhli ho v lese do jámy“; hromada kamení byla pomníkem jeho hanebným. Kdo na místo to přišel, měl na znamení ošklivosti nad nešlechetnictvím Absalonovým kámen na hrob jeho položit. — Absalon ještě za živa postavil si pomník, aby jméno své u potomstva pověstným učinil. Dosud — píše Josephus Flavius — viděti jest v údolí Josafatském blíže Jerusalema hrob ve skále vytesaný, 30 stop (9 m.) zvýší; dosud zove hrobem Absalonovým. Každý, komu to místo jest mýjeti, ať to křesťan, ať žid neb mohamedán, vrhá kámen na hrobku Absalonovu, dávaje tím na jevo ošklivost nad nezdárným synem Davidovým.

„Synu můj Absalone, kdož mi dá, bych já umřel za tebe“. Pro dvojí příčinu oplakával David syna: a) že smrt mu vyrvala dítě, jež velmi miloval, b) že dítě to ve hříších skonalo. Zbožným rodičům není malou bolestí, když děti jejich ve hříchu žijí a ve hříchu umírají.

Poučky. Jako Absalon a druhové jeho neujdou trestu spravedlivému, kdožkoli vzpourou a odbojem proti pomazané hlavě knížete povstávají.

Na Absalonovi ozřejmuje, co čeká syna, jenž nenaplníje čtvrtého přikázání k rodičům. „Kdo sužuje otce a zahání matku, hanebný jest syn a nešťastný“ (Přisl. 19, 26).

David v pohanění Semejově uznal kárání Hospodinovo; uznávejme i my v nepřítelích toliko nástroje spravedlnosti božské, jimiž nás Bůh pro hříchy naše pokořuje.

§. 106.

Davidovo lidu sečtení; poslední jeho nařízení a úmrtí.

(II. Král. 24. I. Paral. 21. III. Král. 1—2. I. Paral. 22, 28, 29).

Všickni nepřátelé lidu domácí i přespolní byli přemoženi a bohovládný stát nebyl té rozsáhlosti, že mocí i velikostí jiným světovým říšem se vyrovnal. Nyní ale David nepřestává na tom, aby v míru a pokoji nad královstvím vládnal, o jeho blahobyť a rozvín se zasazoval, zaměřil k tomu, by bohovládný stát svůj vytvořil v dobývavou říši světovou a k tomu účelu i sečtení lidu

nařídil. Toto však za příčinou záměru, z něhož pošlo, nelíbilo se Hospodinu a morem lidu strašným těžce pomstěno.

„Sadok pomazal Šalomouna“. Písmo sv. dotýká, že Sadok, kněz, olej ze stánku vzal: nebyl to olej obecný, nýbrž posvátný, jímž velekněz krále pomazal. Pomazání kněží dalo se způsobem ještě slavnějším; oleji tomu i věci vonných se přimísilo.

Szólal pak David všecka knížata Israelská, vývody pokolení a napomínal jich, aby přikázání Božích píleli a hojně přispívali ku stavbě chrámu, ježž chtěl Hospodinu zdělati.

Když pak Davidovi se přiblížil čas smrti, přikázal Šalomounovi synu svému řka: „Umírám; posilniž se a buď muž; zachovej stráž Hospodina Boha svého, chodě po cestách jeho a ostříhaje přikázání jeho, abys moudře činil všechno, co činíš a k čemukoli se obrátíš“.

„Na to usnul David s otcí svými a pochován jest v městě Davidově“. Josephus Flavius vypravuje o pochování Davidově: „Syn jeho Šalomoun dal jej pochovati s největší slávou v Jerusalemě; mimo obřady, o pohřbu krále konané, vložil do hrobu jeho i veliké poklady. Velikosti jejich svědčí tato událost: Když po 1300 letech Hyrkan velekněz obležením krále Antiocha zbožného byl stížen a neměl, čím by od nátlaku nepřátelského se vykoupil, otevřel jednu schránku v hrobce Davidově, z níž pak vzal 3000 hřiven i dal část jich Antiochovi, načež obložení se sprostil. Za mnoho pak let otevřel Herodes jinou schránku hrobky Davidovy, a vzal z ní poklady tolikéž nemalé. Leč k rakvím, v nichž popel králův uzavřen byl, ani Hyrkan ani Herodes nepronikl; neboť rakve ty pod zemi tak uměle a dovedně byly uschovány, že kdo do hrobky vkročil, žádné rakve neznamenal“.

Poučky. David zhřešil sečítáním lidu a Bůh toho mstil na veškerém lidu. Protože Bůh srdce vládců dle zásluh národů řídí — je ochraňuje čili opouští — tedy trestal nepravost hříšného krále karáním těch, pro které hřích jeho připustil (Sv. Řehoř).

Spolu pokutován lid pro vzpoury proti pomazanému Páně.

David napomíná syna svého ku svědomitému ostříhání přikázání Božích, aby po jeho úmrtí byl šťastným. Napomenutí to prohlédá ku všem dětem, které pravé blaho si pojistiti chtějí.

Jako Israel mámeť i my rádi něco obětovati, kdykoliv se jedná o slavu Boží.

§. 107.

Význam Davidův pro království Boží. Žalmy jeho.

Znamenitá úloha Davidova v dějinách zjevení Božího vysvítá už z toho, že za jeho panování stát bohovládný zevně na vřehol leskné slávy se povznese a vniterný jeho rozvoj, jenž za Šalomouna dovršen nyní už se připravoval, zejména pak jest David památen jako praotec, obraz čili nástin a prorok Kristův. Jest praotcem Kristovým; nebo požehnání zaslíbeného mesiáše výslovně přenešeno na jeho rodinu a od té doby všickni prorokové líčí Krista jako potomka Isaiova a syna Davidova. David jest šestnáctým obrazem Krista Pána; nebo osudy jeho života na mnoze shodují se s osudy Vykupitelovými. Tak na př. rodiště obou jest Betlém. — Bohulibý David od Boha za krále a proroka lidu svého byl vyvolen; Kristus Pán — Boha otce nejmilejší syn, vyvolen za proroka a krále celého člověčenstva. — David ustanoven, aby zasmušilost Saulovu zloduchem způsobenou zapuzoval; Kristus k tomu byl určen, aby zlé duchy vymítal a říši jejich zničil. — David, jen holí a prakem ozbrojen, jde proti obru Goliathovi po 40 dní lid Boží hanicím; Kristus, ozbrojen křížem, jde proti ďáblu, knížeti tohoto světa, jenž 4000 let jím vládl. — David byl pronásledován od Saula, jemůž dobrodiní prokázal; Kristus byl pronásledován od židův a světa, jež všeho druhu dobrodiním ostědřil. — David daroval dvakráte život nepříteli svému; Kristus Pán na kříži modlí se za nepřátele, by pomsta Boží je nezastihla. — David, skormoucen pro hříchy syna svého, jde přes potok Cedron na horu olivetskou; Kristus, prostoupen nejtrpčí bolestí nad nepravostmi lidí, jde taktéž přes potok Cedron na horu olivetskou. — Davida na poutí té bolestné doprovází hlouček věrných přátel, Krista tolikéž několik jen učenníkův. — David v hoří byl posmíván od Semeje; Kristu na kříži ubědovanému posmívají se židé. — Achitofel Davida zradiv, u zoufalství se oběsil; Jidáš, zrádce Kristův, taktéž končí život svůj. — Po mnohých svízelných a útrapách dosedl David na trůn Israelský a panoval slavně; utrpením a snížením vešel i Kristus do slávy své, kde sedí na pravici Otce nebeského. Obraz ten dvěma novými rysy líčí mesiáše: a) jako krále míru a pokoje. b) jako krále, jenž strastmi a protivensstvími říši svou zbuduje.

Posléze jest také prorokem Kristovým, an předpovídal s podivuhodnou jasností jednotlivé okolnosti Kristova života, utrpení

a smrti, jakož i jeho oslavení. Žalmy o tom jednající slují **mesiášské**.
Jimi líčí se:

1. Věčné Kristovo zrození z Otce a jeho králování
t. j. věčné trvání království jeho.

„Proč se bouří národové a lidé daremné přemýšlují věci
(t. j. marným proti mesiáši jest odboj)? Postavili se králové země
a knížata sešla se v jedno proti Hospodinu a proti Pomazanému
jeho. Já (mesiáš) pak ustanoven jsem králem od něho nad Sionem
horou svatou jeho (t. j. nad církví) a ohlašuji příkázání jeho. Hospodin
řekl ke mně: Syn můj jsi ty, já dnes (t. j. od věčnosti) zplodil
jsem tebe. Požádej ode mne, a dám tobě národy dědictví tvé
a vladařství tvé končiny země. Spravovati je budeš prutem želez-
ným a jako nádobu hrnčířskou roztrčíš je“ (Žalm 2. 1. 2. 6—9).
Prut železný značí nepřekonatelnou moc Kristovu; až dosavad
bylo roztržení neb rozptýlení konečným osudem všech národů
víře Kristově odporujících.

1. Kristovo velekněžství:

Řekl Hospodin (Bůh otec) Pánu mému (mesiáši): „Seď na
na pravici mé, dokavadž nepoložím nepřátel tvých za podnoží nohou
tvých. Prut moci tvé vypustí Hospodin ze Sionu. (V Jerusalemě
utrpěl Kristus smrt kříže a kříž byl žezlem, jehož ramena vítězně
až do končin světa se rozestřela). Přisahl Hospodin a nebude želeťi
toho: Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova“. (Žalm
109, 1. 2. 4). Jako Melchisedech Bohu Nejvyššímu (podle I. Mojž.
13, 18—20) prostou, nekrvavou oběť přinesl — jinak v celém
starém zákoně takováto oběť se nenalezá — tak i Kristus ne-
krvavou oběť Bohu Otci vzdal a ve své církvi na věčné časy (jako
kněz na věky) ustanovil.

3. Kristovo poslušenství jako smírná oběť za
hříchy naše:

„Obětí zábitných a potravných nechtěl jsi, ale tělo připravil
jsi mi. Obětí zápalné a záhřísné nežádal jsi. Tehdy řekl jsem:
Aj jděť, abych činil vůli tvou“ (Žalm 39, 7—9).

4. Umučení a smrt Kristova:

„Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil? Já červ jsem
a ne člověk; pohaněním lidí a povrhelem obce. Všickni, kteří mne
viděli, posmívají se mi, pohybují retý a potřásají hlavou, říkajíce:
Doufal jsi v Hospodina, nechť jej vytrhne, nechť ho vysvobodí,

poněvadž se jemu v něm zalíbilo. Jako voda vyliť jsem (t. j. síly mé jsou jako pohyblivé množství vody bez spojidla) a rozstupují se všechny kosti mé (t. j. z kloubů jsouce vymknuty). Učinně jest srdce mé jako vosk rozpouštějící se v útrobě mé. Vyprahla jako střepina síla má a jazyk můj přilnul k dásním mým. Rota zlostníků oblehla mne. Zbodli ruce mé, i nohy mé, rozdělili sobě roucha má a o můj oděv metali los“. (Žalm 21, 2, 7—9. 15--17. 19).

„I člověk pokoje mého, v němž jsem doufal, a kterýž jídal chleby mé, pozdvihl paty proti mně“ (Žalm 40, 10).

„I dali mi za pokrm můj žluč, a v žízní mé napájeli mne octem“ (Žalm 68, 22).

5. Kristovo z mrtvých vstání:

Nezanecháš duše mé v hrobě aniž dáš svatému svému (t. j. mesiáši) viděti porušení“ (Žalm 15, 8—10).

6. Kristovo nanebevstoupení:

„Pozdvihněte knížata bran svých, a vyzdvihněte se brány věčné a vejdeť král slávy. Kdož jest tento král slávy? Hospodin silný a mocný, Hospodin mocností, onť jest král slávy“ (Žalm 23, 7. 8. 18).

Velmi krásně vyličují se v žalmech Davidových vlastnosti božské a sice:

1. Večnost.

„Prve než učiněny byly hory a než jest způsobena země i okršlek, od věku a až na věky jsi ty Bůh. Nebo tisíc let před očima tvýma jest jako den věřejší, kterýž pomínul, a jako jedno bdění v noci“ (Žalm 89, 2. 4).

2. Všudy přítomnost:

„Kam půjdu od ducha tvého a kamž před tváří tvou uteku? Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi ty; vstoupil-li bych v podsvětí, přítomen jsi. Vzal-li bych křídla svá na úsvitě a bydl el bych v koněinách moře, i tamť ruka tvá provádí mne a držeti mne bude pravice tvá. A dí m-li: Snad tmy pokryjí mne, tedy i noc (jest tobě) světlem vůkol mne; nebo tmy nebudou zatmíny před tebou a noc jako den osvícena bude“ (Žalm 138, 7—12).

3. Neproměnnost Boží:

„Na počátku Hospodine ty země jsi založil a dílo rukou tvých jsou nebesa. Onať zhynou, ty pak zůstáváš a všechna jako

roucha zvetšejí, a jako oděv změníš je a změněna budou. Ty 'pak jsi tentýž a léta tvá nepřestanou" 101, 26—28).

4. Boží vševědounost:

„Hospodine zkusal jsi mne a znáš mne. Ty znáš každé sednutí mé i povstání mé. Porozuměl jsi myšlením mým z daleka; stezku mou i odpočívání mé vyskoumal jsi a všechny cesty mé předzvěděl jsi. Aj hle Hospodine, ty jsi seznal všechny věci, nejposlednější i staré. Divno učiněno jest umění tvé ze mne; vysoké jest, nemohuť ho dosáhnouti" (Žalm 138, 1—6).

„Zda-li ten, který vštípil ucho, nebude slyšeti? aneb který spůsobil oko, nevidí? Hospodin zná i ta myšlení lidská" (Žalm 93, 9. 11).

5. Boží moudrost:

„Jak velicí jsou skutkové tvoji Hospodine! všechny věci s moudrostí jsi učinil" (Žalm 103, 24).

6. Boží všemohoucnost:

„Bůh pak náš jest na nebi, všecko cožkoli chtěl, učinil" (Žalm 113, 3).

„Slovem Hospodinovým nebesa utvrzena jsou; nebo on řekl a učiněna jsou; on rozkázal a stvořena jsou" (Žalm 32, 6. 9).

7. Svatost božská:

„Vyvyšujte Hospodina Boha našeho a klanějte se na hoře svaté jeho; neboť svatý Hospodin Bůh náš" (Žalm 98, 9).

„Nenávidíš všech, kteří činí nepravost, zahubíš všechny, kteří mluví lež. Muže krvi (t. j. ukrutníka) a lestného v ohavnosti má Hospodin" (Žalm 5, 7).

8. Spravedlnost božská:

„Odplatí mi Hospodin podle spravedlnosti mé a podle čistoty rukou mých nahradí mi" (Žalm 17, 21).

„Spravedlivý Hospodin ve všech cestách svých a svatý ve všech skutech svých" (Žalm 144, 17).

9. Dobrotivost božská:

„Oči všech v tebe doufají, Hospodine, a ty dáváš jim pokrm v čas příhodný. Otevíráš ruku svou a nasycuješ všeliký živočich požehnáním" (Žalm 144, 15, 16).

10. Milosrdnost Boží:

„Milostivý a lítostivý jest Hospodin, shovívavý a mnoho milosrdný a slitování jeho jde na všechny tvory jeho" (Žalm 144. 8, 9).

11. Pravdomluvnost a věrnost božská:

„Pravé jest slovo Hospodinovo a všickni skutkové jeho věrni jsou“ (Žalm 32, 4).

12. Sláva Boží vůbec:

„Nebesa vypravují slávu Boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha. Den dni vypravuje slovo a noc noci oznamuje umění“ (Žalm 18, 2, 3).

§. 108.

Šalomoun.

(1015—975 př. Kr.)

Jeho modlitba a moudrost.

(III. Král. 3—4).

„Rozdělte dítě živé na dvě“. Rozumíť se, že král rozkaz ten nedal na opravdu; ana žádná z obou žen neměla svědkův a důkazů, chtěl způsobem tím přesvědčiti se, která z nich mateřské srdce k dítěti by chovala. Soudil zajisté Šalomoun takto: pravá matka dítěte raději tomu dá, by druhá dítě obdržela, než aby rozděleno bylo. Že právě soudil, doličuje děj biblický.

„Ať není mé ani tvé, ale buď rozděleno“. Tato slova ženy s druhou se přící jasně dokazují, že táž nejen lživě předstírala, býti matkou pravou, alebrž že nenávisť a závistí oproti sokyni prostoupena byla; proto ani živé dítě přijati nechtěla žádajíc, aby bylo rozděleno.

Poučka Nejinak nežli Šalomoun prosme i my Boha především o moudrost, o dar osvětlení Ducha sv., neboť bez moudrosti málo by nám prospěla zemská dobra, bohatství a čest. Kdo tak jedná, hledá napřed království nebeské a spravedlnosti jeho, i můžeť doufati, že Bůh mu dá i to, čeho k potřebám pozemským se nedostává. „Komu z vás nedostává se moudrosti, žádejž jí od Boha a budeť jemu dána“ (Jak. 1, 5).

§. 109.

Stavění a posvěcení chrámu.

(III. Král. 5—8. II. Par. 3—7).

Místo, na němž chrám měl býti vystaven, byla hora Moria, příkrý to pahorek východně od Sionu a Akry ležící. Na téže hoře ukázal se Davidovi, když mor zemi tísnil, anděl Hospodinův, načež pak král Bohu na poděkování za odvrácení rány morové

oběti zápalné obětoval; tolikéz na pahrbku Moriah i Izák, syn Abrahamův měl býti obětován. Ježto hora Moriah se všech stran příkrá byla, dal Šalomoun všecken prostor mezi úpatím hory až po vrch její opevniti, čímž nejen většího ale i bezpečnějšího pro stavění chrámu místa získal. Píšeť zajisté Josephus Flavius: „I rozkázal král vyplniti veliké rokle, do jejichž děsné hloubky téměř nemožno bylo bez ustrnutí pohleděti, a na základě tom vnější chrámu předsíní u stejné s chrámem výši zdělati“. Průpravné tyto stavby chrámu a předsíně s jejich sínci a branami vymáhaly větších výloh a větší práce než stavění chrámu samého.

Základem bylo ohromné, uhlažené kamení; pročež ani kladiva ani jakého jiného nástroje železného nebylo slyšeti při stavění. Což divu, že velkolepost díla a množství dělníků žádala, jak tvrdí písmo sv., řkouc, že 10.000 dělníků, 70.000 nosičů břemen, 80.000 kamenníků a 3300 dozorců stavbě přítomno bylo. K těm družili se ještě stavitelé krále Tyrského, Ilirama. Dlužno podotknouti, že lidé ti při stavbě pravidelně střídali se. Tím způsobem stavěli i židé i pohané; neboť i tito měli tu od Boha vyslyšeni býti. Dům Boží byl zdělán šedesáti loktů (46·8 m.), zšíří dvacíti a zvýší třiceti loktů (23·4 m.) Strop byl z dřeva cedrového a tak jako zdi a podlaha zlatem nejčistším obložen. A byla síňce před chrámem s dvěma velikými měděnými sloupy: „Jachin a Boaz“, t. j. pevnost a síla. Na ostatních stranách k jihu, západu a severu zděláno okolo chrámu opazení prken (pavlače) a stavění postranná. Svatyně měla 40 loktů (31 m.), velesvatyně 20 loktů (15·6 m.) zdělaná. Kolem chrámu byly dvě předsíně. Zevnější větší předsín se sloupořadím byla pro lid, vniterná pro kněze. Ve vniterné předsíni stály: oltář obětí zápalných, moře měděné t. j. umyvadlo, určené k umývání pro kněze a spočívající na 12 měděných volech; s obou pak stran pět měděných kotlů ku prání masa obětného. Ve svatyni postaveny byly: zlatý oltář kadící, zlatý stůl chlebě předkladných a zlatých svícňů pět po pravé, pět po levé straně. Ve velesvatyni stáli dva cherubové ze dříví olivového, zlatem obloženi, deset loket (7·8 m.) zvýší, a každé křídlo pět loket (3·9 m.) zdělané. Roztahovali pak cherubové křídla svá a dotýkalo se křídlo cheruba jednoho stěny s jedné strany, a křídlo cheruba druhého dotýkalo se stěny s druhé strany, druhá pak křídla uprostřed vespolek dotýkala se. Pod těmato dvěma křídly stála

archa úmluvy. (Viz nákres chrámu Šalomounova při §. 110.)

Josephus Flavius připomíná ještě třetí předsíní chrámu Šalomounova, nazýváje ji skutečným zázrakem. — A když ve 4. roku panování Šalomounova dostaven byl chrám, shromáždil se veškeren Israel ke králi Šalomounovi a kněží vnesli archu úmluvy do velevsatyně. Král pak a všechno množství Israelské šlo s ním před archou a obětovali ovce a voly bez čísla. Levité a zpěváci hráli na cymbály, harfy a citery; stodvacet kněží troubilo na trouby a všickni pozdvihše hlasu, zpívali řkouce: „Chvalte Hospodina, nebo dobrý jest a na věky trvá milosrdenství jeho“. Stalo se pak, když vyšli kněží ze svatyně, mlha naplnila dům Hospodinův. I dal král požehnání všemu množství Israelskému a postaviv se před oltářem Hospodinovým přede vším množstvím, pozdvihl rukou svých k nebi a řekl: „Hospodine, Bože Israelský! Není podobného Tobě na nebi ani na zemi dole. Jestliže nebe a nebesa nebes neobstihují tebe, čím méně dům tento, který jsem vystavěl. Avšak k tomu toliko udělán jest, abys vyslyšel modlitbu sluhy svého i lidu svého Israelského. Kdožkoli se modlil na místě tomto, vyslyš ho z příbytku svého, totiž s nebe, ať milostiv buď jemu. Jestliže by utekl lid tvůj Israelský před nepřátely svými, protože zhřešil proti Tobě, a činíce pokání, prosili Tebe v domě tomto, Ty vyslyš na nebi a odpusť hříchy lidu svému. Jestliže by zavříno bylo nebe a nepršelo by pro hříchy jejich a modlíce se na místě tomto obrátili by se, Ty odpusť hříchy služebníků svých a dej déšť na zemi svou. Jestliže by hlad vznikl aneb mor aneb jakákoli rána, a Israel rozprostřel by ruce v domě tomto, Ty opět milostiv buď. I cizozemec, který není z lidu tvého Israelského, přišel-li by ze země daleké pro jméno Tvé veliké a klaněl-li by se na místě tomto, Ty vyslyš ho s nebe, aby poznali Tě všickni národové a báli se Tebe jako lid Tvůj Israelský“.

A když dokonal Šalomoun modlitby, oheň sestoupil s nebe a shltil oběti zápalné i pokojné a velebnost Hospodinova naplnila dům. Všickni synové Israelští viděli to a padše tváří na zem, klaněli se a chválili Hospodina, že dobrý jest a že na věky trvá milosrdenství jeho. Po vysvěcení chrámu udělal Šalomoun lidu slavnost za 14 dní, a pak propustil lid, kteří dobrořečíce králi, šli do svých obydlí, radujíce se a se srdcem veselým. — Ukázal se pak

Hospodin Šalomounovi v noci a řekl: „Vyslyšelt jsem modlitbu tvou a prosbu tvou; posvětil jsem dům ten a vyvolil jsem sobě místo to za dům obětí. Oči mé budou otevřeny a uši mé pozorující na modlitbu toho, kdož by se modlil na tomto místě“.

Poučky. Bůh jest všudy přítomen; všudy slyší naše prosby, ale dle přípovědi své jest nám svou milostí blízek v chrámě a vyslýchává naše prosby, které tam na posvátném místě k němu vysíláme.

Nejhlubší úctou projati jsou synové Israelští vidouce, ana sláva Hospodinova naplňovala chrám. S jakou teprv úctou sluší křesťanu vstoupiti do domu Božího, kde Kristus — bohočlověk v nejšvětější svátosti v pravdě, podstatně a skutečně přítomen jest.

§. 110.

Šalomounova sláva, jeho hřích i konec.

(III. král. 8—11. II. Par. 8—9.)

Měl pak Šalomoun bohatství téměř nesmírné, a sláva jeho zaznívala po vsí zemi. Šalomoun vystavěl palác pro sebe a dům deefi Faraona krále egyptského, již byl pojal za manželku; vystavěl také Palmíru na poušti a jiná města přepevná. Nadělal také lodí velikých. I poslal Hiram na těch lodích služebníky své muže plavce a umělé na moři, se služebníky Šalomounovými a přišli do Ofiru, t. j. do Indie a Arabie i do Tarsy či Tartessu ve Španělsku; a přinesli odtud zlato a stříbro, drahokamy a kost slonovou. Udělal také král trůn veliký z kostí slonových a obložil jej zlatem skvoucím velmi. Nad to všecky nádoby stolné byly zlaté a všeliké nádobí domu bylo ze zlata ryzého, nic nebylo ze stříbra; nebo tak veliká byla hojnost stříbra v Jerusalemě jako kamení, aniž ho sobě vážili za dnů těch. Dvůr králův potřeboval denně 30 volů a 100 skopců kromě zvěřiny jelení, srncí a drůbeže. Šalomoun měl 40.000 tažných a 12.000 jízdných koňů. Moc jeho sáhala od Eufratu až ku hranicím egyptským; takové rozsáhlosti neměla říše ani před ani po Šalomounu. Králové přicházeli, by úctu svou jemu osvědčili. Avšak moc, sláva a bohatstvo bývají člověku nebezpečnějšími než poníženost, neúhlednost a chudoba. Pravda ta ozřejměla na Šalomounu, jenž překonán mocí slávou a bohatstvím, oddal se hejřivosti, nepravostem a posléze modloslužebnosti.

„I královna ze Saby přijela, by zkusila v pohádkách“. Saba jest území v požehnané Arabii. I dala králi hojnost zlata a vonných věcí velmi mnoho i kamení drahého. Král pak Šalomoun dal jí všecky věci, kteréž chtěla, a těch bylo mnohem více, než králi byla darovala.

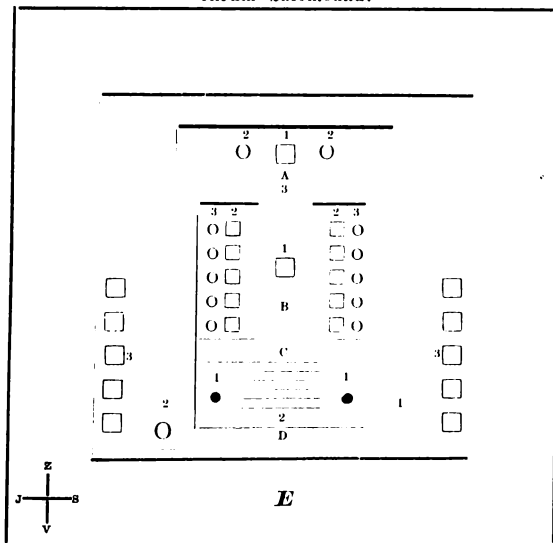
„Král pak pojal mnoho žen cizozemek z pohanských národů, vzdělal chrámy modlářské ženám svým“. Šalomoun, nejmoudřejší král, dopustil se veliké pošetilosti, zapomenuv na Boha a jeho příkázání. Napřed nešetřil zákona manželského, od Boha daného — pak otročil i modloslužebnosti. Tím způsobem dal lidu svému veliké pohoršení.

Dnů pak, v nichž kraloval Šalomoun v Jerusalémě nade vším Israelem, bylo 40 let. I usnul s otcí svými. Zda-li Šalomoun, než umřel, z hříchu se kál, s jistotou nemožno tvrditi; ač ne bez důvodu tak soudíme, an sám v knize „kazatel“ dí: „Zveličil jsem skutky své, vystavěl jsem sobě domy a štípl jsem vinice, vzdělal jsem sobě zahrady a štěpnice, a vysadil jsem je všelikého plodu stromovým, a nadělal jsem sobě rybníků, abych svažoval les dříví rostoucího: měl jsem služebníky a děvky, a měl jsem čeledě velikou, skoty také a veliká stáda ovcí, nade všecky, kteříž byli přede mnou v Jerusalémě; nashromáždil jsem sobě stříbra a zlata a nábytků králu a krajin (pokladů, daru skvostných od sousedních králů a zemí); zjednal jsem sobě zpěváky a zpěvkyně, i rozkoše synů lidských, koňky a džbány k posluhování k nalévání vína a převýšil jsem bohatstvím všecky, kteří byli přede mnou v Jerusalémě: nad to moudrost také trvala se mnou. A čehožkoli žádaly oči mé, neodepřel jsem jim; aniž jsem zabraňoval srdci svému, aby nepožívalo všeliké rozkoše a nekochalo se v tom, což jsem byl připravil: a to jsem pokládal za díl svůj (za cíl života), když bych požíval práce své. Ale jak jsem se ohlédl na všecky skutky, kteréž učinily ruce mé, na práce, při nichž jsem se nadarmo potil, užel jsem ve všech těch věcech marnost a trápení ducha, a že nic netrvá pod sluncem“ (Ecc. 2, 4—11).

Poučky. Moudrý Šalomoun dal se ve stáří ještě svěsti modloslužebnosti. Z toho patrně, že člověk, byť milostí božskou sebe moudřejším a lepším byl, přece proti přirozené mdlobě své a proti náchylnosti k zlému v nás bytující, vždy na strážci býti

má. „Bděte a modlete se, abyste neupadli v pokušení“ (Mat. 26). — Šalomoun měl svrchovanou hojnost statku zemských a přece na konci života bylo mu doznati, že „všecko jest marnost“. Pročež vyhledávej statků vyšších, věčných. „Skládejte sobě poklady v nebi, kdežto ani rez ani mol nekazí, a zloději nevykopávají ani kradou“ (Mat. 6, 20).

Chrám Šalomounův.

Celý chrám měl čtvero oddělení:

1. Dům Boží (AB) se svatyní (B) a velesvatyní (A).

Ve velesvatyni byla archa úmluvy (1), dva cherubové (2) a drahoceenná opona (3).

Ve svatyni stály: oltář kadící (1), 10 zlatých svícenů, pět po pravé a pět po levé straně (2), 10 stolů chlebů obličných, z nichž jednoho jen upotřebováno; 5 jich stálo na pravé a pět na levé straně (3).

2. Sínice (C), v níž umístěny dva sloupy „Jachin a Boaz“ (1), a schody (2) do ní vedoucí.

3. Vniterná před síň (před síň kněží D); v ní byly: oltář obětí zápalných (1), moře měděné t. j. umyvadlo (2), 10 měděných kotlu, po pěti na obou stranách (3).

4. Zevnější před síň (E) pro lid Israelský i pohanský.

Význam Šalomounův v království Božím. Spisy jeho.

Čím byl David lohovládnému království působením svým na zevnějšek, tím jemu býti měl Šalomoun působením svým na vnitřek. Jestliže David vítěznými válkami království rozšířil, měl Šalomoun jeho blahobyť povznést a tím v díle otcem započatém pokračovati i je dokonati. K tomuto účelu uštědřila mu prozřetelnost Boží nejkrásnějších darů, moudrosti a rozumnosti. Pokud Šalomoun chodil po cestách Božích, dostával povolání svému, přiváděje království na vrchol rozkvětu a slávy, i můžeť tudíž dokonatelem občanské a duchovní vlády království Božího v Israeli nazván býti. V této své slávě jest také nástinem Kristovým a sice sedmnáctým obrazem Krista vítězoslavného Vykupitele, an otec jeho David více byl nástinem Vykupitele bojujícího a strádajícího: byltě Šalomoun, což jeho jméno naznačuje, kníže míru; pravý kníže míru jest pak Kristus, jenž vykoupením vrátil světu mír ztracený. — Šalomoun vystavěl Hospodinu přenádherný chrám; tento pak jest nástinem církve, již založil Kristus. — Židé i pohané (Tyřští) spojili se, by chrám Šalomounův zdělali; židé a pohané spojují se, by zbudovali chrám pravého Boha, církve totiž Kristovu. — Šalomoun na trůn otce svého povýšený panoval nade všemi nepřátely království. Kristus přemohl všechny nepřátely a panuje nyní nad nimi, sedě na pravici Otce svého. — Za panování Šalomounova žil Israel v blaženém míru; i věrní vyznavači Kristovi nalézají v království jeho poklid a blaženost věčnou. Šalomoun proslul také spisy nám zůstavenými a to 1. knihou „příslloví“ (proverbia) čili sbírkou krátkých, důmyslných a jadrných průpovědí, kteráž nejsou než rozličná více-méně souvislá pravidla k moudrému života uspořádání.

Příslloví Šalomounova dvojí mají do sebe výbornost; prvá záleží v jejich neustálém k Bohu se odnášení, bez něhož i nejkrásnějším předpisům etnosti nedostává se vyšších podnětů stačících k tomu, aby člověka ve všech života příhodách řídily; druhá výbornost zračí se v tom, že nevyličují pouze nahodilých mravních zjevů jednoho času a jedné země neb krajiny, nýbrž že v několika jen avšak mohutných rysech vystavují člověka vůbec a tudíž na každý čas obrátiti se dají.

Co do obsahu namlouvá nás spisovatel na zjednání si pravé moudrosti, vynáseje chválami vznešenost její:

„Blahoslavený člověk, který nalézá moudrost a kterýž oplývá opatrností. Dražší jest nade všecko zboží, a všechny věci, kterýchž lidé žádají, nemohou se jí (moudrosti) vyrovnati. Dlouhost dnů jestiž v pravici její a v levici její bohatstvo a sláva. Cesty její (jsou) krásné cesty, a všechny stezky její pokojné. Stromem života jest těm, kteří by jí dosáhli a kdo by ji měl, blahoslavený jest“ (Př. 3, 13—18).

Dále dává naučení, která prohlédají k našemu poměru k Bohu:

„Bázeň Hospodinova jest počátek moudrosti. Moudrostí a učním blázni pohrdají“ (Př. 1, 7).

„Doufej v Hospodina celým srdcem svým a nespolehej na opatrnost svou; na všech cestách přemýšlej o něm a onť spravovati bude kroky žé. Nebývej moudrý sám u sebe, boj se Bohu a odstup zlého“ (Př. 3, 5—7).

„Na všech místech oči Hospodinovy spatřují dobré lidi i zlé“ (Př. 15, 3).

„Všecko pro sebe samého (ke slávě své) učinil Hospodin; také i bezbožného ke dni zlému (dni soudnému, na němž ozřejmí všem spravedlnost Boží)“ (Př. 16, 4).

Tolikéž povzbuzuje ku spravedlnosti vůbec, zvláště pak: a) k lásce bližního a dobročinnosti, b) k úctě rodičů, c) k pilnosti a činnosti i d) ku pokoře.

„Ohavností jest Hospodinu cesta bezbožného; ale kdož následuje spravedlnosti, milován bývá od něho“ (Př. 15, 9).

„Spravedlnost zvyšuje národ, ale hřích bídné činí národy“ (Př. 14, 34).

„Blázen posmívati se bude hříchu, ale mezi spravedlivými přebývati bude milost“ (Př. 14, 9).

„Požehnání Páně jest nad hlavou spravedlivého, ale ústa bezbožných příkrývá nepravost“ (Př. 10, 6).

a) „Neříkej příteli: odejdiž a vrať se zase, zítra dám tobě, moha hned dát“ (Př. 3, 28).

„Na úrok půjčuje Hospodin, kdož se smilovává nad chudým, a on za dobrodiní jeho odplatí jemu“ (Př. 19, 17).

„Kdo zapcává ucho své ke křiku chudého, i on sám křičeti bude a nebude vyslyšán“ (Př. 21, 13).

„Jestliže by lačněl nepřítel tvůj, nakrm jej, žíznil-li by, dej mu vody píti; nebo to učině, uhlí řečavé shromáždíš na blavu jeho a Hospodin odplatí tobě“ (Př. 25, 21—22).

b) „Slyš, synu můj! kázeň otce svého a neopouštěj přikázání matky své; nebo to okrášlí tebe více než ozdoba na hlavě a zlatý řetěz na hrdle tvém“ (Př. 1, 8—9).

„Syn moudrý obveseluje otce, ale syn bláznivý zármutkem jest matce své“ (Př. 10, 1).

„Oko, které se posmívá otcí a které pohrdá matkou svou, ať vyklinou je krkavci potoční a snědí je synové orlice“. (Př. 30, 17).

„Kdo kradе něco otcí svému neb matce své a praví, že to není hřích, účastník jest vražedníka“. (Př. 28, 24).

c) „Jdi k mravenci o lenochu a zpytuj cesty (práce) jeho a uč se moudrosti; nemaje vůdce ani příkazatele připravuje sobě v létě pokrm a shromažďuje ve žni, co by potom jedit“ (Př. 6, 6—8).

„Nouzi působila ruka lenivá, ruka pak silných (pracovitých) zbohacuje“ (Př. 10, 4).

„Kdež bude pýcha, tuť bude i pohanění, ale kde jest pokora, tuť i moudrost“ (Př. 11, 2).

„Pýcha předchází úraz a před pádem povyšuje se duch“ (Př. 16, 18).

„Za pyšným jde ponížení, ale pokorného duchem přijme sláva“ (Př. 29, 23).

Vystříhá také před: a) podvodem, b) nestřídmostí, c) zneužíváním jazyka a d) před zlými společnostmi i e) připojuje jiné rozličné naučení:

a) „Váha falešná ohavností jest Hospodinu, ale závaží pravé jestiž vůle jeho“ (Př. 11, 1).

„Nenajde lestný zisku, ale statek člověka spravedlivého bude cena zlata“ (Př. 12, 27).

„Lepší jest maličko se spravedlností, nežli množství důchodů s nepravostí“ (Př. 16, 8).

„Kdo shromáždí zboží lichvami a úrokem (přílišným), člověku štědrému k chudým shromažďuje je“ (Př. 28, 8). To jest: na te

přijde, aby ho sám neužil, ale jinému aby do rukou přišlo, kterýž by štědře uděloval.

b) „Nebývej na hodech pijanů aniž na kvasech hejřileů (obžerníků); nebo kteří hledí pítí a dávají snůšky (žráči), stráveni budou“, (t. j. zchudnou, pozbudou síly tělesné). (Př. 23, 20—21).

c) „Mnohé mluvení nebývá bez hříchu; kdož pak zdržuje retý své, opatrný jest“ (Př. 10, 19).

„Retové pravdomluvní utvrzení budou na věky; ale ohavností jsou Hospodinu retové živí“ (Př. 12, 19, 22).

„Svědék falešný nebude bez pomsty (bez trestu), a kdož mluví lež, neuteče (pomsty neujde)“ (Př. 19, 5).

„Odlož od sebe ústa nepravá a retové utrhaví ať jsou daleko od tebe“ (Př. 4, 24).

„Když se nedostane dříví, uhasne oheň; a když klevetníka nebude, utichnou svárové“ (Př. 26, 20).

„Odpověď měkká (přívětivá) skrocuje hněv, ale řeč tvrdá vzbuzuje prehlivost“ (Př. 15, 1).

„Nechat tě chválí jiní a ne ústa tvá, cizí a ne retové tvoji“ (Př. 27, 2).

„Jako jablka zlatá na knoflicích stříbrných tak kdo mluví slovo časem svým“ (Př. 25, 11).

d) „Kdo chodí s moudrými moudrý bude, ale přítel bláznů podobný jim učiněn bude“ (Př. 13, 20).

„Synu můj, jestliže by hříšníci tobě řekli: pojď s námi, nechodiž s nimi, zdrž nohu svou od stezek jejich; nebo nohy jejich ke zlému běží“ (Př. 1, 11, 15, 16).

„Sedmkráte padne spravedlivý a zase povstane, ale bezbožní utonou (hynou) ve zlém“ (Př. 24, 16).

„Po snažnostech svých poznáno bývá pachole, jsou-li čisti a praví skutkové jeho“, (Př. 20, 11).

„Lepší jest jméno dobré, než-li bohatstvo veliké“ (Př. 22, 1)

„Kdo jinému jámu kope, sám upadne do ní, a kdo valí kámen vzhůru, na něj se obrátí“ (Př. 26, 27).

2. Kazatel (Ecclesiastes) vzal odtud jméno, že Šalomoun v něm jako před shromážděním lidu učitelem vystupuje. Dokazuje, že všechna dobra a radosti tohoto života člověka v pravdě neoblažují, ale že jen náboženství a ctnost, věrné plnění svých povinností ku pravé vede blaže-

nosti. K bázni Boží a etnosti, jedině trvalému to dobru uprostřed všech ostatních změně podrobených věcí, napomíná nás na konci knihy, řka: „Boha se boj a přikázání jeho ostříhej; nebo to člověka dovršuje (čili zdokonaluje)“ (Kaz. 12, 13).

Zřetelně také v knize té vyslovuje se nauka o nesmrtelnosti duše, o budoucím soudu a věčné odplatě:

„A navrátí se prach (tělo) do země své odkud byl, a duch navrátí se k Bohu, kterýž jej dal“ (Kaz. 12, 7).

„Vesel se mládenče v mladosti své a v dobrém buď srdce tvé ve dnech mladosti tvé; avšak věz, že pro všechny ty věci přivede tě Bůh k soudu“ (Kaz. 11, 9).

„Všecky věci, které se dějí, přivede Bůh na soud, buď že by to dobré bylo, nebo zlé“ (Kaz. 12, 14).

3. Velepíseň (canticum canticorum) má odtud název svůj, že mezi všemi od Šalomouna složenými písněmi jest nejkrásnější, nejvznešenější a nejvýbornější. Opěvuje se v ní ve smělé, obrazné mluvě výchoďanů svatá a nebeská láska, čili láskyplné spojení Boha s církví aneb s každou jednotlivou duší spravedlivou.

§. 112.

Občasí páté.

Za Davida a Šalomouna dosáhl bohovládný stát Israelský vrcholu velikosti a moci. Ale neudržel se na tomto vrcholu, anobrž pádil od nyněška vinou králův i lidu ku své zkáze. Roztržením říše na království dvoje, Judské a Israelské, což Šalomounovi jakožto pokuta předpověděno byvši hned po jeho smrti, se událo, rozdrobena posavadní moc státní a zemdlena; nebo obě části často nepřátelsky proti sobě stojíce, vespolečně mezi sebou válčily. Mimo to vyvolený lid zapomínaje svého zvláštního povolání, míchal se ve světové rozepře velmocí pohanských, ve smlouvy s nimi vcházeje aneb války s nimi veda; než v těchto válkách nemohl leč podlehnouti, jelikož síla Israelova záležela v jeho uzavřenosti. Úpadek a zkázu obou království nejvíce pak urychlilo vždy větší měrou se šířící odpadání od Hospodina a s tím spojená modloslužba; nebo Hospodin za tou příčinou odňav lidu tomu svou zvláštní ochranu, dal jej v kořist pohanům.

Řádem tím dostal se nejprve Israel a pak Juda v zajetí, kteréhož Bůh na svůj nevěrný lid jednak ku potrestání, jednak ku

zkonšení a vytřibení jeho dopustil. Ale i za této žalostné doby odpadu od Boha a zkázy říše neopustil Bůh lidu svého; nebo vzbudil mu proroky, kteří božskou horlivostí kárajíce, s neohro-

Říše Judské králové:	Ujetí vlády př. Kr.	Říše Israelské králové:	Proroci:
1. Roboam	975	1. Jeroboam I.	Ahiáš
2. Abia	958		
3. Asa	955		Azariáš
	954	2. Nadab	
	952	3. Baasa	
	930	4. Ela	
	930	5. Zambri	
	929	6. Amri	
	918	7. Achab	Eliáš, Micheáš
4. Josafat	914		
	897	8. Ochoziáš	
	896	9. Joram	
5. Joram	889		
6. Ochoziáš	884		
7. Athalia	883	10. Johu	Eliseus
8. Joas	878		
	856	11. Joachaz	
	840	12.	
9. Amasiáš	838		
	825	13. Jeroboam II.	Jonáš
10. Oziáš	809		Zachariáš
	784	mezivládí	Amos
	773	14. Zachariáš	
	773	15. Sellum	Osea
	772	16. Manahem	
	761	17. Pekajah (Faceja)	Isaiáš
11. Jonatham	759	18. Pekah (Facee)	
12. Achaz	743		
	739	mezivládí	Micheáš
	730	19. Oseáš	
13. Ezechiáš	728		Joel
	722	Zkáza království	
14. Manasses	698		
15. Amon	643		
16. Josiáš	641		Sofoniáš
17. Joachaz, 18. Joakim	610		Jeremiáš
19. Joachin	599		Habakuk, Ezechiel
20. Sedekiáš	599		
Zkáza království	588		Abdiáš, Daniel.

ženou zmužilostí jak u krále tak u lidu mravní zkáze v cestu se stavili. Dřívější z těchto proroků čili starší zaměstnávali se především a skoro výhradně se svou přítomností, t. j. zasazovali se u vrstevníků slovem i skutkem o to, by stav náboženského a občanského rozkvětu, jakož království za Davida a jeho syna bylo dosáhlo, zachovali aneb obnovili. Protože jejich působení téměř veskrz obráceno bylo k jejich vrstevníkům, tedy nezůstavili žádných spisův. Pozdější však čili mladší prorokové ostavivše poněkud přítomnost, obraceli zraky své k budoucnosti, pročez namítala se jim potřeba, by proroctva svá písemně poznamenali. — K časovému objasnění dějin tohoto občasí sloužíž předcházející tabulkový přehled králův Judských a Israelských i prorokův.

§. 113.

Rozdělení říše. Roboam a jeho nástupcové.

(III. Král. 12—16. II. Par. 10—17).

„Já mrskati budu vás škorpice“ dal v odvetu Roboam lidu na radu mládenců souvěkých, opustiv radu starcův. — Obyčejné bičíky (mrskadla) byly kožené, majíce až 39 řemenků; měl-li však někdo ostřeji býti trestán, vplítaly se v ně ostny, bodláky — škorpice, které záda trestance rozedravše, otok způsobily jako uštknutí štirů; — Roboam panoval 17 let; po něm vládl Abia, syn jeho (958) nejša lepším otce svého. Po tříletém jeho panování dosedl na trůn Judský Asa (955), syn Abiův. Z počátku dbal zákona Božího:

„Vyčistil nečistotu model, stroskotal sochy a háje modlářské, výsosti pak nezkazil“. T. j. nebránil židům, pravému by Bohu vzdávali čest na oněch výsostech, na kterých před vystavením chrámu obětovávali. Avšak od Baasy, krále Israelského, a jeho spojence, krále Syrského, válkou jsa tísněn, učinil smlouvu s králem Syrským oproti Baasovi. Krok ten vytýkal mu Hanani, prorok, jménem Hospodinovým, řka: „Že jsi měl doufání v krále Syrského a ne v Hospodina, Boha svého, proto ušlo vojsko krále Syrského z ruky tvé“. Kdybys byl v Boha doufal, byl bys netoliko nad Israelem, nýbrž i nad jeho spojenci, Syriany zvítězil. I umřel Asa, kralovav 41 roků. Nástupcem jeho byl Josafat, syn jeho (914).

Poučka. Roboam chybil, že neuposlechl rady starců zkušených. Mládež nedůvěřuj příliš vlastnímu rozumu, nýbrž dbej a následuj moudré rady a výstrahy starších zkušenějších osob.

Asa hřešil, že v nemoci více doufal v umění lékařské nežli v Boha; nebo úspěch umění lékařského jedině na milosti Boží závisí; v něho tedy sluší přede vším doufati.

§. 114.

Jeroboam, král Israelský a jeho nástupcové.

(III. Král. 12—16. II. Paral. 11, 13, 16).

„Jeroboam udělal dvě telat zlatých“. Jeroboam věděl, že synové Israelští na poušti zlatému teleti se klaněli; také v Egyptě, kdež se byl před Šalomounem utekl, viděl, kterak Egypťané býku Apisovi účtu božskou přinášeli. I domníval se, že lid jeho modloslužebnosti oddaný již nebude do Jerusalema se ubírat, aby tam Bohu pravému se klaněl, a že způsobem tím i srdce svých poddaných od říše Judské odvrátí. Proto postavil ony dvě modly jednu v Bethelu na jihu říše, a druhou v Danu na severu. Skutek králův zavdal příčinu k těžkým hříchům lidu. Jeroboam sám nemálo zhřešil, proti přikázání Božímu modly postaviv a sám oběti jim přinášeje; avšak většeho ještě se dopustil hříchu, an dal lidu svému veliké pohoršení, sváděje ho k modloslužbě. I osobil si důstojnost velekněžskou, ustanovuje kněze a slavnosti veřejné.

„A hle, muž Boží přišel z Judstva do Bethela“. Jméno proroka toho písmo neudává. Tři veliké divy učinil muž Boží, aby Jeroboam odvrátil se od nepravosti své: a) oltář roztrhl se a vysypal se popel; b) když král proti proroku ruku vztáhl, uschla ruka jeho; c) na přímluvu posla Božího uzdravena jest ruka králova. Než Jeroboamovo srdce neobměkčilo zázrakové, on setrval v bezbožnosti své.

Když ruka králova byla uzdravena, chtěl král proroka hojnými dary oštědřiti a v domě svém vyčastovati. Prorok však řekl mu: „Kdybys mi dal polovici statků svých, nešel bych s tebou, aniž bych jedl neb pil na místě tomto; nebo tak přikázáno jest mi slovem Hospodina“. I ubíral se jinou cestou do Judstva. Prorok pak jeden starý bydlel v Bethelu; ten když uslyšel, co muž Boží byl učinil, jel za ním a dohoniv ho, řekl jemu: „Pojď se mnou do domu mého, abys jedl chléb; taktéž já jsem prorok jako ty, anděl

mluvil ke mně slovem Hospodinovým řka: „přiveď ho zase do domu svého, ať pojí chleba a napije se vody“. I oklamal muže Božího, kterýž vrátil se a jedl i pil v domě svědcově, což od Boha mu bylo zapřetěno. I vstal pak, aby nastoupil cestu zpáteční. Na cestě však uhodil na něj lev a usmrtil ho. A lev stal podle mrtvoly jeho, ani jí příkoří jakého více čině ani oslu, na němž byl seděl sluha Boží. To pozorovali mnozí lidé. Což když prorok v Bethelu uslyšel, řekl: „Muž Boží jest to, kterýž neposlušen byl rozkazu Hospodina a proto ho vydal Hospodin lvu“. I pochoval pak tělo muže Božího v hrobě, ježž pro sebe byl připravil; i přikázal synům svým: „Až umru, pochovejte mne v hrobě, v němž muž Boží jest pochován“.

Po výkladu sv. Řehoře byl muž tento lžíprorok, jenž pouze o své vůli onoho muže Božího zkoušel, dostojí-li rozkazu Božímu, čímž by se dokázalo, zda-li skutečně od Hospodina poslán jest čili nie. Záповědi muži Božímu danou, by nejedl ni pil v Bethelu, chtěl Bůh Jeroboamovi a jeho lidu dáti na jevo svou ošklivost nad modloslužebností. Záповědi té měl ovšem muž Boží býti poslušen; ač hříchu těžkého se nedopustil, měl i všedního toho hříchu vystříhati se, an Bůh i tento hřích často smrtí trestá.

Toho času roznemohl se Abia, syn Jeroboamův. I řekl Jeroboam manželce své: „Přestroj se a jdi do Sila, kdežto jest Ahiáš prorok, onť oznámí tobě, co se stane pacholeti tomu“. I učinila tak, jakž byl řekl Jeroboam. Ahiáš nemohl už viděti, nebo pošly mu oči pro starost; Bůh však zjevil mu, že žena Jeroboamova k němu přichází. Když pak slyšel šustot nohou jejích, řekl jí: „Vejdi ženo Jeroboamova; proč se jinou činíš než-li jsi? Jdi a pověz Jeroboamovi: Toto praví Hospodin: Protože jsi učinil sobě bohy, uvedu zlé věci na dům Jeroboamův a vyplním ho. A když vcházeti budeš do města, umře pachole“. Vstala tedy žena ta a odešla a když vkráčela do města na práh domu, umřelo pachole. Tento trest byl začátkem pomsty Boží na dům Jeroboamův. Opustil Boha, i opustil ho Bůh. Jeroboam usnul s otcí svými a kraloval místo něho Nadab, syn jeho (954 př. Kr.). Chodiltě po cestách otce svého. Po dvou letech činil mu úklady Baasa a zabil ho a vyplnil všecken dům Jeroboamův. Baasa byl bezbožný jako Jeroboam. Proto oznámil mu Hospodin prorokem Jehu zhoubu domu jeho. Po něm kraloval Ela, syn jeho (930 př. Kr.), kterýž od

svého vojevůdce Zamri-ho byl zavražděn; i pobit jest všecken dům Baasův. Zamri panoval sedm toliko dní: jsa v Therse od Amri-ho, knížete nad vojskem, pronásledován, zapálil se s domem královským. Amri byl horším a bezbožnějším panovníkem než předkové jeho; vystavěl Samarii a učinil ji městem hlavním. Syn jeho, Achab, kraloval po něm (918 př. Kr.); tento bezbožností a nešlechtností překonal i otce i ostatní předchůdce.

Poučka. Jeroboam doufal, že trůn Israelský domu svému hříšnými prostředky bude s to pojistiti; ale nedosáhl účelu svého, neb všecken dům jeho byl vyhlazen. Jeroboam dopustil se pátého hříchu proti Duchu sv. Tak splnil se i zde výrok písma sv.: „Neníť moudrosti, neníť opatrnosti, neníť rady oproti Hospodinu“. (Př. 21, 30). „Hospodin zavrhuje rady knížat, ale rada Hospodinova zůstává na věky“ (Žalm 32, 10, 11).

§. 115.

Prorok Eliáš.

(III. Král. 17—22).

Když Achab, král Israelský, pobádáním manželky své Jezabely k tomu směřoval, aby modloslužbě Fenické zjednal úplné vítězství nad náboženstvím Mojžíšovým, vzbudil Bůh proroka Eliáše Thesbitského, druhého Mojžíše, jenž s neohroženou myslí odpadlému králi v cestu vkročil, aby mu pomstu božskou oznámil a s nadlidskou silou o zachování pravé víry se zasadil.

„Živť jest Hospodin“. Slova tato vzata jsou z kárné řeči, již měl Eliáš k Achabovi, králi. Eliáš dříve již Achaba varoval a pomstu Hospodinovu jemu oznámil; než řeč jeho neměla na krále žádného účinku. Proto Eliáš od slov už přechází ke skutkům, sesílaje ve jménu Božím na říši israelskou sucho 3 a půl roku trvajcí, by Achab a lid znamenal, že ne Bál, alebrž Hospodin jest Bůh, od něhož všechno, i úrodný déšť a zdar všeliký pochází. „Živť jest Hospodin“, dí prorok, t. j. Boha za svědka vyzývám čili přísahám — zapřísahám tě Bohem, „žeť nebude těchto let rosy ani deště, jediné vedle řeči úst mých“, t. j. leč až to řeknou ústa má. O té moci modlitby spravedlivého, jenž prosbou svou i zavírá i otevírá nebesa!

„Krkavci přinášeli Eliášovi chléb a maso ráno i večer“. Jak podivně pečujef Bůh o ty, kdož v něho doufají! Na rozkaz

Boží musí krkavec změnití přirozenost svou a prorokovi chléb a maso přinášeti, aniž by sám pokrmů těch okusil. Podobnou událost čítáme v životě sv. Pavla, poustevníka. Už 30 let žil na poušti thebaiské, požívaje toliko ovoce z jednoho datlovníku; pak posýlal mu Bůh krkavcem půl chleba každodenně po 60 let. R. 341 po Kr. žil ještě kmet ten, jsa 113 let téměř stár; a dosud, ač hlasem už slabounkým, nepřestal velebiti dobrotivého Boha. Tu nařídil Bůh sv. Antonínu, 90letému poustevníku v Egyptě, aby vyhledal na poušti sv. Pavla. Když o království Božím vespolek mnoho mluvili a rozjímali, přiletěl také krkavec, nesa ne jak obyčejně půl, nýbrž celý chléb. Tomu nemálo se divil sv. Antonín; ale sv. Pavel řekl: „Aj! Pán posílá nám oběd, jsa nekonečně dobrotivý. 60 již tomu let, co denně půl chleba způsobem tím dostávám; dnes však, an tys přišel, zdvojnásobil Hospodin dar dobroty své“.

„Neboj se, ale jdi a učíš jak jsi řekla“. Eliáš přísně zkoušel cnost ženy ze Sarefty žádajeť, aby mu obětovala i to maličko mouky a tu trochu oleje, co ještě měla. I učinila tak s úslužností a ochotou podivuhodnou. Proto etnost její už na zemi měla býti odměněna.

„Od toho dne v nádobě mouky nebylo ani v lahvičce oleje umenšeno jest“. Na této chudé vdově naplnilo se, co dí písmo sv. říká: „Na úrok půjčuje Hospodinu, kdož se smilovává nad chudým, onť za dobrodiní jeho odplatí jemu“ (Přisl. 19, 17). Almužna, jež prorokovi skýtala, jí hojně byla odplacena; co sucho a hlad trvaly, nebylo jí nouzi třiti, nad to i mrtvý její syn života opět nabyl Eliášem prorokem. V životě svatých nezřídka setkáváme se s příklady, poučujícími nás, že Bůh skutky milosrdenství jak tělesného tak duchovního hojným požehnáním už na zemi odměnil. Sv. Lidvina, již Bůh po 38 let nebezpečnou nemocí navštěvoval, od dobrosrdečných lidí často dostávala hojné milodary, aby je mezi chudinu rozdala. Jednoho dne doručena jí čtvrt celého hovada pro chudé. I dala maso uvařiti a mezi 30 chudých rodin z toho tolik rozdělití, kolik by každá potřebovala. Což když se stalo, oznámila jí služka, říká: „Učinili jsme, jak jsi rozkázala; avšak ještě máme tolik masa, kolik ho bylo před nadělením chudiny“. I odpověděla Lidvina: „To se nestalo pro mne, nýbrž Bůh učinil tak vedle své neskončené dobroty. Pravidlť zajisté: „Dávejte, a bude vám dáno“.

Shromaždiž veškeren lid Israelský na horu Karmel-

skou“. Karmel jest hora dlouhá a široká na pobřeží moře středomořského, jež úpatí hory téměř se dotýká. Název Karmel značí tolik co země úrodná; a jméno to všim právem zasluhuje. Hora Karmel má mnoho jeskyní; cestovatelé čítají jich až na 2000. U paty její jest jedna veliká jeskyně „školou prorokův“ prozvaná, poněvadž v ní Eliáš prorok s učenníky svými prodléval je tam vyučuje; nyní jest mešitou tureckou. Hora sama nemá města ani vesnice; nalézát se tam toliko klášter Karmelitanův, v němž cestovatelé velmi pohostinnu přijati bývají. V presbyterium chrámu klášterského jest hlavní oltář, mající na vrchu ve výklenku mezi čtyřmi sloupy sochu Panny Marie „Karmelské“, jejíž slavnost katolická církev dne 16. července konává. Pod presbyteriem viděti jest jeskyni skalnatou s krásným oltářem; jeskyni té říkají „jeskyně Eliášova“, protože Eliáš v ní meškával. Půl druhé hodiny od kláštera jest „studánka Eliášova“ v hlubokém a úzkém úžlabí. Tu z bílé skály prýští se voda a shromáždjuje se asi deset kroků dále v nádržce ze skály vytesané a ve čtverhranu 10 kroků čítající.

„Proroků pak Bálových jest 450“. Kromě těchto 450 proroků čili kněží Bálových připomíná písmo ještě 400 prorokův hájů (III. král. 18, 19), t. j. kněžíků, již ve veškeré bydleli zemi, v hájích bohyní smilstva Astartě sloužíce. O výživu všech těch lžiprorokův pečovala Jezabela, žena Achabova. Mimo kněží bývalo při modlářských svatyních i veliké množství chrámových sluhův a služebnic, název „bohu zasvěcených“ majících a život smilný vedoucích. V chrámě bohyně Cybely Komanské v Kapádocii čítáno jich na 6000. Na způsob žebravých kejklířů rozlízali se v davech velikých po vsi zemi. Nosili zaobalený obraz, odznak svého bůžka neb své bohyně, s velikou mošnou na hřbetě osla spočívající; sami pak měli tvář i oči barvami natřeny, ženské roucho pestré, hlavu žlutým šátkem ovázanu; tak potulovali se od místa k místu. V rukou drželi také veliké meče, neb mrskadla, nástroje hudební, píšťaly, cimbaly, a za divého jeku hrmotu více poskakující než jdouce, ubírali se cestou do místa nejbližšího. Příchod jejich zvěstován zvláštním trubačem. Na to ihned započato ve vsi, v městě s provozováním rozmanitých kousků kejklířských; divadlo zahájeno strašným křikem a jekotem, načež lítali u divé směsici semo-tamo blavou k zemi nachýlenou, do kola se točíce a rozčuchané vlasy v bahně máčejíce; při tom kousali se do rukou a rozřezávali si nohy, rámě mečem

dvousečným. Kdo však zběsilostí zvláštní chtěl vyznamenati se, dal se strašně zvykaje a sténaje do prorokování, obviňoval se veřejně ze spáchaných hříchů, mrskal se až do krve na obnaženém hřbetě i jinde. Ku konci sbírána almužna; a dáváno jim peněz, vína, mouky, mléka, sýra mnoho. Co sebráno, uloženo do mošny vedle bohyně na hřbet oslův; načež počestná společnost se dala na pochod k nejbližší vesnici neb městu, kdež divadlo to se opětovalo. U večer v hospodě hodovali z toho, co kejklý svými si získali; pak otročili hejřilosti a všemu druhu smilstva.

„A Bůh, který vyslyší skrze oheň (oheň sešle, aby oběť strávil), ten ať jest Bůh“, ten bude za Boha pravého uznán a ctíván. Bůh v St. Z. v ohni a dýmu často se zjevoval, ohněm oběti mu vzdávané trávil: tak stalo se při oběti Abelově, Áronově, Gedeonově, Šalomounově a. t. d.

„Řezali se nožem a špicemi“. Aby tím spíše milost bůžka svého vyprosili, zranili se ostrými nástroji. Chtělť krov svou s krví obětného hovádka smísiti a ji s ní obětovati. Což nezřídka dělo se při obětech pohanských na usmíření bohův. Poranění proroku Bálových krev prolevajících také mělo býti jakousi obětí.

„Přišel čas, v němžto oběť obětována bývá“. Modloslužebníci modlili se, volali, prosili až do času zápalné oběti v chrámě Jerusalemském o hodině třetí obětované.

„Opravit oltář Hospodinův, kterýž byl zbořený“. Dříve než byl postaven chrám Jerusalemský, stál na hoře Karmel oltář, na němž se pravému Bohu obětovalo.

„Naplňte čtyry stoudve a vlejte na oběť zápalnou i na dříví“. Trojím políváním masa obětného a dříví chtěl Eliáš lid usvědčiti, že: 1) nemůže pod oltářem nějaký tajný oheň býti uschován, aby oběť strávil; 2) maso obětné nadpřirozeným jen ohněm býti může stráveno. Podvodnictví toho druhu při obětech pohanských bývalo často v obyčeji.

„I zjímali proroky Bálovy a pobili je“. Proroci čili kněží Bálovi, po právu byli usmrceni, ani byli modloslužebníci a lid k modloslužbě ponoukali a sváděli. Kdo modlám otročil, jiné k modloslužbě sváděl, toho zákon usmrtiti velel, a byť takový byl i vlastním synem, dezerou, bratrem neb přítelem. Kdyby město nějaké modlám sloužilo, rozkazuje zákon (5. Mojž. 13 a 17), aby ono a obyvatelé byli zhlazeni a všechno, co v něm jest, spáleno. Proto

tolik Israelitův, teleti zlatému se klaněvších, zahynulo. Jednal tudíž Eliáš vedle zákona, dada proroky Bálovy pobíti; podle toho byla zřejma i dokázána jejich vina a proto ukamenoval je lid.

Oznámil pak Achab Jezabele všecko to, co učinil Eliáš: i ukládala o jeho život. Báł se tedy a odešel na poušť Bersabejskou v Judstvu; a posadiv se pod jalovcem, přál si umříti. Ušnul ve stínu keře a ukázal se mu anděl Hospodinův, kterýž řekl jemu: „Vstaň a pojez; nebo dlouhou cestu máš ještě před sebou“. I pohleděl vůkol a aj! u hlavy jeho podpopelný chléb a nádoba vody. Pojedl tedy a napil se a pokrmem posílněn jsa, šel 40 dní a 40 nocí až na horu Horeb, i zůstal tam v jeskyni. A Hospodin řekl jemu: „Vyjdi a stůj na hoře před Hospodinem“. A aj, Hospodin jde tudy; a vítr veliký a silný podvraucující hory a rozrážející skály před Hospodinem; ale nebyl v tom větru Hospodin a po větru zemětřesení, ale nebyl v tom pohnutí Hospodin; a po zemětřesení oheň; ale nebyl v ohni Hospodin, a po ohni hučení (šumění) větříka tichého. (Spůsobem tím chtěl Bůh Eliáše poučiti, že jej, totiž Boha, sprovázejí dobrota a milosrdenství a že, ač strašné soudy jemu jsou na snadě, přece jen tenkrátě jich užívá, když zloba a zvilost lidská jej k tomu přinucuje). I přikryl Eliáš tvář svou pláštěm a vyšel. I řekl Hospodin k němu: „Jdi do Damašku (města Syrského) a pomaz tam Hazaela za krále nad Syrií a Jehu pomazeš za krále nad Israelem, Elisea pak pomazeš za proroka místo sebe. A tak odešed odtud Eliáš našel Elisea, an oře i uvrhl plášť svůj na něho. A Eliseus rozžehnav se s rodiči svými vzal dvě volův a zabil je (v oběť) a šel za Eliášem i sloužil mu. (3. Král. 19).

Poučky: Krkavci živili Eliáše v době hladu u potoka Karithu. Podivně pečuje Hospodin často o spravedlivé. „Mlád jsem byl a sestaral jsem se a neviděl jsem spravedlivého opuštěného“ (Žalm. 36, 25). — Chléb, jímž Eliáš nadpřirozeným spůsobem byl posílněn, předobrazoval nebeský chléb ve svátosti oltářní, kterýmž sílení, pouť do vlasti právě šťastně dokonáme (Sv. Paschasius).

S ochotou udělila vdova Sarefťská prorokovi i z toho malička, co měla, a za to hojně jest odplacena: „Kdo milosrden jest, pujčuje Hospodinu na hojně úroky; nebo Bůh, co jsme chudým

dali, netoliko jednoduše vrací, nýbrž mnohonásobně to odměňuje“ (Sv. Basil).

Nejinak než Israelité za časů Eliášových kulhají i nyní na obě strany všickni, kdožkoli Bohu a světu pojednou chtějí sloužiti, shánějíce se po statecích, radovánkách a rozkošech“. Nikdo nemůže (pojednou) dvěma pánům sloužiti“ (Mat. 6, 24).

§. 116.

Achabův a Jezabelin zločin i trest. Josafat v Judstvu, Ochoziáš a Joram v Israeli. Eliáš u vichru vzat do nebe.

(III. Král. 21—23. IV. Král. 1—3, II. Par. 17—20).

„Zachovejž Bůh, abych dal dědictví otců svých tobě“. Zákon Mojžíšův nedovoloval, aby dědictví po rodičích z pokolení u vlastnictví jiného pokolení přecházelo; dědičný podíl měl v čeledi a pokolení vždy ostati (4. Mojž. 36).

Jednal tudíž Naboth po zákonu, vzpíraje se odprodati podíl svůj dědičný. Kdyby Achab král pro právo a spravedlnost byl smysl měl, byl by si vážil svědomitosti Nabothovy; avšak prázden jsa citu právního, dal se hněvem unést až k zločinu.

„Jezabel napsala listy jménem Achabovým a za pečeti je prstenem jeho“. Achab znal povahu Jezabelinu i věděl, že není zločinu, jehož by nebyla schopna, chtějíc záměry své uskutečniti. I jednal neprávě, že počínání jejímu neodporoval, pečeť královskou jí doručil a listy svým jménem napsati a pečeti onou ztvditi dovolil. Tak hřích zplodil opět hřích. Jezabel přimělať starší města a) k nezákonnitému shromáždění a k nespravedlivému soudu; b) bylať toho příčinou, že dva nešlechtníci proti Nabothovi křivě svědčili; c) dalať Nabotha, občana neúhonného, nařknouti, jakoby Bohu se byl rouhal, králi se protivil a za zločiny ty měl smrtí pokutován býti; d) na rozkaz její byl nevinný Naboth i se svými nevinnými dětmi skutečně ukamenován (4. Král. 9, 29); e) posléze ujala statek cizí; (jmění utracených zrádců připadlo králi). Těchže nepravostí účastil se i Achab, an jednání hříšné manželky schvaloval a nespravedlivým majetkem se poskrnil; skutkem tímto dovršil i míru svých hříchův a proto jemu a ženě jeho dal Hospodin Eliášem oznámiti, že je zavrhl.

„Zabil jsi“ — pravil prorok Boží — „nad to i ujal jsi. Na tom místě, na kterém lízali psi krev Nabothovu, i tvou

krev také lízati budou a žráti budou psi Jezabel na poli Jezrahelském“. Strašný zločin zasluhuje i strašný soud.

Po třech letech vznikla válka Achabovi s králem Syrským. Tehdáž navštívil v Samaří Achaba král Judský, Josafat, jehož syn Joram měl za manželku Athalii, dceru Achabovu, kteráž na něho i na lid uvedla mnoho pohrom. I řekl Achab k Josafatovi, zbožnému králi Judskému: „Potáhneš-li se mnou na vojnu proti Syrským?“ „Pomohu“, dal v odpověď Josafat, „avšak napřed zeptej se na řeč Hospodinovu, zeptej se Hospodina některým prorokem, šťastná-li ta naše výprava bude, čili nešťastná“. I shromáždil král Achab lžiprorokův okolo 400 mužův a tázal se jich, má-li válku podniknouti. Kteríž odpověděli jemu: „Táhni, a dá nepřátely Hospodin v ruku krále“. Řekl pak Josafat: „Není zde žádného proroka Hospodinova, bychom se ptali skrze něho?“ Odpověděl však Achab: „Ještěť jest muž jeden na živě, ale já ho nenávídím, protože neprorokuje mně dobré, než zlé, Micheáš, syn Jemlův“. I povolal Achab Micheáše. Král pak Israelský a Josafat, král Judský, seděli jedenkaždý na křesle svém, odíni jsouce rouchem královským; a všickni prorokové prorokovali před obličejem jejich, řkouce: „Táhni na nepřítelé, jdi šťastně, a dáť jej Hospodin v ruce tvé“. Když Micheáš přišel, tázal se ho král Achab: „Máme-li táhnouti na vojnu proti Syrským?“ I odpověděl prorok Hospodinův: „Viděl jsem veškeren lid Israelský rozptýlený po horách jako ovce, kteréž nemají pastýře.“ Protož řekl Achab k Josafatovi: „Zdaliž jsem neřekl, že mi neprorokuje nic dobrého, ale vždy zlé?“ Pak dal Achab Micheáše uvreči do žaláře, v němž o chlebě a vodě měl úpěti, až by král z války se navrátil v pokoji. I řekl Micheáš: „Navrátíš-li se v pokoji, tedyť nemluvil skrze mne Hospodin.“

Na to táhli oba králové na Syřany. I změnil král Israelský oděv svůj; nebo král Syrský přikázal vůdcům svých jízdných, řka: „Nebojujte proti Židnému než proti samému králi Israelskému!“ Protož když uzřeli Josafata, řekli: „Toť jest král Israelský!“ i obklíčili ho. Ale Josafat v nouzi té zvolal o pomoc k Hospodinu a spomohl jemu; nebo uzřevše vůdcové jízdných, že on není král Israelský, nechali ho. I přihodilo se, že jeden z lidu střelu na nejisto vystřelil a ranil krále Israelského mezi plícemi a žaludkem; procož řekl tento vozkovi svému: „Vyvez mne z vojska; nebo jsem raněn.“ Tekla pak krev z rány do korby vozu a král umřel.

I myli vůz v rybníku Samařském a psi lízali krev jeho, jak Eliáš byl předpověděl. Josafat navrátil se pokojně do domu svého do Jerusalema.

Po smrti Achabově počal kralovati nad Israelem Ochoziáš, syn jeho (r. 897). Panoval dvě léta a chodě po cestě otce svého, činil zlé věci před obličejem Božím. Spadnuv s vrchního ponebí svého příbytku, stonal i poslal posly, aby se ptaly Bělzebuba, boha Akkaronského, povstane-li z této své nemoci. (Bělzebub, to jest musí bůh, u Filištinů byl druh Bálův, ježž vzývali za ochrance proti muchám, náramné to metle v zemi Filištinské. Pokládali jej však také za boha, jenž prý z nemoci vysvobozuje a léčí. *) K rozkazu Božímu šel Eliáš poslům královým vstříc a řekl jim: „Zdali není Boha v Israeli, že jdete dotazovat se Bělzebuba, boha Akkaronského? Protož toto praví Hospodin k Ochoziáši; „S ložce, na kterém se složil, nesejdeš, ale smrtí umřeš“. A navrátivše se poslové k Ochoziáši, vyprávěli mu všecky věci tyto. I poslal král padesátníka i padesáte mužův, aby jali Eliáše. Padesátník řekl Eliášovi: „Človče Boží! král rozkázal, abys sestoupil s hory.“ Eliáš odpovídaje, řekl: „Jestliže jsem člověk Boží, nechť sestoupí oheň s nebe a sežře tebe i tvých padesát“. Tedy sestoupil oheň s nebe a sežral ho a padesáte, kteří byli s ním. (Eliáš jednal tu jakožto prorok starého zákona, kde třeba bylo nepřátele království Božího hrozivou a trestnou přísností odhrožovati; jednal též jakožto zástupce zákona, jenž žádného prominutí neznal. Nepochybně byli od krále vyslaní poslové sami sluhové Bálůvi). A opět poslal k němu král padesátníka jiného a padesáte mužů s ním a nevedlo se jim jináče. Když třetí přišel, sklonil kolena svá před Eliášem a prosil ho a řekl: „Človče Boží! smiluj se nad duší mou a dušemi služebníků, kteří se mnou jsou“. I vstav Eliáš, šel s ním ku králi a oznámil mu, že umře. A stalo se tak, jak Bůh prorokem byl připověděl. Po smrti pak Ochoziášově kraloval Joram, bratr jeho místo něho (r. 896. př. Kr.).

„Když sestoupili do Bethela, vyšli synové proročtí . . k Eliseovi“. Synové proročtí jsou učenníci prorokův, Eliáše, Elisea a jiných; učni ti po příkladu svých mistrův obětovali život svůj službě Boží. Školy prorocké, v nichž učni prorokův

*) Od tohoto boha dlužno rozeznávati Bělzebuba (Mat. 12, 24), knížete zlých duchů, ač Židé i tohoto posměšně Bělzebubem, pánem musí, nazývali.

byli vychováni, na rozličných místech byly zřízeny, na př. v Bethelu, Jerichu, Galgalu, na hoře Karmelské; zejména Samuel a Eliáš založili takové vychovárny prorocké. Mezi těmito syny prorockými byli mužové, již od Boha darem prorockým oštědřeni byli a tudíž o nastávajícím Eliáše do nebe vzetí vědomí měli.

„I řekl Eliseus: Prosím, aby byl ve mně dvojnásobný duch tvůj“. Dej mně dvojnásobné dědictví ducha svého, jako otcové prvorozeným synům svým dvojnásobné dávají dědictví.

„A vstoupil Eliáš u vichru do nebe“. Není jisto, na kterém místě Eliáš ze země vzat byl. Sv. papež Řehoř Veliký praví, že Eliáš byl od Boha vzat na zvláštní místo, kdež v pokoji a rozjímání věcí nebeských žije. Eliáš, jakož i arciotec Henoch (viz §. 20. „Synové Boží“) nepožívají dosud blaženého na Boha patření tváří v tvář; nemůžeme již k blahoslavencům je připočísti, ač v milosti Boží jsouce upevněni, nemohou hřešiti; také těší se z velikých vědomostí o věcech božských. Meškajíf takořka v předsíni nebes, nežijíce už pokrmem vezdejší, alebrž všelikým slovem, jež vychází z úst Božích. Že oba vyvolenci Boží opět na zem navrátí se a pokání pohanům i židům budou blásati — o tom viz §. 20. „Synové Boží“ (1. Mach. 2, 58. 1. Mojž. 5. 24. Mal. 4, 5—6).

„O tče můj, voze Israelský a vozataji jeho!“ Tato slova značí: Ty lidu Israelskému svou modlitbou a svými zázraky prospíváš více, než veškera vojska, vozy a jezdcové.

Poučky: Naboth neuposlechl krále Achaba, an tento žádal, co zákon božský zapovídal. Vrehnosti poslouchati jsme povinni, dokud nerozkazují, co zákonu Božímu odporuje. V takovémto případě dlužno zvolati s apoštolem: „Více sluší poslouchati Boha než lidi“ (Skutky ap. 5, 29).

Dva mužové nešlechtní vydali křivé svědectví proti Nabothovi a tento odsouzen k smrti. Žádá-li se na někom, aby něco, zvláště před soudem dosvědčil, takový varuj se i nejmenší úchytky od pravdy. Svědek falešný nebude bez pomsty a kdo mluví lež, zahyne. (Přísl. 19, 9.)

Poznámka. Eliáš zaujímá v dějinách zjevení Božího místo veledůležité. Bůh oštědřil Eliáše milostí podivuhodné horlivosti

a duchem nezlomného udatenství, an se osmělil s neohrožeností králi i modloslužebníkům jeho nekalé a bezbožné jednání vyčítati. Podobně vzbudil Hospodin Mojžíše, když Faras syny Israelské v Egyptě utiskoval; když Jeroboam na severu a jihu říše své dvě telat zlatých postavil, poslal Bůh k němu proroka Achiaše, k Manassesovi proroka Isaiáše; proti králi Antiochovi vzbudil bratry Makabejské s otcem jejich. Ne jinak vedl si Bůh i v N. Z. Když Arius blud svůj hlásal, povolal Bůh proti rouhavému jeho učení sv. Athanáše; taktéž bojoval sv. Augustin proti bludařství Pelagiově, sv. Cyrill proti bludu Nestoriově, sv. Dominik proti bludnému učení Albigenských, sv. Ignát s tovaryštvem Ježíšovým proti bludům Lutheranův a Calvinistův. — „Eliáš byl“ jak praví sv. Bernard, „obrazem spravedlnosti, zrcadlem svatosti, vzorem pobožnosti, obhájcem víry, učitelem pravdy, útočištěm utiskovaných, ochrancem chudých, soudcem vdov, okem slepých, jazykem němých, mstitelem nepravostí, hrůzou zlosynů, slávou dobrých, metlou velmožů, kladivem ukrutníkův, otcem králů, solí země, světlem okrštku zemského, prorokem Nejvyššího, předehůdcem Kristovým, Pomazaným Páně“.

Bůh proroka Eliáše nevšedními oštědřil milostmi a ctnostmi, aby vzímající se modloslužbě s důrazem na odpor postaviti se mohl: a) všechn jeho život byl přísný a svatý, tak že ani nepřátelé z nížádných skutků zlých jej nemohli obviňovati; b) nezamíloval si svět a jeho rozkoš, alebrž samotu a rozjímání věcí božských; c) skvěl se velikou neohrožeností, an Achabovi a jeho modloslužebné manželce bez obalu pravdu do očí vyřkl; d) v soužení a pronásledování jevil nepřekonatelnou trpělivost a stálost; e) prvním účelem všeho jeho jednání bylo horliti pro čest Boží, sloužiti Hospodinu. Právem dí o něm písmo sv.: „A povstal Eliáš prorok jako oheň, a slovo jeho jako pochodně hořelo“ (Sir. 48, 1). Eliáš byl hlavou a vůdcem prorokův, největším z proroků — d r u h ý Mojžíš. Mojžíš dal zákon, jež Eliáš v Israeli zachovati a obnoviti měl; jako Mojžíš byl i Eliáš mimořádnou divotvorností opatřen a neobyčejným zjevením Božím udostojen. Protož byl dle slova Eliseova vozatajem, jenž řídil vůz Israelský, t. j. mužem, jež spravoval osudy lidu Israelského. Avšak pro velikou pokleslost lidu nemohl úplně dostáti úloze své; nebo Israel neobrátil se, a proto neumřel také Eliáš, nýbrž jako Enoch za živa ze země

vzat a pro lepší budoucnost zachován, když před soudným dnem přijde, aby Israel se obrátil.

§. 117.

Prorok Eliseus; jeho působnost.

(IV. Král. 2, 18—25. 4—8).

Ač Eliáš dávno byl už ze země vzat, neustal působiti v lidu Israelském: Eliseus, jeho učeník, byl i jeho zástupcem; týž byl od Eliáše nejen řádně na proroctví pomazán, nýbrž mimo plášť i nadpřirozené duchovní dary u míře dvojnásobné vzal. Opatřen divotvorností a darem proroctví, působil onoho času zvláště zázračnými činy, ana nauka živým slovem zcela v pozadí ustupuje.

Uzdraviv v Jerichu, kdež meškal, vodu, ubíral se Eliseus do Bethela; na cestě té posmívali se jemu pacholíci, řkouce: „Vstupuj lysý!“ Sv. Augustin mní, že pacholata navedena byla od vlastních rodičův, aby sluhovi Páně se posmívala. Domněnka ta není pravdě nepodobna, uvážíme-li, že v Bethelu bylo jedno z oněch zlatých telat od Jeroboama postavených, proti jejichž modloslužbě prorok Eliseus se vším důrazem horlil. Trest, jenž zastihl pacholíky, byl přísný ale spravedlivý, neboť v osobě prorokově posmívali se i pravému Bohu; zároveň svědčí to o veliké mravů zkáze, posmívají-li se i pacholata zvláště sluhům Páně a osobám starším vůbec. „Koruna důstojnosti jest stáří, kteráž na cestě spravedlnosti bude nalezena“ (Přisl. 16, 31).

Jisté vdově rozmnožil Eliseus olej tou měrou, že nejen výtěžkem prodaného oleje věřitele zaplatila, alebrž z ostatku i sebe i dva syny své živiti mohla.

V Sunamu, kdež Eliseus často meškával, byla žena vzácná, kteráž řekla muži svému: „Seznávám, že ten muž Boží jest svatý; udělejme tedy jemu večeradlo malé, aby, přijda k nám, zůstal tam“. I stalo se tak. Žena ta měla syna, jenž se roznemohl a zemřel. Matka položivši jej na ložce člověka Božího, vstoupila k němu na horu Karmelskou, kdež prodléval a vyprávěla jemu vše, co se stalo. Vstav Eliseus šel za ní. Když pak vešel do domu, aj pachole mrtvé leželo na ložci jeho. I zavřel Eliseus dvéře komnaty, modlil se k Hospodinu a dítě otevřelo oči. Tedy on zavolav matku, řekl jí: „Vezmiž syna svého!“ Přišla žena i padla k nohám jeho a poklonila se k zemi.

Synové proroctví, jichž počet denně se rozmnožoval, řekli k Eliseovi: „Ille místo, v němž bydlíme s tebou, těsné jest nám. Pojďmež až k Jordanu, a nechť vezme jedenkaždý z lesa po jednom břevnu, abychom vystavěli sobě tam místo k bydlení“. I šel Eliseus s nimi. Přihodilo se pak, když jeden podtínal dřevo, že spadlo železo ze sekery do vody; i zkríkl on a řekl: „Ach! pane můj, a tu ještě jsem byl vypůjčil“. I řekl muž Boží: „Kamž jest upadla?“ A ukázal mu to místo. Ufal tedy Eliseus dřevo, a vrhl tam; i vzplýnulo železo jako dřevo; a řekl: „vezmi je sobě“. I vzal je (4. král. 6).

Proroci žili se svými učeníky o samotě a chudobě, v jednoduchých chatkách neb stanech neb i jeskyních; byliť oni předchudci mnichův a poustevníkův Nového Zákona, pílice, ač beze slibů, dobrovolné čistoty, chudoby a poslušenskvi.

Když Náman malomocný byl od Elisea uzdraven a tento od onoho žádných darův nepřijal, „bčžel Giezi, služebník Eliseův za Námanem a řekl: „Pan můj poslal mne k tobě“. Giezi dopustil se těžkého hříchu: a) an bez vědomí a proti vůli prorokově od Námana dary žádal a vzal; b) an lhal, jakoby Eliseus darů těch byl žádal; c) an jednáním svým proroka lakomství nařkl, což bylo se škodou jeho eti a svatosti; d) an podvodu a krádeže se dopustil; neboť Náman dal dary pro Elisea, Giezi však chtěje ze služby vystoupiti a jako pán živu býti, tyto pro sebe vzal. Bez pochyby uvědomil později Eliseus Námana, že Giezi dary bez jeho vědomí žádal a malomocenstvím potrestán byl, aby Náman nevzal ze skutku toho pohoršení a proroka Božího křivě neposuzoval.

Král Syrský, Benadad II., oblehl Samarii. I stal se hlad veliký v Samarii, tak že matky své děti zabily a jedly. To když uslyšel král Joram, poslal, aby Eliseovi, jemuž vinu drahoty a nouze přičítal, hlavu stali. Ale Eliseus řekl: „Slyšte slovo Hospodinovo: o tomto času zítra míra mouky běžné bude za jeden stater (asi 42 kr. r. m.) a dvě míry ječmene za jeden stater v bráně Samařske“. Odpovídaje jeden z vůdců královských, řekl: „Kdyby Hospodin udělal také průduchy v nebi, zda-li to bude moci býti, co mluvíš?“ (Byť také obilí z oblaků přišlo, nemůže býti taková láce). Eliseus řekl: „Uzříš očima svýma, ale nebudeš jísti z toho, V noci pak učinil Pán, aby slyšán byl v ležení Syrským

hřmot vozův a koňův a vojska velikého, i řekli vespolek: „Hle ze mzdy najal proti nám král Israelský krále Hethitův a Egyptanův, aby přepadli nás“. Vstali tedy Syřané a utekli ve tmách, a nechali tu stanů svých, toliko životy své zachovati chtějíce. Ráno vyšel lid, rozebral ležení Syřské a byla míra mouky bělné za jeden stater, a dvě míry ječmene za jeden stater. Král pak ustanovil vůdce toho, jenž v proroctví Elisevo věřiti nechtěl, u brány k dozoru, ale zástup tiskna se, pošlapal jej a on umřel, jak člověk Boží byl předpověděl (4. Král. 7).

Poučky: Eliseus zlořečil zlým pacholíkům místo Hospodina, jež v něm byli potupili; považujet Bůh příkoru služebníkům jeho učiněnou tak, jakoby na něm samém se byla spáchala. Zajisté řekl Kristus: „Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“ (Luk. 10, 16).

Náman, ač pohan, poznal všemohoucnost Boha Israelského a klaněl se jemu, byv očištěn od malomocenství. — Pohan tento kdysi v den soudný svědčiti bude proti křesťanům, kteří větších dobrodiní účastni byvše Krista Pána a Spasitele svého nechtěli poznati.

Na Gizoim osvědčil se zřejmě výrok apoštolský: „Kořen všeho zla jest lakomství“ (I. Tim. 6, 10).

§. 118.

Soud Boží nad domem Achabovým; Jehu — králem. Joram, Athalia. Joas v Judstvu.

(IV. král. 8—12.) (II. Paral. 21. 22.)

Po smrti Achabově kraloval Ochoziáš (897); po něm následoval bratr jeho Joram (896); i on chodil po cestách domu Achabova. Proto zavrhl jej Hospodin a dal na krále pomazati vůdce jeho — Jehu (883). K tomuto řekl Hospodin ústy jednoho ze synů proroka Elisea: „Pomazal jsem tebe za krále nad Israelem, a vyhladiš dům Achabův; nebo tím pomstím krve služebníků svých proroků a zahladím veškeren dům Achabův“. Jehu táhl oproti Joramovi; i potkali se na poli Nabothově. Když pak Joram před ním se dal na útěk, natáhl nový král Israelský lučiště a postřelil Jorama mezi plece, a pronikla střela srdce jeho a hned padl na voze svým. Jehu rozkázal, aby mrtvola Joramova povržena byla na pole Nabothovo. Nato přijel Jehu do Jezrahela; sotva Jezabel o příchodu jeho byla slyšela, zmalovala oči své líčidlem a ozdobila hlavu svou a vyhlédala z okna. I pozdvih

Jehu tváří své k oknu řekl komorníkům jejím: „Svržte ji dolů“. I svrhli ji, i pokropena jest krví její stěna a koňská kopyta pošlapala ji; i přišli psi a sežrali maso její, takže jediné leb a nohy a větší kosti mohly býti pochovány. Pobil pak Jehu všecky, kdož pozůstali z domu Achabova, jakož i všechny služebníky Bálovy, jehož modlu a chrám dal stroskotati; ale neuchýlil se od hříšné cesty Jeroboamovy, klaně se zlatým telatům; podobně jednal i syn jeho a nástupce Joachaz (856). I poslal Bůh Hasaele, krále Syrského, jenž pokořil říši Israelskou.

V říši Judské královal po smrti zbožného Josafata Joram syn jeho (889); máje za manželku Athalii, dceru Achabovu, chodil po cestách králův Israelských. Zavraždil všecky bratry své i některé z knížat Israelských; přes to i výsosti vzdělal ve městech Judských a uvedl v modlářství obyvatel Jerusalemské i Judské. Vzbudil tedy Hospodin proti Joramovi Filištiny a Araby. I pobubili zemi, pobrali všecko jmění v domě královském, nad to i syny jeho, aniž zůstal jemu syn kromě Joachaza (Ochoziáše). A nad to na devšecko ranil jej Bůh nemocí nezhojitelnou, již po dvou letech vysílen umřel. Nejmladší syn jeho Ochoziáš padl v nešťastné výpravě, již podnikl s israelským králem Joramem oproti Jehuovi. Athalia (883) pak, matka Ochoziášova, vidouc, že umřel syn její, zavraždila všecky syny královské, aby královala sama. Ale Josaba, sestra Ochoziášova, vzavši Joasa, nejmladšího syna Ochoziášova, skryla jej šest let v domu Hospodinovu. Leta pak sedmého shromáždiv Jojada velekněz setníky, ukázal jim syna králova. I vstavil na něj korunu a pomazal ho: i volali: „Živ buď král“. A uslyšela Athalia hlas lidu běžícího a všedši k lidu do chrámu Hospodinova, uzřela krále, an stojí na trůně i zkríkla: „Spiknutí, spiknutí!“ Jojada pak rozkázal setníkům vojska, řka: „Vyveďte ji — a kdožkoli by za ní šel (kdo by s ní držel a o ni se zastával), zabíte ho mečem“. I zabita jest Athalia. Tedy učinil Jojada smlouvu mezi Hospodinem a mezi králem i lidem, aby byli lid Hospodinův (878 př. Kr.)

I činil Joas, což pravého jest před Hospodinem po všecky dny, dokudž ho vyučoval Jojada kněz. I řekl ke kněžím a levitům: „Vejďte do měst Judských a vybírejte peníze na opravu domu Božího; nebo Athalia bezbožná a synové její zkazili dům Boží, a ze všech těch věcí, kteréž posvěceny byly do chrámu Hospodinova,

ozdobili chrám Bálův“. Po smrti pak Jojadově přišla knížata Judská a klaněli se králi, kterýž obměkčen jsa úctou jejich, povolil jim. I opustili chrám Hospodinův, Boha otcův, a sloužili hájům a rytinám. Tedy Zachariáš, syn Jojady kněze, postavil se před obličejem lidu, řka: „Toto praví Hospodin Bůh: Proč přestupujete příkázání Hospodinovo, a opustili jste Hospodina, aby též opustil vás?“ Ale oni shromáždivše se proti němu, ukamenovali jej z rozkazu králova v síni domu Hospodinova. A když umíral, řekl: „Nechť popatří Hospodin a sám to pomstí“. A když bylo po roce, vytáhlo proti králi Joasovi vojsko Syrské, a přitáhlo do Judstva a do Jerusalema a povraždili všecka knížata lidu a proti Joasovi hanebné činili soudy. Joas pak utekl se do Jerusalema, kdež i zavražděn jest (II. Par. 27, 25). Kraloval po něm Amasiáš, syn jeho místo něho (838).

Poučky. Co Eliáš ve jménu Páně byl předpověděl, stalo se; dům Achabův jest vyhuben. Tak zastíhá zlostníka, byť sebe byl mocnější, naposledy přece spravedlivá pomsta Boží.

Joas pro úctu mu vzdanou, chtěje knížatům zalíbiti se, povolil modloslužbu v království svém. Nikdy nesmíme a nemáme, bychom se lidem zalíbili, povolovati hříchu.

Joas jednal velmi nevděčně, že syna toho dal ukamenovati, jenž jemu samému byl život zachoval; i neušel tudíž zaslouženému trestu, padna rukou vražednou.

Nevděk činí člověka ohavným před Bohem i před lidmi. Nevděk i pohanům byl nectností ohavnou. Darius na smrtelném loži prý zvlášť toho litoval, že mu nemožno odplatiti jednomu macedonskému vojínu číši vody, již mu byl podal. O jak vznešenou cenu přikládal nešťastný tento král vděčnosti!

§. 119.

Joachaz, Joas a Jeroboam II. v říši Israelské. Smrt Eliseova.

Amasiáš v říši Judské.

(IV. Král. 13. 14. II. Paral. 25).

Joachaz (856), syn Jelův, jenž po smrti otcově kraloval nad Israelem, na pokutu hříchu svých zavržen jest od Hospodina a dán do rukou králův Syrských. Po smrti jeho kraloval Joas syn jeho (840).

V těch dnech roznemohl se Eliseus nemocí, ve kteréž

i umřel, a pochovali ho. Lotříkové pak z Moab přišli do země. Někteří pochovávající člověka, uzřeli ty lotříky i zděšivše se uvrhli mrtvolu do hrobu Eliseova. A když ona se dotekla kosti Eliseových, ožil člověk a vstal na nohy své. — Hrobové Israelských bývali prostranné jeskyně, v nichž vytesány byly výklenky, do kterýchž se těla zemřelých v plátno obálená kladla, ke vchodu byl přivalen kámen místo dveří.

Po smrti Joasově kraloval Jeroboam II. syn jeho (825): i on činil zlé před Hospodinem.

Amasiáš, syn a nástupce Joasa, krále Judského, činil což pravého jest před Hospodinem a však ne s dokonalým srdcem. I pobil služebníky své, kteří byli zabili otee jeho; porazil také Edomity a pobyl Petry, hlavního města Arabie skalnaté; ale přinesl s sebou také bohy Edomitův a obětoval jim. Protož poslal Hospodin k němu proroka, jenž mu záhubu předpověděl. Amasiáš vyzval Joáše, krále Israelského, k bitvě. I poražen jest Juda od Israela. Amasiáše pak jal Joas a přivedl ho do Jerusalema, zbořil zeď jeho a pobrav všechno zlato a stříbro vrátil se do Samarie; Amasiáš pak, ježž opěť propustil, od spiklenců ve vlastní zemi by zabit (809 př. Kr.).

Poučka. Mrtvec dotknuv se kostí Eliseových ožil. Tož zřejmé svědectví, kterak Bůh i smrtelné ostatky světců svých v účtě má. Právem tedy schvaluje církev katolická čtení ostatků svatých. (Viz Ekkles. 48, 14, 15).

§. 120.

Judstvo za Azariáše, Joathama, Achaza. Říše Israelská za Zachariáše, jeho nástupců; její vyvrácení, vznikuť Samaritanův.

(IV. Král. 15—17. II. Paral. 26—28).

Azariáš — také Oziáš nazván — syn a nástupce Amasiášův v Judstvu (809) kraloval padesáte dvě leta v Jerusalemu. Dokud Bohu sloužil, byl Bůh s ním; poraziv nepřátely, zpevnil Jerusalem, vystavěl jiná města i věže strážné a pečoval o vzdělání země. Ale když zmocněl, pozdvihlo se srdce jeho k zahynutí jeho a nedbal Hospodina a všed do chrámu, chtěl kaditi na oltáři vonných věcí. Kněží bránili toho králi; i rozhněval se Azariáš a drže v ruce kaditelnici, aby kadil, hrozil kněžím. A hned vzšlo malomocenství na čele jeho a byl malomocen až do dne smrti

své a bydlel v domě obzvláštním. Od té doby spravoval říši Joatham, syn jeho (758); činil, což pravého jest před Hospodinem, opravil chrám a sesílil se. Syn a nástupce jeho Achaz (742) však chodil po cestách králů Israelských. I slil obrazy Bálův a nad to obětoval i syna svého, proved jej skrze oheň ke cti bůžka Molocha; obětoval také oběti zábitné a kadil na výsostech i pod všelikým stromem zeleným. I dal jej Hospodin Bůh v ruku krále Syrského, jenž, poraziv ho, velikou kořist z jeho království přivedl do Damašku. V ruce také krále Israelského dán jest a zbit porážkou velikou. Tehdy vytáhl Rasin, král Syrský a Facee, král Israelský, proti Jerusalemu, a oblehli Achaza. I pohnulo se srdce jeho i srdce lidu jeho; i řekl Isaiáš prorok (c. 7) ve jménu Hospodinově k němu: „Neboj se a srdce tvé nestrachuj se. Požádej sobě znamení od Hospodina Boha svého“. I řekl Achaz: „Nebudu žádati a nebudu pokoušeti Hospodina“. (Drzá to odpověď; Achaz sobě nežádal znamení, buď že nevěřil, že by Isaiáš ho spůsobiti dovedl, anebo že se obával, že by, pak-li je utvoří, jemu bylo v Boha důvěřovati se a odříci se spojení s králem Assyřským, kteréžto spojení ve své tělesné opatrnosti za jedinký měl prostředek vysvobození). I řekl prorok: „Pán sám dá vám znamení. Aj, panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emanuel, t. j. Bůh s námi“. To znamená: Jako jisto jest, že přijde Spasitel božský z panny narozený, tak i to jisto, že od nepřátel vás sužujících budete osvobozeni. Přes to vše poslal Achaz posly ku králi Assyřskému, žádaje pomoci. Tento přitáhl k Damašku a vyhubil jej a odvedl obyvatele jeho; Rasina pak zabil. Vydobyl též severné části království Israelského a odvěkl za Facee mnoho Israelitův v zajetí Assyřské. Pak vytáhl proti samému Achazovi a sužoval ho i hubil zemi. Tedy Achaz oloupiv chrám a dům královský a knížat, dal králi Assyřskému dary. Nad to i v času úzkosti své obětoval modlám Damašským a zavřel dvěře chrámu Božího a nadělal sobě oltářů při každém uhlu v Jerusalemě a ve všech městech Judských a tak ku hněvu popouzel Hospodina Boha otců svých.

Po smrti Jeroboamově nadešlo pro domácí nepokoje bezvládf, jemuž syn jeho Zachariáš teprv po letech jedenácti konec učinil. Bezbožný král sešel smrtí násilnou; s ním vyhynul rod Jehův.

Sellum, vrah Zachariášův, královal jeden toliko měsíc;

po něm spravoval říši vrah jeho Manahem, jenž, kráčeje cestou hříšnou, zamýšlel pomocí uplaceného krále Assyrského utvrdit království své. Po smrti jeho kraloval Faceja (Pekajath), syn jeho, dvě léta. Spíkl se pak proti němu Facee (Pekah) vůdce jeho a zabiv ho, kraloval místo něho. A činil, což bylo zlé před Hospodinem. I přitáhl král Assyrský a dobyv severní části království, odvedl obyvatele do Assyrie.

Proti Faceovi spíkl se Osee čili Oseáš a zabiv ho, byl králem místo něho. Za Osea, devatenáctého a posledního krále Israelského, dovršena míra hříchů a nepravostí; vyčerpánať shovívavost Boží, pročež přikvačila na Israel pomsta, od proroků předpověděná.

Synové Israelští hřešili neustále Hospodinu Bohu svému, klanějíce se modlám a obětujíce jim. I osvědčoval jim Hospodin skrze proroky, řka: „Odvráťte se od cest svých a ostříhejte přikázání mých“. Bůh i předpověděl prorokem Oseášem, že lid nekajiený pro hřích ve vyhnanství žíti bude až na konec světa: „Mnoho dní seděti budou synové Israelští bez krále a bez knížete, bez oběti, a bez oltáře bez kněze; a potom navrátí se a hledati budou Hospodina Boha svého v posledních dnech“ (t. j. když v poslední době veškeren národ židovský církvi svaté přivtělen bude. Řím. 11, 25. Os. 3). Avšak marné bylo napomenutí to. Israelité zavrhlí ustanovení Hospodinovo i úmluvu, klaněli se hvězdám a sloužili Bálovi a posvětili synů svých a deer svých skrze oheň Molochovi a obírali se s hádáním a věštbou. Protož rozhněval se Hospodin náramně na Israela a zavrhl jej od tváře své, jakož byl předpověděl svými služebníky-proroky. To stalo se za Osea, vraha a následníka Faceova (730). Činiltě zlé před Hospodinem. Proti němu přitáhl Salmanassar, král Assyrský, a učiněn jest Osee služebníkem jeho a dával mu daně. A když znamenal král Assyrský, že by Osee chtěl zprotiviti se, přitáhl k Samarii a oblehnuv ji po tři léta, vzal ji. Osea svázaného dal do žaláře a zavedl obyvatele Israelské do Assyrie (r. 722) a osadil je v Hale a v Haboru podle řeky Gozanu a v městech medských. Za to přivedl král Assyrský pohany z Assyrie a osadil je v městech Samařských místo synů Israelských. A protože se nebáli Hospodina, poslal na ně Hospodin lvy, kteří dávali je*). A když oznámeno to králi

*) Rozmnožili se lvové, poněvadž po odvedení lidu Israelského do Assyrie až do toho času nového osazení té země, což stalo se za Asorhaddana po smrti

Assyrskému, poslal tam jednoho z knězů, který jaté ze Samarie odvedl. I bydlel v Bethelu a učil je, kterak by měli ctíti Hospodina. A tak ctíce národové ti Hospodina, také bohům svým sloužili.

Poučky. 1. Ač království Israelské podle moci a rozsáhlosti mnohem značnější bylo království Judského, přece rychlejším pádilo krokem ku své zkáze, protože všech 19 králův i lid modloslužbě oddáni byli. Není tedy ani velikost ani moc podporou říše, nýbrž jsouť tím pravá víra, pobožnost a bohabojnost.

2. Achaz domníval se, že bohové Damašští jsou příčinou jeho soužení, i usiloval je tudíž oběťmi smířiti. Tak hledá bezbožník pramene svého neštěstí mimo sebe, ježto by toliko v sobě ve svém zkaženém srdci hledati měl.

3. Co Bůh zpronevěřilemu lidu svými proroky byl předpověděl, stalo se. Nejen jednotlivce, nýbrž i celé národy tresce Bůh, zhrdají-li výstrahami božské jeho dobroty.

Poznámka: 2) Spojením assyrských pohanův s Israelity v Samaří zbylými vzešli Samaritané, již pro původ byli od židův opovrhováni a nenáviděni, kterážto nenávisť až ku svrchovanému dospěla nepřátelství.

Modle Molochu, t. j. bohu ohně, přinášeny oběti lidské. Moloch (hebr. meloch — král, panovník) nazývá se v knihách St. Z. modla Moabitův, kteráž naznačovala jaksi sílu přírody rušící opět, co bylo utvořeno. Modle té zvláště děti se obětovaly, buď zabíjely se nožem aneb, jak svrchu se udává, prováděly se ohněm. Židé měli obětnice Molochovy v údolí Gehinnom (Gehenna). Službu Molochovu konali Tyrští, nejvíce Karthagenští, taktéž Kretenští jako vůbec všichni Féniciáné. Saturnus čili Chronos není nic jiného nežli Moloch. Moloch prý měl podobu člověka s hlavou býčí, rozprostírajícího rozpálená ramena svá, jimiž svíral nešťastné oběti, kteréž pak ve žhavém vnitřku jeho spáleny byly. Před obětováním vznícen byl na oltáři oheň a celá měděná socha boha byla rozžhavena, načež do rozpálených jeho rukou dítky se kladly. Matky dítek těch naříkati nesměly, naopak ještě přičiňovaly se, by ustrašené děti veselejšími byly. Srdcelomný nářek dítek přerušen býval ví-

Senacheribově, žádného tu nebylo, kdo by byl zvíř tu hubil a rozmnožení jejímu přítrž učinil. Lvové tedy mnoho obyvatelů nových podávali, čehož oni příčinu tomu dávali, že Hospodina Boha země té nectili.

řením bubnův a hudbou, tytýž i tancem. Jinde se praví, že socha Molochova na některých místech tak objemná byla, že sedm rozličných schránek v sobě zavírala: do první z nich mouka se kladla, do druhé dvě hrdličky, do třetí ovce, do čtvrté beran, do páté tele, do šesté býk a do sedmé dítě. O přízeň Molochovu ucházeli se lid i králové; sám Šalomoun Molochovi chrám vystavěl (III. král. 2, 7).

§. 121.

Prorokové mladší.

Řada proroků starších končí se Eliášem a Eliseem. Proroci starší skoro výhradně jen s dobou, v níž žili, se obírali, neohroženě vytýkajíce lidu i králům jejich převrácenost, napomínajíce je k návratu ku pravému Bohu a ku poslušnosti k jeho zákonu i usilující obnoviti rozkvět věcí náboženských i občanských, jakž býval za časů Davidových a Šalomounových. Ale poněvadž všecko jejich úsilí neprospěšným se býti ukázalo a čaka v nápravu převráceného pokolení víc a více mizela, tedy proroci od osmého století před Kristem postavši a mladšími nazývaní pustili téměř dobu svých vrstevníkův obracující zraky své k časům budoucím. Oznamovali totiž nastávající pomstu Boží nad Israelem a nad Judou; ale těšili také pobožné připovídáním vysvobození ze zajetí a napotomním zavítáním dnů lepších. Spolu předpovídali proroci mladší o Mesiáši, synu Davidovu, že slavnější a větší bude krále Davida, Boží království že obnoví, zvelebí a dovrší. Protože proroctví jejich nejvíce k budoucnosti se odnášejí, tedy zaznamenali nejdůležitější z nich také písemně.

Podle většího neb menšího objemu písem potomstvu od proroků zůstavených rozeznáváme větší proroky od menších. Ku prvním náležejí čtyři: Isaiáš, Jeremiáš, Ezechiel a Daniel. Ostatní prorokové, jejichžto spisy menšího jsou objemu, slovou menšími. Podle času, kdy působili, rozeznáváme: a) proroky před zajetím, již pomsty Boží nad lidem vyvoleným nedožili se jako Jonáš, Amos, Osee, Joel, Isaiáš, Micheáš; b) proroky v čas zajetí, kteří doživše se vyhnanství, buď před ním aneb za něho prorokovali, jako: Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Abdiáš, Jeremiáš, Ezechiel a Daniel; c) proroky po zajetí, kteří působili mezi lidem ze zajetí se navrativším, jako: Aggeus, Zachariáš, Malachiáš.

Prorokové před zajetím.

Jonáš, Amos, Osee, Joël.

Z prorokův, již písmá nám zůstavili, jest Jonáš nejstarším (825). Proroctví jeho, že staré končiny království Israelského od Emathu až k moři mrtvému opět budou obnoveny, skutečně se naplnilo za Jeroboama II. (823 př. Kr.) Vypravuje též děj svého do Ninivy poslání, aby obyvatelům světového města toho pokání hlásal.

„Jdi do Ninivy, města velikého“. Ninive, t. j. obydlí Ninovo, bylo hlavním městem světové říše Assyrské na břehách Tigrových vystavené. Zdělal prý ho Nimrod, „mocný lovec“, a rozšířil je Ninus, takže tři dni cesty (12 mil) v objemu mělo. Zdi jeho byly prý 100 stop vysoké a tolikéž široké, takže po nich tři vozy podle sebe mohly jeti; na zděch zděláno 1500 věží, kteréž měly 200 stop zvýši a tak důkladně byly vystaveny, že město za nedobytné považovalo se. Podle množství dětí nemluvnátek, jichž počet kniha Jonášova na 120,000 pácí, počítala Niniva obyvatelův asi 2 miliony. — K zahanbení a odsouzení Israelitův posílá Hospodin Jonáše ku pohanům; neboť ani tito pokání činí, trvají onino ve své zlobě. (Sv. Jeroným).

„Vstoupila zlost jeho přede mne“. Příznivou svou polohou stala se Niniva přebohatým městem světovým. Prorok Nahum dí, že Niniva více má kupeů než hvězd jest na nebi (3, 16); ale veliké bohatstvo, přepych a nádhera přivodily i velikou mravů zkázu. Proto opovídá městu tomu záhubu též prorok, řka: „Běda (tobě) město krví, všecko lži a násilí plné; neodstoupí od tebe loupež“ (3, 1), t. j. neupouštíš od loupení národův.

„Ale Jonáš vstal, aby utekl od tváři Hospodinovy“. Jonáš zhřešil, neposlušností k rozkazu Božímu; hřích jeho ihned potrestán jest. Když Buh něco velí, nemá člověk teprv tázati se: „proč bych měl tak jednati?“ nýbrž poslušností má býti první jeho k Bohu povinností. Tak jednal Abraham. Kdo z poslušnosti něco činí, nemůže zle činiti. — Jonáš počínal si také nemoudře, chtěje od tváři Boží utéci? Či není Buh všudepřítomen? „Zdaliž jsem já Buh jen z blízka,“ dí Hospodin, „a ne Bůh i z daleka? Zdaž se ukryje muž v skrýších, a já ho neuzím? Zdaliž nebo

i zemi já nenaplňuji?“ (Jerem. 23, 23—24). Či dal se na útěk Jonáš z přílišné k vlasti lásky, nechtěje, aby pohané předkovali vyvolenému lidu Božímu, v nekajienosti setrvávajícímu? Či dal se na útěk z obavy, že by Bůh smiloval se nad pohany a obyvatelstvem Ninivitským a na rodáky jeho zkázu přivede?

„Nalezl loď plavící se do Tharsisu“. Tharsis, také Tartessus jest město španělské, kamž Féniciané za obchodem zajížděli.

„I řekl k nim: Vezměte mne a uvrzte do moře“. Božím vnuknutím byl Jonáš přesvědčen, že neposlušenství jeho bylo příčinou bouře.

„I připravil Hospodin rybu velikou, aby pozřela Jonáše“. Ryba Jonáše pozřevší nebyla velryba, ana velmi těsně má požeradlo a tudíž člověka pozřítí nemůže; alebrž byl to žralok — carcharias — jenž až 30 stop jest dlouhý, jehož žaludek 8½ stopy v průměru má a jehož požeradlo tak jest široké, že celého člověka pozřítí může; odtud i lidožroutem nazývá se. Ryba ta prý i koně může pozřítí. — Před několika lety spadl anglický námořník s korábu, středozemním mořem se plavícího, do moře; soudruhové jeho ihned jali se nešťastníka hledati. Tu zabili žraloka a aj! ve vnitřnostech jeho nalezen byl, koho hledali.

„A byl Jonáš v břiše té ryby tři dni a tři noci“. Což nevyjádřuje, že by Jonáš úplné tři dni a tři noci v břiše žraloka byl býval. Doba, která tři dni dotýká, zove tři dny vedle mluvy hebrejské. Zachování však proroka ve žraloku za tak dlouhý čas nedá se jináče nežli zázračným Boha pusobením vyjasniti.

„I uvěřili muži Ninivetští v Boha a činili pokání“. K víře a pokání přimělo Ninivetské i kázání Jonášovo i zázrak jeho při životě zachování v břiše žralokově. Pokání jejich bylo neméně pravé než jejich víra. Činí-li hříšník pokání, pak zapomíná Bůh na nepravosti jeho. Proto byla Niniva zachována; ale za 200 let (r. 597 př. Kr.) vyvrácena jest pro nepravosti svého obyvatelstva.

„I připravil Hospodin Buh břečtan“. Vedle sv. Jeronyma jest to skočec — ricinus — jenž i v Palestině nezřídka roste. Píseň: „List jeho jest široký, podobný listu vinnému. Peň jest přímý, opory žádné nepotřebující; široké listy jeho působí stín

velmi příjemný“. Že list ten brzy zvadne, není s podivením; jestiž to v povaze všech bylin rychle rostoucích.

„A já neodpustím Ninivě městu velikému, v němž jest více nežli sto a dvaceti tisíc lidí, kteří ještě neznají rozdílu mezi pravíci a levíci svou“, t. j. dítky, neznámající ještě rozdílu mezi dobrým a zlým. Hospodin slovy těmi řekl: Když ty se rmoutíš pouze nad uschlým břečtanem, čím více jest mně, Bohu neskončeně milosrdnému, jenž nechce smrti hříšníkovi, slitovati se nad velikým množstvím obyvatelstva Ninivetského! Výtku ta probudila Jonáše jako ze sna, on doznal a litoval své chyby, za což i došel odpuštění od Hospodina. Pak navrátiv se do země Israelské, hlásal všude velebné divy, jakověž Bůh na něm a Ninivetských byl spůsobil.

Jonáš nebyl jen prorokem Nejvyššího, alebrž i obrazem (a sice osmnáctým) Spasitele: Jonáš byl prorokem od Boha poslaným, aby lidem kázal pokání; Kristus — nejvyšší prorok byl s nebe poslán, aby taktéž hlásal pokání. — Jonáš nedošel víry u Israelitů, svých bratří; Kristus jen málo nalezl učňův mezi svými sourodáky. — Jonáši dostalo se od Boha onoho rozkazu, aby Ninivetským, modloslužebníkům, hlásal pokání; náš Vykupitel rozkázal, aby apoštolé jeho jdouce do veškerého světa kázali pokání národům pohanským, a tito obrátili se jako Ninivětští. — Jonáš pro svou neposlušnost jest příčinou strašné bouře, a uvržen do moře; Spasitel nás, ač nevinný, avšak hříchy světa nesoucí, jako hříšník trpí a umírá. — Jonáš do moře uvržený ukájí hněv Hospodinův a bouře tichne; Kristus ukřižovaný smírjuje uraženého Otce nebeského a jeho spravedlnost proměňuje se v slitovnost. — Jonáš svým třídenním dlením v břiše ryby nastiňoval vzkříšení Kristovo dne třetího. — Jonáš osvobozený káže pokání Ninivetským; Kristus vzkříšený dává rozkaz apoštolům, aby evangelium hlásali národům.

Tento osmnáctý obraz učí: 1) že židé proti učení Kristově a svému obrácení budou zpěčovati se a že na jejich místo budou povolání pohané; 2) že Spasiteli bude smrtí podstoupiti; 3) že tři dni v hrobě bude odpočívati; 4) že opět z mrtvých vstane a pak národy bude učiti a k pokání přiváděti.

Děj vypravovaný, že skutečně se udál, dosvědčuje už ta věc (okolnost), že Kristus, božský náctel, sám táhne se k Jonášovi, řka: „Zlému pokolení tomu nebude znamení dáno, jediné znamení

Jonáše proroka. Nebo jakož byl Jonáš v břiše velryby tři dni a tři noci: takť bude syn člověka v srdci země tři dni a tři noci^a. (Mat 12, 39, 40). *)

Poučky: Jonáš žádá plavečův, aby jej uvrhli do moře; věděltě vnuknutím Božím, že neposlušností jeho strhla se bouře a že opět přestane, jakmile zbouřeným vlnám vydán bude. Podivuhodná zajisté to kajienost a velkomyslná láska prorokova, an rád umřítí chce, aby Bůh jeho smrtí usmířený nevinné vysvobodil.

Zřetelně vysvítá z příběhu toho všemohoucnost Boží, jžto hříšník ujíti nemůže, ale i neskončená milosrdnost jeho, kterouž odpouští hříchy a tresty zasloužené promíjí všem, kdožkoli jako obyvatelé Ninivetští k němu s myslí v pravdě kajienou se obracejí.

Amos, rodem pastýř z Thekuy, měštýse mezi Betlémem a Hebronem, povolán od stáda k úřadu prorockému, působil za posledních let Jeroboama II. v království Israelském, káraje Israelity z modlářství, bujnosti a nemilosrdenství a oznamuje jim metly Boží, zvěstuje však také lidu obnovu Mesiášem (784).

Osee, soudruh Amosův, přežil jej o 50 let. Osee působil od posledních dnů Jeroboama II. až do prvních dnů Ezechiáše

*) Nepřátelům zázraku Jonášova připomínáme, že kdo jeden zázrak písma sv. upírá, nemůže ani ostatním i samému písmu je léčivému za víru dáti: Aut omnia divina miracula credenda sunt, aut hoc cur non credatur, causa nulla est. S. Aug. Ep. 102. in quest. 6. de Jonas, n. 31. Či namítá někdo, zázrak tento že jest podivnější, mimořádnější zázrakův ostatních? Odpovídáme, že děj neb událost nelze upírati k vůli mimořádnému zjevu jejímu, nýbrž jen pro nedostatečnou její záruku a jistotu. A může-li zachování Jonášovo v útrobě žraloka mořského nás více podivovati než vzkříšení Lazarovo čtvrtého dne po jeho smrti, neb vzkřes Krista Ježíše třetího dne po ukřižování? Jest onen div mimořádnější těchto? A přece nelze upírati tyto události, kteréž jsou více zaručeny než osudy Sokratovy, jež v pochybnost uváděti dovede jen ten, jemuž historická jistota a pravda jest velikou nickou. Či domnívá se někdo, že by zázrak Jonášův nebyl možným? Toho tážeme se, kdož mu dal právo, aby vytknul moci Tvůrcově jisté meze a Nejvyššímu aby osmělil se říci: Až potud ať sáhá moc tvá, a nikoliv dále? Věda zákonití upíráť všechny vsudy domnělé nemožnosti a pozývá nás, abychom zázrak Jonášův z oboru těchto nemožností naprosto vyloučili. Co Syn Boží za pravdu uznal, nemůžeme nazývati pouhým výmyslem!

v království Israelském. Mimo pohromy, jež na království to měly přikvačiti, nescházejí v proroctví jeho také radostné zvěsti budoucnosti utěšenější (784—727).

Joël působil (mezi 811 a 759), jak se podobá, v království Judském asi za krále Oziáše; kázal pokání a opovídal metly Boží. Spolu také těšil dobou příchodu Mesiášova, zejména vylitím Ducha svatého, řka: „A potom vyleji Ducha svého na všeliké tělo . . . na všechny služebníky své a služebnice v těch dnech vyleji Ducha svého“ (2, 28. 19).

§. 123.

Isaiáš a Micheáš.

Isaiáš, potomek bez pochyby z rodu královského, povolán k úřadu prorockému roku 758 př. Kr., o čemž sám vypravuje takto: „Léta, kteréhož umřel král Oziáš, viděl jsem Pána sedícího na trůnu vysokém a vyzdviženém. Serafinové stáli (na stupních trůnu) šest křídel měl jeden, a šest křídel druhý, dvěma zastírali tvář svou, a dvěma zastírali nohy své, a dvěma litali. A volali jeden k druhému a říkali: Svatý, svatý, svatý, Hospodin, Bůh zástupů, plná jest všechna země slávy jeho. A pohnuly se podvoje veřeji od hlasu volajícího, a dům naplněn jest dýmem. I řekl jsem: Běda mně, že jsem mlčel, proto že jsem člověk mající poskvrněné rty, (hříšný, nehodný) a krále Hospodina zástupů viděl jsem očima svýma (a proto budu muset umříti). I přiletěl ke mně jeden ze Serafinů a v ruce jeho kamínek ohnivý, ježž kleštěmi vzal byl s oltáře. A dotekl se jím úst mých a řekl: Aj hle, dotklo se toto rtů tvých, a odjata bude nepravost tvá, a hřích tvůj očištěn bude (a neumřeš). A slyšel jsem hlas Pána řkoucího: Koho pošli? — I řekl jsem: Aj já, pošli mne“. (Is. 6. 1—8).

Isaiáš působil v království Judském od r. 758 až do své smrti za bezbožného krále Manassa, jenž jej dal rozpílovati.

Proroctví jeho všechno prostoupeno jest velikou myšlenkou, že bez navrácení-se k Bohu není spásy a vysvobození. Obyvatelům říše judské vytýká ostrými slovy nevěrnost, opovídat jim metly Boží; veždy však přísným hrozbám těm i potěšná přiměšuje proroctví, předpovídaje utěšenější časy po zasetí i velebnou budoucnost království mesiášova, jehož život a působení líčí s takovou jasností, že sv. Jeroným jej právem ne tak prorokem jako evangelistou St. Z. nazývá.

Vzhledem k mesiáši předpovídal:

1) Jeho narození z Panny: „Aj Panna počne, a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emmanuel (Bůh s námi)“ (7, 14).*)

2) Jeho pocházení z rodu Davidova: „A vyjde prut (potomek) z kořene Jessova (otce Davidova) a květ z kořene jeho vystoupí. A odpočine na něm Duch Hospodinův, duch moudrosti a rozumu, duch rady a síly, duch umění a nábožnosti, a naplní jej duch bázně Hospodinovy“ (11, 1—3).

3) Jeho Božství: „Maličký narodil se nám, a syn dán jest nám a kněžství odpočívá na rameni jeho a nazváno bude jméno jeho: podivný, rádec, Bůh, silný, otec budoucího věku, kníže pokoje“ (9, 6).

4) Jeho předchůdce: „Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Hospodinovou, přímé učíte na pustině stezky Boha našeho. Všeliké údolí povýšeno bude a všeliká hora i pahrbek ponížen bude a budou křivá místa v přímá a drsnatá v cesty rovné“. (Hříchy odstraňte a ctnostným životem ozdobte se, a tak nejlépe upravíte cestu Spasiteli do srdcí svých) (40, 3—4).

5) Jeho úřad učitelský: „Duch Hospodinův nade mnou; nebo Hospodin pomazal mne, k zvěstování tichým poslal mne, abych léčil skroušené srdcem a kázal jatým propuštění a léto milostivé Hospodinovo“ (61, 1—2). (Potěšiti mám zarmoucených, již v zajetí truchlí).

6) Jeho zázraky: „Bůh sám přijde a spasí vás. Tehdá otevrou se oči slepých i uši hluchých otevrou se. Tehdáž (za času Spasitele) poskočí kulhavý jako jelen a otevřen bude jazyk němých“ (35, 4—6).

7) Jeho náměstné utrpení a úmrtí: „On pak raněn jest pro nepravosti naše, potřín jest pro hříchy naše; kázeň pokoje (spasení) našeho na něm (leží) a zsinalostí jeho uzdravení jsme“. (53, 5).

8) Rozšíření víry a království jeho mezi pohany: „Vstaň, osvět se Jerusaleme; . . . i choditi budou pohané ve světle tvém (jež vzejde nad tebou; uzří to světlo tvé, a budou ho

*) Podivuhodnoť, že pohanstvo již očekávalo pannu, kteráž Boha poroditi měla. Před několika lety objeven byl ve francouzském městě Chalons starožitný kámen s tímto nápisem: „*Virgini Deum pariturae, Druides*“; (Panně, kteráž Boha porodí, Druidové).

sobě žádati, a dajíť se jím i osvítiti, totiž učením Kristovým), a králové v blesku východu tvého“ (60, 1, 3).

Michaáš, vrstevník Isaiášův, horlil proti nemravnostem obou království, předpovídal jejich vyvrácení; vzhledem k mesiáši prorokoval, že se narodí v Betlémě, řka: „A ty Betléme Euftrato (v pokolení Judově) maličký jsi v tisících Judských; z tebe mi vyjde panovník v Israeli a východové jeho od počátku, ode dnů věčnosti“ (5, 2). (Poslední slova prohlédají ku Kristovu věčnému od otec nebeského zplazení).

§. 124.

Království Judské od Ezechiáše až do vyvrácení jeho.

(IV. král. 18—25. II Paral. 29—36) Judith.

Ezechiáš, syn a nástupce krále Achaza (727), činil, což bylo dobrého před Hospodinem. Zbožný král ten rozmetal v celém Judstvu modly, vyhladil veškeru modloslužebnost, dal chrám otevřítí, vyčistiti, posvětití a bohoslužbu obnovil, stroskotal také měděného bada Mojžíšova, aby synové Israelští jemu neklaněli se. Tak zachovával všechna přikázání Boží Ezechiáš a protož i Hospodin byl s ním, dal mu zvítěziti nad nepřátely i prodloužil život jeho o patnácte let. — „Plakal Ezechiáš pláčem velikým“. Sv. Jeroným domnívá se, Ezechiáš že plakal proto tak hoře, že měl umřítí bez potomka a tudy pokolení Davidovo, z něhož měl Mesiáš pojití, vymřítí mělo. Ty's — dí král — zaslíbil, že nebude vyhlazen z rodu Davidova, jenž by seděl na stolici jeho, vloživ v to výminku, budou-li choditi v ustanoveních tvých; já pak jsem v té výmince stál, nedopouštěj mi tedy se světa sjítí bez dědice, aby takto rod Davidův přítrže nevzal. — Po třech letech pak narodil se mu Manasses.

Po smrti Ezechiášově kraloval Manasses (698) syn jeho, čině zlé před obličejem Hospodinovým na způsob králův pohan-ských a jejich národův. Za něho obnovena modloslužba jako za dnův Achaba krále. Nad to i krve nevinné vylil velmi mnoho, dada usmrtiti obzvláště všech, kdož rozkazům jeho bezbožným protivili se a z nepravostí ho kárali: mezi těmi byli na předním místě prorokové; tak na. př. byl Isaiáš rozpilován. Protož přikvačila na krále a lid jeho metla Boží; knížata vojska assyrského jala Manassa a svázavše jej pouty a řetězy, vedla ho do Babylonu,

kdež pak byl uvězněn. V úzkosti své modlil se k Hospodinu a činil pokání; i vyslyšel Bůh molitbu jeho a uvedl jej do Jerusalema do království jeho a poznal Manasses, že Hospodin sám jest Bůh. I zapověděl vši modloslužbu a přikázal, aby všichni sloužili Hospodinu Bohu Israelskému.

Za panování Manassa sběhla se vedle souhlasné domůcnky ss. otcův událost v knize Judith vypravovaná a sice v době, kdy král Manasses uvězněn byl v Babyloně. Toho času vládl v Ninivě nad Assyrií Assarhaddon (693—667), zavražděného Sennacheriba syn, jenž také všeobecným jménem králů babylonských Nebukadnezar čili Nabuchodonosor sluje. Mocný král ten podmaniv sobě mnoho pohraničných národů, dobyl království medsko-perského. Popnuv se v mysli své, poslal ke všem národům v Cilicii, Damašku, na Libanoně, v Galileji a Samarii až do Jerusalema posly, žádaje, aby se jemu poddali. Oni však jednomyslně tomu odepřevše, poslali posly prázdné a beze cti nazpět. I rozhněval se Nabuchodonosor náramně a chtěje pomstiti se, vyslal Holoferna s nesmírným vojskem proti všem královstvím západním, obzvláště proti těm, kdož jeho rozkazem pohrdli, i doporučil mu, aby žádného království nešetřil. Když všecko, kamkoli přišel, jemu se bylo podrobilo, zavřela severní pohraniční tvrz židovská, Bethulia, před ním své brány; i přikázal Holofernes přetínati trouby, po nichž tekla voda do města a židé, trápení jsouce žízní, skoro už podati se chtěli; avšak ustanoveno, že tak učiní, pak-li za pět dní Bůh nesmiluje se nad usouzenými obyvateli.

O ustanovení tom doslechla Judith, vdova bohatá a velmi bohabojná, kteráž u všech v dobré byla pověsti. I povolala starších města, povzbuzovala je k důvěře v Boha a k pokání; pak odloživši roucho smutečné, okrášlila se všemi ozdobami a z vnuknutí Božího odebrala se s jednou služebnicí, potravu v pytlíku nesoucí, do tábora nepřátelského, kdež tvářila se, jakoby byla na útěku. Strážé assyrské zavedly ji k Holofernovi, jenž nepochybuje o pravdě řečí jejích, rozkázal komorníkům svým, aby jí nezabráňovali vycházeti a veházeti k modlení se Bohu jejímu. Tak činila Judith již tři dny. Ve čtvrtý den učinil Holofernes hody služebníkům svým a pozval i Judithu k nim. Holofernes byl vesel a pil vína příliš mnoho; i služebníci jeho byli všickni zemdleni od vína a pospíšili do stanů svých. Holofernes pak ležel na loži, usnuv přílišným

opilstvím. I vstoupila Judith před lože jeho a vytrhnuvši meč jeho z pošvy sfala hlavu jeho, již pak dala služebné své, rozkázavši jí, aby hlavu vložila do pytlíku. I vyšly obě dvě vedle obyčejně svého jako k modlitbě, prošly ležení a oclly se u brány města; když pak byla opět mezi svojinci, ukázala jim hlavu Holofernovu. K radě Judithině vyrazili Bethuliané záhy ráno s velikým hřmotem a křikem z města, na jehož zdi hlavu Holofernovu byli vyvěsili. A když voje assyrské uslyšely, že vůdce jejich jest mrtev, bázní jsouce přemožení hledali pomoci v nohách, zůstavivše v ležení velikou kořist synům Israelským. A všickni dobrořečili Judithě, řkouce: „Ty jsi sláva Jerusalema, ty radost Israela, ty čest lidu našeho“. I slavili za tři měsíce radost tohoto vítězství; a Judith, ana udatnost s čistotou spojovala, zvelebena jest v Bethulii a po vší zemi; zemřela u vysokém stáří a sedm dní oplakával ji všecken lid. *)

Judith jest krásným obrazem pannenské Matky Boží, Marie. Jako Judith osvobodila lid svůj od otroctví assyrského, od časné smrti, tak Maria Panna osvobodila svým Synem, Ježíšem Kristem, všechny lidi od otroctví ďábla, od smrti věčné.

Po smrti Manassově kraloval syn jeho Amon (643), a když tento bezbožný král byl od služebníkův svých zavražděn, ustanovil lid syna jeho Josiáše králem (641). Bohabojný Josiáš kraloval více než 30 let; za něho vyhlazena jest všeliká modloslužba, chrám Boží vyčištěn a opraven. Helkiáš kněz našel knihu zákona Hospodinova, vydaného skrze ruku Mojžíšovu. Kniha Zákona, jak Mojžíš ustanovil, v arše úmluvy měla býti chována a každého roku sedmého o slavnosti stánekův všemu lidu předčítána. Avšak za dob králů bezbožných nešetřeno tohoto ustanovení; i což

*) Z písma sv. víme, že Judith byla žena velmi nábožná, že před nebezpečným podnikem Bohu u vroucné modlitbě za pomoc prosila, že jednání její Duchem sv. došlo schválení, že židé památku děje Judithina zvláštním svátkem oslavují; všichni ss. otcové velebí jednak její udatnou povahu, jednak přísnou její etnosf. Právo dřevních národů však nedokonalo jen známo; v dějinách obecných setkáváme se tytéž se lstivými a úskočnými spůsoby, kterýchž použito bylo jako prostředků dovolených. Konečně líčí se nám událost svrchu položená v hlavních jen črtách; kdybychom zevrubnou líceň všech tohoto děje podrobností měli, snad by tyto s důstatek omluvily, co se výkladu našemu zdá závadným býti. Toť, tuším, dostačí na obranu svaté vdovy z Bethulie proti bezdůvodným a někdy i mělkým posudkům některých rozumářů!

divu, že kniha ta i králům i lidu vyšla z paměti a že král neměl ani opisu zákona Mojžíšova, jak týž byl přikázal.

Josiáš padl v bitvě proti egyptskému králi Nechaovi. I oplakal ho veškeren lid.

~ Poučky: Ezechiáš v nemoci své úpěnlivě vzýval Boha a Bůh přidal ještě ke dnům života jeho 15 let. Taková jest moc modlitby s důvěrou a s oddaností do vůle Boží vykonané!

Zázračné pobožného Ezechiáše vysvobození z ruky Assyriánův a odvedení bezbožného Manassa do Babylona potvrzuje skutkem slova žalmisty Páně: „Oči Hospodinovy nad spravedlivými a uši jeho obráceny jsou ku prosbám jejich; ale obličej Hospodinův nad těmi, kteří činí zlé, aby je vyhladil ze země i památku jejich“ (Žalm. 33, 16, 17).

Ne hrdiny vojenského vyvolil Hospodin Bůh k osvobození lidu svého, ale ženu mdlou podle síly tělesné, avšak silnou u víře a etnosti, aby dokázal, že síla Israelova nezakládá se na moci světské, nýbrž na víře t. j. na pevném v Boha doufání. Věrou jest i křesťan silen a přemáhá všechny nepřátele spásy své. „Toť jest to vítězství, kteréž přemáhá svět víra naše“ (I. Jan. 5, 4.)

Josiáš snažil se, aby veřejné slavné bohoslužby vedle zákona Páně obnovil, poznávaje, že veřejnou bohoslužbou nábožnost a pobožná mysl se podněcuje a zachovává.

Josiáš brzy připojen k otcům svým, aby neviděl pohrom, jež nedlouho na to Jerusalemi přikvačiti měly. Předčasná smrt bývá nejednou dobrodiním Božím, nebo Hospodin vytrhuje tímto způsobem miláčky své ze zkázy světa aneb je velikých jim hrožících útrap zbavuje.

§. 125.

Pokračování.

Za zbožného krále Josiáše zkvétalo na pohled bohovládne smýšlení v Judstvu; ale náboženský směr tento nezakotvil se v srdci lidu, jenž více z donucení než touhou po vnitřné nápravě starých hříchů se zdržoval. Hříchové tak hluboké byli pustili kořeny, že i synové Josiášovi více bezbožných předků nežli pobožného otce svého následovali. Posýláť sice Bůh až do posledka proroky své, napomínal, varoval; ale oni více poslouchali proroků lživých a posmívajíce se poslům Božím, zhrdali jejich řeči. Protož řekl

Hospodin: „I Judu odejmu od tváři své, jakož jsem odjal Israela, a zavrhnou Jerusalem město, jež jsem byl sobě vyvolil“.

Joachaz, syn a následník Josiášův, už po třech měsících králem egyptským s hodností královské složen a na jeho místo Joakim, bratr jeho, ustanoven (610). Týž kraloval let jedenácte a činil, co bylo zlého před Hospodinem. Než i nyní nepřestal Bůh býti shovívavým a milosrdným ku králi a lidu; neboť pomsta Boží měla jen povolně stihati bezbožné obyvatelstvo Judské. Trojí výpravu podnikl král babylonský, Nabuchodonosor, proti Jerusalemu a Judstvu; což stalo se dvakrát za krále Joakima a jednou za Joachina, syna jeho, kralujícího od r. 599. Král, mládenci z rodu královského a knížecího (Daniel, Ananiáš, Azariáš, Misael), knížata, vojínové i všickni řemeslníci a zámečníci odvedeni do zajetí babylonského; jen lid chudý směl ostati v zemi. Než i trest ten nebyl s to, aby krále a lid k Bohu obrátil. Judští doufali v pomoc krále egyptského; naděje ta, jak prorok Jeremiáš opověděl, sklamala je. Sedekiáš, syn Josiášův a nástupce Joachinův (599), očekáváje pomoci z Egypta, zrušil slib králi babylonskému daný; uzavřel přátelství s králem egyptským a odstoupil od krále babylonského. Tu teprv ustanovil Bůh konečnou a úplnou záhubu Jerusalema. Nabuchodonosor opět vtrhl s vojskem velikým do Judstva a oblehal 18 měsíců hlavní město. Nouze dostoupila vrcholu, obyvatelstvo Jerusalemské tísňeno mečem, hladem a morem; matky zabíjely kojence a požívaly maso jejich. A přece i nyní ještě nechali másti se obyvatelé Judští a Jerusalemsští vylhanými proroctvími, že přijde pomoc jim proti Chaldeanům.*) Marné bylo horlení Jeremiášovo proti lžíprorokům; Sedekiáš nedbal hlasu a výstrahy proroka Božího. Posléze prolomeno jest město, rozbořeno i s chrámem, jenž 470 let byl trval. Muži bojovní a Sedekiáš utekli za doby noční. I honilo vojsko Chaldejské krále a javši jej, přivedlo ku králi babylonskému, který syny Sedekiášovy dal zabít před očima jeho a vyloupiv mu oči, svázal jej řetězy a zavedl do Babylona (588). I všecky nádoby v chrámě, poklady královského rodu a rodin knížecích přenešeny do Babylonu; ostatek lidu, jenž byl zůstal v městě, zavedli do zajetí. Z chudého lidu zanechali tam jen vi-

*) Chaldeané totiž národ to v severní Mesopotamii bydlící, podvrátivše říši Assyrskou, založili veliké království Babylonské,

naře a oráče. Lidu pak tomu představil král babylonský Godoliáš. Proti tomu povstali Ismael z rodu královského a deset jiných s ním i zabili Godoliáše. Bojíce se hněvu krále babylonského, utekli vrachové ti a s nimi mnozí jiní do Egypta.

Poučka: Pád království Judského výstražným jest příkladem spravedlnosti Boží, která naposledy, když hříšníci všech napomenutí nedbají, tresty opověděné tím přísněji vykonává, čím déle shovívavost Boží je trpělivě snášela.

Poznámka: Po vyvrácení města svatého mnohé nádoby posvátné odnešeny byly do Babylona; ale archa úmluvy, svato-stánek, oltář kadící nepřišly v ruky nepřátel; věci ty ukryty na hoře Nebo v jedné jeskyni. Oheň svatý taktéž na rozkaz Jeremiášův ukryt v prázdné studnici „Nehemiášově“, v údolí Josafat. Také obětování nevzalo zcela za své; což vysvětluje z listu, jež židé spolu s penězi a stříbrnými nádobami knězi Joakimovi do Jerusalema poslali, žádající, aby na oltáři Hospodinově za ně bylo obětováno. (Bar. 1, 10).

§. 126.

Prorokové v čas zajetí: Nahum, Sofoniáš, Habakuk, Abdiáš, Jeremiáš.

Nahum, rodem Galilean, opovídá Assyřským, zejména Ninietským metly Boží na pokutu za příkory na lidu židovském spáchané. Působil před r. 625.

Sofoniáš prorokoval taktéž před r. 625 za krále Josiáše: předpovídal zajetí babylonské, po němž nastanou utěšenější časy, v nichžto pravda a spravedlnost budou panovati.

Habakuk působil okolo r. 606, opovídaje příchod Chaldejských do země Judské, jakož i vyvrácení říše babylonské.

Byl-li Habakuk, spisuje proroctví svá, nedlouho před zajetím sedmdesátiletým ještě mlád, tedy mohl i ke konci zajetí babylonského býti na živě a jedna a táž osoba s oním Habakukem, jenž prorokovi Danielovi v jámě lvové pokrm přinesl.

Abdiáš prorokoval po r. 599, hlásaje Edomitům pokárání za to, že při zkažení Jerusalema Babylonskými okázali velikou krutost a přepych oproti obyvatelům Judským.

Jeremiáš, syn kněze Helkiáše, rodem z Anathoty, městečka nedaleko Jerusalema, už záhy v mládí ne bez zpěčování-se jako

druhdy Mojžíš povolán k úřadu prorockému, o čemž sám vypravuje, říká: „Stalo se slovo Hospodinovo ke mně, říká: Dříve nežli jsem tě spůsobil a dříve než jsi se narodil, posvětil jsem tě a za proroka v národech dal jsem tebe. I řekl jsem: Pane Bože, aj neumím mluvit, nebo dítě jsem já. I řekl Hospodin ke mně: Neříkej: Dítě jsem, neb ke všemu, k čemuž tě pošlu, půjdeš, a všechny věci, kteréžkoli tobě rozkáži, mluvit budeš. Neboj se jich, neboť já jsem s tebou, abych tě vytrhl.“ I vztáhl Hospodin ruku svou, a dotekl se úst mých a řekl: „Aj dal jsem slova svá v ústa tvá; hle ustanovil jsem tě dnes nad národy a nad královstvími, abys vyplnil a rozptýlil, a rozmetal a stavěl i štípl“.

Jeremiáš konal úřad prorocký od třináctého roku panování Josiášova a za jeho nástupců až do zkázy Jerusalema přes 42 léta. Prorocká jeho činnost padá v dobu přeneblahou a přezalostnou. Panovaly nepravosti všeliké, úpadek náboženství pravého Boha byl veliký a místo něho vládlo modlářstvo aneb spojováno s poctou Boha živého. Na tuto zpronevěřilost a pokleslost touží Jeremiáš a zvěstuje nu pokutu toho zkázu říše a všechny s ní spojené pohromy. „Protože jste neuposlechli slov mých, aj já pošlu a pojmu všechny čeledi (národy) půlnoční, dí Hospodin, i Nabuchodonosora, krále Babylonského, a přivedu je na zem tuto a na obyvatele její. A bude obrácena všechna země tato v poušť a v užasnoutí a služiti budou všickni národové tito králi Babylonskému sedmdesáte let. A když se naplní sedmdesáte let, navštívím (trestati budu) na králi Babylonském a na tom národu, dí Hospodin, nepravost jejich“ (25, 8. 9. 11. 12).

Za proroctví ta a podobná dostalo se mu posměchu a nenálosti, úkladu a uvězení. I zůstal v žaláři až do toho dne, kdy výhrožná proroctví jeho se naplnila a Jerusalem dobyt. Obyvatelé v zajetí jdoucí vystíhají listem před modlářstvím Babylonským, líce jeho nicotu (Baruch 6), i předpovídá, že židé po 70letém zajetí zase do vlasti se navrátí a utěšenějších časův účastni budou. Mezi mesiášskými proroctvími jeho vyniká obzvlášť ono, kterýmž ustanovení nového zákona opovídá: „A dnové přijdou, dí Hospodin, a učiním s domem Israelským a s domem Judským smlouvu novou . . . tatoť bude smlouva, kterouž učiním s nini: dám zákon svůj do vnitřnosti jejich a na srdci jejich napíšu jej; a budu jim za Boha a oni budou mi za lid; nebo mi-

lostiv budu nepravosti jejich a na hříech jejich nezpomenu více“ (31, 31—34).

Po zboření svatého města oplakával prorok na zříceninách ve svých žalozpěvech (lamentationes) smutného osudu Jerusalema, chrámu, krále Sedekiáše i všech obyvatelův: „Kterak sedí samotné město plné lidu; učiněna jest jako vdovou paní národův! Pod plat uvedena jest kněžna krajin! Cesty k Sionu kvílí, protože nejsou, kdoby přicházeli k slavnosti: všecky brány jeho jsou zkaženy, kněží jeho lkají: panny jeho jsou neozdobeny, on (Sion) sám potlačen jest hořkostí, nebo Hospodin pokáral jej pro množství nepravostí jeho. O vy všickni, volá Sion, kteříž jdete cestou, pozorujte a vizte, jest-li bolest jako bolest má! Nebo sebral Hospodin jako vinici mne, jakož mluvil v den hněvu prehlivosti své. Protož já pláči, a oko mé vyvozuje vody; podvráceno jest srdce mé; panny mé a mládenci moji odešli do zajetí Kteříž jdou cestou, tleskají rukama, hýbají hlavou, řkouce: „To-li jest to město dokonalé krásy a radost vsí země?“ Přece doufati nepřestanu, milosrdenství Hospodinovo to, že jsme do konce nevyhynuli; nepa nezhylnula smilování jeho: nová (jsou) na úsvitě, mnohá jest víra tvá, Bože. Díl můj jest Hospodin, řekla duše má: protož budu ho očekávati Dobrý jest Hospodin těm, již doufají v něho, duši hledající jeho. Dobré jest očekávati s mlčením spasení Božího; nebo nezavrhne Pán věky. — Pilně zpytujme cest svých a hledejme, a navraťme se k Hospodinu. Pozdvihujme srdce svých s rukama ku Pánu k nebesům. Myť jsme neprávě činili a k hněvu tě popudili: proto jsi ty neuprositelný. Obrát nás Hospodine k sobě, a obrácení budeme; obnov dny naše, jakž byly od počátku!“

Po zkáze vlasti své bydlel Jeremiáš mezi lidem v zemi pozůstalým; nechtěl zůstaviti ubohých sourodáků bez útěchy. Když židé po zabití místodržitele ehaldejského, bojíce se pomsty Chaldeanův, do Egypta utíkali, vzali s sebou i Jeremiáše a Barucha, písaře jeho. Zde skončil prorok Boží svůj holuplný život, bydle starého podání od souvěrců svých, kteréž z modlářství káral, ukamenován.

Občasi šesté.

Doba obojího zajetí.

§. 127.

Význam občasi tohoto.

Co Buh Mojžíšem na výstrahu byl předpověděl a čím od proroku pozdějších ve jménu Páně neustále vyhrožováno, to nyní jakožto spravedlivá pomsta Boží se naplnilo. Juda a Israel odvedeni ze země otcův svých a rozptýleni mezi národy pohanické. Řádem tím jeví se zajetí především spravedlivým potrestáním synův Israelských za jejich od Boha odpadnutí. Ale s trestem spojilo milosrdenství Boží i milost. Nebo zajetí čelilo i k tomu, aby vyvolený lid u vyhnanství se vytříbil a vyléčil z náchyllosti k modloslužbě, aby u víře v pravého Boha byl utvrzen, a k utěšenejší budoucnosti, k vykoupení se připravoval; spolu směřovalo zajetí také k tomu, aby vyvolený lid svou víru v živého Boha a naději v budoucího Spasitele i pohanům oznámil a tudyž Vykupiteli příštímu i mezi pohany cestu kleslil. Tímto způsobem bylo zajetí netoliko trestem, nýbrž i vedením Božím, mocně podporujícím světodějně povolání Israelovo.

§. 128.

I. Zajetí Assyrské.

(Od r. 722 př. Kr.)

Odvedení Israelských do zajetí Assyrského nebylo nepatrným dobrodiním pro království Judské; neboť království Israelské na větším díle sloužilo modlám, tudyž zlý příklad a národní příbuzenství jeho velmi svůdně působilo na obyvatele království Judského. Zlý účinek ten však vzal za své, když pomsta Boží nad Israelskými králem Assyrským byla vykonána.

Dle zprávy písmu sv. bydleli Israelité v zajetí Assyrském v Hale a Haboru v poříčí Gozanském v městech Medských na jižní a východní straně moře kaspického. Zde buď s obyvateli pohan-skými se smísivše zmizeli, aneb vyhnanstvím ku poznání hříchův i ke zkroušenosti přivedeni, tím horlivějšími byli ctiteli pravého Boha, hlásajíce jej spolu s věřícími i pobožnými Israelity, kteří mezi odvedenými nalézali se, také pohanům, mezi nimiž žili; a tak zajetím

tím na díle proprava učiněna k úkolu Israelovu ke všem národům hledícimu, jenž spolu jest slávou národa tobo.*)

§. 129.

Tobiáš v zajetí Assyrským.

(Tob. 1—14).

„Učil syna svého hned od dětinství báti se Boha a zdržovati se od všelikého hříchu“. S péčí o časné a tělesné blaho syna svého spojoval otec Tobiáš svědomitou snahu, aby dítě především Boha se bálo a hříchu všeho se varovalo. Což jest také nejprřednější a nejdůležitější povinností všech rodičů; obzvláště mají tito 1) buď sami děti ve svatém náboženství cvičiti aneb o náboženské jich učení jinými starati se, 2) dobrý příklad vezdy dětem dávati a k dobrému už v útlém mládí jich vésti, 3) v dobré kázni je chovati bedlivé oko na ně míti a za ně k Bohu modlívati se.

„Bůh dal jemu milosť před obličejem krále“. Tobiáš jest živým dokladem výroku Páně: „Hleďte království Božího a spravedlnosti jeho, a ostatní bude vám cáno“. S Boží pomocí nalezl milosti před králem Salmanassarem; věci, jichž při dvoře králově bylo potřebí, s dovolením Salmannassara směl tam dodávati, což činil s velikou svědomitostí. Spůsobem tím získal si nemalé jmění, z něhož 15.000 tolarův čili 10 hřiven stříbra zapůjčil jistému Gabelovi jenž byl jeden ze zajatých.

„Tobiáš lačné krmil . . .“. Obětavý Tobiáš provozoval bedlivě skutky tělesného milosrdenství: lačné krmil, nuzné odíval, mrtvé pochovával, (Na východě pokládá se to za postupu a neštěstí nepochovánu býti, a pochovávání umrlých jest zvláštním skutkem lásky). Také konal skutky duchovního milosrdenství: těšival své sourady v zajetí a k dobrému jich povzbuzoval. — Největší jeho péčí bylo mrtvé pochovávat, nebo považováno za velikou hanu, když mrtvoly nepohřbeny ostaly a od psů neh dravců byly roztrhány.

Konání těchto skutku bylo Tobiášovi zapovězeno od Sannacheriba nástupce Salmanassarova; ten ujav muži Božímu jmění jeho vydal rozkaz, aby usmrcen byl. Ke zlu tomu přidružila se

*) Domněnka, jakoby Kurdové na východě řeky Tigrisu bydlící byli syny zajatých Israelitův, postrádá vsí podstaty; Kurdové mohou býti potomky části oněch desíti pokolení, nikdy však potomstvem všech těch pokolení.

slepota, již byl zastížen, od přátel bylo mu slyšeti mnohé trpké slovo pro zbožnost a lásku k bližnímu. Ale Tobiaš neustal u provozování činu těch, nýbrž odevzdávaje se do vůle Boží strádal trpčlivě a děkoval Bohu za všechno. Co jiní za neštěstí považovali, to bylo Tobiaši velikou milostí a dobrodiním Božím; právem dí o něm písmo, že „nepohutelný trval v bázni Boží, díky čině Bohu po všecky dny života svého“.

„Hleďtež, ať není kradený . . .“ Nemyslí Tobiaš, že by byla manželka kozelce ukradla, ale že by snad byl od někoho jiného ukraden a od ní za malou její mzdu koupen; neboť nevěděl, odkud by tolik peněz na kozelce byla vzala. Podezřením tím, jakoby byla něco kradeného koupila, byla žena jeho tak popuzena, že v hněvu vyčítala manželku svému marnost jeho pobožnosti, jako dříve to byli učinili jeho příbuzní.

„Užitečnější jest mi umřítí nežli živu býti“. V St. i v N. Zákoně byli zbožní, již si smrti přáli, na př. Job, Pavel. Nepochází-li takové přání z nevole a netrpělivosti, nýbrž z lásky k Bohu a z touhy po blaženosti věčné, jest dovolené, ano Bohu milé.

„Ábel . . . zabil je“. Bůh dopustil, že muži ti, hned jak k Sáře vešli, zahynuli, jelikož s hovadilou pochtou smilnou do stavu manželského vstoupili, ana Sára, jsouc srdce zbožného a myslí cudné, jinému etnostnému manželku zachována byla. Tak Bůh zlým duchem vykonal soud, který sic jinak chlípníky zastihuje. (Viz I. Mojš. 36, 6—11).

„Slyš synu můj slova úst mých“. Zbožný otec chtěje, aby syn jeho v bázni Boží, v níž dosud byl vychován, setrval a od přikázání jeho nikdy se nevzdaloval, dal jemu spasitelné napomenutí, dříve než by zemřel. Tak měl by jednati každý umírající otec; slova s dětmi se loučícího a na onen svět se ubírajícího otce zajisté hluboké pouštějí kořeny v kypřé půdě srdce mladistvého a časem svým nesou ovoce utěšené!

„Ze statku svého dávej almužnu“. Kdo se srdcem laskavým, přívětivým chudým darův uštěďruje, tomu Bůh na tomto i na onom světě zdaru a milosti dopřává; neboť almužnou docházejí mnozí milosti víry, jako na př. římský setník Kornelius, celný Zachheus; jiný odústojen bývá milostí pokání a nápravy života; udílenu-li almužna ve stavu milosti posvětné, bývá tato rozmnožena; zásluhy dobrých skutků vzrůstají se a větších nároků na věčnou od-

platu nám udílí; almužna oprostuje časných trestů za hříchy spáchané; kdo rád almužnu dává, tomu Bůh již na tomto světě požehná; za něho modlí se chudina, již dobře činil.

„Odplatu zajisté dobrou skládáš sobě ke dni potřeby,“ totiž ke dni smrti, kdež člověk nejvíce milosrdenství Božího má potřebí, i také za milosrdné skutky milosrdenství dojde, hojnou odplatu vezme. „Blahoslavení milosrdní“ (Mat. 5, 7).

„V pýše počátek vzalo všeliké zahynutí“. Hřích pýchy zbavil padlé anděly i první lidi milosti Boží a byl příčinou jejich trestu.

„I přišli k Raguelovi v Ekbataně“. Město Ekbatana bylo za dob dřevních velmi slavné a veliké majíc v objemu skoro šest mil zeměpisných. Od medského krále Arfasada obeháno bylo vysokou a pevnou hradbou; zdi byly 70 loket (54.4 m.) zvýší a 50 loket (38.9 m.) zšíří. Nad jeho branami vystaveny byly věže vysoké 100 loket (77.8 m.). Nejznamenitější města budovou byl královský palác, velmi skvostně a pevně zdělaný; stěny, stropy a sloupy skvěly se zlatem a stříbrem, střecha pokryta byla cihlami stříbrnými.

„Matka pak Tobiašova sedala na každý den u cesty na vrchu hory, s kteréž mohla patřiti daleko“. Krásné svědectví dává písmo nesmírné lásce, již srdce matky Tobiašovy prostoupeno bylo. Však i nad tuto větší jest láska Boží k vyvoleným; neb takto dí Hospodin: „Zdaliž se může zapomenouti žena nad nemluvíátkem svým, aby se neslitovala nad synem života svého? A byť se ona zapomenula, já se nezapomenu nad tebou“. (Is. 49, 15).

„Modlitba s postem a almužnou lepší jest nežli poklady zlata“. Půst a almužnu nazývají sv. otcové křídlo, jimiž modlitba k nebesům vznáší se.

Poučky: Jako vrstevníkům tak i nám jest Tobiaš velebným příkladem vroucné pobožnosti a věrnosti u víře, vzorem trpělivosti a odevzdanosti do vůle Boží, vzorem následování hodným ve skutcích činné a obětovné lásky k bližnímu. Spasitelné předpisy o bohu-libém obcování, jež Bohem osvícený otec synu svému dává, přivodí-
tež sobě zvláště mládenci ku paměti, velebného příkladu pak bohoblaženého života obou Tobiašův všichni následujtež!

Tobiáš, syn, ukazuje se býti vzorem poslušnosti a všech dětinných ctností. Kdo následuje příkladu jeho, toho nemine požehnání Boží, jehož se Tobiašovi u míře nejhojnější dostalo a které všem zdárným dětem od Pána přislíbeno.

Tobiašův život zřejmým jest toho dokladem, že Bůh sesílá strasti pobožným, aby je tříbil, v dobrém utužil a zásluhy jejich rozmnožil.

§. 130.

II. Zajetí Babylonské

(od r. 606 až 536 př. Kr.)

Osud těch, již do zajetí babylonského byli odvedeni, byl mnohem šťastnější osudu zajatých v Assyrii, kdež Israelitům bylo přebývatí v nejzazších království končinách; židé však v zajetí babylonském vzali sídla svá v hlavním městě a v jeho okolí po březích Eufratu a jeho průlivu. — Babylonie byla územím velmi úrodným. Nížiny při dolním běhu řek Eufratu a Tigridu, oběma těmito řekami až tam k jich společnému ústí do perského zálivu rok co rok zaplavované a — jak vypravuje očitý svědek, řecký dějepisec Herodot r. 500 př. Kr. — tučným nánosem k jich neslýchané úrodnosti přiváděné, náleží k nejstarším známým osadám pokolení lidského. Město Babel či Babylon dalo později krajinám tím jméno Babylonie. Rozsah zemí tím jménem zahrnutých mění se měnivou rozsáhlostí říše babylonské. V užším smyslu slove Babylonie země mezi Tigridem a Eufratem, od jich stoku až tam, kdež někdy ohrazena byla ohromnou zdí medskou; ješto Chaldaea v užším smyslu nazývaná země na jihu od Babylonie k moři se prostírající. V písmě slove Babylonie-Sinear, později i zem Chaldejskou. Město Babylon, mající výbornou příležitost k obchodu, zmohlo se již záhy velice a zde založil Nimrod první mocné království asi r. 2640 př. Kr. Babylon, jedno z nejstarších měst dávnověkosti, leželo na obou březích Eufratu asi 50 mil (379 km.) nad jeho spojením s Tigridem. Nejskvělejší doba Babylonu byla za králů Chaldejských mezi r. 747—538 př. Kr. Za těch časů zaujímal místo čtyrhenné prostranství tří mil (17.25 km.) čtvercových; uvnitř hradeb bylo mnoho polí a zahrad velmi výnosných. Celý prostor byl obehnán zdí a příkopem hlubokým, z něhož měřila se výše hradby městské na 350 stop (110.6 m.) Zdi byli 87 stop (27.5 m.) silné, tak že na nich dva čtyřspřežné vozy sobě vyhnouti mohli

Na každé ze čtyř stran bylo 25 bran mosazných, mezi nimiž 250 věží branných. Břehy řeky byly též venkoncem ohraženy zdí, v nížto byly též brány při vchodech do hlavních ulic. Přes řeku vedl most z kamene kusového, ano prý i tunel přes řeku. Největší budova v městě byl palác královský, jež vystavil Nabuchodonosor okolo r. 600 př. Kr. a jenž měl půldruhého míle objemu, jsa obelhán trojí zdí. K němu šlo se z města trojími mosaznými vraty a uvnitř byly tak nazvané visuté zahrady, jež jakousi soustavou tarasů a kleneb na sebe postavených vystupovaly do výše 400 stop (126.4 m.), takže z daleka zdály se býti horou bujně obrostlou; zvlažování jich dčlo se vodou z Eufratu stroji do výše hnanou. Krom toho byly tu velkolepé budovy, jako: palác a chrám Bělův, věž Bělova, o níž se neví, byla-li to ona stará věž babylonská nebo pozdější stavení. O velikosti města toho možno souditi ze zprávy Herodotovy, že když Cýrus dobyl města za doby noční, obyvatelé vzdálenějších čtvrtí jeho do 3 hodin po východu slunce nevěděli, že se octli v porobě medsko-perské. Ohromné budovy babylonské zdělány byly dle přirozené povahy země jen z cihel pálených ba i nepálených pomocí jakési zemské smoly -- již písmo sv. zemí lepkou nazývá -- na místě vápna.

Tu tedy přebývali zajatci z Judstva. Zevně vedlo se jim dobře; nebo jak z knihy Danielovy vysvítá, měli vlastní obecné zřízení a provozující obchody i řemesla, dosáhli velikého blahobytu; protož cítíce se mnozí v cizině blaženými, zapomínali na otčinu a mluvu mateřskou, i přiučili se řeči syrské, podřečí to jazyka aramejského značně se různícímu od hebrejského. Než lepší část vyhnanců zachovala v srdci svém touhu po zemi otcuv, po městě svatém a přelíbezné službě Hospodinově. Touha ta vyslovena žalmistou Páně:

„K toběť jsem pozdvihl očí svých, kterýž přebýváš na nebesích“.

Aj hle, jako ruce služebníků (obráceny jsou) k rukám pánů jejich, jako oči děvky k rukám paní její: tak (jsou obráceny) oči naše k Hospodinu Bohu našemu, až by se smíloval nad námi.

Smiluj se nad námi, smiluj se nad námi: neb jsme velmi naplnění potupením.

Nebo velmi naplněna jest duše naše: k pohanění jsme bohatcům a k potupě pyšným“ (Žalm 122).

„Při řekách Babylonských, tu jsme seděli a plakali, když jsme se rozpomínali na Sion.

Na vrby v té zemi (vrby visuté) zavěsili jsme harfy své. Tam dotazovali se nás, kteří zjímané vedli nás, na slova písní.

Kterak budeme zpívati píseň Hospodinovu v zemi cizí?

Jestliže zapomenu na tebe Jerusaleme, budiž v zapomenutí dána pravice má (t. j. odepři mně službu svou).

Přilniž jazyk můj k dásním mým, nebudu-li pamatovati na tebe: nepředložím-li Jerusalema na počátku veselí svého“ (Žalm. 136, 1—9).

Zajetí Babylonské nebylo však jen trestem, alebrž i milostí pro Židy a pohany. Od proroků druhdy žádané pokání stalo se nyní skutkem. Židé v pokoře a skroušenosti srdce poznávající hříchy a nevděk svůj, pokládali vyhnanství za pokutu velmi zaslouženou, již v duchu kajícím a Bohu oddaném snášeli. Vyznávající bříšnost svou, úpěnlivě volali k Hospodinu o milosrdenství a posílali peníze židům v zemi svaté zůstavším, aby za ně obětující se modlili. Nepřekonatelná dotud náchylnost k modloslužbě naprosto zmizela; ku paměti přivodíce si přípovědi prorocké, jichž posud tak málo byli šetřili, drželi se pevně uprostřed modloslužebníkův jednoho pravého Boha, sloužíce jemu. Postrádající chrámu, scházivali se v sobotu po domech soukromých, kdež zákon čtán. Řádem tím dosáhl Bůh v cizině, čeho v otčině dosíci se nemohlo. Ale i pro pohany mělo zajetí po úrodku Božím blahé následky; nebo zajatými židy naučili se onino znáti pravého Boha, jeho zaslíbení, zákon, a zázračnou pomocí, již nábožným židům uděloval, naučili se též jeho báti se, jemu kláněti se; tím nabyli jasného přesvědčení o nicotě a zpozdilosti svého modlářství. Přesvědčení to bylo tím důležitější, any tehdaž právě staré světové říše asiatské zanikly a nová říše perská se pozvedla.

I v této době zajetí babylonského vzbudil Bůh čas od času svaté muže, jež mimořádnými opatřil milostmi, takže synům Israelským sloužili k utvrzení v dobrém, pohanům pak k obdivu a obrácení. Přináležejí sem: Baruch, Ezechiel, Daniel.

§. 131.

Baruch a Ezechiel.

Baruch (628—563), z rodiny vzácné pochodivší, byl věrným učeníkem a písařem proroka Jeremiáše; snášel s ním zároveň vše-

liká protivenství, ježto mu za příčinou jeho prorokování mezi Židy strádati bylo. Po dobytí města Jerusalema a odvedení části Židu do zajetí Babylonského zůstal s Jeremiášem i Baruch v zemi na svobodě. Po zabití místodržitele Godoliáše uprehli mnozí Židé do Egypta, vzavše s sebou i Jeremiáše s Baruchem. Po smrti pak mistrově odebral se Baruch k zajatým do Babylona. Odtud psal Židům v Jerusalemě ještě pozůstavším list, přičiniv také některá napomenutí i potěšení ve způsobě proroctví. Ku konci (kap. 6.) jest položen list proroka Jeremiáše k zavedeným do Babylona, jímžto je zvláště od modloslužby vystříhá, i od bázně před modlami odvádí.

Ezechiel (595—572) z rodu kněžského, byl při druhém dobytí Jerusalema s králem Jechoniášem od Chaldeův do zajetí odveden. V pátém roce zajetí svého, sedmého léta po zboření Jerusalema, povolán jest od Boha k úřadu prorockému. S Jeremiášem souvěkým věrně souhlasiv, vyvracel nepravdu lží proroku, již důvěřující v pomoc Egyptskou, pád Babylona a osvobození Židův zvěstovali a u spoluzajatých víry docházeli. Těmto předpověděl brzké zkažení svatého města a odvedení veškerého lidu do zajetí; mimo to prorokoval návrat ze zajetí, nový a dokonalejší Jerusalema, království mesiášovo a nad to i nešťastný osud sousedních národův osočujících lid Israelský. Velká část zjevení Jodána Ezechielovi u viděních a Bohem samým jemu vyložených. Působil v době velmi žalostné a byl naposledy zavražděn od jednoho židovského soudce, ježž z modloslužebnosti byl káral. Po smrti nevšední požíval úcty od lidu svého.

Spis Ezechielův jest velmi poučným pro každého i hříšníka i spravedlivého; onen jím doznává svého nevděku a božské ochotnosti, jemu odpustiti: „Živě jsem já, praví Bůh, nechci smrti bezbožného, ale aby se obrátil bezbožný od cesty své a živ byl. (33, 11). Pak-li by bezbožný činil pokání ze všech hříchů svých, které činil, a ostříhal by všech přikázání mých, a činil by soud a spravedlnost: životem živ bude a neumře (smrtí věčnou). Všechny nepravosti jeho, jež činil, nezapomenu; ve spravedlnosti své, kterou činil, živ bude“ (18, 21—22).

Spravedlivý potkává se v knize prorokově s pravdou pro-
jímavou, že zásluhy dobrých skutků zhasínají, ceny nadpřirozené
pozbyvají, opustil-li cestu ctnosti a umřel-li duše jeho smrtí

hříchův: „Pak-li by se odvrátil spravedlivý od spravedlnosti své a činil by nepravost, zda-li živ bude? Na žádné spravedlnosti jeho, kteréž činil, nebude pamatováno; ve hřichu, jež páchal, umře“ (18, 24).

Ezechiel jest také vzorem nejsvědomitější věrnosti v povolání, rekovného poslušenství a největší sebezapíravosti. Touž měrou lze u viděních jeho o novém Jerusalemě, o příštím Vykupiteli a jeho království lásky, pravdy a etnosti naléztí hojnou látku k rozjímání, vzdělání zbožného a obdivování se božskému řízení: „A vzbudím nad nimi pastýře nového, kterýž by je pásal, služebníka svého Davida (t. j. mesiáše); tenť je pásti bude a ten bude jejich pastýřem. Já pak Hospodin budu jejich Bohem. A učiním s nimi smlouvu pokoje a položím je vůkol pahrbku mého poželání“ (34, 23—26).

„A ducha svého položím uprostřed vás a učiním, abyste v přikázáních mých chodili“ (36, 27).

§. 132.

Prorok Daniel; mládí a působení jeho za Nabuchodonosora.

(Daniel 1, 13. 2).

Daniel z rodu královského, byl už v útlém mládí za panování krále Joakima s jinými urozenými jinochy odveden ke dvoru krále Babylonského, aby zde pod názvem Baltazara ke službám královým odehováán byl. Povoláním tím zdál se lidu svému zcela odeizen býti, ale on zachoval v sobě nejvěrnější přítulnost k zákonu Božímu a zůstal jeho věrným ctitelem i plnítelem. Už záhy v mládí dal při odsouzení cudné Susanny, již od smrti vysvobodil, důkazy velikého důvtipu a moudrosti, i došel slavné pověsti u svých souvěrců. Božským pak darem vykládání snů nabyt u samého krále Nabuchodonosora nemalé vážnosti a dosáhl od něho i důstojenství nadvrehního mudrcův Babylonských. Daniel žil v Babyloně až do panování krále Cyra, jenž dovolil Židům, aby navrátili se do Jerusalema a stavěli chrám Boží. Jaký byl konec jeho života, kdy a kde umřel, není známo.

„Král dal učiti mládence písmu a jazyku chaldejskému“. Mluva Chaldeanův čili Babylonských byla odvětvím jazyka semitského, jenž měl čtvero hlavních nářečí: hebrejské (židovské), chaldejské, syrské (aramejské), arabské. Písmo chaldejské

— čtverečné — podstatně nelišilo se od hebrejského. Tito mládenci však nejen v písmě a jazyku chaldejském cvičeni byli, alebrž i v moudrosti t. j. ve vědách chaldejských. Jelikož Babylonští klaněli se po výtee hvězdám, zanášeli se také nejvíce hvězdářstvím. Známosti těles nebeských staleté bedlivě chovány a pěstovány byly zvláštním sborem kněžským, jehož členové magové, mudrci a nejvíce chaldejci slují. Ve hvězdářství měl i Daniel se svými sourodáky býti cvičen a službě králově přispůsoben.

„Daniel umínil v srdci svém, aby se neposkvrnil pokrmem se stolu královského“. Pokrmy ty byly zakázány buď zákonem Mojžíšovým (jako maso vepřové), aneb pocházely od obětí modloslužebných, aneb byly zasvěceny ve jménu model pohanských. Daniel věděl, že pokrmy ty samy o sobě jej neposkvrňují, nýbrž neposlušenství k zákonu Božímu; dobře tedy jednal, nechť se požívati krmi se stolu královského.

„Prosil správce komorníkův, aby jim toliko vaření dával k jedení a vodu ku pití“. Daniel a druhové jeho, zdržující se stolu královského a na vařivu z pouhých zelin přestávající, netoliko byli obličejů krásnějších než-li ostatní mládencové, nýbrž převyšovali je také uměním a moudrostí. Zázrak ten měl svět poučiti, jak velice Bohu se líbí zdrženlivost a štrídmost v zákoně jeho vyslovená a že netřeba vzácných jídel, nýbrž jen pozhnání nebeského k tomu, aby zdraví a příjemného těla vzezření člověk si zachoval. Že veliká zdrženlivost u požívání pokrmův a nápojův i vysokým stářím bývá odměněna, důkazem toho jest život mnohých svatých a světic Božích; na př. sv. apoštol Jakob, mladší, jenž nikdy ani masa ani vína nepožíval, byl 96 let star, když svržen byl se střechy chrámové od Židův a ukamenován.

„Scházívali se k němu Židé“. Nabuchodonosor dovolil Židům, aby dle zákona svého žili; v domě bohatého a vzácného Joakima mívali svá soudná a snad i bohoslužebná shromáždění: příbytek takový byl zajatým radnicí a soudnicí i modlitebnicí.

„Chtěli Susannu svésti ku hříchu“. Starci ti dvojího dopustili se hříchu: nečistou žádostí a pohoršením. Hřích poslední byl tím větší, že pocházel od soudcův, představených a mužů starších. Kdo u věci důležité dává pohoršení, těžce hřeší; pohoršení ale se vzímá, bere-li původ u lidí, již svým úřadem, stavem neb stářím jsou povoláni, aby dobrý dávali příklad. Tak se to

mělo s oněmi starci. Byloť jejich povinností, aby hříchy zamezili a kárali; oni však sami usilovali o útratu duší nevinných. Běda tomu, kdo dává pohoršení!

„Žádný nás nevidí“. Podobně mluvívá každý svědek lstivý a podvodný; oku lidskému vyhýbá se, ale nebojí se zraku všudybytného a vševědoucího Boha. Než co spomůže to člověku, byť i světu ostaly tajny zlé skutky jeho? Není to jemu se škodou tím větší? Zahanbení před světem mohlo by přiměti hříšníka ku poznání zla a sebenápravě; nepravost však skrytá odjímá jemu spasnou tu příležitost a uvrhuje ho do zhouby větší, do propasti bezedné. Susanna nedopustila, aby ošemetné řeči soudců podkopaly mravnou a etnostnou její povahu; pamětliva byla Boha, jehož od mládí již útlého báti se a hříchem nižádným neurážeti si byla uvykla. Raději chtěla do rukou zlosynův upadnouti a křivě obžalována býti, než před obličejem Božím hříchu dopustiti se. A nemohouc jinak zachovati se, volala hlasem velikým o pomoc. Tak jedná každá panna bohabojná; ku hříchu nesvoluje, alebrž volí raději smrt než nepravost, i byť počináním svým zahanbila těch, kdož ku zlému ji hodlají svěsti; a kdyby nebyla s to, aby jiným způsobem pannenskou čistotu si zachovala, dovoleno jí škůdce nespravedlivého i života zbaviti: tak jí přikazuje spravedlivá sebeobrana.

„Položili ruce své na hlavu její“. Byloť obyčejem starodávným a v zákoně předepsaným, že svědkové, obviňující někoho ze zločinu těžkého, vzkládali ruce na hlavu zločincevu. Svědectví takové bylo obžalobou vymáhající trest smrti, spolu dáváno tím na rozum, že svědek hotov jest Bohu klásti účet ze svědectví svého.

„Bože věčný - ty víš, že křivé svědectví vydali proti mně“. V nouzi modlila se Susanna, volajíc s Jobem: „Aj na nebi jest svědek můj a znatel můj na výsostech“. A se žalmistou Páně vzdýchala: „K tobě Hospodine pozdvihla jsem duše své; Bože můj v tebe doufám, nechť nejsem zahanbená“ (Žalm 24. 1—2). A Hospodin neoslyšel modlidby její; nebo blízek jest všem, kdož vzývají jej v pravdě; onť obhájeem nevinnosti.

„Mládencům těm dal Bůh umění a rozumnost a moudrost, Danielovi ale dal rozumnost všech vědění a snů“. Už v druhém roce panování krále Nabuchodonosora

bylo Danielovi prokázati svou moudrost a rozumnost^a. Král Nabuchodonosor měl sen, nad nímž zděsil se duch jeho a sen ten ušel od něho, t. j. zapomenul ho. I rozkázali, aby hadači a mudrci (magové, chaldejci) oznámili a vyložili, co byl král snil; tito však nedovedli učiniti, čeho žádal král. I rozhněval se král náramně a dal usmrtiti hadače. Což když uslyšel Daniel, prosil krále, aby čas dal k oznámení výkladu toho snu. Král přivolil. Daniel pak prosil Boha se soudruhy svými za osvícení, a v noci zjeveno jest jemu tajemství. Uveden ke králi řekl: „Jest Bůh na nebi, jenž zjevuje tajemství; onť ukázal tobě králi, které věci přijíti mají v budoucnosti. Sen, ježž jsi měl, jest následující: Ty viděl jsi obraz veliký, obraz ten stál naproti tobě a vzezření jeho bylo hrozné. Toho obrazu hlava ze zlata nejlepššího byla, prsy pak a ramena jeho ze stříbra, ale břicho a stehna z mědi. Inátové pak železní, nohou částka jedna byla železná, druhá pak hliněná. I viděl's, jak se utrhl kámen s hory bez (pomoci) rukou lidských a udeřil obraz ten v nohy jeho železné a hliněné a zetřel je. Toť jest ten sen; výklad jeho také povíme před tebou, králi. Ty jsi hlava ze zlata. Ale po tobě povstane království jiné, menší království tvého, (království jako) ze stříbra; třetí (bude) měděné, kteréž bude panovati nade vsí zemí; království čtvrté bude jako železo, a rozdrobí a zetře všecko. Ale že jsi viděl nohy z částky z hlíny hrnčířské a z částky ze železa, znamená, že království to (na několik království) rozděleno bude. Za dnů pak království těch vzbudí Bůh nebeský království (mesiašovo), kteréž na věky nebude zkaženo; potře pak a konec učiní všechněm královstvím těm, ale ono státi bude na věky, tak jakž jsi viděl, že s hory se utrhl kámen bez rukou lidských a potřel hlínu a železo a měď i stříbro i zlato^a. Království obrazem naznačená vypodobňovala čtyry světové veleříše za časů předkřesťanských: assyrsko-babylonskou, medsko-perskou, řecko-macedonskou a římskou, ze kterých jedna druhou pohltila. Věčné království, jež po oněch vzniklo, jest království mesiašovo-Kristovo, říše tolikéž světová, k tomu určená, aby všechny národy světa si podmanila; jest to království duchovní, avšak není z tohoto světa, nýbrž s nebe, na což poukazují slova, že kámen se utrhl s hory bez pomoci rukou lidských. Panování tohoto nebeského království nepřechází od národu k národu, alebrž setrvá při mesiaši a jeho viditelném náměstku na zemi.

Poučky: Střídmost a zdrželivost prospívá nejenom zdraví tělesnému, nýbrž okřepeje a bystří i sílu ducha a zjednává jemu panování nad tělesnou žádostivostí. Zřejmý toho důkaz máme na Danieli a jeho soudruzích. Pročež svědomitě ostříhej postu církevního, aby i tobě jako oněm Bůh dal zdaru a požehnání.

Kdo Boha se bojí, zachovává jeho přikázání a šetří jich, byť i nepřítelů lidskou na sebe uvalil.

Susanna volila raději umřítí než ku hříchu svoliti; ale Hospodin vysvobodil ji Danielelem z nebezpečnosti života. Bůh jest ochrancem nevinných; nedávát zahanbení býti těm, kdož volí raději protivenství aneb časnou škodu, nežli před obličejem Božím hřešiti.

§. 133.

Tři mládenci v peci ohnivě.

Nabuchodonosorův sen druhý.

(Dan. 3. 4)

„Nabuchodonosor dal postaviti obraz zlatý“. Zlatý ten obraz byl postaven ku počtě Béla, nejprřednější to modly Babylonských. Obraz byl uvnitř, jak se zdá, z dřeva aneb hlíny a zevně ze zlata. Dí-li písmo, že socha ta byla zvýší loktů šedesáte, zšíří loktů šest, dlužno tu se připomenouti, že zdělána byla na vysokém podstavci a i s tímto byla zvýší loktů šedesáte. Že král od poddaných žádal, aby soše se klaněli, není s podivením, uvážíme-li, že pohané a zejména Babylonští se domnívali, že bůh jejich v obraze své sídlo má. Běl čili Baal považován za boha nebes; klaněli se jemu jakožto bohu slunce a zbudovali jemu v Babyloně ohromný chrám. V pravidelném čtyřhranu, jenž silnými zděmi a železnými branami byl opatřen, vystavena z cihel pálených pomocí smoly zemské věž vysoká 600 stop (189.6 m.) Věž ta byla chrámem Bélovým; svatyně Bélova měla osmero oddělení či poschodí, do nichž vedly schody zdělané po stěnách zevnějších. Jelikož prostranství jednotlivých poschodí od dolu počínaje povolně ubývalo, měla věž podobu jehlance (pyramidy). V poschodí nejhořejším stál zlatý oltář a krásné ložce pro bůžka Béla; oddělení to bylo spolu hvězdárnou. V oddělení nejnižším trůnila před zlatým oltářem větší zlatá socha Bélova; na oltáři této svatyně o každé slavnosti Bélově spáleno 1000 liber (560 kg.) kadidla; na témže oltáři obětováno modle i mnoho pokrmův.

„Pak-li by kdo nepadl a neklaněl se, té hodiny uvržen bude do peci ohně hořícího“. Upalování v peci ohnivě nebylo neobyčejným u Babyloňanů trestem; i Peršané trestali zločince upálením. Král Nabuchodonosor dal upáliti dva Izidoroky, Sedekiáše a Achaba (Jerem. 29, 22.), Antioch, král Syrský, bratry makkabejské.

„Padnětež a klanějte se soše“. Rozkaz králův čelil proti zákonu Boha živého a pravého; rozkazu toho nesměli uposlechnouti mládenci židovští. Vrečnosti máme poslouchati, pokud nepřikazuje něco proti zákonu Božímu neb přikázání církevnímu. „Žádá-li“ dí sv. Tomáš Akvinský, „císař něco jiného než Bůh, dlužno onoho nedbati a Boha poslouchati“. Tak jednali apoštolé, když vysoká rada židovská jim byla zakázala ve jménu Ježíšově učiti, nebo odvětili jí, řkouce: „Sudítež, zda-li to spravedlivé jest před obličejem Božím, abychom vás více poslouchali než Boha“.

„Tedy ti tři jako jedněmi ústy chválili a dobrořečili a oslavovali Boha v peci, řkouce: „Požehnaný jsi Pane Bože otců našich: a chvalitebný a slavný a nade všecko vyvýšený na věky. A požehnané svaté jméno slávy tvé: a chvalitebné a nade všecko vyvýšené po všechny věky“. Tak podobně velebili Boha, děkující jemu za pomoc jim zázračně poskytnutou a vyzývali všech tvorů rozumných i nerozumných, aby s nimi chválili Hospodina všemocného. Chvalozpěvu tří mládenců nazvaného „benedictus“ často užívá církev svatá, zejména v kněžských hodinkách čili breviáři při „laudes“ čili „chválách“.

„A spatřili ty muže, že žádné moci neměl oheň na tělech jejich“. Tři mládenci živým jsou dokladem pravdy, že Bůh neopouští těch, kdož doufají v něj. „Neboj“ se, dí Hospodin, „nebo vykoupil jsem tě a povolal jsem tě jménem tvým: můj jsi ty. Když půjdeš přes vody, s tebou budu, — když choditi budeš v ohni, nespálíš se, a plamen nebude hořeti na tobě; nebo já jsem Hospodin Bůh tvůj“. (Isai. 43, 1—3). Sv. Sulpicius Severus vypravuje o vzácném jinochu, jenž podobným způsobem od moci ohně Bohem byl zachráněn. Týž přijda do jednoho z nejprísnejších klášterův egyptských, vrhl se k nohám představeného toho kláštera a prosil, aby do něho byl přijat. Opat však domnívaje se, že by mladík nebyl dosti schopen přísnou řeholí zachovávat, pravil k němu: „Život náš nehodí se pro tebe; i jdi a vyhledej si klášter, jenž by

odpovídal slabé tvé přirozenosti“. Ale mládec tvrdil, že hotov jest všemu podrobiti se. „Horlivost tvá líbí se mně“, vece na to opat, „než nesmíš se zřetele pouštětí síly své; dosud vedl's život příjemný, u nás však nalezl bys toho opak; ty rád jiným rozkazuješ, u nás bylo by ti mlčetí a jiných poslouchati“. I odvětil jinoch: „Otče můj, hotov jsem, všemu podrobiti se cokoli rozkážeš, i do ohně se vrhnu, pak-li to vůle tvá“. Rozmluva vedena blíž pece právě rozpálené, v níž chléb měl býti pečen. „Nuže“, dí opat, „zkusíme to ihned, zda-li poslušnost tvá tak mocná, jak pravíš. Vrhni se tedy okamžitě do pece plamenné“. Sotva opat domluvil, a již byl mladík uprostřed ohně v peci. „Neváhal“, dí Sulepius Severus, „ani okamžik učiniti, co žádáno; bez rozpaků vrhl se do ohně, jenž věrou tak mocnou překonán, ustoupil od něho, jako druhdy ode tří mláďenců hebrejských. Moc přírody byla zlomena, plamen ustoupil a ten, ježž oheň měl spáliti, s úžasem patřil vůkol sebe obklíčen jako rosou vanoucí“.

Král Nabuchodonosor měl opět sen, kterýž jej přestrašil. „Viděl jsem“, vypravoval král Danielovi, „a aj strom uprostřed země převysoký; výsost jeho dosahovala k nebi; listí jeho bylo velmi pěkné a ovoce jeho přebojné; pod ním bydlela krotká a divoká zvířata. Ale k rozkazu Božímu byl skácen strom podivný; avšak kmene kořenů v zemi ponecháno; a spjat byl svazkem železným a měděným na bylinách, které vně jsou, a rosou nebeskou byl smáčín a se zvířít byl jeho díl v bylině zemské; — a sedm časů bylo proměněno nad ním“. Žádný z mudrců nebyl s to, aby vyložil králi sen. Daniel však vykládaje jej, řekl ku králi: „Strom ten, ježž jsi viděl, ty jsi králi, kterýž jsi zveleben a zmocnil jsi se; vyvržen budeš z lidí a s hovady a zvířaty bude bydlení tvé, a trávu jisti budeš a rosou nebeskou smáčín budeš. Sedm také časů promění se nad tebou, dokudž bys nepoznal, že panuje Nejvyšší nad královstvím lidským a že komužkoli chce, dává je . . . Protož králi, nechať se tobě líbí rada má, hříchy své almužnou vykupuj a nepravosti své milosrdenstvím k chudým; snad odpustí Bůh hříchům tvým“. Všecko to přišlo na krále; nebo po dvanácti měsících, když procházel se na paláci Babylonském, řekl: „Zdaliž toto není ten Babylon veliký, ježž jsem já vystavěl v moci síly své a ve slávě krásy své?“ A když ještě řeč ta v ústech krále byla, hlas s nebe spadl, řkoucí: „Království tvé odejde od tebe, a z lidí

vyvrhou tě a se zvířaty bude bydlení tvé“. V touž hodinu řeč ta naplnila se při Nabuchodonosorovi a z lidí vyvržen jest a rosou nebeskou tělo jeho smáčeno bylo, až vlasy jeho jako peří orličí a nehty jeho jako pazourové ptačí. Po dokonání sedmi měsíců, když zraků svých k Bohu pozdvihla, Nejvyššímu se kořil, opět mu dán rozum a on království svému navrácen, i velebil a oslavoval krále nebeského.

Nabuchodonosor ku konci panování svého popínal se a pýchal svou velikou mocí. Pročež mu Bůh předchozím snem výstrahu dával. Zůstáváje však přece pyšným, upadl z dopuštění Božího v šílenství, v němž divokým zvířetem se býti domníval. I počínal sobě ne více jako člověk, nýbrž jako zvíře, čtvermo leza, jídaje jako zvíře, o čištění těla nic nedbaje a posléz pod širé nebe mezi zvěř polní utíkaje. Dvořenínové jeho povolovali mu v tom, ale střežili ho služebnictvem, aby k úrazu nepřišel, a pouty jej svázavše, aby sám sobě hoře nesděl. Bezpochyby staráno i o to, aby toliko na místech bydlel, kdež by nemohli jej pozorovati poddaní jeho. Zde meškal sedm časů (roků neb měsíců), po jejichžto vypršení Bůh mu rozum vrátil a Nabuchodonosor naučil se tudy spravedlnost a blahodějnost soudů Božích znáti, takže opět v království navrácen býti zasloužil.

Poučky: Zázračné zachování tří mláďenců v peci ohnivé čelilo k tomu, aby Nabuchodonosora a jeho velmože přesvědčilo, že Hospodin jest povýšen a mocen nade všechny modly; nám pak podává patrný důkaz podivné ochrany, již Pán věrným svým služebníkům skýtá vedle slov prorokových: „Neboj se; nebo vykoupil jsem tě, můj jsi ty“.

Spůsob, jakýmž Bůh zpupného krále trestal, ukazuje nám u výstražném příkladu, jak náramně Svrchovaný v ošklivosti má pýchu a nadutost a jak hluboko ponížiti může ty, již v přepychu nad jiné se vypínají. Tu opět osvědčila se pravda výroku: „Kdo se povyšuje, bude ponížen“ (Luk. 18, 14).

§. 134.

Daniel za Baltasara, Daria a Cyra.

(Dan. 5—8, 13, 14).

„Baltasar král učinil hody veliké předním svým“. Král Baltasar (Nabonet) spoléhaje na pevnost a výši zdí a věží

město Babylon chránících, nevšimal si nepřítel je oblehajících; hlavní město říše své považoval za nedobytné. I oddal se hejřivosti obvyklé, ač trůn jeho u nejvyšším již se viklal nebezpečností. — Prostopášnost svou okázal obzvláště, když jsa opilý dal přinést posvátné nádoby zlaté a stříbrné, jež byl odnesl Nabuchodonosor z chrámu Jerusalemského; i rozkázal hostům, aby pili z nich. Zločinem tím dovršena míra nepravostí jeho; protož jemu, když ještě seděl u stolu, tajuplným způsobem oznámen byl ortel smrti a on téže noci zavražděn (538).

„Ukázali se prstové jako ruky člověka písícího“. Zdá se, že ona ruka toliko začátečná písmena jednotlivých slov: *mane, thekel, fares* — na stěně byla označila, což tím více znemožnilo čtení a výklad písma mudrcům chaldejským. Cos podobného vypravuje se v životopisu císaře Jindřicha svatého (1002—1024). Když jednou na hrobě svého bývalého učitele sv. Wolfganga Řezenského pobožnost konal, spatřil ruku na stěnu ukazující a slova na ní označená: post sex t. j. po šesti. „Šest tedy ještě dní žíti budu“, pravil císař, zbožným rozjímáním, dobrými skutky a velikou kajeností počal na smrt se připravovati. Ale smrt dne šestého nepřišla; i neustáváje císař bohu libé skutky vykonávati, očekával šestého měsíce; než ani ten nebyl posledním v jeho životě. Načež očekával v bázni a důvěře rok šestý, jenž ozdobil jej korunou císařskou.

„A v touž noc zabit jest Baltazar“. V touž noc dobyl Cyrus města Babylonu vysušením řeky Eufrata. Král ještě hodoval s pohlaváry, když z nenadání nepřítel do města a paláce vtrhl. O věci podobné neměli Babyloňané ani tušeníčka; neboť považovali ji za zhola nemožnou, an Eufrat právě na místě tom, kde město se rozkládalo, dva hony široký a tak hluboký byl, že dvě osoby na sebe postavené hladinu řeky nepřesahovaly. Mimo to vypravuje Xenophon, že Cyrus dvěma přeběhlíky do královského paláce byl veden. kdež pak poslední král babylonský i s velmoži byl zavražděn. Spůsobem tím ztratil Baltazar i říši i život. Koho Bůh chce zhubiti, tomu nepomohou vysoké hradby ni pevné věže; bezbranný Daniel však byl zachráněn a požíval u Cyra a Daria úcty nevšední; koho Bůh chce zachovati, ten nezhyne.

„Daniel setrval ve cti za králování Daria i za panování Cyra Perského“. Cyrus po dlouholetém panován

Dariové a jeho smrti učiněn jediným čili samovládcem v království medsko-perském, jež následovalo po království babylonském.

„Babyloňané etili také velikého draka“ — hada velikého. Uctívání hadů nebylo neobyčejným za dob dřevních. Hadý uctívali v Indii, v Kašmíru, kdež za času Alexandra Velikého dvě velkých hadův jako bytostí božských bylo etíváno. V Thebách egyptkých zasvěcení byli hadi Jovišovi. V egyptském městě Melitě byl posvátný had (drak), jenž ve zvláštní věži přebýval a zvláštními kněžmi šetřen a chován byl. Den co den předkládáno mu na stole obětném mnoho pokrmů, kteréž do budoucího rána ztráveny byly. — Peršané klaněli se dvěma prabytostem, dobré (Ormuzdovi) a zlé (Ahrimanovi); tuto etili v hodech. Když Peršané Babylon vzali, uvedli tam i službu Ahrimanovu.

S úctou hadů souvisí také zaklínání hadů, jehož písmo sv. nezřídka dotýká; jedovaté hady bez vnějšího násilí své moci podříditi dovedli jen zaklínači jejich. Sv. Augustin praví o zaklínacích hadů, zejména Marsech v Italii: „Skoro by člověk se domníval, že hadi rozumí řečí těchto lidí, ani jsou tak poslušni jich rozkazů. Jedva že zaklínač promluví, vylízájí hadi z podzemských skrýší“. I za našich časů jsou, jak vypravují cestovatelé, zaklínači hadů v Egyptě, Syrii, Palestině a Indii, provozující rozmanité a podivuhodné věci i s nejjedovatějšími hady pouhým voláním, zpěvem a hudbou.

„Vydej nám Daniela“. Babylonští zbouřili se oproti Danielovi a žádali, aby byl usmrcen, ač jen pravdu byl mluvil dokazuje, že ani Běl ani drak nejsou božskými bytostmi. Tak bývá na světě; pravdu nemůže snést svět; lidé nechtějí slyšet pravdu a pronásledují toho, kdož ji zastává. Daniel vyvedl krále z bludu a pověry, a za to odměněn mzdou svatých, trápením.

„I uvrhli jej do jámy lvové“. Dvakrát uvržen byl Daniel do jámy lvové; poprvé za Evilmerodacha, po druhé za Daria Medského; poprvé byl v ní šest dní, po druhé den. Zloba lidská není s to, aby zahubila toho, koho Bůh chce zachovati. Draví lvi strádali už šest dní hlad největší, ale proroku Božímu ani nejmenšího neučinili příkoří. Písmo dí, že anděl Boží uzavřel ústa lvů, aby neuškodili jemu. Podobné divy Boží uvádí svatá dějeprava dob pozdějších. Svatého poustevníka Pachomia na poušti egyptské lízali často dvě hyény dravé, ležící u nohou muže Božího; a nikdy

neuškodily mu ani maličko. — Opat Pavel měl lva za soudruha věrného. — Vlk sv. Norberta pásával i ovce, a doprovodiv je až k ovčinci, neustal tlapou na dvěře znamení dávati, až sv. Norbert kus masa jako za mzdu jemu pohoditi rozkázal.

„Král dal vmetati do jámy nepřátele Danielovy“. Vypravuje se, že nepřátelé Danielovi, ač zřejmý zázrak sami vlastníma očima byli patřili, nikterak nechtěli doznati, že Daniel mocí Boží byl zachráněn, nýbrž tvrdili, že lvové jsouce nasyceni, neuškodili jemu na životě. Protož prý král velmi byl rozhuňván, i dal napřed mnoho masa lvům, načež teprv rozkázal, aby protivníci přítele jeho do jámy byli uvrženi, spolu aby se ukázalo, zda-li i těchto lvi nasycení se nedotknou; i sežráni jsou v okamžení.

Poučky: Baltazar zneuctiv nádoby chrámové Bohu zasvěcené, spáchal svato krádež. Tím dovršena míra jeho hříchů i ustanovena zkáza jeho a oznámena na výstrahu všem rouhačům zneužívajícím věcí svatých, obzvlášť ss. svátostí.

Daniel se vším úsilím odpíral modloslužbě a s nasazením hrdla pracoval o jejím vyhlazení. Snažme se i my úsilovně a neohroženě o vyhubení škodlivých bludů, protivných cti Boží a blahu bližního.

Bůh seslal anděla svého, aby Daniela v jámě lvové zachránil. I nás ostříhají andělé dle těla i duše, an každý má svého anděla strážce. „Nebo andělům svým přikázal o tobě, aby tě ostříhali na všech cestách tvých. Na rukou ponesou tě, abys snad neurazil o kámen nohy své“ (Žalm. 90, 11—12).

§. 135.

Danielovo vidění a proroctví mesiášské.

(Daniel 7—9).

Daniel proslul netoliko vykládáním snů, nýbrž ještě více proroctvím. Ačkoli proroctví to na větším díle k záležitostem a osudům říší světových se odnáší, přece začátek i konec názorů jeho spoléhá na blahé a všem věřícím Israelitům drahé budoucnosti království mesiášova, jehož vznikání na rozvalinách starých říší spatřuje; což takto vypravuje:

„Leta prvního Baltazara krále viděl jsem u vidění svým v noci, a aj, čtyři větrové nebeští bojovali na moři velikém. A čtyry šelmy veliké vystupovaly z moře, rozdílné mezi sebou. První jako lvice, druhá

podobná medvědu, třetí jako pard a šelma čtvrtá strašlivá zuby železné měla veliké, zežírající a potírající a ostatky nohama svýma pošlapávající. Hleděl jsem na to až trúnové postavení byli a starý věkem posadil se; roucho jeho bylo jako sníh bílé; řeka ohnivá a prudká vycházela od tváří jeho. Tisícové tisíců sloužili jemu a desetkrát tisíckrát sto tisíců stálo před ním; zatím soud zasedl a knihy otevřeny jsou. Šelmám byla moc odjata a dlouhost života vyměřena jim až do času a hodiny. A aj s oblaky nebeskými jako syn člověka přicházel a až k starému dnův přišel. I dal jemu moc a čest i království, aby všickni národové a jazykové sloužili jemu. Panství jeho jest panství věčné, kteréž nebude odjato a království jeho království, kteréž nebude zrušeno. I zhrozil se duch můj. Tedy přistoupil jsem k jednomu z přistojících, a výkladu všech těch věcí hledal jsem od něho. Kterýž pověděl, řka: „Tyto čtyry šelmy veliké jsou čtyry království, kteráž povstanou na zemi. Přijmou pak království světcové Boha nejvyššího a obdrží království až na věky i na věky věkův“.

Moře veliké znamená svět; čtyrmi větry označují se pohyby, jež způsobí čtyry světové říše čtyrmi zvířaty vypodobněné, totiž říše assyrsko-chaldejská, medsko-perská, macedonsko-řecká a římská. — Starý dnů (starý věkem) jest Bůh věčný; řeka ohnivá nastiňuje velebnost a všemohoucnost jeho; syn člověka jest Kristus, království jeho jest církev, kteráž všechna ona království zahrnuje.

Léta třetího králování Baltazarova ukázalo se Danielovi jiné vidění, které líčí řka: „Pozdvihna očí svých viděl jsem, a aj skopce jeden stál před louží, máje rohy vysoké, avšak jeden byl vyšší než druhý a vzhůru rosta. Potom viděl jsem skopce toho, zmítajícího rohama proti západu a proti půlnoci a proti poledni a žádná šelma nemohla jemu odolati, i činil podle vůle své a zveleben jest a aj, přicházel kozel od západu na tvář vsí země a nedotýkal se země; ten pak měl roh znamenitý mezi očima svýma. A přišel až k tomu skopci rohatému i běžel proti němu v prudkosti síly své. A nemohl skopce odolati jemu a poraziv ho na zemi pošlapal jej. Kozel pak ten velikým učiněn jest velmi; a když byl vyrostl, zlámal se ten roh veliký a vzešli čtyři rohové pod ním. Z jednoho pak z těch vyšel roh jeden maličký a učiněn jest velikým proti poledni a proti východu a proti síle (silnému lidu). I zvelebil se až ke knížeti síly (vojska) a v pustinu obrátil

svatyni jeho. A aj, stála před obličejem mým tvářnost muže, který řekl ke mně: Skopee, kterého jsi viděl míti rohy, vyznamenává krále Medské a Perské. Kozel pak král řecký jest a roh veliký mezi očima jeho jest král první. Že pak když se zlomil ten roh, povstali jiní čtyři rohové místo něho, znamená, že čtyři králové z národu povstanou, ale ne v síle jeho. A potom povstane král (nestydaté tváří a ve lsti vycvičený) a zmocní se síla jeho; všecko hubiti bude a proti knížeti knížat povstane, ale naposledy bez ruky (lidské) potřín bude“.

Skopee vyznamenává krále perského, dva jeho rohové zobrazují království medské a perské, z nichž poslední, totiž perské, (rohem vyšším naznačené) později vzrostlo a mnohem větší nežli medské bylo; skopee trkající proti třem uhlům světa značí Cyra a jeho nástupce, již dobyli mnoho krajín a říší k těm stranám světa ležící. Kozel od západu země se nedotýkající vypodobňuje Alexandra Velikého, jenž s nevýslovnou přitáhna rychlostí, porazil krále perského r. 333 a 334; roh znamenitý mezi očima jeho jest obrazem obezřetlosti a opatrnosti Alexandrovy. Že roh veliký se zlámal a vzešli čtyři rohové pod ním, znamená rozdělení říše Alexandrovy po jeho smrti na čtyry díly, z nichž roh maličký, totiž království Syrské, učiněno jest velikým proti Egyptu, Babylonu a okrase země, totiž proti zemi judské obzvláště za času Antiocha Epifana, jenž nikoli právem aueb válečnou udatností, nýbrž lestně a úskočně došel trunu, Bohu samému se vzepřel, ale konečně bez lidského přičinění neobyčejným způsobem zahynul, jak níže bude povědíno.

„Léta prvního králování Dariova já Daniel porozuměl jsem v knihách (svatých) počtu let, o němž se stala řeč Hospodinova k Jeremiášovi proroku, že skončí se zpuštění Jerusalema sedmdesátým rokem. I modlil jsem se Hospodinu Bohu svému v postech, v žíní a v popele a vyznáváje hříchy (své a lidu svého), řekl jsem: Zhřešiliť jsme a uchýlili jsme se od přikázání tvých. U tebe o Pane jest spravedlnost, nám pak sluší zahanbení tváří. Vyslyš Bože modlitbu sluhy svého a pohled jasnou tváří na svatyni svou, která zpuštěna jest a viz zpuštění naše i město, kteréž jest nazváno od jména tvého; neboť nespolehajíce na spravedlnosti naše, prostíráme prosby před tváří tvou ale doufajíce v milosrdenství tvá mnohá“. A když jsem ještě mluvil a modlil se, aj muž Gabriel

(anděl) letě, dotkl se mne v čas oběti večerné a učil mne a řekl: Danieli, nyní jsem vyšel, abych tě naučil. Přišel jsem abych ti to oznámil; nebo muž žádosti jsi; protož pozoruj řeči mé a rozuměj vidění tomu (t. j. věz tedy, že osvobození lidu tvého ze zajetí babyl. jest jen obrazem vykoupení jeho z poddanosti hříchu, a pak udává doba té milosti Boží, jakož i události toho vykoupení a osud Jerusalema, chrámu a národa židovského): Sedmdesáte týhodnů ukráceno (uloženo) jest nad lidem tvým a nad městem svatým, aby se skonalo přestoupení, a konec vzal hřích, a shlazena byla nepravost a přivedena byla spravedlnost věčná, a aby se naplnilo vidění i proroctví, a pomazán byl Svatý svatých (mesiáš). Věz tedy a pozoruj: Od vyjití řeči (rozkazu), aby zase vzdělán byl Jerusalema až do Krista vévody, týhodnů sedm a týhodnů šedesát a dva budou, a zase vzdělána bude ulice a zdi v úzkosti času. A po týhodnech šedesáti a dvou zabít bude Kristus a nebude lid jeho, kterýž ho zapře. A město i svatyni rozmece lid s vývodou, který přijde a konec jeho (města i chrámu) zpuštění. Utvrdí pak smlouvu mnohým jedním (posledním) týhodnem, a v polovici téhodne přestane oběť zábitná a potravná, a bude v chrámě ohavnost zpuštění a až do skonání a konce trvati bude zpuštění“.

Týhodny ty vyznamenávají létotýhodny, t. j. občasí sedmi let. Daniel prosil Boha, by jemu oznámil, kdy obnova města svatého, chrámu se stane; i zvěstováno jemu, že obnova nadejde v sedmdesáti létotýhodnech čili za 490 let od té doby, co vyšel rozkaz, aby Jerusalema zase byl vystaven. Sedmdesáte týhodnů těchto dělí se na tři doby: v první době sedmi létotýhodnů, t. j. za 49 let vystaví a dokoná se Jerusalema ale v času úzkosti; nebo sousední národové (Samaritáni) opřeli se záměru židův, tak že tito jednou rukou pracující, druhou meč k obraně držeti museli. Doba druhá týhodnů 62, t. j. 434 let, naznačuje přechodnou periodu starého zákona k novému, po níž mesiáš v moci úřadu svého se objeví a veřejně vystoupí. Doba třetí obtiluje týden jednoho sedmiletí, v jehož prostředku mesiáš umře, a svou smrtí oběti Mojžíšovy zruší i novou smlouvu s mnohými věřícími utvrdí: načež přijde trvalé zpuštění pro Jerusalema a chrám.

Že proroctví doslovně se naplnilo, ukazuje jediný pohled na děje v něm naznačené a na doby, kdy děje ty se sběhly. Počítání let v proroctví udaných nepočíná rozkazem Cyrovým, aby se opět stavěl chrám jerusalemský, nýbrž časem, kdy dána jest svoboda Nehemiášovi odebrati se do Jerusalema a stavěti město a zdi (2. Esdr. 2, 6 a §. 139.) To se stalo r. 20. perského krále Artaxerxa Longimana čili r. 455 př. Kr. (aneb r. 299 od založení Říma); odtud až do kázání Janova, léta 15. císaře Tiberia čili 782 po vystavení Říma uběhla právě 483 léta, t. j. 69 týhodnův; tři léta vyučoval Kristus veřejně a pak umřel, tedy u prostřed sedmdesátého létotýhodne.

Proroctví Danielovo o létotýhodnech jasně a nezvratně dokazuje: a) že mesiáš čili Vykupitel přišel. Daniel zajisté opovídá, že zkáza chrámu a města Jerusalema přijde po smrti Kristově. „Kristus -- dí Daniel -- bude zabit, a město i svatyně rozmetány budou“. Jerusalem dobyt od Římanů r. 70. po Kr. Týž tedy, ježž Daniel byl předpověděl, již přišel a před zhoubou Jerusalema a chrámu byl usmrcen. Marně očekávají židé mesiáše; b) proroctví to dokazuje, že Kristus čili mesiáš Danielem opověděný jest náš Pán Ježíš Kristus. Neboť mesiáš Danielem předpověděný měl usmířiti nepravosti světa. Náš Pán a Spasitel tak učinil, onť jest, ježž sv. Jan Křtitel nazval „Beránkem Božím, jenž snímá hříchy světa“. — Mesiáši Danielem opověděnému bylo utvořiti království všech etností na zemi. Náš Pán tak učinil, vyhubiv modloslužbu a všechny národy k poznání Boha pravého přivodiv. — Mesiáš tentýž měl naplniti na sobě všechna proroctví. Což doslovně vykonal při svém narození, ve svém životě, při smrti a při z mrtvých vstání svém. — Mesiáš měl býti Nejsvětějším, slovem měl býti Bohem. Náš Pán jestiž po výtece Svatým, tak svatým, že mohl vyzvati i nepřátely své nejzuřivější, aby, ač mohou-li z jediného jen hříchu jej obvinili; a což teprv řekneme o jeho zázracích, kteréž ani židé podezřívati a vyvrátiti nemohli! — Danielem předpověděný mesiáš měl uzavříti se světem novou smlouvu. To učinil však jen náš Pán, dala lidem všem zákon nový, zákon lásky. — Týž mesiáš měl býti usmrcen a pro zločin ten měl národ židovský přestati býti lidem Božím; Jerusalem město a jeho chrám měly býti rozmetány. Náš Pán byl zabit od Židů, kteříž jej byli zavrhlí; a od této smrti mesiášovy a pro usmrcení jeho propadli podle předpo-

vědi Krista samého onomu bezútěšnému osudu, v němž dosud je spatřujeme, a město i chrám jejich vzaly za své. Náš Pán v osobě své obstihuje všechny známky mesiáše Danielem naznačené — onť zaslíbený mesiáš.

Občasí sedmé.

Od skončení zajetí až do Krista Pána.

(Od l. 536 př. Kr. až ku Kristu).

§. 136.

Přehled tohoto občasí.

Zajetí lidu vyvoleného bylo — jak svrchu již povědno — jednak pokutou za jeho nepravosti, jednak milostí a propravou ku dovršení úlohy jemu vyřčené. Když onen úradek Boží zajetím byl dosažen, vrátil se Israel králem Cýrem ze zajetí propuštěný pod vůdcem Zorobabelem do vlasti a počal Jerusalem i chrám opět stavěti. Největší pak zásluhy o obnovu říše vydobili sobě Ezdráš, Nehemiáš a proroci po zajetí žijící. Poslední prorok — Malachiáš — zavírá řadů proroků, načež proroctví na více než na 400 let umlklo. Od doby té měl vyvolený lid Boží, odchovaný pod dosavadní správou Boží učením a kázní, nejen samostatně bez zvláštního vedení Božího, opíraje se o zákon Mojžíšův, proroctví prorokův a o mnohé trpké zkušenosti, návalu pohanstva zmužile odolati, nýbrž i víru v jednoho Boha a naději ve Vykupitele vždy dáleji mezi národy šířiti. A lid ten dostal úloze své působem uspokojivým. Statečně odpírali všichni uslechtilější Židé působení pohanstva, kteréž nejvíce ze Syrie brojilo a doráželo na židovství. Za pronásledovatele Antiocha Epifana povstal veškeren národ do zbraně pro víru svých otců a vybojoval si za vůdců Makabejských občanskou i náboženskou samostatnost. Dobou tou plnil Israel také svou misionářskou úlohu mezi pohany. Nebo právě v občasí tomto stýkali se Židé s nejznamenitějšími národy pohanskými: s Peršany, Řeky a posléze s Římany. Nesčíslné kolonie — osady židovské — šířily se po veškerém světě vzdělaném; všudy zařizovány synagogy — sbornice, modlitebny židovské — kdež zákon a proroci se četli a vykládali, a do nichž i pohané volný přístup měli. Kromě toho přeloženo jest písmo svaté starého zákona na jazyk řecký, světový to jazyk tehdejšího vzdě-

lanstva. Tímto řádem pohané poznávše víru a naději Israelovu připravováni jsou na Vykupitele.

Ale utěšený tento stav lidu vyvolaného netrval dlouho. Ponenáhlu utvořily se náboženské sobě odporující sekty, jimiž i náboženství i mravnost lidu nemalou vzaly škodu. Hádky a rozepře panující rodiny Hasmonejské usnadnily a konečně i přivodily podmanění země pod nadvládu posledního mocnářství světového Římanův. Všichni praví Israelité cítili, že nyní Spasitel přijíti musí, a že lid jen nyní ještě s to jest, aby jej přijal, protože i čáka všech, jmenovitě čáka zákonníků časová udání proroků znavšých, na nejvýše napjata byla. Avšak i ušlechtlejší pohané, cítíce bezútěšný stav svůj, toužili po pomoci s nebe. Dostavily se tudíž výminky, pod nimiž jen opětné přijetí lidí od Boha dobrovolně odpadlých do království synů Božích možným bylo; nebo člověk cítil živě potřebu přijetí toho a toužebně po něm prahl; člověčenstvo bylo tedy připraveno na zaslíbeného Vykupitele, a ten — v plnosti času — také skutečně přišel.

§. 137.

Židé pod nadvládou perskou.

(Od l. 536—330 př. Kr.)

(I. Ezdr. 1—6.)

Když sedmdesátileté zajetí babylonské konce dospělo, naplnil Hospodin přípověď proroky danou, že lid jeho z vyhnanství opět se navrátí do vlasti své. Jeremiáš, jakož už podotčeno, jasně prorokoval, že zajetí sedmdesáte let bude trvati, načež navštíví Bůh Babylon a lid svůj otčině navrátí. Doba ta nyní chýlila se ku sklonku. Prorok Isaiáš však zevrubně zvěstoval, že králem perským, Cýrem, dostane se lidu osvobození ze zajetí; prorokoval zajiště, řka: „Já jsem Hospodin, jenž činím všechny věci . . . kterýž dím Jerusalemu: bydleno bude v tobě; a městům judským: vystavena budete; . . . kterýž dím Cýrovi: pastýř můj jsi a všelikou vůli mou naplníš“ (44, 24—28). A na jiném místě: „Toto praví Hospodin pomazanému mému (králi svému) Cýrovi, jehož jsem uchopil pravici, abych podmanil před tváří jeho národy . . . aby věděli ti, kteříž jsou od východu až k západu, že není Boha kromě mne . . . onť vzdělá město mé a zajetí mé propustí ne ze mzdy ani z darů“ t. j. zdarma (Is. 45, 1—13).

„Hospodin vzbudil Cýra, krále perského“. Danielem svým přítelem obeznámen byl Cýrus s oněmi proroctvími. Vše byla jemu s podivením, i přiměla ho k tomu, že už prvního léta svého panování nad Babylonem dal rozkaz, aby propuštěni byli Židé ze zajetí. Říši perské kraloval Cýrus už 28 let; onf byl zakladatelem veliké této říše, kteráž povstala na rozvalinách říše assyrsko-babylonské a kteráž později v říši řecko-macedonskou za Alexandra Velikého se proměnila. První léto krále Cýra jest však r. 536 př. Kr. Téhož léta dal provolati Cýrus po všem mocnářství svém: „Všecka království země dal mi Hospodin Bůh nebeský a on přikázal mi, abych mu vystavěl dům v Jerusalemě. Kdo jest mezi vámi ze všeho lidu jeho, nechať jde do Jerusalema a staví dům Hospodina Boha Israelského“.

I povstali přední z otců pokolení Judova a Benjamionova, i kněží a levitové i každý, číhož ducha vzbudil Bůh, aby se navrátili. Tu odebralo se do otčiny za vůdcovství Zorobabela z domu Davidova a Josue velekněze celkem 42.360 duší kromě služebníků jejich a děvek. Zorobabel byl vnuk krále Joachina či Jechoniáše.

Většina zajatců však ostala ještě v Babyloně, nechťejíce odříci se ihned svých příbytkův a statků tam nabytých. Tito podporovali krajany do Jerusalema se navrátiť mnohými nádobami ze zlata a stříbra a jinými věcmi, jimiž nový chrám byl ozdoben.

„Léta pak druhého začali dílo chrámové“. Den kdy základní kámen budoucího chrámu byl položen, byl dnem radosti pro celý národ; tu stáli kněží s trubami a levitové s cymbaly, aby chválili Boha. Veškeren také lid dobrořečil hlasem velikým a velebil Hospodina. Ale mnozí z otců a starších, kteří byli viděli chrám Šalomounův, plakali hlasem velikým, patříce na základy tohoto chrámu a znamenajíce, že nebude sláva nové budovy jaká byla v chrámě ztroskotaném. — V tomto novém chrámu nebylo archy úmluvy, již po zničení chrámu Šalomounova prorok Jeremiáš byl skryl v jeskyni hory Nebo — načež nikdo ji více nespátl. Velevatyně byla prázdná. Při posvěcení chrámu toho neobjevila se předobrazná veleba Páně ve způsobu mlhy či oblaku na místě svatém, jako se bylo stalo při posvěcení stánku úmluvy a chrámu Šalomounova; v chrámě novém zajisté měla slaviti vjezd veleba a sláva Páně pravá a podstatná, Ježíš Kristus sám.

Lid země té překážel rukám lidu Judského“. Samaritáni tehdaž i cizím bohům i Hospodinu se klaněli, chtěli spolu s Judskými stavěti chrám Jerusalemský; tomu odpírali tito, řkouce: „My sami jen stavěti budeme Hospodinu Bohu svému, jakž přikázal nám (Ýrus, král perský“. Židé právem zamítli pomoc Samaritánův při stavbě chrámové, nebo: a) byli Samaritáni bludaři, s nimiž neradno společovat se; b) byli oni nepřátelé Židův, od nichž tito ničeho dobrého nadíti se nemohli; c) byli by Samaritáni, ukončivše dílo, k modloslužbě chrám si osvojili a Židům jej odňali. — Odmrštění Samaritáni však přísahali pomstu Židům, a podplativše rady krále perského, obviňovali falešnými žalobníky židovské obyvatele, jakoby chtěli proti Peršanům vzbouřiti se a od nich odpadnouti. Nařčení to bylo námětkem, že stavba chrámu byla přetržena, až teprv druhého roku za panování Dariova bylo Židům dovoleno, aby v díle pokračovali; k čemuž i proroci tehdaž od Boha povolání (Aggeus a Zachariáš) nemálo napomínali.

Poučka: Židé nedali nakloniti se k tomu, aby ve spolku s modlářskými Samaritány stavbu chrámovou konali. Toť jest nám s poučením, abychom s bezbožnými, v bludech úmyslně setrvávajícími lidmi důvěrně a obzvláště nábožensky nikdy neobceovali. „Člověka-kacíře po jednom i druhém kárání varuj se“, napomíná apoštol národův (Tit. 3, 10.)

§. 138.

Královna Esther.

(1--16.)

Pod Zorobabelem nevrátili se všickni Israelité do Jerusalema, nýbrž většina jich zůstala ještě v cizině. I těchto neopustil Bůh a vzav je pod nejvyšší ochranu svou vysvobodil je z nebezpečí zhouby jim hrozící za Xerxa (od r. 485--465 př. Kr.) Nástrojem, jehož Bůh k osvobození lidu svého upotřebil, byla Esther s Mardocheem, strýcem svým.

„Za dnů krále Assuera byl v Susaně, hlavním městě království, muž žid, jménem Mardocheus“. Král Assuer, jinak také Xerxes prozvaný, panoval Persii dvacet asi let; na počátku jeho králování rozkládala se říše jeho od Indie až k Aethiopii. -- V městě Susaně mívali králové perští své sídlo; tamtéž byla pokladna celé říše. Město Susa čili Susan mělo podle

některých dějepisců dřevních 120 až i 200 honů v objemu; okrášleno bylo nesmírnými sady a velikými budovami. V sadech těch vystrojil Xerxes knížatům říšským nadherné hody, jež 180 dní t. j. 6 měsíců trvaly; a když tyto byly ukončeny, rozkázal, aby všemu lidu po sedm dní hostina v Susaně byla připravena. Stoly prohýbaly se nejlepšími krměmi, víno nejlepší pili z koflíků zlatých, hověcí si na polstářích ze zlata a stříbra, ve stáncích z látky předražené a z nachu pestrobarevného. Velkolepými těmi hostinami chtěl Xerxes okázati poddaným moc a slávu říše své.

„Ji královnou učinil“. Assuer král zavrhl královnu Vasthi pro neposlušnost, ona byla se zpěchovala na rozkaz krále hodů velikých zúčastniti se. Na její místo povýšena byla Esther. Manželský sňatek židovské panny s králem pohanským dopustil Hospodin, chtěje řádem tím národu svému oproti mocnému nepříteli pomoci zjednati. Že Mardocheus a Esther z vnuknutí Božího jednali, o tom nelze pochybovati.

„Všickni služebníci královští klekali na kolena a klaněli se Amanovi“. Peršané svým králům čest božskou vzdávali; na počtu takovou činil nároky i miláček králův — Aman, první všech knížat říšských. Ale žid Mardocheus, jenž při dvoře královském zastával nějakou službu nebo úřad, dle tamnějšího způsobu branou nazývaný, zdráhal se klekati na kolena před Amanem, neboť obával se čest svého Boha přenášeti na pouhého člověka a někomu mimo Boha klaněti se. Kdyby Aman jiný způsob úcty byl žádal, bez pochyby byl by Mardocheus jemu ji vzdal. Božskou počtu však nesměl Mardocheus Amanovi prokázati, nechtěl-li tím krajanům mezi pohany žijícím dáti pohoršení.

„Jáť deset tisíc hřiven stříbra odvážím strážcům pokladu tvého“. Deset tisíc hřiven jest více než 20 milionů zlatých. Nabízenou částkou hodlal Aman lakotnost krále hejřivého získati pro své záměry. Ostatně netřeba diviti se, že zahlazení Židů pokladnici královské tak ohromnou mělo přinéstí sumu, neboť Židé v městech perských hojněho se byli dodělali bohatství, jež by, octnouc se v rukou jejich zhoubců, daleko by převyšovalo oněch 10.000 hřiven. — Podobný rozkaz vydal král pontský, Mithridates, chtěje Římany, s nimiž válku vedl, téhož dne vyhladiti; rozkaz byl skutečně vykonán, když jednoho dne více než 80.000 Římanův za své vzalo.

„I přišel Mardocheus v rouchu smutečném a oznámil Estheri co se přihodilo“. Mardocheus doznává, že Hospodin těžkou tu zkoušku na lid uvalil pro hříchy jeho, podjal se skutku kajících, aby usmířil s lidem hříšným Boha uraženého. Skutky zajisté kajené ve stavu milosti posvětné a z lásky k Bohu konané, jsou Bohu milé a záslužné tomu, kdo je provozuje.

„Mardocheus učinil všecko, což mu poručila Esther“. I vzýval Boha za pomoc, řka: „Hospodine, králi všemocný, v moci tvé spočívá všecko, a nikdo nemůže se protiviti vůli tvé, pak-li jsi ustanovil, aby Israel byl zachráněn. Ty jsi učinil nebe, a cožkoli zavírá se okřskem nebeským. A Pánem jsi všech věcí, aniž jest, kdo by odolal velebnosti tvé. Všecky věci znáš a víš, žeť ne z pychy, ani potupy, aneb nějaké žádosti slávy, učinil jsem to, že jsem se neklaněl pyšnému Amanovi; nebo rád bych pro zachování Israela také šlepeje noh jeho líbatí hotov byl; ale bál jsem se, abych etí Boha svého nepřenesl na člověka, a abych žádnému neklaněl se, kromě Bohu svému. A nyní Pane králi, Bože Abrahámův, smiluj se nad lidem svým; chtějíť nás nepřítelé naši zahubití a dědictví tvé zahladiti. Nepohrdejž částkou svou, kterouž jsi sobě vykoupil z Egypta. Vyslyš prosbu mou a milostiv buď a obrať žalost naši v radost, abychom živi jsouce chválili jméno tvé Pane, a nezavírej úst těch, kteří tě chválí (t. j. lidu svého vyvoleného, jenž jediný tebe Boha zná a náležitě etí). Veškeren také Israel týmž srdcem i modlitbou volal k Pánu, proto že jim jistá smrt nastávala.

„Král očima zapálenýma prehlivost srdce ukázal.“ Král Assuerus vida, že Esther nebyvši povolána proti zákonu u dvora panujícím do síně před krále vešla, rozhněval se náramně, an mněl, že Esther svým protizákonným chováním-se krále chce zneuctíti. Pohled rozhněvaného krále zbavil Estheru smyslů, omdlela; i obrátil Bůh ducha králova v tichost, „ano jako rozdělení vod jest srdce královo v ruce Hospodinově, kamžkoli bude chtíti, nakloní je“ (Přisl. 21, 1.)

„Líbí-liť se králi, prosím, aby přišel dnes ke mně s Amanem na hody“. Dosud nebylo dvořanům známo, že by Esther z rodu pocházela židovského; toť příčinou, že Esther u přítomnosti velmožův u krále shromážděných nechtěla vysloviti prosbu svou, snad měla také dobu hostiny za vhodnou, aby nebyla oslyšána.

Estheru zajisté nebylo tajno, že král, hostinou jsa rozveselen, nesnadnou její prosbu tím ochotněji vyplní; také nesměl rozkaz daný král odvolati, což zapovídal řád v zákoně Meduv a Peršanův stanovený.

„I učinil tak Aman“. Krušná a trpká to věc pro Amana! Po čem sám byl toužil a žádal, to bylo mu prokázati nejúhlavnějším jak se domníval nepříteli. Aman, jenž nade všechna knížata byl povýšen, najednou přede všemi byl ponížen; ten, jenž své křeslo měl podle trůnu králova, musel na způsob sluhy židovi Mardocheovi vésti koně ulicemi města; ten, jenž proti Mardocheovi strašné výhrůžky byl vyslovil, musel nyní veřejně jej oslavovati; ten jenž nejen Mardochea, alebrž všechny Židy zamýšlel vyhladiti, byl svým a celé své rodiny hrobařem.

Poučky: Děj tento zobrazuje dějiny církve, kteráž v podobném nátlaku žije, ale v posledních časech utěšeně a slavně zkvete. Také jest událost ta zřejmým dokladem prozřetelnosti božské, která pyšně poníží a pokorně povyšuje.

Aman učiněn milostníkem královým; ale přízeň mocnáře slouží mu ke zkáze. S vrcholu slávy a radostí řítí se v náručí nejpotupnější smrti vhodný to obraz mizerné světa přízně, ana miláčky své přetvořuje v nepřátele Boží a tím u věčnou je vrhá zkázu. -- Na Amanovi uskutečnila se pravda přísloví: „Pýcha předechází úraz a před pádem povyšuje se duch.“ (16, 18.) „Kdo jinému jámu kopá, upadne do ní, a kdo valí kámen vzhůru, na něj se obrátí“ (26, 27.)

Mardocheus vyjevil zákonné mocnosti spiknutí dvou komorníků proti životu králova. Tak učí každý, dověděvši se o zlých úkladech proti mocnosti aneb zeměpánu. Božská prozřetelnost odměnila za to Mardochea.

Esther jest netoliko následování hodným příkladem dětinné úcty pěstounům povinné a vzorem lásky vlastenecké nasadivši hrdlo své na osvobození lidu svého od zkázy všeobecné, nýbrž jest i krásným nástínem Nejblahoslavenější Panny Marie, kteráž božským Synem svým veškeré člověčenstvo ze zkázy věčné vysvobodila a přímluvou svou před trůnem Božím vždy pomocii křesťanů zůstává. Protož obračí k ní církev slova, jež Mardocheus

Estheri byl řekl: „Ty volej k Pánu a mluv králi za nás“. (Esth. 15. 3.)

Poznámka. Na památku děje toho slaví Židé radostný svátek „Purim“, jenž dosud vesele (až i rozpustile jako masopust) se odbývá.

• §. 139.

Ezdráš a Nehemiáš.

(I. Ezdr. 1—10; II. Ezdr. 1—13.)

Vystavením chrámu nebyl ještě duchovní život národa obnoven. Toliko pilným čtením a vysvětlováním zákona i prorokův dal se život ten zachovati. A právě v tomto směru působil Ezdráš, muž duchem Božím osvětlený a v zákoně na nejvyšší zručný. V díle obnovy této podporoval jej mocně Nehemiáš, vzácný Israelita, ježž Bůh nadal velikostí ducha, ušlechtilostí srdce, vroucnou ku bratrům láskou, aby jej učinil utěшитelem lidu svého.

„Léta sedmého králování Artaxerxa vyšel Ezdráš z Babylona“. O návratu jedné části lidu židovského (pokolení Judova a Benjaminova) ze zajetí babylonského, o založení a vystavení chrámu vypravuje Ezdráš v prvních šesti kapitolách; to stalo se během 20 let od času krále Cýra a prvního roku jeho panování až do r. 7. panování krále Daria příjímím Hystaspes čili od r. 536 do r. 515 př. Kr. Kapitolou sedmou počínaje, líčí Ezdráš své vlastní skutky: totiž druhé přivedení Židů ze zajetí do země judské za panování krále perského Artaxerxa Longimana okolo r. 457, uvedení služeb Božích dle zákona Mojžíšova a obnovení řízení židovského v Jerusalemě.

Nehemiáš, vzácný israelita u dvora královského, slyšel od některých Židů o pohromách, kteréž přivoděny byly na otčinu jeho nepokojnými časy, jakovéž brzy po zřízení Zorobabelových a Ezdrášových následovaly. Byla totiž Palestina dějištěm války mezi Persií a Egyptem, čímž nejen vůbec země vzala škody, nýbrž i Samaritané opět příležitosti nabyli, aby beze trestu na Židech své vražství provozovali. Obdržev od krále dovolení, opustil Nehemiáš Babylon a odebral se „do města hrobů otců svých zpuštěného“. I zdělal brány a zdi dosud zpuštěné. Dílo to s mnohou námahou dokonáno r. 455 př. Kr. Po dvanáctileté činnosti navrátil se Nehemiáš ke dvoru perskému. Zatím pak podešly opět v Jerusalemě

rozličné zlořády: levitům nejsou dáni dílové jejich; den sobotný poskvrňován; Židé brali sobě opět pohanky za manželky jako před dobou Ezdrášovou. Nehemiáš, vrátiv se ještě jednou do Jerusalema, odstranil rázně zlořády podešlé. Manasses však, syn velknězův, nechtěv propustiti manželku pohanku, byl zahnán; Sanaballata pak, místodržitel v Samarii a tehán Manassův, vzdělal chrám na hoře Garizim, při němž Manasses učiněn prvním veleknězem. Toť trestí druhé knihy Ezdrášovy.

Poučky: Když Ezdráš veřejně četl zákon, plakal lid slova zákona slyšící a kál se v žíní i v popele. Poslouchání slova Božího a pozorné rozjímání věčných pravd jest i nám mocným prostředkem ku probuzení ducha kajcnosti a lítosti v srdci nad hříchy spáchanými.

Nehemiáš přišedší do Jerusalema, by potěšil lid svůj a město vystavěl, vyobrazuje pěkně dle výroku sv. Jeronýma Ježíše Krista, kteréhož též Otec nebeský poslal, aby lkající syny a dcery Eviny potěšil a duchovní Jerusalem totiž církev svatou vzdělal.

§. 140.

Proroci po zajetí.

Aggeus, Zachariáš a Malachiáš.

Mimo Zorobabela, Ezdráše a Nehemiáše dobyli sobě velikých zásluh o obnovu bohovládného státu proroci, již po návratu ze zajetí povstali.

Aggeus povstal druhého léta perského krále Daria Hystaspa. Když Israelité od toho krále dovolení i podpory k dalšímu stavění chrámu dosahše v díle tom vlažni byli a raději o dostavení a okrášlení domů svých stáli, vzbudil Bůh proroka toho, aby horlivost Židův roznítil. — „Jest-liž vám čas“, pravil Aggeus, „abyste bydlili v domech deskami pokládaných, a dům Hospodinův jest pustý? Sili jste mnoho a vnesli jste málo; jedli jste a nejste nasyceni; pili jste a nejste napojeni; přikryli jste se a nejste zahřáni: a kdo shromáždil mzdu, vložil ji v pytlík děravý (t. j. nic vám není požehnáno). Pro kterou příčinu? dí Hospodin zástupu. Proto, že dům můj pustý jest, a vy pospícháte jedenkaždý do domu svého. Vstupte na horu, noste dříví a stavějte dům a oslaven budu!“ (1, 4—9).

V napomínání Aggeově zvláště důležité jest příslibení, že nově zdělaný chrám slávou převyší chrám Šalomounský, jelikož žádoucí všechněm národům totiž mesiáš v něm se objeví.

„Toto praví Hospodin zástupů: Jště jedno maličko jest a já pohnu nebem a zemí a mořem i suchostí. A pohnu všemi národy a přijde žádoucí všechněm národům a naplním dům tento slávou. . . Větší bude sláva domu tohoto posledního než-li prvního; a na místě tomto dám pokoj“ (2, 7—10).

Zachariáš byl vrstevníkem Aggeovým. Proroctví jeho jsou na díle útěšná, na díle kárná, jak toho tehdejší stav Židův se navrátilivších vymáhal. Pobožnější z nich totiž klesali na mysl pro skrovné pokroky duchovních záležitostí a pro zdánlivé uskutečnění přípovědi starších prorokův; tyto Zachariáš těšil. — Jiní pak právě proto, že radostnější doby měly nadejít, drze a bezstarostně hřešili: těm dokazoval prorok, že přese všechny přípovědi utěšenější doby pomsta Boží nejpřísnější je příkvačí, nebudou-li pilni pobožnosti a nepodrobí-li se poslušně a věřivě nařízením Božím.

Z jeho proroctví mesiášských sluší zejména vytknouti tato:

a) Pokorný vjezd Kristův do Jerusalema: „Plesej velice dcero Sionská, vesel se dcero Jerusalemská! Aj král tvůj přijde k tobě spravedlivý a Spasitel; on chudý a sedící na oslici a na osládku oslice“ (9, 9).

b) Zrazení Krista za 30 stříbrných. I řekl jsem k nim: Jest-li to dobré před očima vašima, dejte mzdu mou; pakli nic, nechte tak. I odvážili mzdu mou třiceti stříbrných“ (11, 12).

c) Útěk učeníkův Kristových při jeho zajetí: „Bí pastýře a rozprchnou se ovce“ (13, 7).

d) Probodnutí rukou Kristových: „I bude jemu řečeno: Co jsou rány tyto uprostřed rukou tvých? I dí: Těmi raněn jsem v domě těch, kteří milovali mne“ (13, 6).

e) Ranění boku Ježíšova kopím a spolu vylití Ducha sv. na Židy věřící: „I vyleji na dům Davidův a na obyvatele Jerusalemské ducha milosti a proseb a patřiti budou na mne, kteréhož bodli“ (12, 10).

Malachiáš, poslední to prorok, povstal, když Nehemiáš podruhé do Jerusalema přišel, aby zlořády v nepřítomnosti své

podešle odstranil. Proroctvím svým kárá zlořády ty, pozvedá však zraku svého k časům mesiáše a zvěstuje jeho předehůde, jeho dvojí příchod a nejčistější oběť mše svaté:

„Aj já posílám anděla svého a připraví cestu před tváří mou“ (3, 1).

„Kdo bude moci mysliti den příchodu jeho a kdo ostojí při vidění jeho . . . a já pošlu vám Eliáše proroka prvé než-li přijde den Hospodinuv veliký a hrozný. A obrátí srdce otcův k synům a srdce synů k otcům jejich, abych snad nepřišel a neudeřil země prokletím“ (zpuštění) (3, 2—6).

„Nemám zalíbení ve vás, praví Hospodin zástupův a darů nepřijmu z ruky vaší; nebo od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy, a na každém místě obětována bývá jménu mému oběť čistá; nebo veliké jest jméno mé mezi národy, praví Hospodin zástupů“ (1, 10, 11).

§. 141.

Židé pod nadvládou macedonsko-řeckou.

Alexander Veliký; Židé pod Ptolomey.

(330—203. Jos. Flav. XI. k. 8. I. Mach. 1.)

„Po vyvrácení království perského dostali se Židé pod nadvládu světového mocnářství macedonsko-řeckého. Stalo se to za Alexandra Velikého, kteréhož už prorok Daniel u vidění v podobě kozla spatřil, jenž od západu sehnal přes veškeren okráslek země, nedotýkaje se půdy, a skopec t. j. krále perského porazil i pošlapal. Alexander sebrav pole proti Peršanům, porazil Daria Kodomanna na řece Graniku (334) a u Issu (333) a obléhal pak i Tyrus za sedm měsíců. Obléhaje město Tyrus, žádal od Samariťanských a Judských podpory vojska i potrav. Samaria přivolivši poskytla mu je; ale velekněz Jaddua, pamětliv přísahy věrnosti Peršanům učiněné, odpřel tomu. Tedy Alexander dobyt Tyrus táhl na Jerusalema, aby se pomstil na Židech. Lid postil a modlil se a velekněz šel z vnuknutí Božího v úplné kněžské ozdobě v čele kněží a levitů v bílém rouchu dobyvateli vstříc. Když Alexander slavnostný průvod spatřil, změnil Bůh úmysl jeho; úctivě poklonil se před veleknězem Boha Israelského, pokojně vešel do Jerusalema a obětovav ve chrámě, četl proroctví Danielova o sobě i potvrdil Židům výsady jejich totiž osvobození poplatkův za doby

roku sobotného a dovolil jim, aby spravovali se zákony od otců zděděnými. Obdařiv kněze dary mnohými, odtáhl pak do Egypta a podmaniv si jej, založil město Alexandrii; načež do Asie se vrátil a dobyv Persie, pronikl až ke končinám tehdáž známého světa (Indie).

Alexander, pyšný na štěstí naň se usmívající, chtěl aby do počtu bohův přijat byl; při tom oddal se životu velmi zhejřilému, brzy však roznemohl se neduhem nebezpečným a zemřel dne 11. června r. 323 př. Kr. nevykonav, co zamýšlel. Tak byl hřích jeho zkázou. — Po jeho smrti rozdělena říše ohromná mezi vojevůdce jeho na čtvero dílů: Ptolemaeus Lagi, praotec Ptolemeovcův, založil království na jihu v Egyptě; Seleukus, praotec Seleucidův, zarazil království na severu v Syrii. Palestina připadši po smrti Alexandrově vojevůdci Laomedonovi, byla už po třech letech tomuto Ptolemeem Lagi odjata. Poněvadž ale velekněz Laomedonovi věrným ostatí chtěl, přikvašil Ptolemaeus v den sobotný Jerusalem a bez odporu ho dobyl. Nakládaje se Židy s největší setrností, přesídlil 200.000 Židův do Egypta, jmenovitě do Alexandrie a udělil jim rovných práv s Macedonany, užíval jich pro dokázanou věrnost k osazení pevností. Za tou příčinou bylo žití Židův za stoleté vlády Ptolemeovcův velmi pokojné a blažené; teprv v poslední době zdá se, že poměry ty nepříznivě se změnily.

Touž dobou rozšířily se osady židovské po veškeré zemi; i stavěli Židé všude synagogy (sbornice, modlitebny), v nichžto také pohané víru a naděje Israelitův poznati mohli. Tolikéž stala se brzy řecká řeč mateřštinou všem mezi pohany rozptýleným Židům, Hellenisty nazvaným. Za Ptolemaea Filadelfa (284—246 př. Kr.) přeloženo písmo svaté Starého zákona na jazyk řecký; (překlad tento od sedmdesáti (vlastně od 72) překladatelů z Jerusalema povolaných vzal název: septuaginta.*) Za Ptolemaea Filometora

*) Sv. Jan Zlatoústec (hom. 4. in Genes.) jedním z největších zázraku božské prozřetelnosti klade, že příčinou přeložení písma sv. na jazyk řecký byl král barbarský, víry pravé neznalý, na to pravly o lpěcí a nepřítel lidu vyvoleného, a že okolnost ta byla pak námětkem ku poznání pravého náboženství mezi všemi světa národy. Tolikéž sv. Augustín (de doctr. christ. lib. 2. c. 15. a Serm. 68. in Ivan.) dří: „Židé ze závisťi neb svědomitosti zdráhali se vydati písmo svatá cizincům: leč Buh poučil krále modloslužebníku, by užitek z písem těch i pohanským

(180—145) vystavěl Oniáš, kněz z Judstva vystěhovalý, s dovolením krále v Leontopoli v Egyptě podle vzoru Jerusalemského chrámu, toliko v menším rozměrn chrám, ježž Římané, zbořivše Jerusalem, tolikéž zavřeli.

Vlády nad Palestinou pozbyl (r. 203 Ptolemeus Epifanes (204—181); v Egyptě pak vládli Ptolomeovci, až po smrti Kleopatrině Egypt učiněn provincií římskou (r. 30 př. Kr.)

§. 142.

Kniha Ekklesiastikus čili Sirach.

(Ježíš Sirachovec).

Kniha ta vzala název Ekklesiastikus čili kniha kostelní, protože se jí zhusta v kostele užívalo při vyučování v naukách mravních a poněvadž novoobráceným za čítanku se podávala. Slove též Ježíš Sirachovec, an doby této ji sepsal Ježíš, syn Sirachův, v Jerusalemě jazykem hebrejským. Vnuč jeho pak přeložil ji na jazyk řecký. Kniha obsahuje hojný poklad výtečných nauk mravních a návod pro všechny stavy, „aby život vedli dle zákona Božího“.

Zvláště pak pobádá k moudrosti: Všeliká moudrost jest od Pána Boha. Synu, jsi-li žádostiv moudrosti, zachovávej příkázání a Bůh dá ti tobě (1, 1. 33).

Napomíná k bohabojnosti, pokoře, trpělivosti a k důvěře v Boha: „Synu, přistoupě k službě Boží, stuj ve spravedlnosti a v bázni Boží.“ Pokoř srdce své a strp a nekvap v čas zármutku. Cožbykoli na tě vloženo bylo, podnikej mile; spoj se s Bohem a měj se stále, v ponížení svém zachovejž trpělivost; nebo v ohni zkoušeno bývá zlato a stříbro, lidé pak Bohu vzácní v peci ponížení. Věř Bohu a přijme tě; a zprav cestu svou a doufej v něho“ (2, 1. 2—12).

Učí povinností k bližnímu, k rodičům, představeným, přátelům a zemřelým: „Synu, almužny neodpírej chudému a očí svých neodvracuj od nuzného. Neopouštěj plačících potěšením a s kvílicími kvil. Nelenuj navštívití nemocného, nebo pro takové věci milován budeš. Nezpomínej na žádnou

národům byl zjednán. Libri quos gens judaea ceteris populis vel religione vel invidia prodere volebat credituris per Dominum gentibus, ministra regis Ptolomaei potestate tanto ante proditi sunt“.

křivdu blížního svého a zádnému sám křivdy nečin. Odpust blížnímu svému, kterýž tobě bezpráví učinil“ (4, 7, 10, 28).

„Kdo ctí otce svého, bude dlouhověký, a kdo poslouchá otce, potěší matku. Kdo se bojí Pána, ctí rodiče své a slouží jim jako pánům svým“ (3, 7).

„Ze vsí duše boj se Pána a kněží jeho v poctivosti měj a služebníků jeho neopouštěj“ (7, 31—32).

„Přítel věrný jest obrana mocná, a kdož jej nalézá, nalézá poklad. Neopouštěj přítele starého; nebo nový nebude jemu rovný“ (6, 14, 9, 14).

„Dobročinnost vděčna jest všem živým, i mrtvému nezbraňuj se dokázati milosti. Synu, nad mrtvým vylévej slzy; přikrej tělo jeho jak náleží a nezanedbávej ho pochovati“ (7, 37; 38, 16).

Povzbuzuje k moudrosti v řeči a vystříhá hříchu vůbec, zvláště pak pýchy, lakomství, smilstva, závisť, hněvu a lenosti čili liché bezbožnosti: „Nestyď se za život svůj mluviti pravdy. Nepoddávej se každému člověku pro hřích (t. j. abys zlé činil). Člověk jazyka dvojího, jest zlořečený. — Jako před tváříd hada utíkej před hříchem; nebo přistoupíš-li k němu, uštkne tě. Zubové jeho lvovi jsou, zabíjejíce duše lidské. — V nenávisti jest před Bohem i lidmi pýcha. Počátek všelikého hříchu jest pýcha; kdož by se jí přidržel, naplněn bude zlořečenstvím a naposledy podvrácen bude. — Smilník říká v myslí své: Kdo mne vidí? Tmy obkličují mne a stěny příkrývají mne a nikdo mne nevidí. Ale nerozumíš, že všecko vidí oko Boží a nepoznal, že oči Páně mnohem jasnější jsou než-li slunce. — Závist a hněv ujímají dnuv a pečování dříve času přivodí šediny. — Požívej jako člověk střídmy těch věcí, které se tobě předkládají. — Neříkej: hřešil jsem a co mi se z toho přihodilo smutného? Nebo Nejvyšší jest shovívavý odplatitel“ (4. 28. 21. 10. 23. 19. 5).

Dává ještě návod k moudrému a opatrnému životu: „Kdo miluje nebezpečenství, zahyne v něm. — Kdo se dotýká smoly, zamaže se od ní. — Synu, šetři času. — Při každém skutku svým spravuj se věrně svědomím svým; nebo to jest zachovávatí příkázání Boží. — Ve všech úkonech svých pamětliv buď posledních věcí svých a na věky nezhřešiš“ (3. 13. 4. 32. 7).

§. 143.

Kniha moudrosti.

Pod nadvládou Ptolomeův — jak podotčeno — Židé žili pokojně a blaze. Toliko Ptolomeus Filopator (r. 221) činil nástrahy ukruťstván a zneuctou všem v Alexandrii bydlícím Židům. Pobožný, Bohem osvícený Israelita, v Egyptě žijící, chtěje souvěrce v lásce k moudrosti a zejména v zachování pravé víry utvrditi, sepsal knihu moudr^osti, tak zvanou proto, že v ní protiliché pohan^ské moudrosti pravá moudro^st se vystavuje. Kniha vyniká jednak porážením bludů modlářských, jednak hojností důležitých nauk víry. Sem zvláště přičísti lze nauku o nesmrtelnosti duše a odplatě věčné, o vícnosti osob božských, ana moudro^st božská v knize té jako zvláštní v Bohu osoba se vystavuje.

„Bůh stvořil člověka neporušitelného, t. j. k nesmrtelnosti a k obrazu podobenství svého nčinil jej; ale ďábelskou závistí přišla smř na svět“ (2, 23. 24).

„O jak krásné jest pokolení čisté s jasností cnoty; nesmrtelná jest zajisté památka jeho; neboť i u Boha známé (ve cti) jest i u lidí . . . Starost zajisté ctihodná jest ne dlouhověká ani počtem let zečtená, ale rozumnost člověka činí počestny šediny a život neposkrvněný činí pravý věk starosti. Líbezný Bohu učiněn jest milý a živ jsa mezi hříšňky přenešen jest, aby zlost nezměnila rozumu jeho aneb aby leš nepodvedla duše jeho.

V den soudu padající beze cti v přemýšlování hříchů svých bázlíví a obviňovati je budou nepravosti jejich. Tehdy stanou spravedliví u veliké stálosti proti těm, kteří je sužovali. Ti pak diviti se budou nad náhlým spasením spravedlivých a pozdě pykající pro úzkost ducha lkáti budou, řkouce: Titoť jsou, z nichž jsme někdy posměch mívali a které jsme měli za přísloví potupné. My blázni soudili jsme život jejich za bláznovství a skonání jejich za nepoctivé. Aj, jak jsou počteni mezi syny Božími a mezi svatými jest úděl jejich.“

Proti nesmyslné modloslužbě píše skladatel knihy: „Marní jsou všichni lidé, v nichžto není známosti Boha a kteří z viditelných věcí nemohou poznati Toho, jenž jest, aniž mistra ze skutku jeho poznávají, ale za to mají, že oheň neb vítr, neb prudké povětrí, neb okřšlek hvězd, neb veliká voda, neb slunce

a měsíce jsou správce světa a bohové. V jejichžto ušlechtilosti jestliže se kochájíce, za bohy je měli, nechť vědí, jak mnohem nad ně krásnější jest Pán jejich; nebo on krásy původ jsa, ty všechny věci stvořil. Aneb jestliže jsou se divili moci a účinkům věcí těchto, měli též vyrozuměti, že ten, kterýž ty věci učinil, silnější jest nad ně. Po velikosti krásy věcí stvořených zajisté srozumitelně bude moci spatřín (poznán) býti stvořitel jejich“ (13).

§. 144.

Židé pod vládou Seleucidův (203—167).

Události za Antiocha Velikého a jeho nástupce.

(I. Mak. 1. II. Mak. 3—5).

Ne tak utěšený jako za Ptolemaiců, byl stav Židův za vlády Seleucidův; nebo od králů těchto vyšly těžké nátlaky a zuřivá pronásledování Židův, kteří však ve strohé zkoušce té věrnost u víře hrdinsky osvědčili.

Antiochus Veliký, král Syrský, zmocnil se l. 203 př. Kr. Palestiny a po dlouhém o ní se pření mezi Ptolemaicem a Seleucidem podrželi ji tito ve svém područí. Antioch propůjčil Židům úplné svobody u provozování víry a maje v uctivosti svatyni, udělil jim velikých výsad. Prominul Židům, kteří v Jerusalemě usaditi se chtěli, daně pěti let, také zapověděl, pohanům do chrámu a do druhé předsíně vstoupiti. Tolikéž přesídlil 2000 rodin židovských z Babylonu do osad malé Asie, Frygie a Lydie, aby dávali nepokojným obyvatelům oněch krajín krásný příklad občanské věrnosti a poslušnosti. Těmto osadníkům daroval nejen potřebné území, alebrž oprostil je také daní na deset let. Země i svaté město byly ve všem pokoji. Králové a knížata oslavovali chrám Hospodinův dary hojnými. Zámožnost chrámu byla však brzy příčinou, že syn a nástupce Antiochův, Seleukus Filopator (187—175) chtěje si zjednatí peněz, pokusil se svatyni oloupiti. Dávati sice i on z počátku všech k službám při obětech potřebných nákladů z důchodů svých. Ale Šimon, správce chrámu, nepřítel tehdejšího velekněze Oniáše III. oznámil králi, že jest pokladna v Jerusalemě plná peněz nesčíslných a k obětem nepotřebných. I vyslal král Heliodora, aby vzal poklad z chrámu. Nejvyšší kněz dal vyslanci královu sice zprávu, že ty věci ustanoveny k živnosti vdov a sirotkův, částka peněz že jest majetkem bohatého Hyrkana, jenž

peníze ve chrámě si uložil. Heliodor však stál na svém a určil také den, kdy věci ty králi mají býti doneseny. Pročez bylo nemalé po všem městě třesení; všickni — kněží i lid — spínajíce ruce k nebi, modlili se. Heliodor pak což byl umínil vykonal, došel se strážníky na místo pokladny. Ale duch všemohoucího Boha ukázal se způsobem zjevným, tak že všichni, kdož Heliodora chtěli poslušnými býti, mocí Boží na zem padše, hruzon a strachem byli omráčeni; nebo se jim ukázal jakýsi kuň s hrozným jezleem, nejpěknějším oděním ozdobený, kterýž úprkem běže, předními kopyty udeřil Heliodora. Také dva mládenci ukázali se udatní a velmi slavní, bez přestání mnohými ranami na zemi poraženého Heliodora z obou stran mrskajíce. Rychle vynesli jej ven; i ležel němý, zbaven jsa vši naděje a zdraví. Na přímluvu některých obětoval pak Oniáš oběť za zdraví muže toho. A Buh pro velekněze daroval život Heliodorovi. Tento vrátiv se ku králi, řekl k němu: „Máš-li jakého nepřitele, posli ho tam a dostaneš ho zase zbičováného, jinak-li živ jsa ujde, protože v pravdě na tom místě jest veliká Boží moc“.

Za nástupce Seleukova, Antiocha IV. Epifana (osvíceného) počalo zjevné pronásledování Židův. Posavádní nátisky zastíraly se politikou; nyní však násilnictví přešlo v otevřené pronásledování náboženské, i bylot Židům, již nevěností proti Bohu opět a často se provinili, pro víru těžkých zkoušek podstoupati. Nebo Antioch všemi spůsoby hleděl je k zapření víry otců svých a ku přijetí pohanství skloniti. Zapověděl pod trestem hrdelným oběti, obřízku, svěcení svátků a zachovávání zákona nejen v Jerusalemě, nýbrž všude, kde Židé bydleli. L. 116 př. Kr. věnován chrám Jupiterovi Olympskému a modla na oltáři vystavena; podobně ve všech městech judských oltáře modlám vzdělány; knihy zákona Božího roztrhány a spáleny a Židé násilím donucováni, aby obcevali slavnostem pohanským a obětující modlám, nečistých pokrmů požívali. Kdožkoli pak k obyčejům řeckým přestoupiti nechtěl, nechť prý všemi pomyslitelnými mukami se usmrtí. Bylotě to právě v ohni zkoušení, v němž mnozí Israelité věrnosti nedosvědčili. Mnozí ale odhodlali se, raději umříti, než-li proti zákonu Božímu zhřešiti. K těmto rekovským víry vyznávačům náležejí kmet Eleazar a matka makabejská se svými sedmi syny. Pronásledování to trvalo 36 let od r. 176 až do r. 140 př. Kr.

§. 145.

Eleazar; matka se sedmi syny.

(II. Mak. 6. 7. I. Mak. I.)

„Dobrovolně šel na popravu“. Mnozí, jak vypravuje Josefus Flavius, byli již bičováni, hnusně ztýráni a za živa na kříž přibiti. Ženy a obřezané děti na rozkaz králův byly zardouseny, děti totiž na krk ukřižovaných rodičů pověšeny (Starož. kn. 12. kap. 5). Tu došlo i na etnostného kmeta Eleazara. Chtěje jednati podle přikázání Božího a uvarovati se pohoršení, jež by hříchem mládeži byl dal, volil smrt násilnou. Běží-li o vyznání víry a konání Božích přikázání, nesmí hroziti se sluha Boží ani muk ani smrti. Kdo zachovati si chce život časný, ježž Bůh od něho požaduje, pozbude života věčného; kdo ale nasazuje život časný, an Bůh tak chce, aneb povinnost toho vyžaduje, dojde života věčného. „Kdo se bojí Pána, ničeho nebude strachovati se, ani děsiti, nebo on jest naděje jeho“ (Sir. 34, 16). A takový bohabojný muž byl Eleazar, ani mukami smrti se nehrozil, toliko v Boha naději skládal.

„Nesiuší na náš věk se pokrytě míti“. Pokrytství jest hříchem šeredným, an i Bůh i člověk je nenávidí. Pokrytcům zahrozila božská ústa Páně bédou a kletbou, řkouce: „Běda vám, pokrytci!“ (Mat. 23). „Přicházejí v rouše ovčím, uvnitř pak jsou vlci hltaví“ (Mat. 7, 15). „Ošemetníci a zehytralí popouzejí hněvu Božího (proti sobě)“ (Job. 36, 13).

„Bycht pak nyní vytržen byl z muk lidských, pomsty Všemohoucího . . . neušel bych“. Eleazar těžkého byl by se dopustil hříchu, kdyby na rozkaz krále Antiocha vepřového byl požíval masa, an tento chtěl, aby tak učinil na znamení, že Boha a zákon jeho zapírá. Požitek takový měl býti vnějším toliko znamením skutečného od Boha odpadnutí. Maso vepřové ovšem nebylo by zahubilo duši Eleazarovu, alebrž veliká neposlušnost k Bohu a jeho přikázání byla by příčinou její věčné zkázy.

„Ochotnou myslí pro vzácné a svaté zákony počestnou smrt podstoupím“. Eleazar hroznou skonal smrti. Byl natažen na stroj dřevěný a holemi (mrskadly) až k smrti zraněn. Jos. Flavius podotýká, že boky svatého muže žhavým železem byly páleny. Ač přehrozných mu bylo trpěti bolestí, jevil

v mukách mysl veselou a Bohu oddanou. Takto dal Eleazar ušlechtilý příklad vzácné statečnosti. Sv. Řehoř Naz. nazývá jej prvotinami mučenníků starozákonných. Ač již před ním mnozí jako Abel, Isaiáš, Zachariáš, Jeremiáš a jiní proroci byli mučeni, bylť Eleazar prvním krvesvědkiem, jenž veřejně a výslovně za pravou víru a svaté náboženství násilnou podstoupil smrt. Taže statečnost zdobila a zdobí krvesvědky Kristovy. Krásným toho dokladem jest nám vzácný mučenník Barlaam. Za času císaře Diokleciana 284—305, křesťany nelidsky pronásledujícího, stalo se, že mnohým křesťanům násilně vložili v hruť zrnka zápalná a že tu ruku pak nad plamenem obětným před modlou drželi, aby mučenník trhna sebou bolestí a pustě několik zrněk v plamen, umožnil katanům říci, že obětoval Bohům. Onen Barlaam, syrský to rolník, klidně držel ruku nad ohněm, až uhořela; pak skonala. Spůsobem tím statečný bojovník Kristův z lásky k mistru svému přemohl i oheň, jemuž i železo podlehá, jímž kov se rozplývá a skála se rozpadává.

„Sedm bratrů i s matkou bičování a žilami zmrskáni jsou“. Mučennická smrt bratří makabejských nadešla r. 166 př. Kr. v Antiochii, hlavním to městě říše syrské. Král Antioch všelijak o to usiloval, aby sedmi bratřím a jejich matce vynutil poslušensství k rozkazům svým. Tu mnohými slovy jim předstíral, že požívající masa vepřového, nížádného prý se hříchu nedopustí; pak ale ukazoval jim celou řadu mučidel, kterýmiž poslušensství zákonům svým chtěl zjednat. Avšak jakoby jedněmi ústy vyznali všichni, řkouce: „Hotovi jsme raději zemřít, než-li otcovské zákony Boží přestoupiti. Jsmeť učeníci oslaveného Eleazara, jehož udatnost a hrdinství jsi viděl a zkoušel. On — otec a mistr boj započal, my — synové a učeníci chceme v boji tom postupovati; dokonat kněz, oběti ho následují. Ty všakými věcmi nás zahrozuješ; my však na hroznější jsme připraveni. A což mohou škoditi nám nástrahy tvé, člověče pyšný a nešlechtný? Které muky vymyslíš nám? Avšak věz, že nížádná muka není s to překonati sílu těch, kdož hotovi jsou všechno strádati s ochotou a myslí veselou“ (Sv. Řehoř Naz.).

„Ostatní se s matkou vespolek napomínali, aby udatně zemřeli“. Makabejské trpitele v mukách hrozných, neslýchaných tužila a statečností nadpřirozenou sílila: a) víra v živého Boha a příslibného Spasitele, v nějž doufali a z jehož neskonalejších ač budoucích zásluh milost mučennické udatnosti čerpali; b) naděje

života lepšího, věčného a vzkřesu slavného; c) jistota, že krátké strasti, strádané z lásky k Bohu a pro víru svatou, za odměnu mají radost věčnou; d) šlechetný příklad kmeta Eleazara a vlastní matky. S nemalou také jim bylo útěchou, že umírajíce, takofka jsou obětí za hříchy lidu svého. Práviliť králi nešlechetníku: „My zajisté příčinou svou tyto věci trpíme, hřešivše proti svému Bohu . . . Pán Bůh náš se na nás maličko rozhněval, však zase smíří se se služebníky svými“ (II. Mak. 7, 18, 33).

„Nad obyčej pak matka podivení a dobré památky hodna jest“. Zbožná ta matka důtklivě učí a napomíná všechny matky křesťanské: a) že největší čest a slávu mají pohledávati v náboženském vychování dítek svých; b) že děti mají vésti k té zbožné snaze, aby milujíce život pozemský byly hotovy, Bohu jej obětovati, kdykoli On toho vyžaduje; c) aby smrti se nebály, nemohou-li Bohu věrnost jinak zachovati než ztrátou života tělesného. Matka makabejská neznala jiné bázně, než aby nižádné z jejích dětí Bohu se nezpronevěřilo.

„Neposlechnuť rozkazu králova“. Sv. víra nám ukládá povinnost, abychom vrchnosti ctili a poslušni byli; avšak rozkazuje-li tato — jako král Antioch učinil — co se nesrovnává s příkázáním Božím a církevním, dlužno tu vyznati: „Více sluší poslouchati Boha než lidí“ (Sk. ap. 5, 29). Sv. Augustin praví, že křesťané prvních století neuposlechli rozkazův mocnářů pohanských, aby obětovali modlám; ale neváhali uposlechnouti, dán-li jim rozkaz, aby táhli na nepřítele a proti němu bojovali.

„Král rozpáliv se hněvem na tohoto mimo všecky ukrutněji se rozlítil“. Nejmladší z brati makabejské jest více než zřejmým dokladem slov písma sv.: „Moc (milost) v nemoci se dokonává“ (II. Kor. 12, 9). Útlý mládec milostí Boží jen byl s to, aby podstoupil smrt překrutnou. Takovými krvesvědky bylo mnoho jiných statečných jinochův a pannen, obětovavších život Všemohoucímu. Na místě mnohých jiných uvedu podivuhodný příklad o pacholíku mladičkém. Ve španělské osadě, Medina del Campo nazvané, byl hošík, jenž jsa stár let dvanácte od Malabarcův do otroctví odveden a jich králi darován byl. Sličná postava, krásné vlohy ducha i srdce, vzorné chování učinily brzy mladého Jana miláčkem královým. Než láska ta byla horší než

nenávisť nejkrutší; neboť král všakými prostředky usiloval o to, by Jana od pravé víry odvrátil a k bludům lži-proroka Muhameda naklonil. Sotva Jan dospěl věku jinošského, slibováno a nabízeno mu věcí mnohých a převzácných; i zetém a nástupcem královým měl se státi, zpronevěřiv se Kristu a učení jeho. Leč všechny sliby nemohly zvíklati skálopevnou povahu a víru Janovu. Uvažoval zajisté výrok Páně: „Co prospěje člověku, byť i celý svět získal, ale na duši škodu vzal“. Posléze nástrahy a násilí měly zlobiti tvrdošijnost mladíkovu; i tu vyznal s myslí neobbroženou, že všem mukám raději se podrobí, než aby Bohu nevěrným se stal. Krutý mučitel, jehož láska nyní proměnila se ve vzteklost, rozkázal pak katanům, aby Janovi všechny prsty ostrými nástroji rozdrobili, ruky, nohy uřezali, a takto oud za oudem od těla oddělili. Katané napomínali jinocha, aby sám nad sebou se slitovav, Krista zapřel; načež prý ihned mučení přestane. S veselým a přívěřivým však hlasem odvětil Jan, že jaktě živ ještě nepocítil v útrobě své takovou radost, tak sladkou útěchu jako v této chvíli. Jako on trpěl pro Krista, tak trpěl Kristus v něm, těše jej slastí nevyslovenou a milostí svou mocnou. Tak s tvářf více veselou než strastnou skončil statečný jinoch, odevzdav Pánu krásnou duši svou.

„Nejposléze pak po synech konce vzala i matka“. Salomona, matka bratří makabejských posvátným úžasem a podivem naplňuje srdce naše. Matka ta ne jednou, když totiž svatý život smrtí korunovala, alebrž, jak dí sv. Augustin, sedmkrátě mučena byla trpíc násilnou smrtí sedmi svých synů, jež všechny přežila. Všechny bolesti, všechny muky sedmi dětí byly bolestmi a mukami také matčiny. — Matka makabejská jasným jest také obrazem strádající matky Boží — blahoslavené Marie Panny. Sedmkrátě byla obnovena bolest v srdci Salomony sedmerou mukou jejích dětí, a sedmkrátě byla obnovena také bolest v srdci Marie zvláštním způsobem pro Ježíše, jejího syna. Jako Salomona trpěla a umírala sedmerou mukou, tak Maria Panna úpěla bolestí meče sedmeronásobného. — Matka makabejská netouží na to, že synové její najednou umírají; sama naléhá na bezcenného nešlechtníka, by jí dovolil se syny umříti. Také Maria neběduje, že Syn její umírá za hříchy všech lidí; i ona si žádá s ním umříti a katanum bezživotí své dobrovolně nabízí. — Matka makabejská obětující syny stala se duchovní matkou mnohých synů, an lid její příkladem

jejím ve svaté a pravé víře se utužil a upevnil; Maria obětovala svého božského Syna a tak učiněna materií všech křesťanův.

Poučky: Kmet Eleazar ani dovolených pokrmů požívati nechtěl, aby se nezdálo, že přestoupil zákon. Tak my máme i stínu hříchu varovati se a také věci dovolených zdržovati se, dalo-li by se jimi bližnímu pohoršení.

Jako Eleazar a makabejská matka se sedmi syny buďmež i my hotovi pro víru svou protivenství i nejtrapnější smrt zmužile snášeti; víra naše buď stálá.

Úpomínka na vzkříšení a život věčný dodala matce i sedmi synům jejím síly a statečnosti k hrdinskému podstoupení smrti. Víra a naděje tato potěšuj a pozvedej i nás, kdykoli nám pro víru jest strádati posměch, úšklebky a protivenství.

Dějiny lidu vyvoleného za časů Makabeův čili Hasmoneův.

§. 146.

Matatiáš. Judas, syn jeho; činy jeho až do smrti Antiocha Epifana.
(I. Mak. 3. II. Mak. 9. 10.)

Z útrap, jimiž Selencidé Židy tísnili, vysvobodili lid svůj Matatiáš, kněz židovský a jeho pět synův neohroženou věrou a posvátnou statečností; lid vyvolený netoliko oprostěn jha tyranského, nýbrž dobyl si také svobody a samostatnosti.

„V těch dnech, když Antioch pronásledoval Židy“. Pronásledování to bylo za Antiocha IV. Epifana (od r. 175—163). Tehdáž neměli Židé zákonního velekněze ani knížete. Po navrácení-se lidu ze zajetí babylonského přešla vláda na velekněze, kteříž zároveň úřad místodržitelův v Judei zastávali. Velekněží majíce mimo duchovní i moc světskou, najímali si daně a poplatky, jež odváděti jim bylo králům perským, pak syrským neb egyptským. Proto žádal Alexander Veliký, aby velekněz Jaddua, jemu se podrobiv, duchody země pokladně Alexandrově a nikoliv králi perskému odváděl. Než za času těch — jak již podotčeno — neměl lid zákonního velekněze ani knížete. Posledním zákonním veleknězem byl Oniáš, ježž Antioch s úřadu velekněžského složil a hodnosť tu bratru Oniášově, Jasonovi prodal; avšak i toho zbaviv velekněžství dal je Menelaovi, mladšímu bratru Jasonovu; Menela

ale vypudil Lysimach a toho opět Alcim. — Oniáš III., syn a řádný nástupce Oniáš IV. utekl se, když otec lstivým způsobem byl zavražděn, do Egypta, kdež zdělal v Leontopoli chrám onomu v Jerusalemě podobný, při němž i velekněžství provozoval. Za to nezákonnité jednání byl pak i se svou rodinou zbaven hodnosti velekněžské při chrámu Jerusalemském. An chrám a lid kněze a knížete postrádal, vzbudil Hospodin Matatiáš e, aby obojí hodnost na se vzal. Hlas Boží byl ohlasem lidu, jenž ani okamžik neváhal, Matatiáš e uznati za velekněze a vládce svého. Hodnost obojí tím více přináležela Matatiáš i, an pocházel z první kněžských 24 tříd a nikdo jiný bližších na ni nároků neměl. Pozdější Makabeové, Jonathas a Šimon kněžími a lidem byli vyvoleni, „aby byli jeho vůdcem a nejvyšším knězem, dokudž by nepovstal prorok věrný“ t. j. mesiáš (I. Mak. 9, 31 a 14, 41). Knížata vládla pak jménem Judovým, jenž všecken zastupoval národ; byliť zákonnitými knížaty kněžskými, nikoli však zákonnitými králi. Makabeové Aristobul I. a Alexander přijali název krále z pouhé libovůle. — Duchovní vládu a správu světskou provozovala rodina Makabejská až do času Heroda krále.

„I u zřel to Matatiáš a rozpálena jest prehlivost jeho“. Matatiáš rozhorlil se hněvem spravedlivým, vroucí láskou k zákonu Božímu vida muže před očima všechněch modlám obětujícího a jim velké pohoršení dávajícího. Usmrcení modloslužebníka bylo zákonem Mojžíšovým dovoleno, třeba to byl i vlastní bratr, vlastní dcera, syn aneb přítel (5. Mojž. 13. a 17). Dobře tedy jednal i Mojžíš, an klanějící se zlatému teleti, Eliáš, an kněží a proroky Bálovy dal zabiti. Jako tito jednal i Matatiáš jako soudce a mstitel lidu.

„Všickni, kteříž doufají v něho (Boha) neumdlévají“. Dokladem výroku toho jest Josef, jenž doufaje v Boha i přes závisť bratří svých učiněn pánem země egyptské; — David v Hospodina jedinou máje naději, přemohl zpupného syna Absalona, překonav dříve Saula, svého pronásledovníka, a království bylo mu údělem; — Ananiáš, Misael a Azariáš horlice pro zákon Hospodinův, neporušení vyšli z peci ohnivé, Daniel, sluha Boží, nevzal škody v jámě lvové; — Susanna, Judit a Ester, ženy bohabojné, osvobozeny jsou od smrti jisté.

„Po smrti Matatiášově povstal Judas, který sloužil Makabeus, syn jeho místo něho“. Judas byl prvorozený syn Matatiášův a proto i jeho nástupcem v důstojnosti knížecí či vladařské a velekněžské. Byloť jeho povinností, aby svatyni modlářstvím poskvrněnou vyčistil a oltář i oběti obnovil.

I pomáhali mu všickni bratři jeho a všichni, kteří se byli přivinuli k otcí jeho a bojovali boj Israelský s veselím. Judas podoběn byl lvu ve skutečích svých. S vojskem sotva 6000 mužů čítajícím ubíral se městy judskými, zahubil všechny bezbožníky v nich a usmířil prchlivost Hospodinovu. Porazil Apollonia, vojevůdce lidu v Samaří, a v jiných krajinách proti Judovi shromážděného. A když Seron, kníže vojska Syrského, připravil se a se silným vojskem se přiblížil, aby se pomstil nad syny Israelskými, vytáhl Judas vstříc jemu s nemnohými, i udeřil na ně v náhle a potřín jest Seron i vojsko jeho. Porážka ta nemálo rozněžovala krále Antiocha; i sebrav vojsko ze všeho království svého, táhl sám s jednou polovicí do Persie, aby vzal poplatek ze země perské. Druhou polovici s 40.000 mužů pěších a se 7000 jízdných dal Lysiášovi a poručil mu lid israelský vyhladiti. Lysiáš vtrhl do země judské a položil se u Emmausu. Judas a bratři jeho sebrali své voje, i postili se a prosili Boha o pomoc. Na to řekl Judas: „Přepašte se a buďte muži udatní. Buďte hotovi k jitru, abyste bojovali těmito se shromážděným, aby nás vyhladili; lépe jest zajisté nám umřítí v boji, než-li dívatí se na bídu národa našeho a poskvrnění svatyně. Avšak jakož bude vůle Boží na nebi, tak se staniž“. Když se rozednilo, ukázal se Judas na rovině se 3000 muži toliko; a když užřeli vojsko pohanské silné a oblečené v pancíře a jezdec vůkol něho a vycvičené v boji, řekl Judas: „Nebojte se množství jejich; oniť se spoléhají na svou zbraň a odvážlivost; myť doufáme ve všemohoucího Boha, jenž jediným pokynutím s to jest zničití vesmír. Volejmež k nebi a smilujet se nad námi Bůh a potře vojsko toto před obličejem naším dnes“. I vzmužili se slovy těmito a botovi byli bojovatí za zákon Boží a vlast svou. Na to dal Judas bojovníkům svým heslo: „pomoc Boží“ a táhl na nepřitele; a zatroubivše na troubu potýkali se, i potříní jsou pohané a padlo jich do 3000 mužů. Druhého léta sebral Lysiáš ještě větší vojsko, které opět poraženo. Kofist velická padla Judovi a bratřím do rukou; část z ní dali utiskovaným

vďovám a sirotkům. Pak prosili Boha u všeobecné modlitbě, aby navždy se smířil s lidem svým.

Judas a bratři jeho táhli do Jerusalema a ujali opět město i chrám. A vidouce svatyni zpusťšenu a oltář poskvrněn a v síních prouti vyrostlé jako v lese aneb na horách: roztrhli roucha svá a sypali popel na hlavu svou. I vyčistili svatyni a zbořili poskvrněný oltář zápalných obětí a vzdělali oltář nový a nadělali nádob nových a vzdávajíce oběti, slavili to posvěcování osm dní i ustanovili, aby dny ty se slavili roku každého. *)

Vůkolní pohané, uslyševše, že jest zdělán oltář i svatyně jako prvé, rozhněvali se velmi a myslii vyhladiti Israelity, kteří byli mezi nimi. I bojovali Judas proti Edomitům a Amonitům a pobíje, dobyl věží čili tvrzí jejich. Do Galiléy poslal bratra Šimona: kterýž potře v pohany, přivedl Židy tam obývající do Judstva s radostí velikou. Zatím táhl Judas Jonathas bratr jeho do Galádska, kde vojevůdce Timotheus Židy náramně sužoval. Judas dobyt několik ohražených měst, porazil je ranou velikou. Timotheus sebral vojsko nové. Když pak prudká bitva byla, ukázalo se nepřátelům s nebe pět mužů na krásných koních s uzdami zlatými; mužové ti byli vůdci Židů, dva z nich Judu zbrojí svou zastírali, na nepřátele pak šípy a blesky stříleli, pročež tito slepotou ranění a v úplný zmatek vedeni padali. I shromáždil Judas všecky Israelity, kteří byli v Galádsku, aby šli do země judské. Pak obrátiv se do země Filištinův zbořil oltáře jejich, spálil rytiny bohů jejich ohněm a vrátil se s kořistí do země judské.

Král pak Antioch přecházel hořejší krajiny země perské a uslyšel, že by v městě Élymais byl vzácný chrám pohanské bohyně Diany, a v něm mnoho stříbra a zlata, drahocenné opony, pancíře a pavězy, kteréž tam zůstavil Alexander Veliký, král macedonský. I přitáhl a usiloval, aby dobyl města i chrámu a zloupil je; ale pro odpor obyvatelův nemohl města zmocniti se. Na to Antioch navracoval se s hanbou z Persie. Poražen od Peršanů, zvěděl na útěku o porážce vojsk svých v Judsku. Tehdy pohnut jsa hněvem chtěl pomstíti se na Židech i přísáhl, že přijeda do Jerusalema udělá z něho hromadu hrobu židovského, t. j. město s kořene vyvrátí: pročež rozkázal vůz svůj bez přestání hnáti. Ale Hospodin

*) Odtud vzala počátek židovská slavnost posvěcení chrámu, začínající dnem 25. měsíce Kisleva a trvající osm dní.

udeřil jej ranou neuzdravitelnou; nebo popadlo ho ukrutné stře-
 bolení a hořké vnitřností mučení.*) Ale když nad to, ještě pýchy
 jsa pln, rozkázal s chvátáním odbývati té cesty, přihodilo se, že
 prudce jedá s vozu spadl a náhlým pádem tělo sobě na oudech
 těžce obrazil. Z těla toho bezbožníka červi prýštili se a ze živého
 ještě v bolestech maso jeho s puchem nesnesitelným přšelo. I svo-
 lav přátely, řekl: „Nyní rozpomínám se na zlé věci, které jsem
 učinil v Jerusalemě; poznávámť, že proto přišly na mne tyto zlé
 věci“. A ten, jenž chvátal k městu, aby hrob z něho učinil, žádá
 nyní, je svobodným učiniti a slibuje, že Židy na roveň postaví
 s Athéňany, chrám jejich ozdobí a nákladů k obětem potřebných
 ze svých vlastních duchodu dodá, nad to i židem že bude. Ale
 když nepřestávaly bolesti, sám sobě netuše, psal Židům list podobný
 listu odprošovacímu. Naposledy vrah a ruhač ten v cizí zemi
 v nejhorších bolestech bídnou smrtí život dokonál.

Poučky. Pro sevřenou vlast a k zachování svatého nábo-
 ženství máme za příkladem Makabeův i statky i hrdlo nasaditi;
 smrt za tato dobrá jest, na nejvýše čestná i svatá.

Heslem: „Pomoc Boží“, dal Judas na um, že vítězství dlužno
 připisovati toliko Bohu. Podobně činíme i my, když Bůh v nouzi
 nám napomáhá, a modleme se: „Ruka tvá, o Pane! učinila
 div ten!“

Makabeové vyčistili chrám a obětovali obětí mnoho; byliť
 pravými otěiný přátely, bojujíce mečem nejen proti zevnějším ná-
 roda nepřátelům, alebrž zápasíce také neohroženě a obětavě s ne-
 přítelem vnitřným o mnoho mocnější, totiž s nevěrou a nemravností.
 Následujmež jich i u věci této.

Antioch, pravý to obraz antikrista, při všech dobrých
 předsevzetích nedošel milosrdenství u Boha, ale umřel smrtí pře-
 bídnou; nebo pokání jeho nebylo upřímné, nýbrž více nesmír-
 nými bolestmi vynucené. Pokání, jež kdo teprv na úmrtném loži
 činí, jest obyčejně podezřelé, nebo naplňuje se přísloví: jaký život,
 taková smrt.

*) Touž ranou zastížení byli i jeho rouhači, jako: Herodes ukrutník,
 téhož vnuk Herodes Agrippa, Maximian, pronásledovatel křesťanův, Julian od-
 padlík, Hunerich, ukrutný král Vandalův, Kalvin, bludař a kacíř.

Národ israelský za posledních dob před narozením Krista Pána.

§. 147.

a) Další činy Judy Mak. a smrt jeho.

(I. Mak. 6. 8. II. Mak. 11—15.)

Když roku 162 Antioch byl zemřel, ustanoven nástupcem jeho desítiletý syn Antioch, příjímím Eupator. Lysiáš, správce království, těžce nesa dřívější porážky táhl s četným vojskem proti Židům, chtěje z Jerusalema učiniti příbytek pohanům. Judas se svojinci pak modlil se k Bohu, aby přispěl pomocí svou k vysvobození lidu israelského. I ukázal se jezdec v rouše bílém před nimi jda, v odění zlatém kopím potřásaje. Tím posilněni v srdci, obořili se jako lvové na nepřátely úprkem a na útěk je obrátili. Lysiáš rozuměje, že Židé na pomoc všemohoucího Boha spoléhajíce jsou nepřemoženi, poslal k nim slibuje, že chce svoliti ke všemu, což jest spravedlivého, tak aby od té doby podle svého vlastního zákona žítí směli. Když smlouvy tyto se staly, obírali se Židé orbou, ale správcevo čili místodržitelé okolních syrských krajín nedali jim v tichosti dělati a žítí v pokoji. Pročež vytáhl Judas proti Gorgiášovi, správci země Idumejské. Přihodilo se, že v bitvě jen něco málo Židů padlo. Druhého dne přišel Judas se svými, aby těla svých poraženů sklídl a pochoval. I našli pod sukněmi zabitých z darů model, kteráž zákon Židům zapovídá, protože všechněm zřejmo bylo, že pro tu příčinu padli. Všickni chválili spravedlivý soud Páně, kterýž tajné věci učinil zjevné; a tak k modlitbě se obrátivše prosili, aby to provinění v zapomenutí dáno bylo. Udatný pak Judas napomínal lidu, aby zachovali se bez hříchu; a učiniv sbírku, dvanácte tisíc drachem stříbra poslal do Jerusalema, aby obětována byla oběť za hříchy mrtvých. Protož svaté a spasi-
telné jest myšlení za mrtvé modliti se, aby od hříchů byli zproštěni.

Na to Judas chtěje upevniti samostatnost říše Jidské poslal do Říma posly, aby s Římany vešli ve smlouvu. Přátelství však Římanův bylo později se škodou pro Židy. Judas sám netěšil se dlouho smlouvě s mocným Římem; po mnohých vítězstvích padl v nesnadném boji se Syrskými (r. 161). Bratři jeho pochovali ho v hrobě otcův svých v městě Modině. I plakal ho veškeren lid

israelský pláčem velikým, říkáje: „Jaktě padl hrdina, jenž vysvobozoval lid israelský“.

Poučka: Judas poslal výnos sbírky do Jerusalema, aby za porážence se konaly modlitby a oběti. Z toho vysvítá, že již v St. Zákoně byla Bohem zjevená nauka a na ní se zakládající víra lidu Božího v očistec pro zemřelé ve stavu milosti s neúplně odkávanými hříchy a v působnost modlitby i dobrých skutků k jich vykoupení.

§. 148.

b) Makabeovci*): Jonathas, Jan, Šimon.

(I. Mak. 9—16).

Po smrti Judově vedl boj proti Syřanům bratr jeho, Jonathas. Posléze i on, byv pod barvou přátelství s tisícem tovaryšů do města Ptolemaidy vlákán, jest jat a později zavražděn (r. 143). I plakali ho všickni Israelité pláčem velikým mnoho dní; Šimon pak bratr jeho pochoval ho v Modině a vystavěl mu zde nádhernou hrobku; sedm jehlanců vypínalo se tam pro rodiče a pět bratrův, do dálky záříce k moři.

Po smrti Jonathasově vévodil Šimon lidu od r. 143—135. On zjednal pokoj zemi, již oblažiti pilně vyhledával. Na důkaz vděčnosti za jeho slavné skutky ustanovili Židé, aby Šimon byl s potomstvem svým jejich vůdcem a nejvyšším knězem na vždy, dokud by nepovstal prorok věrný t. j. mesiáš a nový řád božský lidu oznámil. Avšak i Šimon zavražděn jest (r. 135) od Syřanův způsobem lstivým.

Po něm přešla důstojnost kněžská a knížecí na syna jeho, Jana Hyrkana (r. 135 př. Kr.), jenž dobyt Samarií a Galiléj zbořil chrám na hoře Garizim. Přemoh Edomity přinutil je, by přijali náboženství židovské. Tím dosáhla říše takové rozsáhlosti, jaké měla za Davida krále.

Po smrti jeho vládl zemi syn jeho, Aristobul I. (106), ukrutník to, kterýž vlastní matku umoril hladem a bratry své spoutati dal, on přijal název krále; ale sláva kralování toho netrvala dlouho. Umřel po jednom roce.

*) Jméno Makabeův odvozuje se od hebrejského slova makkab, t. j. mlat, kladivo, i prohlédá k vítězným bojům, v nichž Juda a jeho rod nepřátely porážel.

Po smrti Aristobula I. panoval mladší bratr jeho Alexander Jannaeus (od r. 105—78). I on byl bratrovrah a nenáviděn od lidu. Při prvním lidu povstání dal 6000 Židův zabiti a podruhé 800 ukřižovati.

Po smrti jeho řídila po nějaký čas vdova Alexandra vesla vlády (až do r. 71). Po smrti matčině přel se Hyrkan II., syn její s bratrem Aristobulem II. o nadvládu. Ve sporu tom vznesli oba bratři rozsudek nad Římany. Pompejus, vojevůdce římský (roku 64) vyslechnuv oba v Damašku, rozhodl při tu ve prospěch staršího Hyrkana II. Když však Aristobul poddati se nechtěje k odporu se chystal, přitáhl Pompejus k Jerusalemu a dobyl města, při čemž přemnozí Židé (12.000) ze zoufalosti sami si život vzali. Pompejus vzal ak Aristobula II. i s dětmi jeho s sebou do Říma. Hyrkan II. p panoval nyní od r. 64—39 př. Kr. pod nadvládou Římanův. Tak pozbyli Židé samostatnosti, již tolik statků, tolik životů byli obětovali statní Makabeové. Hyrkan II. upadl do zajetí Parthův a Judstvo přišlo pod nadvládu Herodovcův.

Poznámka. Uvážíme-li dějiny čtyř světových veleříší Danielem prorokem opověděných, jest nám doznati, že úkolem jejich bylo, aby kleslily dráhu nauce messiášové. Králové říší těch byliť pouhými nástreji u provedení úkolu vznešeného. Mocnářství assyrsko-ehaldejské mělo býti kárnou metlou na lid vyvolený, jenž zpronevěřiv se Hospodinu modloslužebností spásonosnými tresty opět navrácen byl účtě živého Boha a svému určení, býti strážcem pravé víry a naděje v zaslíbeného Spasitele (Is. 10). Králové tohoto mocnářství nejednou usilovali o zkázu lidu Božího; Nabuchodonosor I. na jě. vyslal četné voje s Holofernem proti Israeli; a Hospodin v nívě uvedl strašný úmysl zpupného knížete zbožnou vdovou z Behule. — Mocnářství perskému Bohem vytčeno, aby lid jeho při živobyti zachovalo (Esther-Aman) a k návratu do země zaslíbené jen u dopomohlo, kdež proroctví o narození Spasitele v Betléně skutkem se stalo. — Říše řecká razila cestu z věsti sv. evangelia šířením řeckého jazyka mezi všemi národy podmaněnými, rozptýlením Židů mezi těmitéž národy, obeznámením pohanů s knihami sv. písma překladem alexandrinským. Tomu když úkolu byla dostála, přešla moc její na mocnářství římské, kteréž Daniel

„železným“ byl prozval; i jeho úlohou bylo, aby svět na Spasitele připravovalo. Tou přecínou mělo v celém obvodu silnice zakládati, věrověstům pravého náboženství do všech konců římského světa průchodu zjednávat, každé mezizdí národ od národu dělicí odklízeti, povrch zemský takorůžka urovnati, všechny vsudy národy v jedinou říši spojití a konečně všeobecný mír přivoditi. Toť prostředky nejvhodnější k oslavě messiášově a k založení jeho duchovní říše — církve; toť zároveň úkolem nadvlády římské. Z toho také vidno, proč Římané nad nepřátely vždy vítězili, proč mocnářství jejich po sedm až osm století denně se rozmáhalo, své hranice neustále šířilo, až posléze jiných neznalo než oněch veškerého světa, jehož lidstvo pod železným žezlem Římanu bylo sjednoceno, tak že okolo r. 4000 po stvoření světa na celé zemi rozhostil se mír, jakéhož před tím nikdy nebylo. Tehdáž kníže míru — toužebně očekávaný messiáš — slavilě svůj příchod na svět neúhledným Betlémem. Mimo to bylo římské říši i ve skutek uvéstí jedno z nejslavnějších proroctví Jakobovo. Na sotnách předpověděl svatý arciolec, messiáš že přijde, až na trůně Judově seděti bude král cizince. Po porážce, kterouž Pompejus spůsobil Židům, zjednal Antonius, římský konsul, Herodovi, rodem z Judumey, nejprvé vládu v území Galilejském, pak za času císaře Augusta i název „Krále judského“. Jako král byl uveden do hlavního města a slavně korunován. A touže dobou, kdy berla Judovi byla odňata a cizinci propůjčena, narodil se Spasitel světa za trvání čtvrté říše světové na sklonku 70 letotýhodnu Danielových před zkázou druhého chrámu, jež messiáš měl oslaviti svou přítomností. — Avšak říši římské bylo vyplniti i opověď k rodišti messiášově prohledající. Micheáš zajisté prorokoval, že v Betlémě narodí se světa Vykupitel. Josef a Maria bydleli v Nazaretě; jejich chudoba, nezdravé počasí doby zimní, požehnaný stav nejsvětější Panny byly velikou daleké cesty překážkou. A přece měl Spasitel v Betlémě na svět přijíti. Bůh, jehož úradkům i náruživosti lidské musí sloužiti, použil marnivosti a vládychtivosti Augustovy, aby i poslední proroctví skutkem se stalo. Císař vydal rozkaz, aby všichni říše poddaní sepsáni byli. Proto bylo Josefovi a Marii putovati do Betléma, rodiště Davidova, od něhož oba pocházeli; proroctví naplněno, Augustus jako Nabuchodonosor, Cýrus, Alexander, Ptolemeus Filadelfus stal se ač bezděky podřízeným sluhu Všemocného!

Dějepisec světští vznik a zkázu mohutných mocnářství dřevních moudrosti, dovednosti a udatnosti aneb osobným vadám a pokleskům knížat dotčených říší na vrub píšce, mají na zřeteli těch udajů příčiny pouze zevnější. Proroci ale prohlédajíce ku podstatě oněch dějů viděli, jak všemohoucí Bůh otěže všech říší v rukou třímá a náruživosti, etnosti a zločiny panovníkův i národů tak řídil, že k uskutečnění jeho velebného úradku, ku spáse totiž člověčenstva založením království Kristova musí sloužiti. Leč i nyní řídí všechny děje, změny na světě; povyšuje neb ponížíuje říši dobyvatele, aby naplněna byla svatá jeho vůle: spasiti totiž člověčenstvo zachováním a šířením království Kristova.

§ 149.

c) Herodové čili Herodiáni.

Už za panování chabého Hyrkana II. byl velmi mocen Idumean Antipater, jenž za služby Juliovi Caesarovi prokázané byl ustanoven mistodržitelem či správcem země Judské. Více ještě zmocněl syn jeho Herodes Ukrutný, kteréhož r. 39. senát římský nazval králem Judským. Jsa tyran, chtěl ukrutností nelidskou u vládě udržeti se. Dal tedy mnoho nevinných odpraviti, i vyhladil veškeru rodinu Makabeův; sama Mariamne, vnučka Hyrkanova, manželka jeho, i jeho i její vlastní synové neuchránivše se jeho podezřivosti, zavražděni jsou. Jsa pohanem, uvedl v Jerusalemě hry pohanské a vynakládal nesmírné peníze na chrámy modlářské a hry v cizozemsku. Aby ale lid poněkud udobřil, tvářil se, jakoby úctu měl ku pravému náboženství, i jal se také s marnotratnou nádherou chrám Jerusalemský rozšiřovati a okrášlovati (r. 23. př. Kr.) Prst Boží dotkl se rouhače toho ránou hroznou. Údové jeho těla počaly huísti a ze živého těla vyrůstali červi oškliví. U mukách takových chtěl Herodes sám si život vzíti; konečně skonál v zoufalství, jsa stár 70 let. Pět dní před smrtí dal odpraviti svého syna Antipatra. — S Herodem zavítal čas, na nějž umírající arciotec Jakob v duchu prorokán byl poukázal; pročez také skutečně na svět přišel, „kterýž měl poslán býti a kterýž byl očekávání národu.“ Za posledních let Herodových narodil se Spasitel zaslíbený.

Po smrti otcově rozdělil císař Augustus říši Heredovu mezi jeho tři syny. Archelaus, z nich nejstarší, obdržel Judsko,

Samaří a Galileu. Již po šesti letech pro ukrutnost po otci zděděnou vyobcován byl do Gallie (nyní Francie) a Judstvo spravováno pak římskými vladaři pod dozorem místodržitelů Syrských. Herodes Antipas vzal Galileu a Peréu; r. 39. po Kr. poslán byl do vyhnanství. Filippovi, třetímu synu, uděleno severní Zajordansko, tedy Ituréa, Trachonitis, Auranitis, Gaulonitis a Batanéa. Kníže ten zemřel r. 35. po Kr.

Z rodu Heróda ukrutného vládli ještě dva potomci: Herodes II. čili Agrippa, syn onoho Aristobula, ježž Heródes Ukrutný na konci svého života dal zabiti. Sestra jeho byla pověstná Herodias, stěří Jana kř. zavinivší. R. 37. po Kr. zdědil Agrippa území Filippovo a brzy na to i ono, jež bylo údělem Heróda Antipy r. 39. po Kr. s Herodiadou do vyhnanství vypovězeného. Agrippa za císaře Klaudia i králem byv nazván, spojil pod žezlem svým všechnu říši židovskou, jak ji v držení měl Herodes Veliký.

Tři léta po smrti jeho vládl z milosti císaře Klaudia, Agrippa II., poslední Herodovec; kraloval od r. 47. až téměř do roku 100. po nar. Kr.

A) Přípovědi, nástiný a proroctví Starého Zákona k Vykupiteli světa prohlédající.

§ 150.

a) Přípovědi.

1. Že Vykupitel světa v Starém Zákoně často v dobách rozličných byl přislíben či připovězen, stalo se proto, aby naděje v budoucího Spasitele v lidu Božím byla utvrzena a oživována. Přípovědi ty neděly se najednou, aniž označovaly najednou všechny rysy Spasitele; vývoj jejich jest postupný. Buh podle času a okolností opovídá tolik, kolik k útěše člověka hříchem zbědovaného k jeho důvěře bylo zapotřebí. On chtěl, aby slunce božského zjevení svítilo jako slunce zemi ozárující, totiž povlovně a postupně.

2. První přípovědi Vykupitele světa dostalo se Adamovi. Přípověď ta, ač neurčitá a obecná, přece jest s to, aby srdce člověka-hříšníka uvarovala zoufalství.

Praví pouze, že Spasitel přijde a dílo ďábla zmaří; avšak neustanovuje, kdy přijde, kde se narodí, z kterého národa původ vezme. Trest její hlásá, že Spasitel přijde. A tato přípověď byla

po více než 2000 let jedinou nadějí pokolení lidského. Proto ss. Otcové ji nazývají již prvou blahověstí, proto evangelium. — Druhá přípověď již ustanovuje, že z pokolení Semova Vykupitel vzejde. — Třetí přípověď Abrahamovi danou ozřejmuje, že z potomstva tohoto arcioťce narodí se Spasitel. — Z osmi synův Abrahamových vyvolen za praotce mesiášova Izák, což opovídá přípověď čtvrtá. — Důstojnost ta podle úradku Božího a přípovědi páté přechází na mladšího dědice Izákova, totiž na Jakoba. Z dvanácti synův Jakobových ustanoven byl čtvrtý syn jeho totiž Juda praotcem Spasitelovým; tak věští přípověď šestá. — Poslední přípověď z četného pokolení Judova na rod Davida krále přenáší původ příchozího messiáše: onť jest potomkem Abrahamovým, Synem Davidovým.

Přípovědi o messiáši tudyž postupují od plemene lidského k zvláštnímu národu, od tohoto k jednomu pokolení a od toho ku zvláštnímu rodu. Avšak přípovědi ty nepostačují, abychom na jisto poznali Spasitele; teprv nástinu a proroctví St. Zák. skytají dostatečné a zřejmé známky, označující syna Davidova, Vykupitele světa.

§ 151.

b) Nástinu St. Zákona.

Nástinu čili obrazy St. Zák. líčí život a působení Spasitele všeobecnými rysy. Sv. Augustin praví: „Veškerý starý zákon skrývá se v novém: arcioťcové, jich úmluvy, řeči, skutky, děti, všechn jejich život toť vše bylo stálým a souvislým proroctvím o Kristu a církvi; celý národ židovský, jeho veškerá ústava bylať proroctvím o Kristu a říši jeho. Obyčejně čítáme osmnácte nástinu osobních v St. Z.: Adam předobrazuje Spasitele jakožto nového praotce, jímž duchovního obrodu milostí božskou nabýváme, dítky Božími se stáváme. — Abel líčí Krista, mučenníka spravedlnosti, nevinně strádajícího, od bratří svých pronásledovaného a usmrceného. — Noe zobrazuje ho jako obnovitele světa, hříšné plémě lidské od potopy hříchů novou archou totiž církvi svou osvobozujícího. — Melchisedekem oznámen jako velekněz pod spůsobami chleba a vína otcí nebeskému se obětující. — Izák hlásá ho jako dobrovolného beránka, jenž snímá hříchy světa. — Jakob jest obrazem těžce zkoušeného a pokoušeného Spasitele, jenž vítězí nade všemi protivnými mocnostmi. Josefem naznačen jako nespraved-

livě obžalovaný a nevinne pronásledovaný, odměňující zlé dobrým a oštěďující bratry své hojnými milostmi. — Job zobrazuje mesiáše jako muže bolesti, nemajícího ani podoby ani sličnosti. — Beránek velikonoční hlásá jej jako Beránka Božího, jehož krví očištění býváme od hříchů. — Had měděný na poušti učí, že na kříži pñící Vykupitel lidstvo svou milostí vyléčí od rány smrtelné, kterouž starý had, totiž ďábel, onen vrah od počátku jemu byl zasadil. — Manna obrazem jest zázračného chleba nebeského, jenž ve velebné svátosti nás sytí, sílí na pouti slzavým údolím zemským do vlasti nebeské. — Mojžíšem vystaven jako onen veliký prorok, zákonodárce a lidu vůdce, jenž lid Boží osvobodil z otroctví hříchu i ďábla. — Josua líčí jej jako ochránce a vůdce, jenž uvádí vyvolený lid do zaslíbeného nebeského Kanaan, kdež není ni zármutku ni strasti. — Gedeonem naznačen jako bojovník proti nepřátelům lidu Božího, kterýž s hrstkou druhův zápasících překonává svět. — Samson hlásá, že Vykupitel bude oním silným lvem z pokolení Judova, jenž zdrtí moc i smrti i pekel. — David opovídá jej jako pronásledovaného vládce, jenž teprv po více než 30řiletém strádání uznán jest králem králův. — Šalomoun věští, že Spasitel bude slavným panovníkem, an spojí v jednu říši Boží Židy a pohany. — Jonáš osudem svým učí, že Spasitel bude kazatelem pokání, jenž výkupné dílo smrti vykonané, zpečetí slavným z mrtvých vstáním. — Eliáš konečně svým do nebevyzdvžením zobrazoval slavné Krista nanebevstoupení.

Kdož by v náčrtech těch nepoznal Ježíše Krista, onen praoobraz, ježž naznačují?

§ 152.

c) Proroctví St. Zákona.

1. Úplný, dokonalý obraz Spasitelův podávají nám teprv proroctví starozákonná. Některá z nich vyřčena byla 1000, jiná 700, 500 a 400 let před přístím Spasitelovým; proroctví ta opovídají, že mesiáš bude Bůh a spolu člověk, Syn Boží a syn Davidův, že se narodí v Betlémě z matky pannenské, když berla bude vzata od kmene Judova a dána cizinci; že králové přijdou z krajín dalekých a obětovati mu budou zlato a kadidlo. Pro něho budou usmrcena nemluvnátka Betlémská a matky jejich budou hořekovati a plakati. Budeť míti předchůdce, jenž bude hlasem volajícího na poušti a kazatelem pokání. On sám pak hlásati bude chudým evangelium,

smíření od Hospodina a útěchu všem zkormouceným, mnohé zázraky bude konati, dáváje zrak slepým, sluch hluchým, řeč němým, život mrtvým.

2. Než lid jeho jej zneuzná, zhrdaje jím. Sedě na oslátku, ubírá se pokorný a chudý do chrámu, vjezdem tím slavnějším, než prvotný chrám byl. Lid volá: „hosanna“, avšak nepřátelé pronásledují, tupí ho a rouhají se jemu. Posléze jímají, týrají a bičují božského Stradatele. Ruce, nohy probodány a sečteny kosti jeho. Všechny neduhy a bolesti snáší, jako beránek k zabití veden jest a neotevřel úst svých; mezi dvěma zlosyny úpí na kříži, napájen žlučí a octem, obnažený konečně usmrcen r. 490 po opětovém Jerusalema vystavení.

3. Smrtí svou dobrovolnou zmaže všechnu nepravost a obnoví ztracenou spravedlnost. Hrob jeho bude oslaven, ani neuzří porušení a slavně vstane z mrtvých. Na nebesa vstoupí, sedí na křesle své slávy na pravici Otce svého. Posílá pak Ducha sv. s nebe a zařizuje novou a dokonalejší úmluvu než byla ona St. Zákona, úmluvu nejen s lidem israelským, nýbrž se všemi národy, jemu od východu až na západ se klanícímu. Úmluvu tu opatřuje novými svátostmi a novou obětí, vsudy přinášenou, která všechny obětí zruší.

4. Lid jím zhrdající přestane býti jeho lidem; na pokutu za to zničen bude cizím lidem i město i chrám, a spustošení to potrvá až na konec, i budou pak synové israelští bez krále, bez knížete, bez oltáře, bez oběti, bez kněze až na konec času. Pak přijde s nebe Eliáš, aby lid svůj obrátil, než nastane den Páně, den veliký a hrozný. I budou veliká znamení na nebi a na zemi, an přijde messiáš soudit s velikou mocí a slávou.

Tak líčí ss. proroci zaslíbeného Vykupitele, a my patříce na tento popis snadno poznáváme Onoho, k němuž jedinému všechna proroctví St. Z. prohlédají, totiž k Ježíši Kristu.

B. Stav náboženský a mravní u Židův a pohanův před příchodem Páně.

§. 153.

a) U Židův.

1. Mezi Židy ze zajetí babylonského se navrátilivšími vzniklo mnohé z ařízení, veledůležité pro zachování pravého náboženství a pro náboženský i občanský život Israelitův. Sem patří:

Vysoká rada židovská čili synedrium. Byla nejvyšším soudem, ze 71 členů se skládající. V čele jejím byl velekněz. Původ svůj vzalo snad od Ezdráše; i měla trojí moc: vyučovací, soudcovskou a správcovskou v záležitostech důležitějších. Dříve, než Palestina přišla pod nadvládu Římanu, měla vysoká rada i moc trestati na hrdle čili nálezy smrti dáti vykonati. Vysoké radě byli podřízeni soudové menší o 23 členech, kteří v méně důležitých případech nálezy vynášeli. Menší soudové byli v rozličných městech judských, i v samém Jerusalemě bylo jich několik vedle rady vysoké. První a nejnižší soud měl tři členy a sloužil malým soudem rozhodčím.

2. Modlitebny. Jelikož Židé mimo Judstvo ve všech dílech země rozptýleně žijící příliš vzdáleni byli od chrámu Jerusalemského a pro tu velikou vzdálenost jen zřídka kdy ke službám Božím tam zavítati mohli, ano některým tam přijíti zhora nemožno bylo; tudíž aby společné bohoslužby naprosto postrádati jim nebylo, zařídili sobě v jednotlivých městech modlitebny, sbornice čili synagógy, v nichžto: a) v den sobotní a o svátcích ku společné modlitbě se scházivali; b) písmo sv. se předčítalo i vykládalo a zatím účelem na jisté částky přiměrně rozděleno bylo. Any oběti Bohu toliko ve chrámě Jerusalemském vzdávány byly, nesměly přinášeny býti v synagógách. Za příčinou častého umývání, s modlitbou spojeného, zřizovány synagógy nejvíce blíže řek a potoků.

3. Sbírka knih písma sv. a zákonníci. Za Ezdráše učiněna sbírka ss. knih Starého Zákona. nazvaná kanon t. j. pravidlo či měřidlo toho, co za slovo Boží pokládati se má.

Od času Malachiáše proroka (400 př. Kr.) nevzbudil Bůh lidu nížádného proroka, jenž by je učil, napomínal a káral. Avšak za Ezdráše, jenž sám byl slovutným zákona učitelem, utvořil se zvláštní stav takových mužů, kteří, osvojivše si s velikou pilností vědomost písma svatého, je pak od všelikého porušování ostříhali a lidu vykládali. Říkáno jim „zákonníci i učitelé zákona“ a později dán jim také název „rabbi“ (mistr). Zákon čísti, lidu vysvětlovati směl ten, kdo od vysoké rady k tomu měl dovolení, poslání; ona také měla moc, zákona učitele pro zodpovídání — z nauky před sebe obeslati. Jako učitelé zákona mimo jiné prosluli Hillel a Šamai, pak Nikodem a Gamaliel.

Zákonníci velmi dobře věděli, že zjevení Boží obsaženo nejen ve knihách písma svatého, alebrž také ve stálém ústním podání. Podání otcův platilo za zjevení Boží a mělo veliký vliv na výklad zákona. Při úzkostlivosti, s kterouž se bdělo nad důležitým výkladem písem ss., utvořil se brzy stálý tradiční spůsob vykládání; a od nyníčka horlili zákonníci pro ostříhání a zachování tradice čili podání těchto s nemenší přísností než-li pro ostříhání a zachování psaného slova Božího. Poněvadž ale zejména v době Makabejské rozliční zákonníci písmu sv. rozličný podkládali smysl a na všeliké často si odporující podání se odvolávali, zavdali tím příčinu ku vzniku několika náboženských sekt: Fariseův, Sadduceův a Esseův.

Fariseové.

Fariseové byli sektou nejmočnější a nejčetnější. Jméno jejich označuje je jako oddělenec totiž takové, kteříž pobožností, svátostí života a přísnou mravností od jiných se dělili čili lišili. Vynikalí přísností u zachování zákona; proto byli na počátku veskrze ctihodní, nezvratně držíce se předpisův písma sv. i podání otcův a odpírajíce bezohledně všelikému jejich porušení jak u lidu obecného tak u knížat a popředníkův. Jako Makabeové zbraní hmotnou, tak oni zbraní duchovní hájili židovství proti vlivu pohanského náboženství a vzdělání; zároveň snažil se národ všeho vlivu cizího a modlářského uchrániti, vyhlašujíce za nečisté vše i pudu, na níž nežidé bydleli, i vzduch nad územím pohanským. Takovým spůsobem nabyli u lidu veliké vážnosti a nevšedního naň vlivu a ve vysoké radě měli většinu hlasů.

Ale právě tato moc, vážnost a vláda, jížto nad lidem dosáhli, byla bez pochyby nímžstkem pozdější mravné zkažky jejich. Panování udělalo z nich hrdopyšky po vládě bažící, úcta lidu roznítla náramně jejich ctižádost a náboženství bylo jim nástrojem vlastní podlé samoslužby a tak stali se pokrytci. Převrácené smýšlení a jednání toto záhubné neostalo bez účinku na samu jejich nauku. Uslujíce o udržení a zvýšení své vážnosti a vlády nad lidem rozmnožovali bez počtu, bez míry zevnější obřady náboženské a přiměšujíce učení zjevenému i pověrečné věci vydávali své libovolné domněnky, byť sebe více protivné zákonu Mojžíšovu, za pravé (autentické) podání. Tímto

spůsobem zplanili pomalu veškero náboženství, přetvořivše je v jalovou službu retnou a obřadnou.

Život Fariseův líčí písmo sv. N. Z. takto: žilíř mezi Židy, na oko prostě a přísně, oddáni zístnosti, etížadosti a lakotě. Zevnější zákona ostraha byla jim první a hlavní péčí. Dávali desátek nejen z obilí, nýbrž i z máty, kopru a kmínu. S přílišnou bedlivostí umývali a čistili konvice, nádoby, mýsy, aby upotřebíce jich se neposkvřnili. Sobotní den světili s takovou přísností, že pokládali to za zločin, an Kristus Pán toho dne pístem a blátem dotekl se očí slepavých; a když apoštolé, jdouce polem, klasy za dne sobotního trhali, aby zrněk na upokojení hladu požili, velmi proto haněli mistra božského. Velmi často, obyčejně dvakrát za týden, v pondělí a ve čtvrték se postili. Nemálo si na tom zakládali, že měli pláště s delším třepením*) a při modlitbě že užívali delších řeménků**) na rukou a na čele než lid obecný. Veřejně dávali almužnu, aby byli viděni od lidu; pošmuřovali tváří svých, aby ukázalo se lidem, že přísně se postí. Dotekl-li se nečistý (na př. pohan) farisea, považováno to za urážku nemalou. Za nečisté pokládání i celou a všichni, kdož obírali se úřadem aneb řemeslem jim nemilým. Souduými, lstivými řečmi lákali a sváděli nevědomý lid, zamlouvali se a lahodili všelijak osobám sprostým a zámožným, kteréž zřekše se svého jmění, obohacovali jím pokrytce farisejské. Lid obecný navnázovali doměnkou, že původem svým od Abrahama vyvýšen jest nade všechny světa národy a obzvlášť povolán a způsoben ku království Božímu; což bylo i příčinou, že všemi Řeky a Římany, vůbec každým nežidem pohrdali.

U výkladu písem ss. zabíhali Fariseové až do nesmyslných krajností a otázek malicherných, pošetilých. Toho druhu otázky byly: dovoleno-li v sobotu na osla sednouti, aneb má-li toliko na ohlávce veden býti, abys napojil ho v napájedlu. Dovoleno-li v sobotu vstoupiti na pole teprv poseté; neboť jest se co obávati,

*) Aby Israelský lid od pohanu se lišil a ustavičně pamětliv byl zákona Božího, přikázáno Mojžíšem, aby Židé nosili třepení na krajích plášťů, přišívše je tkanicemi modrými (4. Kn. Mojž. 15, 38).

**) Podobně stanovil zákon: „Slova zákona uvážeš jako na znamení na ruce své, a budou mezi očima tvýma hýbatí se“ (5. Kn. Mojž. 6, 8.). Pozdější Židé brali příkaz do slova, a udělavše sobě pergamenové cedulky, na nichž to přikázání bylo napsáno, nosili je ustavičně na čele a na rukou.

aby svou obuví některá zrnka neodnesl a pak nerozsel. Smí-li se jísti vejce v sobotu snešené. Tyto a těm podobné otázky čteme v talmudu.*)

Fariseové byli v každém stavu, obzvláště kněží a levité horlili pro učení farisejské. Za času Kristova páčeno jich na 6000.

Sadduceové.

Protivou Fariseův byli Sadduceové, vzavší jméno své od zákonníka Saddoka. V opak toho, že Fariseové v nauce i životě zvláštní kladli váhu na podání a ustanovení otcův, vytýkajíce dle písma nauku o bytí vyšších duchů, o nesmrtelnosti duše, vzkříšení, soudu a věčné odplatě, zamítali Sadduceové všecka podání a toliko zákon Mojžíšův, ježž však libovolně vykládali, za závazný majíce popírali nesmrtelnost, vzkřes, odplatu věčnou a bytí duchů vyšších. Právě jako Epikureové požitbu za nejvyšší úkol člověka majíce, hověli smyslným rozkošem a veselostem i tonuli v úplné nevěře. Nad ostatními však vydávali nálezy a rozsudky až přepřístné. Přívrženstvo jejich početné skládalo se nejvíce z boháčův vzálených a z dvořenínů. Velekněží Kaifáš a Anáš byli smýšlení Sadducejského; onen odsoudil Pána, tento apoštola Jakoba mladšího.

Esseové.

Tito lišili se od Fariseův a Sadduceův prazvláštním osamotnělým životem. Na způsob pospolitého života někdejších učňů prorockých bydleli na západě moře mrtvého v rozptýlených vískách v zátisí; žili v bezžerství a užívajíce jinění společného, provozovali buď orbu aneb nějaké pokojné řemeslo; ačkoli pobožností upřímnou nad jiné sbory náboženské předčili, hověli přece také mnohým bludným domněnkám. Popírali vzkříšení těla, považovali duši za jemnou hmotu, již tělo přirozeným popudem k sobě přivábuje a v sobě uzavírá; — co do umožení i provozování vnějších obřadů a samotvoření ustavení lidských převyšovali ještě Farisey. Oběti zavrhovali a ku chrámu Jerusalemskému se nehlásili. Slunci vzdávali jakousi božskou úctu, vysílajíce před jeho východem jisté prosby k němu, aby vzešlo. Kdo tedy rodiče a prarodiče nejblahoslave-

*) Talmud slove zákonník novějších Židův, i jest sbírka (mezi 2. a 6. stol. dokonaná) židovských podání a zákonů, jež obsahuje veškeré náboženské učení židovské, právo božské a lidské, a snešena jest z přednášek učenců židovských na vysokých školách babylonských a palestinských.

nější Panny Marie mezi Essey čili Esseny řadí, velmi se mýlí; onino bylíť praví Israelité a zbožní ctitelé chrámu v Jerusalemě.

Z tohoto na tolikeré sekty rozpadání dá se snadno vysvětliti zpovlovný úpadek náboženství a mravnosti. Náboženství vytištěno ze svatyně srdce bylo u většiny toliko zevnější obřadoslužbou aneb převráceno v nástroj samoslužby, jelikož Židé milost svého povolání k náboženství pravému za vlastní pokládajíce zásluhu, sebe jako potomky Abrahamovy velebili a na pohany jen s pohrdou shlíželi. U jiných obrátila se pevná víra v mělkou pochyblivost a nevěru záhubnou. Zlý duch farisejský otrávil lid obecný. I což divu, že většina národa židovského zabředla do strašné nemravnosti. takže židovskému dějepisci Josefu Fl. přirovnati bylo Jerusalems se Sodomou. Jen u nemnohých Židův ukazoval se vliv náboženství spasným. Tento hlouček pravých Israelitův patře s bolestí na spoustu náboženskou i mravní, s nejrůznějši touhou upíral zraky své k tomu, jenž od proroků knížetem míru, Vykupitelem byl zvěstován. Jinak ale soudil a toužil lid obecný, očekáváje od svého mesiáše vládu nad světem; mesiáš byl mu udatným bojovníkem, jenž pokoří a zničí všechny násilníky lid utlačující a v otroctví jej uvádějící. Ochotně naslouchal lid každému podvodníku za messiáše se vydávajícímu a oprostění ode jha římského příslibujícímu; a takovému messiáši lichému oddával se s důvěrou bezpříkladnou. A přece nebyl takový svůdce než obyčejný vrah a lupič, jenž se svými dobrodruhy zemí tékal, s násilím a se lstí obyvatele o statek ano i o život připravoval. Než „kde byla nouze největší, tam byla Boží pomoc nejbližší“. „Lid, kterýž chodil ve tmě, viděl světlo veliké“ (Is. 9, 2). Náplň času se byla dostavila. „Slovo tělem učiněno a přebývalo mezi námi“.

§. 154.

b) U pohanův.

U pohanův dovršen v tento čas všady úpadek náboženství a mravů. Any v prodlení času stopy svatých podání mezi pohany víc a více se zatemnily, zabředli tito, již v umění a vědách na vysoký se pošinuli stupeň, v přemrzké modlářství a modloslužbu nejohavnější. Římané podmanivše veškeré národy tehdaž známého světa, osvojili si také jejich bohy a modloslužby, takže Řím počítal přes 3000 bohův. Mnozí byli oddáni drzé nevěře, vším náboženstvím

zhrdající, jiní otročili hnusné nemravnosti, kteráž i všeliké nepravosti božskou vzdávala úctu. Co zatím lid obecný hověl modloslužbě a jejím ohavnostem, nabyli moudřejší a rozumnější pohané přesvědčení, že modlářství jest zpozdlilé, i hleděli v tajných schůzkách náboženských, v úvahách o tajuplných božských věcech a věštibách ukojití cit náboženský; než i tyto se zvrhly. Jiní hledali útěchy v mudretví; avšak mudrci čili filosofové různili se v náhledech svých, dovedli sice víru lidu zničití, ale na otázky náboženské neuměli oné uspokojivé bezpečné odpovědi dáti, která k ukojení ducha nevyhnutelné jest potřebna; ano mudrci ti stali se často nevěrei a pak bylo na jedné straně pozorovati drzostnou nevěru s úžasnou nemravností, na druhé straně nejzpozdlilejší pověry a nejohavnější modloslužbu. Tento stav věci však všechny uslechtejší z pohanů nutně vedl k poznání mdloby a nicoty jejich bohů i bohoslužby jakož i ku přesvědčení, že sami vlastní silou a moudrostí nemohou dosíci poklidu a spásy; i vznikala v nich bezděky mocná touha po něčem lepším; a to nalézali Božím řízením ve víře a bohoslužbě židovského náboženství, k němuž přešlo pak mnoho pohanů, podrobivše se obřízce a ostraze zákona Mojžíšova — slovouce proselité spravedlnosti — anebo odřekše se modlářství, navštěvovali synagógy a čítali písma svatá — slovouce proselité brány. Uvážíme-li spolu brozné převraty ve světě římském (až do bitvy u Aktia r. 31.), snadno vyložíme si touhu, s kterouž i pohané po obnově a vykoupení člověčenstva prahli. A jak římstí dějepisci (Sveton a Tacit) dokládají, všeobecně doufáno, že veliký král světový z Judey vyjdoucí přivodí věk zlatý.

Tak vedl Bůh Židy i pahaný, ač rozličnými cestami k jednomu a témuž cíli; Židé i pohané v plnosti času k neobyčejné pomoci nebes poháněni jsou a tudíž na vše strany ražena cesta zaslíbenému Vykupiteli, jenž všeobecné a hluboko cítěné bídě hříšného lidstva sám jediný spomoci mohl a skutečně spomoci přišel.

SEZNAM.

Strana:

§. 1—3.	Úvod; pojem a rozvrh dějin zjevení Božího; pramen zjevení Božího. — Knihy St. Zákona	5
§. 4.	Doba první.	
	Přehled její.	17
§. 5.	Stvoření světa	17
	„ andělů	19
§. 6.	Den první: stvoření světla	24
§. 7.	„ druhý: „ oblohy	26
§. 8.	„ třetí: „ moře a suché země	27
§. 9.	„ čtvrtý: „ slunce, měsíce a hvězd	29
§. 10.	„ pátý: „ zvířat ve vodě a ptactva	32
§. 11.	„ šestý: „ zvířeny pozemské	36
§. 12—14.	Stvoření člověka	39
§. 15.	Ráj	49
§. 16.	Hřích prvních lidí a jeho následky	57
§. 17.	Božský úrdek vykoupení	67
§. 18.	Dvojitý směr duchovní v člověčenstvu: Kain a Abel	69
§. 19.	Kainité a Sethité	73
§. 20.	Synové Boží	74
§. 21.	Zmáhání-se směru zlého až do všeobecné zkázy. Noě	77
§. 22.	Potopa světa	79
§. 23.	Obět Noémova; Boží s ním úmluva	83
§. 24.	Potomstvo Noémovo — opětůň hřích	85
§. 25.	Stavění věže babylonské a rozptýlení pokolení lidského	90
§. 26.	Vznik pohanstva	91
§. 27.	Rozhled po pradějinách zjevení Božího	92
	Doba druhá: Zjevení arciotecké.	
§. 28.	Přehled doby druhé	93
§. 29.	I. Občasí; význam jeho	94
§. 30.	Země svatá	95
§. 31—39.	Abraham (Melchisedek)	99
§. 40—43.	Izák	114
§. 44—47.	Jakob	119
§. 48—55.	Josuf	125

§. 56.	Význam přebývání Israelských v Egyptě	1440
§. 57.	Job	1441
§. 58.	Pohled na dobu arciočekou	1441

Doba druhá: Zjevení Mojžíšovo.

§. 59.	Přehled její	1444
§. 60.	Občasi první. jeho přehled	1445
§. 61.	Israelských rozmnožení, utiskování, Mojžíšovo narození	1445
§. 62.	Mojžíšovo povolání	1551
§. 63.	Mojžíš a Áron před Faraonem; rány egyptské	1555
§. 64.	Hod velikonoční, vyjití z Egypta, projití mořem rudým	1559
§. 65.	Poušť arabská	1635
§. 66.	Cesta k Sinaji	1666
§. 67.	Zákonodání a úmluva Boží s lidem	1669
§. 68.	Nevěrnost lidu a její potrestání	1777
§. 69.	Zákon obřadný	1778
§. 70.	Stánek Boží a jeho zřízení	1779
§. 71—73.	Posvátné doby, úkony (oběti) a osoby	1880
§. 74.	Jiná náboženská ustanovení	1885
§. 75.	Vyzvědači a neposlušnost lidu	1886
§. 76.	Had měděný	1889
§. 77.	Dobytí východo-jordánské Palestiny, Balaam	1991
§. 78.	Poslední napomínání Mojžíšovo	1993
§. 79.	Josue nástupcem Mojžíšovým	1994
§. 80.	Mojžíšův význam v dějinách zjevení Božího	1995
§. 81.	Pohled na zákon starý čili psaný	1998

Občasi druhé.

§. 82.	Přehled jeho	1997
§. 83—85.	Josue	1998

Občasi třetí. Doba soudečův.

§. 86.	Přehled tohoto občasi	2003
§. 87—90.	Othoniel, Aod, Samgar, Barak, Debora, Gedeon, Jefte, Samson	2004
§. 91.	Ruth	2008
§. 92—93.	Helí a Samuel	2009
§. 94.	Pohled na dobu soudečův	2113

Občasi čtvrté. Čas království až do rozdělení říše.

§. 95.	Přehled tohoto občasi	2113
§. 96—97.	Saul	2144
§. 98.	Davidův boj s Goliathem	2177
§. 99—107.	Škola utrpení Davida — jeho králování	2199
§. 108—111.	Šalomoun	2306

Občasi páté

§. 112.	Rozdělení říše. Roboam a jeho nástupci	2406
§. 113.	Roboam a jeho nástupci	2488
§. 114.	Jeroboam a jeho nástupci	2489

§. 115—116.	Elišá; Achab — Josafat, Ochoziáš a Joram	251
§. 117.	Eliseus	261
§. 118.	Soud Boží nad domem Achabovým; Jehu v říši israelské; Joram, Athalia, Joas v Judstvu	263
§. 119.	Joachaz, Joas a Jeroboam II. v říši isr. Smrt Eliseova; Ananiáš v říši Judské	265
§. 120.	Judstvo za Azariáše, Joathama, Achaza; říše israelská za Zachariáše a jeho nástupcův. Vyvrácení říše, vzniknutí Samaritanův	266
§. 121—123.	Prorokové mladší — Jonáš, Amos, Osee, Joel, Isaiáš, Micheáš	270
§. 124—125.	Království Judské od Ezechiáš až do jeho vyvrácení; Judith	277
§. 126.	Nahum, Sofoniáš, Habakuk, Abdiáš, Jeremiáš	282

Občasi šesté: čas obojího zajetí.

§. 127.	Význam tohoto občasí	285
§. 128—129.	Zajetí assyrské — Tobias	285
§. 130.	„ babylonské	289
§. 131.	Baruch a Ezechiel	291
§. 132—135.	Daniel	293

Občasi sedmé: od skončení zajetí až ku Krjstu Pánu.

§. 136.	Přehled tohoto občasí	308
§. 137—139.	Židé pod nadvládou perskou — Esther, Ezdráš a Nehemiáš	309
§. 140.	Aggeus, Zachariáš a Malachiáš	316
§. 141.	Židé pod nadvládou macedonsko-řeckou; Alexander Veliký; Židé pod nadvládou Ptolomenův	318
§. 142.	Kniha Ekklesiastikus	320
§. 143.	„ moudrosti	322
§. 144—145.	Židé pod vládou Seleucidův — Eleazar, matka makabejská	323
§. 146—148.	Dějiny lidu vyvoleného za časů Makkabeův a Herodoveův	329
§. 150—152.	Přípovědi, nástiný a proroctví St. Z. k Vykupiteli světa prohlédající	339
§. 153—154.	Stav náboženský a mravný u Židův i pohanů před příchodem Páně	342

Hrubší omylové.

Strana	34. řádek	17. svrchu	místo: nebyvá čti: neubývá.
"	34.	1. zdola	" Angustinus čti: Augustinus.
"	38.	15. "	" ostrýmy čti: ostrými.
"	43.	17. "	" mohutnostm čti: mohutnostmi.
"	43.	13. svrchu	" hmotných čti: hmotných.
"	44.	2. zdola	" a vobě čti: v sobě.
"	45.	8. "	" náboženství čti: náboženství.
"	46.	9. svrchu	" pohříchu čti: po hříchu.
"	50.	1. "	" poučení " poučení.
"	53.	15. "	" žbožný " zbožný.
"	65.	12. zdola	" 100 čti: 1000.
"	66.	7. "	" něšeho čti: našeho.
"	70.	1. "	" je čti: jež.
"	72.	13. svrchu	" bratří čti: bratři.
"	76.	18. "	" znakomā čti: zrakoma.
"	77.	12. zdola	" popíraj " popírají.
"	78.	7. svrchu	" Būh " Būh.
"	79.	5. zdola	" bychomř cē čti: bychom řeč.
"	89.	1. svrchu	" byl čti: byli.
"	89.	10. "	" archu čti: archa.
"	95.	13. "	" Jakubových čti: Jakubových.
"	98.	9. zdola	" vinnou čti: vinou.
"	100.	1. "	" muích " mních.
"	125.	4. "	" Jozefové čti: Josefově.
"	138.	21. "	" rozdělení " rozdělení.
"	146.	9. svrchu	" Jozefa " Josefa.
"	147.	1. zdola	" Nylu " Nilu.
"	163.	11. svrchu	" umožněno " umožněno.
"	166.	7. zdola	" že čti: že.
"	169.	4. svrchu	" pisma čti: písma.
"	176.	9. zdola	" nyní " nyní.
"	195.	14. svrchu	" nemrtelnosť čti: nesmrtelnost.
"	207.	10. "	" nebo čti: Nobo.
"	225.	11. "	" Mariah čti: Moriah.
"	233.	18. "	" Būh " Būh.
"	245.	12. zdola	" bozbožn. čti: bezbožnf.
"	292.	10. "	" jsom " jsem.
"	314.	10. svrchu	" Mardeochovi čti: Mardocheovi.
"	228.	18. "	" nevysloslovenou čti: nevyslovenou.
"	329.	18. zdola	" Selencidē čti: Seleucidē.
"	336.	13. svrchu	" ak čti: pak.